

הקדמה אמר המחבר באשר התוס' במעילה דף כ"א ע"ב ד"ה פרוטה של הקדוש, הוא אחד המיוחד במס' הזאת אשר העריכו עליו רבים למעניתם בספרי שו"ת ומפרשי הרמב"ם, והעריכו בדיני מטבע ודברים חשובים אם מה"ת לא בטלי וכמעט שלא הניחו מקום להתגדר בו, אבל מפורים בספרים זעיר שם זעיר שם הנמו, לכן אמרתי אני לאסוף את דברי המחברים שראיתי מדברים בענין זה ולהעיר עליהם כי ה' הטובה עלי בחדו חסד הנם שאין מדרש בלא חידוש, פדי שיהיו לאחדים לפני המעיין הישר היודע לשפוט מישרים והנה פתיב (בקהלת ה' א') אל תבהל על פיה וילכה אל ימהר להוציא דבר לפני א' כי א' בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דבריה מעטים, ויש להסביר הדבר ע"פ הידוע מדיני מלכותא דארעא שהכונה טעלעגראף לשלוח דברים במהירות נפלא ממקום למקום, שאין התשלומין בעד התיבות שווין לכל מקום.

דכל שהמשלוח הוא למקום יותר רחוק יגדל התשלומין מכל תיבה יותר, ולכן השולח טעלעגראמע פר שהמקום יותר רחוק משתדל למעט בתיבות פכל האפשר פדי למעט בתשלומין, אבל זהו רק בעניני הפרט אבל בעניני הממשלה, שאין בעד התיבות שום תשלום אין מקמצין בתיבות פלל פדי לבאר את פונת הכותב יפה שלא יפול בו שום ספק, גם במלכותא דרקיע הוא פן דכיון דכל הגה ודיבור הינצא מפי אדם עולה למעלה למעלה ועושה שם רושם ומחויב לשלם בעדו כמבואר בספרים והמרחק רב ונורא מאוד, מובן מאליו שיש למעט בדיבור פכל האפשר, ומה אומנתו של אדם בעוה"ז יעשה עצמו פאלם, אבל בדברי תורה אינו פן שפאמר צדק תדברון, דכיון שעל דברי תורה אין תשלומין ואדרבה מקבלין עליהם שכר א"כ פל שמאריה יותר להסביר הפננה עדיף יותר, מהו שאה"כ פי אלקים בשמים ואתה על הארץ ע"כ וכיון שהמרחק גדול ונורא פל פה יהיו דבריה מעטים [דבריה דייקא], אבל בדברי תורה ראוי להאריה פדי שהמענין יבין בקל הפננה, ולכן אם באיזה מקומות בקונטרס זה תראה לדעתה פמו אריכות פלשון אל תתמה על החפץ, ומכל זאת דע שמדברי מי שקדמני ע"פ רוב הבאתי רק התמצית העיקרי לבד פדי שלא להלאות רוח המעיין וחילקתי הקונטרס לפרקים למען שינופר המעיין ע"פ רוב להבין פל פרק ופרק לבדו, בלי עיון מה למעלה ומה למטה מה לפניים ומה לאחור: ואני חותם הקדמתי זאת עם דברי הרב חובת הלכות בסוף הקדמתו שז"ל שם וכאשר תקרא אחי ספרי זה וכו' ואם תמצא בו טעות תתקנהו או חסרון תשלמהו, ודוני לכך זכות במה שתשקיף עליו מטעות או משגיאה ובמה שתראה מקוצר ידי בעניניו וכו' פי הפח הבשרי קצר מהשיג וכו' עכ"ל, ואנן מה נענה אפתריה, בתמים ובכל לבבי אשמח פשתמצא ידך דרף היותר קרוב אל האמת באיזה ענין מהדרף שפברתי אני ואני תפלה להחונן לאדם דעת שלא יעזבני לנצח ולא תמוש התוה"ק מפי ומפי זרעי זרע זרעי עד העולם: נאום המחבר עזרא במהרי"ל אלטשולער.

תודה וברכה הנני קובע תודה וברכה מיוחדת לידדי הנכבד ומאוד נעלה אדם אחד מאלף מצאתי מופלג בתורה ואוהב תורה עושה ומעשה בצדקות אחד המיוחד ממצדיקי הרבים בכמה ענינים הנוגעים לדת קדשנו וכו' ושמעתי מאיזה מתמשפלים שחמדו לצון פל מה שהורגלו הרבנים והת"ח בכלל, שאחר שכותבים איזה תוארי פבוד על אדם פותבים אח"כ מלת "וכו", והוא לשחוק בעיניהם, אבל שמעתי בשם החסיד המפורסם ר' יהודא ליב מקעלים זצ"ל, דהאי "וכו" הוא ע"פ מאחז"ל הובא גם ברש"י בפ"ה התורה פ' נח

אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שרא בפניו, וזה נכון ואמת לכן גם אני עשיתי כן אמרתי רק מקצת שבחו בפניו והוא נין ונכד דרבינו רשכבה"ג בעל הלבושים ז"ל, מו"ה מרדכי ב"ר אשר יפה ז"ל מהעיר מעמעל יצ"ו, אשר הוא הקוזיק את רוחי וסייע סיוע שיש בו ממש להדפיס ספרי על מס' מעילה ורמב"ם הלכות מעילה, יברכהו ה' בהצלחה ברוחניות וגשמיות, ובנחת מצאצאיו ומכל משפחתו הנכבדה ובהם יתברכו ישראל, כנפשו היקרה ונפש המהבר.

פתיחה רבינו עבר על סימוניא יצאו אנשי סימוניא לקראתו, א"ל רבינו תן לנו אדם אחד שיהא מקרא אותנו ומשנה אותנו ודן את דינינו, נתן להם ר' לוי בר סיסי ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה ונתעלמו דברים ממנו, שאלו ממנו שלש שאלות, גידמת כמה היא חולצת ולא השיבו, רקקה דם מהו ולא השיבו אמרו דילמא לית הוא בר אולפן דלמא בר אגדה הוא נשאליה קראי, א"ל מהו דכתיב הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת ולא השיבו, פיון שראה צורתו השפים בפקר והלך לו אצל רבינו, א"ל מה עשו בך אנשי סימוניא, א"ל אל תזכרני צרתי שרש שאלות שאלונני ולא יכולתי להשיבו, א"ל ומה אינון, א"ל גידמת כמה היא חולצת, א"ל ולא היית יודע מה להשיב א"ל אין אפי' בשינייה אפי' בגופה, רקקה דם מהו, א"ל ולא היית יודע מה להשיבו א"ל אם היה בו צחצוחית של רוק כשר ואם לאו פסול, אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת וכו' א"ל ולא היית יודע מה להשיבו, א"ל רשום עד שלא נגזרה גזרה אמת משנגזרה גזרה, א"ל ודמה לא השבת אותם פשם שהשבת אותי, א"ל עשו לי בימה גדולה והושיבוני עליה וטפח רוחי עלי ונתעלמה הלכה ממני, קרא עליו רבי אם נבלת בהתנשא.

[ילקוט תצא רמז תתקל"ח ומ"ר בראשית פרשה פ"א וירושלמי פרק מצות חליצה] והמאמר צריך ביאור, וכנראה שלעומת הג' דברים הנדרשים מכל רב בעיר קטנה או גדולה, להיות יודע להטיף לבני עירו מוסר ונראת שדי, להיות מורה הוראה באיסור והיתר, ולהיות דן דיני ממונות בין אדם לחבירו, לעומת זה שאלוהו השלשה שאלות, אבל צריך ביאור איככה המה עומדים מחזה מול מחזה זה לעומת זה, וזה אשר רצוני לבאר בזה בעזה"ש, אבל אראה לקצר פל מה דאפשר: בנהג שבועולם הפוחן ובודק פשרונותיו של אדם לדעת אם הוא חריף ובקי סיני ועוקר הרים, ישאלהו מראש איזה שאלה חריפה הצריכה פתרון מאיזה מקום מן הצד וממרחק תביא לתמה, וידוע שבאם אסתגר הנשאל בקמייתא לא ישאלוהו עוד שאלות סגלגלות רחוקי הפתרון, אכן ינסו לשאלו שאלה אשר פתרונה ישר ואינה צריכה רשום הקדמה מרחוק רק פאן נמצא פאן היה, וכה הוא הולך הלאה מן הכבד אל הקל להקל על הנשאל יותר ויותר, גם ידוע כי דיני ממונות ודיינים הוא המקצוע היותר מורכב מהקדמות רבות כמעט מכל חלקי תורתנו הקדושה, ואחריו דיני איסור והיתר, ואחריו עניני מוסר ומידות, ולכן אנשי סימוניא בחנו את רלב"ס מתחילה אם יכול הוא לדין דיניהם, ואח"כ אם הוא יודע לשנות להם דיני איסור והיתר, ובאחרונה שאלוהו מקרא המדבר מענין מוסרי, ועפ"ז תבאר המאמר כמין חומר שמעה עמי בינה זאת: א) גידמת כמה היא חולצת.

זוהי בחינה אם בקי הוא בדיני ממונות, דהנה בספר מטה יששכר הביא מהחזקוני ב' טעמים לחליצת המנעל בחליצת היבמה, אחד שהיא פקנן סודר להקנות לו ירושת אחיו המת וקנניו במנעל פדכתיב ברות לכ"ד שלף איש נעלו ונתן לרעהו, ושני להורות שהיבמה חפצה לעבדו ולשמשו כשפחה לאדונה ע"ש ולטעם הראשון שהוא ענן קנן סודר צריך המנעל להיות של היבם הקונה דוקא ולא של אחר וצריכה לאחוז דוקא ביד אבל באופן אחר אין פאן קנן עיין בח"מ סי' קצ"ה שם מבואר הדבר באר היטב, אבל אם חליצת המנעל ביבמה הוא להראות להיבם עבדות והשתעבדות, ודאי דגם מנעל של אחר לא של יבם וגם אם תחלוץ נעלו בשנייה ולא בידה נמי חליצתה כשרה דמאי שנא מנעל שרו ובידה, וכיון דמפניך שם במשנה דר"פ מצנת חליצה (דף ק"א ע"א) אם חליצה בסנדל שאינו שלו חליצתה כשרה וע"ש (דף ק"ג ע"ב) דיליף לה מקרא, ממילא למאן דבקי בדיני קנן הרי מוכח לו בהחלט דחליצה לאו משום קנן דשלף איש גערו הוא, וא"כ כשרה חליצתה גם בשנייה גם בגופה דדי גם בשנייה להראות לו השתעבדות כאשה לבעלה, ואם לא ידע ר' לוי להשיב על שאלתם הגידמת במה היא חולצת, אע"פ שהמשנה דחליצה במנעל של אחר חליצתה כשרה ודאי אין לחשוך אותו ששנעלמה ממנו כידוע שזהו דבר שלא יאמן על שום אמונה, הוכיחו אנשי סימוניא מזה שאינו בקי בדיני קנן סודר, וכיון דכמו שידוע רוב עניני משא ומתן מקחוממכר נגמרים ע"י קנן סודר מפני שקנינים אחרים דורשים מקומות וענינים שא"א למלאותם תמיד, ממילא הרי לא יכול לדין דיניהם: ב) רקקה דם מהו.

אחרי שהחלט בדעתם שאיננו יכול לדון דיניהם מהא דלא ידע להשיב על השאלה גידמת במה היא חולצת, אמרו לנסותו בדיני איסור והיתר, וכיון שהשאלה הראשונה הנה בדין חליצה, לא הרחיקו ללכת גם בשאלה השנייה לתור אחרי איזה הוראה שיש לה פנים הרבה, אף שאלו אותו דין שני מדיני חליצה גופא יבמה שרקקה דם מהו, שהרי עיקר ענין חליצה הוא ענין של איסור והיתר, ויש חילוק בין מוצצת שאי אפשר בלא צחצוחי רוק ובין שותת דאפשר בלא צחצוחי רוק ובין אינה לא מוצצת ולא שותת, ועיין בישועות יעקב לאהע"ז סי' קס"ט ס"ק י"ט שכתב וז"ל, ולי נראה טעם הדבר דבאמת כשאינה שותת בודאי נתערב ג"כ ברוק, דדוקא בשותת דם ממקום ידוע אפשר בלא רוק אבל כשאינו שותת רק רקקה א"א שלא יתערב בפיה עם רוק, והא דבעינן מוצצת משום דבאמת המרדכי הקשה דלתבטיל מיעוט הרוק ברוב הדם, ומירץ דדבר שפא לעולם בתערובות אינו בטיל וכו', ומעתה בשלמא כשמוצצת הרי מוצצת הדם והרוק ביחד ולא נתבטל, אבל באינה מוצצת אף שא"א בלא צחצוחי רוק שנתערב בפה, מ"מ פנין שהנה הדם פעם אחד נפרד מרוק הדר שייך בזה תורת בטול וכו' עכ"ל עיי"ש שהאריך בזה, ועיין בדברינו בספר זה בפסקים רבים באריכות והמענין היטב בפסקים האלה, יראה שעל יתד זה דיבמה שרקקה דם תלוי הרבה בסודות מדיני בטול ברוב ובששים מתי שפיר בטיל אפי' דבר שיל"מ ודבר חשוב, ומתי אדרבה ליכא בטול אפי' בדבר שאינו חשוב ואין לו מתירין, וכשראו שלא השיב ר' לוי על שאלתם זו יבמה שרקקה דם מהו, שפטו שאינו יודע דיני בטול ברוב מתי בטל ומתי לא בטיל, וא"כ אינו יכול למלאות בקשתם שבקשו מרבי שיתן להם איש שיהנה "משנה אותנו" היינו שיורה להם הוראות איסור והיתר אשר רוב סדרי המשניות מהם הנה הנם, דהרי דיני הבטול הנה כמעט

המרכז נשכל דיני או"ה תלוי בהם פידוע ונדא חסר הכל חסר, ובנדאי צדקו לפי דעתם: (ג) מהו הרשום בכתיב אמת אם אמת למה רשום וכו'.

ואחרי שהוקלט בדעתם שגם להורות הוראות אינו יודע רצו עוד לנסותו בענין היותר קל שבקשו מרבי שיהיה "מקרא אותנו" היינו שיהא יודע פרק בדרוש המקראות, וידוע שחלק הדרוש לכל איש אשר רוח בו אין זה מעבודות קשות שבמקדש הרבנות, לדעת לעות את יעף דבר, ולכן שאלהו פסוק אחד אשר הוא סותר את עצמו מיניה וביה לכאורה ולראות מה יתרחץ עליו, וכאשר ראו שגם בזה לא השיבן מאומה שפטו לפי טעותן בצדק, שלא זהו האיש אשר המה מבקשים, וגם הוא חלץ מהם והלך לו בבקר השפם: אולם באמת ידע רבינו הקדוש את אשר לפניו והכיר את ר' לוי בר סיסי כי הוא איש האשכל, איש שהכל בו גם בקי בדינים גם בקי באיסור והיתר וגם שערי הדרוש פתוחים לפניו לרוחה, כמו שראינו אשר לרבי השיב על כל השלשה שאלות כדין וכהלכה וכראוי, והא דלא ידע בסימוניא מה להשיב להם לא היה רק בו האשם.

כי בני העיר סימוניא היו אשמים יותר ממנו בדבר אשר נתעלקה ממנו הלכה במה שעשו רו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה הימנה וטפח רוחו עליו, אבל לקוושטא דמילתא היה רלב"ס חריף ובקי וראוי לאותה אצטלא דסימוניא: ואולם זאת מודעה רבה כי לא פהפעלי-בתים שבימי חכמי הש"ס בסימוניא ועוד עיירות פמוה, הפעלי בתים בימינו אלה אשר בקרבם הרבנים יושבים דנין מורים ודורשים, כי חלילה להבע"ב שבימינו לעשות כבוד ונהדר לת"ח אשר הוא דן דינם מורה הוראתם ודורש להם, לעשות לו בימה גדולה ולהושיבו למעלה ממנה, פן יתנאה חלילה ותתעלם ממנו הלכה, ואדרבה כל איש פשוט שפונש פנים אין לו, הנה הוא רוכב ומנהיג לפני הדור ותמיד ישפח בעיר אשר פן עשה, ותלמידי חכמים חפו ראשם כמו שצריך להיות ע"פ הש"ס דסוף סוטה בעיקבא דמישחא, ולכן בימינו אלה נוכל להיות בטוח בה' כי כל רב בישראל אם אף היה לו ידיעה בתחילה לא יפשל בדבר הלכה מתוך גאונה ורמות רוחא, וגם הרבנים בימינו אלה רחוקים מר' לוי בר סיסי, ואם נכשל אחד באיזה דבר הלכה איננו משכים בבקר והולך לו חלילה לו מעשות כדבר הזה, הימים נשתנו: גם בענין פתיבת והדפסת ספרים לא פהימים הראשונים הימים האלה, הימים הראשונים היו טובים הרבה מאלה, העתים נשתנו מאוד, עוד בימי רבינו החתם סופר היה מקום לחשוד מחברי ספרים כי עבודתם היא שלא לשמה רק לשם כבוד ולשם קניית שם גדול, ולכן משך עטו סופר מהיר וחתה אש וגפרית בחאו"ח סי' ר"ח על ראשי מחברי ספרים להגדיל שםם ע"ש בדבריו הנזקקים ויורדים חדרי לב, ומפרש שם מאמר הש"ס דביצה (דף ל"ח) כי סליק ר' אבא אמר יהא רענא דאימא מילתא דתתקבל, וכשאמר הרי שנתערב קב שלו בתשעה קבין של חבירו יאכל הלה וחדו אחיכו עליה, אע"פ שבאמת הדין עמו עיי"ש בגמ', ועיין בדברינו בפנים בכמה פרקים בענין זה, אלא משום דהתפלל שיתקבלו דבריו ע"כ לא נתקבלו, וע"ש שהאריך בזה גם להיפך דאם יודע הוא בעצמו שפונתו לשמים מחויב הוא להפיץ מעינותיו חוצה ולכלי להיות מונע בר, ובימינו אלה פאשר אחזה לי אני כבר אין לחשוד את המחברים כי פונתם תהי לשם כבוד או לקנות שם, כי דל מאוד כבוד מחבר בימינו וביותר כבוד מחבר ספר בהלכה לא בדרוש ולא בידיעות חיצוניות, ההמוניים לא יבינו את שפתו ומה הוא שח, והלומדים די להם בספרים הישנים והנמ

מסתפקים במועט והדברים עתיקים, ואם פי קשה לדבר על הפלל פולו אבל בנוגע אלי כמדונה לי שלא אתפאר במה שאין בי אם אומר שאין פונתי לשם פבוד ולקנות שם שאינו שנה לי בספרי זה אשר דרפה של תורה אשר בו מלאכה הוא יותר מחכמה, והנני מקנה מ"מ פי לדידי ולדכונתי יועיל הפרי זה הרבה שפלתתי בו פללים גדולים וכמה הלכתא גבירתא איפא בתוכו, והנני נותן לה' הודאה על חלקי לשעבר ומתפלל להפא שרא יארע דבר תקלה ע"י ולא אפשל בד"ה וישמחו בי חבירי, ולא יפשו חבירי בד"ה ואשמח בהם פאמור, שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: ועתה צלח רכב על דבר אמת, וכתוב יונשר דברי אמת, את הרשום בכתב אמת.

המחבר. תקנת עזרא קונטרס תקון חשוב תנו התם במעילה (דף כ"א ע"ב) נפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש פינון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס עכ"ל המשנה.

וכתבו התוס' שם ד"ה פרוטה וכו' פינון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע ואע"ג דספיקא הוא אם נהנה בשל הקדש ר"ע לטעמיה דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בכריתות (דף כ"ב) תימה וליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה וכי תימא דבר שי"ל מתירין הוא כ"י פדיון נאפי' בארף לא בטיל, הא ליפא למימר, דדבר שי"ל מתירין דרבנן הוא, וצ"ל דליפא אלא חד בכיס דליפא ביטול, א"נ מטבע חשיב ולא בטיל עכ"ל.

פרק א' הנה קושית התוס' דליבטל האי פרוטה של הקדש אלימתא היא מאוד פנראה, והתוס' בסוטה (דף י"ח ע"א) ד"ה חזר וחקקו מהו וכו' כתבו וז"ל, ומתא נמי דתנו בפירק בתרא דמעילה פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש פינון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס.

אלמא לר"ע אית ליה ברירה כה"ג דאמר בפרוטה הראשונה הוכרר הדבר שפרוטה הראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה, מיהו לא אתברר לן התם במאי פליגי עכ"ל (ומסקי שם התוס' דבפרוטה שנפלה לתוך הכיס ודאי דאין לומר ברירה פינון שהוכרר מתחילה) ודבריהם צ"ע דאמאי לא אתברר להו במאי פליגי, הרי התוס' במעילה פאן ביארו שפיר דר"ע אזיל לשיטתיה דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי כמו על ספק חיובי חטאות כדאיתא בכריתות (דף כ"ב) ורבנן דפליגי וס"ל דאינו חייב עד שיוציא את כל הכיס נמי לשיטתיהו דאין חייבין על ספק מעילות אשם תלוי, ובאמת דכן מפונרש בתוספתא פ"ב דמעילה דהא דמחייב ר"ע משהוציא את הראשונה היינו אשם תלוי וכן מפונרש נמי בירושלמי פ"ז דמאי ע"ש, הרי דנתברר פלוגתתם בעליל, ואין לומר דהתוס' שם קשה להו אליבא דר"ז דס"ל בכריתות (דף י"ז) דהא דמחייבין אשם תלוי על חתיכה אחת מב' חתיכות ולא על חתיכה אחת שיש עליה ספק משום דבעינו באשם תלוי שיהא אפשר לברר איסורו, א"כ באופן זה שאמר פרוטה בכיס זה הקדש שהרי אי אפשר לברר איסורו בשום אופן גם בחייבי חטאות פטור מא"ת, ומשו"ה רצו התוס' שם לומר דמשום ברירה מחייב ר"ע אשם ודאי, זה אינו דהא התוס' בסנהדרין (דף ד') כתבו להדיא דלר"ע לא בעינו פלל בא"ת חתיכה אחת מב' חתיכות עיי"ש, וביותר דהרי עיקר דבר זה דלר"ע לא בעינו חתיכה אחת מב' חתיכות הוא

בכריתות (דף כ"ג) במשנה דחתיכה חלב ונחתיכה חולין אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השנייה זה מביא אשם תלוי וזה מביא א"ת דברי ר"ע.

ופירש"י דר"ע לא בעי חתיכה אחת מב' חתיכות, ובגמ' שם אמר ליה רבא לר"נ לר' יוסי חטאת הוא דלא מיייתי שניהם הא א"ת מיייתי היינו ת"ק, וכי תימא חתיכה אחת מב' חתיכות איפא ביניהו והא תניא וכו', מבואר מדברי רבא דבאופן זה דאכל אחד את הראשונה ואחר אכל את הב' לא הנה חתיכה מב' חתיכות, ונראה דרבא אזיל בזה לשיטתיה, דשם בכריתות (דף י"ז ע"ב ודף י"ח ע"א) אמר רב יהודא אמר רב הוי לפניו ב' חתיכות ואכל אחת מהן מביא אשם תלוי חתיכה אחת פטור, מ"ט אמר רבא משום דכתיב מצוות מלא דבעינן חתיכה מב' חתיכות, ר"ז אמר ב' חתיכות אפשר לקבר איסורו חתיכה אחת אי אפשר לקבר איסורו רב נחמן אמר ב' חתיכות איקבע איסורו, מאי ביניהו איפא ביניהו אכל גוי חתיכה אחת ובא ישראל ואכל את השנייה, לרבא ליפא מצוות לר"ז אי אפשר לקבר איסורו דהא בעת שאכל את השנייה ליפא הראשונה בעולם, ולרב נחמן איקבע איסורא וחיוב אשם תלוי ע"כ, ממילא הא דקאמר רבא דבכהאי גוונא שאכל אחד את הראשונה ואחד את השנייה דלא מיקרי חתיכה אחת מב' חתיכות הוא דוקא לשיטתיה הוא דבעינן מצוות [וה"ה לר"ז נמי] אבל לר"נ פשיטא דזה מיקרי חתיכה אחת מב' חתיכות פנין דאיקבע איסורו, ובזה יש ליישב מה דרש"י סותר את עצמו דבשבת (דף ע"ב ע"ב) אמר עולא למאן דסובר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה, ופירש"י פלוגתא דר"ע ור"ט הוא בכריתות (דף כ"ב) דר"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי, ופי' הוי לפניו ב' חתיכות אחת של קודש ואחת של חולין ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל מביא א"ת עכ"ל, והסתירה גלויה דהרי רש"י בעצמו פתב בכריתות (דף כ"ג) דלר"ע לא בעינן בא"ת חתיכה אחת מב' חתיכות כמו שהבאתי לעיל, אבל לדברינו ניחא דשם במשנה שפיר פירש"י דלר"ע לא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות משום שידע דכן יאמר רבא על משנה זו בגמ' שם ואין שום חולק, אבל בשבת שם פירש"י אליבא דהלכתא דקיי"ל כרב נחמן דהעיקר תליא באיקבע איסורא כמו שפסק הרמב"ם בפ"י מה' שגגות, ועיין בשב שמעטתא שמעטתא א' פרק ח' שפתב סמוכין לדעתו מסתמא דגמ' בכתובות (דף כ"ב) דקיי"ל כרב נחמן עיי"ש, ולר"נ באמת ס"ל לר"ע דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות לכן צייר רש"י בשבת אליבא דר"ע נמי בשני חתיכות, וא"כ ממנ"פ קשה על התוס' דסוטה דמאי קשה להו דהרי לר"נ דס"ל דלר"ע בעינן חתיכה א' מב' חתיכות הרי גם בפרוטה בכיס זה הקדוש נמי איקבע איסורא, וכ"כ התוס' להדיא בסופה (דף ו') ד"ה ור"ש דרק לרבא לא בעי ר"ע חתיכה אחת מב' חתיכות אבל לר"נ י"ל דגם ר"ע ס"ל דבעינן חתיכה א' מב' חתיכות עיי"ש, ולרבא דאליבא אזלי באמת התוס' שם דהרי איהו הוא בעל המימרא דשם, הרי לשיטתיה ולשיטת ר' זירא לא בעי ר"ע כלל חתיכה אחת מב' חתיכות ומה זה דלא ברירא להו להתוס' שם טעמיה דר"ע ונחמיה דפליגי עליו ומזה יש להקשות גם על הירושלמי ביבמות (פ"ד ה"ב) דאיתא התם דכל מי שאי אפשר לעמוד על ונדאי אין חייבין על ספיקו אשם תלוי, ופריף עלה מהאדתנן חתיכה של חולין וחתיכה של קודש אכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל פטור ור"ע מחייב אשם תלוי, אכל את השנייה מביא אשם ודאי, אכל את הראשונה, ובא אחר ואכל את השנייה זה מביא אשם תלוי וזה מביא א"ת, ניחא ראשון

מביא א"ת שני למה, אמר ר' יוסי תפטר שהיא חתיכה גדולה ואכל תציה ונהניח תציה, וקשה הא ר"ע איהו הוא דס"ל דמביאין על ספק מעילות אשם תלוי, כמו דתני בהדיא דברי ר"ע, וא"כ מאי פריה הא איהו ודאי ס"ל שאפ"י אין אתה יכול לעמוד על ונדאו חייב נמי אשם תלוי, דהא איהו מחייב במתניתין דמעילה אשם תלוי באומר פרוטה בכיס זה הקדש אע"ג דאי אפשר לקרר איסורו, וכבר הקשה פן בספר נחלת יהושע סי' א' ויש לעיין בספרו נועם ירושלמי אולי פתב שם אינה יישוב ואינו בידי לעיין בו.

עכ"פ דברי התוס' בסוטה הנ"ל צריכין עיין דמאי הוקשה להם, וע"כ נראה לומר דגם התוס' בסוטה שם נתקשו בתמיהת התוס' פאן במעילה דאמאי לא תיבטל פרוטה של הקדש בהאחרות של חולין, ולא הנה ניחא להו תירוצי התוס' במעילה כמו שבאמת כבר עמדו עליהם רבים ויבוארו איה"ש לפנינו, ולכן רצו לפרש דר"ע מחייב אשם ודאי מטעם ברירה שנתברר האיסור ולא שייך ביטול, ועיין בתוס' תמורה (דף ל"א) דמבואר דאם האיסור הנה ניכר כבר ונתערב אח"כ לא שייך לומר יש ברירה, אבל כשנולד האיסור בתערובות אז שייך לומר יש ברירה, וזהו כמסקנא דתוס' סוטה הנ"ל: פ"ק ב' הרב תפארת ישראל על המשנה דכאן האריה בקושית התוס' וכתב ונ"ל, ולכאורה הנה נ"ל דמעל דמתניתין היינו מדרבנן וכדאשכחן ר"פ ה' בתלש מחטאת מטה דתני התם מעל והיינו מדרבנן וכן בכמה דוכתי במכילתין וכו', וע"ש שהוא מכריח מסוגית הגמ' דכאן דדחוק הוא לומר פאן דמעל מדרבנן קאמר, ומה שתירצו התוס' פאן דמירי שלא הנה בהפיס רק עוד פרוטה אחת אית לי להרב תפא"י שהוא דחוק גם הצ"ק כתב שהוא דחוק מה"ט גופא אבל השמ"ק הביא ראיה לתירוץ זה מלשון התוספתא ולפנינו יבואר איה"ש] אולם התפא"י בתגיגה פ"ג משנה ד' תירץ קושית התוס' דכאן ע"פ דברי המרדכי סוף חולין שכתב דכל דבר הבא לעולם ע"י תערובות לא בטיל אף אם אינו דבשיל"מ, פיבמה שרקקה דם דלא בטילי צחצוחי הרוק בדם וכשרה הרקיקה לחליצה כדאיתא ביבמות (דף ק"ה), וא"כ ה"נ פיון דהאיסור ונהיתר שניהם היו בעין קודם שקרא שם הקדש על הפרוטה הו"ל כאילו נולדו האיסור ונהיתר ביחד ולא בטיל מדאורייתא אפי' לקולא וכ"ש לחומרא עכת"ד שם, ובאמת כבר ישבו על מדוכה זו הרבה אחרונים ורצו לתרץ פכה קושית התוס' דכאן שהקשו דלכבטיל פרוטה של הקדש בהפיס, אבל מ"מ באמת אין התחלה פלל לתירוץ זה כמו שאבאר בזה בעה"ת: חז"ל דיש אחרונים דס"ל דהא דדבר שנולד בתערובות לא בטיל מה"ת היינו דוקא בנולד בתערובות בטבע פהא דיבמה שרקקה דם, וכ"כ הגאון מלבי"ם בארצות החיים סי' ט' סק"א דכל שתחילת ביאתו לעולם ע"י תערובות אז דוקא לא בטיל ע"ש, ונ"ל הג"מ גצ"ב בספרו משיב דבר ח"ג סי' ס"ז ומה שהוסיף מעכ"ת נ"י לחקור אם הנטיעה יונק ממקום אסור וממקום פשר אם בטל האיסור ונכנס לחקירת הגאון בצל"ח ז"ל במש"כ המרדכי סוף חולין דבאינו ניכר האיסור לא בטיל והקשה מהא דקיי"ל להיפך דאפי' בדשיל"מ בטל כה"ג, לא אכחז ממעכ"ת שאין דעתי נוחה מהקושא והישוב ע"ז, דהמרדכי לא אמר רק בבא לעולם בעירוב כמו ריקת דם וש"ז שיש בהם מתחילת ביאה לעולם רוק וזיבה.

אבל אם בא לעולם בלא עירוב כמו טיפה הנסחט בשבת מן הענבים הרי יצאה הטיפה בפ"ע אלא שלא ניכר לנו עד שנתערבה בזה בטילה אפי' בדבר שיל"מ, והוא ע"פ

הירושלמי ריש מס' ביצה דמשו"ה ביצה מוקצה לא בטילה וכו' דוקא פשהוקרה לנו
מפבר ונתערבה אבל פשלא הוקרה לנו עד שנתערבה בטילה עכ"ד, ואם שיש לי מה
לדבר באותה תשובה אבל עכ"פ ס"ל כבעל ארצה"ח הנ"ל: וביתר ביאור פתב הגאון ר'
יוסף שאול גאטאנזאהן זצ"ל בתשובתו שפסוף ספר בציר אליעזר, דעל מה שפתב
הבציר אליעזר על המבי"ט שהובא בשעה"מ פ"ג ה"א מה' גירושין שתיגרין דעת
הרמב"ם ספ"ד מה' איסורי מזבח שפסק דאי לא טפי דמי כלב מחד מינייהו מפיק חד
מינייהו ואחרנא שרי, והקשה הלח"מ דהרי קיי"ל בדאורייתא אין ברירה ואיך מהני
דלפוק חדא, וכן הקשה היש"ש בב"ק והמג"א באו"ח סי' קנ"ג ס"ק מ"ז, ותיגרין המבי"ט
דהתם ליפא רק איסור דרבנן דמדאורייתא בטל מחיר הפלב בתשעה הנותרים ובדרבנן
יש ברירה, והקשה עליו הבציר אליעזר מהמרדכי הנ"ל דכל שפא לעולם ע"י תערובות
לא בטיל, וא"כ גם התם מחיר הפלב הרי לא היה ניכר מעולם בפני עצמו ובא האיסור
לעולם בתערובות ואינו בטל מה"ת, וכתב ע"ז הג"מ ריש"ש נ"ז וז"ל, הנה בדברי המרדכי
האלה האריכו האחרונים הרבה, והכו"פ ביו"ד סי' ק"ב והצל"ח בפסחים (דף ל"ד ע"ב)
הקשו דברי המרדכי אהדדי דמרדכי ספ"ז דשבת הובא במג"א סי' ש"כ סק"ה דיין שזב
בשבת ליין של ערב שבת בטל אף דהנה דשיל"מ פינן דבא לעולם בתערובות, הרי
דהמרדכי סותר א"ע וחקיקו בחילוקים עיי"ש בדבריהם, ואני בעצמי לא ראיתי בזה
שום קושיא שאני היפרתי מדברי התבו"ש סי' י"ד ס"ק י"ב וט"ז שהבין שדברי המרדכי
סוף חולין הוא מטעם איסור קבוע פמחצה על מחצה דמי, וכבר זה רבות בשנים הארכתי
בזה בתשובה לק"ק מעזעריטש במדינת מעהרין, ולפי"ז דוקא שם שפן הוסד בטבע
הבריאה שצחצוחי רוק מעורב בדם וצחצוחי זיבה בש"ז של זב שא"א בטבע הבריאה
באופן אחר, לכן הנה קבוע בטבע ולא שייך ביטול דהנה פמחצה על מחצה, אבל מה
ענינו ליין שזב בשבת הרי אין שם קבוע הנכר ובקבוע שאינו ניכר לא שייך קביעות
עיינן יו"ד סי' ק"י ושפיר בטיל וכו' וא"כ גם מה שהקשה בעל בציר אליעזר על המבי"ט
ג"כ לא קשה וכו' עכ"ל, וכבר הקדימם בזה המהרי"ט אלגזי בה' בכורות אות למ"ד ד"ה
אשר ע"כ נלע"ד והאריף בזה ע"ש: וכן ס"ל גם הפמ"ג לאו"ח בפתיחתו במשפחות לסי'
תמ"ז שפתב וז"ל, שאלה ראובן ושמעון היה להם תבואה ונתערב מתבואת שמעון בשל
ראובן במינו ויש רוב בתבואת ראובן, ואח"כ נדר ראובן הנאה משמעון ומפל מה שלו
אם מותר התערובות שפבר נתערב, תשובה לכאורה למה דקיי"ל נדרים הוא דשיל"מ
וכו' ועיינן ביצה פ"ה מאי דאמרינן הרי שנתערב [קב שלו בט' קבין של חבירו, ולקמן
נדבר איה"ש בזה בארנקה] יאכל הלה וחדוי, שוב ראיתי למש"כ הרב ביו"ד סי' ק"ב
סעי' ד' מאו"ה דכל שלא היה ניכר האיסור פעם אחד בפ"ע לא הנה דשיל"מ פמו גיגית,
ה"נ פאן פינן שנתערב מקודם אפי' לא נתבטל בטל הוא עכשיו עכ"ד ע"ש שהוא ממש
דומה לדין פרוטה בכיס זה הקדש וס"ל להפמ"ג דשפיר בטל וע"כ דס"ל דלא דמי ליבמה
שרקקה דם מפני שבנידון שאלתו לא היה התערובות בטבע הבריאה וס"ל פהאחרונים
שהבאתי לעיל בזה, ויש לי להעיר בדברי הפרמ"ג האלה הרבה ואכמ"ל] וא"כ ה"ה
בנידון דידן בפרוטה בתוף כיס זה הקדש נמי פינן שאין התערובות בא בטבע הבריאה
שפיר יש לפרוטה של הקדש דין ביטול וקושית התוס' קמה וגם נצבה, ובפרט לדעת
המנחת חינוך מצוה ג' דכונת המרדכי הוא רק פשהמבטל והמתבטל גם שניהם באו

לעולם ע"י תערוכות אז דוקא לא בטיל אבל אם אחד מהן אפ"ל האיסור בא קודם שפיר
בטיל ומינישם בזה שלא יהיה סתירה להמרדכי מגדרים (דף נ"ח ונ"ט) דגדולי היתר
מעלין את האיסור ע"ש ודאי דקושית התוס' חזקה.

ועוד דאפ"ל לפי מה שפיתבו שאר הרבה אחרונים שהובא דבריהם בספר שדי חמד
בכללים מערכת הב' סי' ל"ט באנרף נפלא פדרפו בקודש, דלא חילקו פחילוקן של
הגאונים שזכרנו לעיל, וס"ל דדברי המרדכי אמורים בכל ענין שהאיסור חל בתערוכות
אף שלא בטבע הבריאה דג"כ לא בטיל ועוד נדבר בזה איה"ש להלן, מ"מ ודאי דאין
לנישם בזה קושית התוס' שלפנינו דלכטיל הפרוטה ברוב, דהרי ע"פ דברי המרדכי לא
יתרץ רק בבא דפרוטה בתוך פיס זה הקדש נולד האיסור בתערוכות, אבל בבא דרישא
דקתני נפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו שלא נולד האיסור בתערוכות שם תשאר
קושית התוס', ולשון התוס' הרי דייק הכי שפיתבו וז"ל תימה ולכטיל האי פרוטה של
הקדש שנפלה וכו' עכ"ל הרי שדייקו קושיתם על הרישא בנפלה דלא נולד האיסור
בתערוכות ודע דבחלק יעקב סי' ב' ר"ל דעיקר חידוש המרדכי הוא רק במין בשאינו
מינו אבל מין במינו גם נולד בתערוכות שפיר בטיל ומסביר הדבר מעט, אבל כל גדולי
האחרונים לא ס"ל כן ולכן קצתתי בזה, אכן אח"כ ראיתי שגם הגאון הגדול ר' ראובן
זעליג ביינגעס שליט"א כתב כן בספרו לפלגות ראובן חלק ג' דף י"ט ע"א, משום דמין
במינו הנה הרפכה מציית שא"א שיתפרדו לעולם משו"ה בטל המועט ברוב גם אם
המבטל אינו נזכר בפ"ע קודם שנתערב דלא משום חשיבות אתינון עלה שכיבטל בהחשוב
רק משום דנתמזגו ונעשו הכל אחד כמו הרוב, אבל מין בשאינו מינו דהנה רק הרפכה
שכונית ואפשר גם להפרידן זמ"ז והבטול הוא מגזה"כ אם אינו נו"ט, מקרא דאחרי
רבים להטות, בעינינו דומיא דסנהדרין שהמבטל נזכר בפ"ע, להכי רוק בדם וכיוצא בו
מין בשאינו מינו בשלא הנפרו מקודם אינו בטיל, משא"כ יין ביין גם דשיל"מ שפיר
בטיל דהנה מין במינו פינון דלא הו"ל חשיבות שלא הנפר בפ"ע מעולם ויש להאריך
ואכ"מ ודו"ק: פרק ג'.

בתוס' חדשים על משניות פאן תירץ על קושית התוס' שהקשו דלכטיל פרוטה של הקדש
ברובא דחולין, דמתניתין כר' יהודה איתא דס"ל מין במינו לא בטיל אפ"ל באלף דגלף
מדם הפך ודם השעיר, והאי תירוץא נמי לאו פלום הוא באמת, דהא תינח לשיטת רש"י
ביבמות (דף פ"ב ע"א) דס"ל דלר' יהודה גם יבש ביבש מין במינו אפ"ל באלף לא בטיל,
והנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קצ"ג כתב שגם דעת הרמב"ד הוא כן פדעת רש"י ועוד כתב
בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סס"י ב ש נ"ג שגם דעת הר"ן הוא כן פדעת רש"י עיי"ש, אבל
לשיטת התוס' ביבמות שם ובזבחים (דף ע"ג ע"א) ובמנחות (דף כ"ב ע"א) וכן דעת
הריטב"א בחידושו לביבמות שם ועיניו בביאור הגר"א ז"ל ליו"ד ריש סי' ק"י שפיתבו
שגם דעת הרמב"ם כן הוא פהתוס', דיבש ביבש גם ר"י מודה דאפ"ל מין במינו בטיל
שפיר דמדם הפך ודם השעיר לא נוכל למילף רק לח בלח דכונתו, א"כ לשיטתם מקשו
התוס' שפיר דלכטיל האי פרוטה של הקדש ברוב אפ"ל לר"י דמטבע במטבעות הרי יבש
ביבש הוא, ואפ"ל להסוברים הנ"ל דלר"י גם יבש ביבש מין במינו לא בטיל, אפתי לא
ניחא באמר פרוטה בכיס זה הקדש, לפמש"כ הלב אריה בחולין (דף ק"ח) דהיכא דלא
נזכר האיסור גם לר"י מין במינו בטיל שפיר כמו לדידן בדבר שיש לו מתירין דהיכא

דלא הִיָּה נִיפְר בְּטִיל כַּמְש"כ הַמְרָדְכִי וּבאו"ח סי' ש"כ פִּדְוּעַ, אַמַּת דְּעַל בְּבֵא בְּפִרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקֶּדֶשׁ יֵשׁ לִיְיָשֵׁב בְּאֹפֶן אַחֵר: הַתּוֹס' בּב"מ (דָּף ו' ע"ב) ד"ה קִפְצַ אֶחָד מִן הַמְּנוּיִם לְתוֹכָן פְּטוּרִים פְּתִיבוּ וְז"ל, תִּמְנֵה דְלִבְטִיל בְּרֹבָא וְלִיְיָיְבוּ כְּנִלְהוּ בְּמַעֲשֵׂר דְהָא דְדָבָר שְׂבִמְנִין לֹא בְטִיל הוּא מְדַרְבְּנָן וְקִבּוּעַ נְמִי לֹא שְׂיִיף אֲלֵא בְּדָבָר שְׂהָאִסוּר וְהִתֵּיר נִיפְרִין וְלֹא יָדַע מְאִיזָה לְקַח כְּגוֹן עֶשֶׂר חֲנוּיּוֹת בְּזָה יֵשׁ מַחְלֻקַּת הָרֵאשׁוּנִים עֵינָן ש"ף יו"ד סי' ק"י סק"ד] וְאִין לּוֹמַר שְׂלֵא נִשְׂאָר בְּעֵדָר רַק אֶחָד דְּלִשׁוֹן לְתוֹכָן לֹא מִשְׁמַע הֵכִי עכ"ל, וְנִשְׂאָרוּ בְּתִמְנֵה בְּקוֹשְׂיָא זֹאת וְיָדוּעַ בְּזָה תִּירוּץ הַשֵּׁמ"ק בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הָרֵא"ש דְּרוּב אִינוּ מְכַרְיַע בְּתוֹרַת וְדֹאֵי אֲלֵא דְסַפֵּק בְּזָה הַתּוֹרָה הַתִּירְתּוּ וְא"כ אִפְתִּי עֶשְׂרֵי סַפֵּק הוּא וְלֹא פֶל הָרֵאשׁוּנִים ס"ל הֵכִי וְאִכְמ"ל בְּזָה, וְכַתֵּב הַתּפֵּא"י בְּמִשְׁנֵיּוֹת בְּכּוֹרוֹת פ"ט מ"ז לְתַרְצַ קוֹשְׂיַת הַתּוֹס' ע"פ שִׁיטַת הָרַ"ן וְנָדְרִים, (דָּף נ"ב ע"א) דְּמִין בְּמִינוּ בְּאֲלָף לֹא בְטִיל אִפִּי לְרַבְּנָן דְר"י אֲלֵא דְלַרְבְּנָן אִסוּר וְהִתֵּיר מִין שְׂלֵא בְּמִינוּ נִקְרֵא לְפִי שְׂזָה אִסוּר וְזָה הִתֵּיר, אֲבָל הִיכָא שְׂשִׁנְיָהֶם הִתֵּיר גַּם לְרַבְּנָן דְר"י לֹא בְטִיל דְּיִלְפִינָן מִדָּם הִפֵּר וְדָם הַשְּׂעִיר דְּג"כ שְׂנִיָּהֶם הִתֵּיר לְעַנְנֵי זְרִיקָה, וְא"כ מִין בְּמִינוּ בְּזָה לְכוּ"ע מְדֹאֹרֵיִתָּא לֹא בְטִיל דְּהָרֵי מְקַרֵּא יְלִפִּינָן לָהּ, וּבְמַנְחוֹת (דָּף כ"ג) אִיתָּא פְּלוּגְתָּא דְּאִמּוֹרָאֵי דְּרַב חֲסֵדָא סָבַר גְּבִלָּה בְּטִילָה בְּשַׁחוּטָה דְּבַתֵּר מְבַטֵּל אֲזִלִּין וְא"א לְשַׁחוּטָה הַמְּבַטֵּל שְׂתַעֲשֵׂה גְּבִלָּה וְהו"ל שְׂפִיר מִין בְּשִׂאִינוּ מִינוּ.

וְשַׁחוּטָה בְּגְבִלָּה אִינָה בְּטִילָה דְּהַגְּבִלָּה לְכִי תִסְרַח תְּהֵא מוֹתֵרַת כְּשַׁחוּטָה וְהו"ל מִין בְּמִינוּ וְלֹא בְטִיל, וְר"ח ס"ל שֵׁם אִיפְכָא אֲמָנָם סַתְמָא דְּש"ס בְּבִיצָה (דָּף ל"ח ע"ב) וּבְכּוֹרוֹת (דָּף כ"ג ע"א) נִקְטָה כְּרַב חֲסֵדָא ש"מ דְּהִלְכְּתָא כְּרַב חֲסֵדָא, וְא"כ לְשִׁיטַת הָרַ"ן בְּנָדְרִים שְׂזַכְרֵנוּ הַדְּבָר פְּשוּט דְּכִי אֲמַרִּין דְּמִין בְּמִינוּ בְּשֵׁמָא וּבְטַעֲמָא בְטִיל לְרַבְּנָן דְר"י הִיָּינוּ דוֹקָא בְּנִתְעַרְבּ אִסוּר בְּהִתֵּיר אֲבָל בְּנִתְעַרְבּ הִתֵּיר בְּאִסוּר בְּאֹפֶן שְׂאֲפִשֵׁר לְהֵאִסוּר לְהִיּוֹת כְּהִתֵּיר אִם יִסְרַח גַּם לְרַבְּנָן לֹא בְטִיל לְרַב חֲסֵדָא, וְקו"ח אִם אֲפִשֵׁר לְהֵאִסוּר לְהִיּוֹת הִתֵּיר בְּלִי שְׂיִסְרַח וְדֹאֵי דְּהִנּוּ מִין בְּמִינוּ וְאִפִּי לְרַבְּנָן לֹא בְטִיל, וְא"כ שֵׁם דְּכָל הַטְּלָאִים יְכוּלִים לְהִיּוֹת הִתֵּיר כְּשִׁיעֲשֵׂר עֲלֵיהֶם מִמְּקוֹם אַחֵר וּמִצְנָה קַעֲבִיד הו"ל מִין בְּמִינוּ וְאִפִּי לְרַבְּנָן לֹא בְטִיל, וְהָאֵרִיף וְהִעֲלָה דְּרַב חֲסֵדָא רַק לְעַנְנֵי טוֹמְאָה קְאָמַר דְּלִר"י צְרִיף שְׂיָהָא הַמְּבַטֵּל דוֹמָה לְהַבְטֵל לְעוֹלָם אֲבָל לֹא לְעַנְנֵי אִסוּר דְּוְדֹאֵי לֹא יִמְתִּין עַד שְׂיִסְרַח, וְעכ"פ מִן שְׂבִיבָה קוֹשְׂיַת הַתּוֹס' בּב"מ דְּלָמָּה לֹא יִתְבַטֵּל הַקּוֹפֵץ בְּרוּב פִּינוּ דְּהֵתָם יְכוּל הַמְּבַטֵּל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל גַּם בְּלִי שְׂיִתְקַלְקַל הַמְּבַטֵּל זֶהוּ תוֹכָן דְּבָרֵי ע"ש שְׂקִצְרֵתִי: וְהִנֵּה לּוֹא הִנֵּה לְדָבָרֵינוּ אֲלֵהּ מְקוֹם יוֹתֵר נְעִים הִנֵּה לְתַרְצַ בְּדָבָרֵינוּ אֲלֵהּ קוֹשְׂיַת הַתּוֹס' דְּמַעֲלָה כָּאֵן שְׂהַקְשׁוּ דְּלִבְטִיל פְּרוּטָה שְׂל הַקֶּדֶשׁ בְּרוּב דְּחֻלְיוֹ, דְּהֵתָם גְּבִי מַעֲשֵׂר אִי נִימָא כַּהַתּפֵּא"י הָרֵי יִהְיֶה עכ"פ מִהַמְּשֻׁנָה דְּקִפְצַ אֶחָד מִן הַמְּנוּיִם לְתוֹכָן תִּיּוֹבְתָא לִר' חֲנִינָא דְּהָא הֵתָם הַבְטֵל אִינוּ יְכוּל לְהִיּוֹת כְּמַש"כ הַתּפֵּא"י בְּעַצְמוֹ בְּסוּף דְּבָרֵינוּ דְּאֲפִשֵׁר לְשִׂאוֹל עָלָיו לֹא שְׂיִיף הֵתָם פִּינוּ דְּמַעֲשֵׂר אִינוּ בְּגָדָר נָדָר רַק מִצְנָה מַה"ת פְּמוֹ תְּרוּמָה, וְא"כ תְּמִיחַת הַתּוֹס' בּב"מ שֵׁם קִיִּימַת עכ"פ לִר' חֲנִינָא, אֲבָל כָּאֵן לְעַנְנֵי מְטַבַּע הִנֵּה נִיחָא בֵּין לְרַב חֲסֵדָא וּבֵין לִר' חֲנִינָא, דְּהָא הֵכָא הִנֵּה עַנְנֵי נָדָר שְׂהַקְדִּישׁ אֶת הַפְּרוּטָה וְתוּכַל הַפְּרוּטָה הַמְּתַבַּטֵּל לְהִיּוֹת כְּבַטֵּל ע"י הַתֵּרַת נָדָרוֹ כְּכָל נָדָר דְּמִצְנָה לְאִיתְשׁוּלֵי עָלֵיהּ קוֹדֵם שְׂמִסַר לִיד גְּזָבַר, וְאִפִּי אִם נִימָא דְּכִינוּ דְּהַפְרִישָׁה וְכַמְסִירָה לִיד גְּזָבַר דְּמִי לְעַצֵּם עַנְנֵי מִצְנָה לְשִׂאוֹל עַל הַנָּדָר וְלִיכָּא תוּ מִצְנָה לְשִׂאוֹל עָלֵיהּ, מ"מ אֲפִשֵׁר עוֹד לְהִיּוֹת הַמְּתַבַּטֵּל כְּבַטֵּל ע"י חִילּוּל שְׂיִחְלַל פְּרוּטָה

שֶׁל הַקִּדּוּשׁ זֶה אֶפְרוּטָה אַחֲרֵת וְתִצָּא הִיא לְחֻלּוּיִן, וְלִהְיֶיךָ נְמִי הָרִי הַמְּבַטֵּל הֵן יָכוֹל לִהְיוֹת כְּהַבְטֵל דְּהָרִי הוּא יָכוֹל לִהְקַדִּישׁ אֶת כָּל הַכִּיס, וְא"כ שְׁנִיָּהֶם יָכוּלִים לִהְיוֹת שְׁנַיִם בְּלִי שׁוּם קַלְקוּל, וְא"כ הֵנָּה נִיחָא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' בֵּין לְרַב חֲסֵדָא בֵּין לַר' חֲנִינְא דְמִין בְּמִינוּ בְּזֵה אִפִּי לְרַבְּנָן דְר"י לֹא בְטִיל מַה"ת דִּילְפִינָן מִדָּם הַפֵּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְלִכֵּן לֹא בְטִלָּה הַפְּרוּטָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ לְכוּ"ע, אֲבָל לְפִי הַמְּבֹאֵר לְעֵיל אֵין מְקוּם לְתַרְזֵן בְּזֵה לֹא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' בְּב"מ לְעַנְנֵן קַפִּי אֶחָד מִן הַמְּנוּיִם.

וְלֹא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' בְּמַעֲלָה לְעַנְנֵן הַפְּרוּטָה, דְּגַם פֶּה וְגַם שֵׁם אֲזִלִּי הַתּוֹס' לְשִׁיטָתָם שֶׁהִבְאִתִּי לְעֵיל דִּיבֵשׁ בִּיבֵשׁ לֹא יִלְפִינָן כָּלֵל מִדָּם הַפֵּר וְהַשְּׁעִיר וְאֶדְרַבָּה אִפִּי ר"י מוֹדָה דְמִין בְּמִינוּ בִּיבֵשׁ שְׁפִיר בְּטֵל, וְא"כ אִפִּי נִימָא דְרַבְּנָן מוֹדוּ לַר"י דְמִין בְּמִינוּ פְּשְׁנִיָּהֶם אִיסוּר אוֹ שְׁנִיָּהֶם הֵיטֵר דְלֹא בְטִילִי הֵינְנוּ דְנוֹקָא לַח בְּלַח וְלֹא יִבֵּשׁ בִּיבֵשׁ, וּמִטְבַּע וְכֵן מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה דִּיבֵשׁ בִּיבֵשׁ הוּא וְדַאי דְשְׁפִיר מְקָשׁוּ הַתּוֹס' דְלִיבְטֵלוּ בְרוּב: וְנַע דְמַדְבְּרִי הַתּוֹס' בְּמִנְחֹת שֵׁם (דָּף כ"ג ע"ב) מְבֹאֵר דַּס"ל דְמַחְלֻקָּת רַב חֲסֵדָא וְר' חֲנִינְא לֹא רַק לְעַנְנֵן טְוּמָאָה אֲלֵא גַם לְעַנְנֵן אִיסוּר פְּלִיגִי ע"ש וְתַרְאֵה שְׁכֵן הוּא, וּבְזֵה מְתוּרְזֵן בְּפִשְׁיטוֹת קְוִשְׁיַת הַג"מ ר' לִיב קַאסוּוִיץ שֶׁהִבִּיא הַצַּל"ח בְּפִסְחִים (דָּף ע"ו ע"ב) שֶׁהִקְשָׁה לְדַבְּרִי הַתּוֹס' בַּע"ז דְּגַם בְּשְׁנִיָּהֶם פְּחוּשִׁים הֵיכָא דְאִיסוּר בְּמַלְשָׁה גַם דִּיעֲבַד אִיסוּר, א"כ אֲמַאי נִקְט רַב דִּינוּ בְּאֶחָד שְׁמֵן הָא רַב גּוֹפִיָּה ס"ל דְמִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ וְא"כ אִי בְּשְׁנִיָּהֶם פְּחוּשִׁים הֵדִין כֵּן ע"ש, וְלִהְיֵן"ל א"ש דִּי"ל דְרַב ס"ל דְבַתֵּר מְבַטֵּל אֲזִלִּינָן וְא"כ נִבְלָה בְּשַׁחוּטָה הֵנָּה מִין בְּשְׁאִינוּ מִינוּ, וְדִלֵּא פְּהֵרִי"ף דַּס"ל דְהֵאִי דִינָא דְרַב תְּלוּי בְּאִידָף ע"ש.

וְאִי דְבַחְוִלִּין (דָּף ק') דְקָאֵמַר רַב כִּינּוּן שְׁנַתָּן טַעַם בְּחֻתִּיכָה וְכו' מְבֹאֵר דַּס"ל דְנִבְלָה בְּשַׁחוּטָה הֵנִי מִין בְּמִינוּ, מ"מ אֵין זֶה תִּימָה אִי רַב מְצִייר בַּע"ז שֵׁם בְּאֶחָד שְׁמֵן כִּי הֵיכִי דְמַצִּי דִינוּ לְמִנְקֻט אֲלִיבָא דְכוּ"ע וְדו"ק, אֲבָל אֶמֶת דְהִרְבָּה רַאשׁוֹנִים ס"ל דְפִלְגֻגְתָּא דְרַב חֲסֵדָא וְר"ח רַק לְעַנְנֵן טְוּמָאָה הִיא וְאִכְמ"ל: וּבְמַל"מ פ"ז מַה' מַעֲלָה ה"ז רוּצָה לְהִבִּיא רְאִיָּה דְמִטְבַּע אִינָה בְטִילָה מַה"ת מִיּוֹמָא (דָּף נ"ה) דְאֶמְרִינָן שֵׁם דְטַעֲמָא דְר"י דַּס"ל שֶׁלֹּא הֵיוּ שׁוֹפְרוֹת לְקַנֵּי חוּבָה מִשׁוּם חֲטָאת שְׁמַתוּ בְּעֵלְיָה וְדַאי דְהוֹלְכוֹת לִים הַמְּלַח, וְנִמְצְאוּ מְעוֹרְבוֹת עִם הַפְּשִׁירוֹת וּפּוֹסְלוֹת אוֹתָם מְפִנֵי הַתַּעְרוּבוֹת, וְאִם אֵיתָא דְמִטְבַּע יֵשׁ לָהּ בְּיִטּוֹל אֲמַאי פּוֹסְלוֹת אוֹתָן לִיבְטֵלוּ בְרוּב, וְאִח"כ דְחִי לָהּ דְאֶפְשֵׁר דְהֵתָם רַק מְדַרְבְּנָן לֹא בְטִילָה מִשׁוּם דְהֵנָּה דְבַר שְׁבִמְנָן אֲבָל מְדַאוּרִיָּתָא בְטִילָה שְׁפִיר עַכ"ד, וְכָתַב עָלָיו בְּהִגְהוֹת עִמָּק הַמְּלָךְ שֵׁם וְז"ל עֵיקֵר רְאִיָּתוֹ תְּמוּהַ דְהָרִי הֵתָם לַר' יְהוּדָא קֵאִי וְר"י הָא ס"ל בְּמִנְחֹת (דָּף כ"ב) וּבְזַבְחִים (דָּף צ"ז) דְמִין בְּמִינוּ לֹא בְטִיל עַכ"ל, וְגַם עַל הַגָּאוֹן הֵנָּה יֵשׁ לְתַמּוּהַ עַל תְּמִיָּהֶתוֹ דְהָרִי רְאִיָּת הַמַּל"מ נְכוּנָה לַפ"מ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת וְאֶחָד מֵהֶם שֵׁם בְּמִנְחֹת בְּמִקְוֵמוֹ דְרַק לַח בְּלַח ס"ל לַר"י דְמִין בְּמִינוּ לֹא בְטִיל מִשׁוּם דְדָמִי לְדָם הַפֵּר וְהַשְּׁעִיר אֲבָל בִּיבֵשׁ כְּמִטְבַּע שְׁפִיר בְטִיל, גַּם לַפ"מ שֶׁ לְעֵיל בְּשֵׁם הַלֵּב אֲרִיָּה דְבִלֵּא הֵנָּה הָאִיסוּר נִיפְרָ מְעוֹלָם מוֹדָה ר"י דְמִין בְּמִינוּ בְטִיל, תְּשִׂאֵר הַקְּוִשְׁיָא גַם לְהַסּוֹבְרִים דְדַבְּרִי ר"י הֵם גַּם בִּיבֵשׁ בִּיבֵשׁ: פֶּרֶק ד'.

הָאֶחָרוֹנִים הִקְשׁוּ עַל עֵיקֵר קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ דְלִבְטִיל פְּרוּטָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ בְּרוּבָא דְחֻלּוּיִן תְּמִיָּה עֲצוּמָה, דְהָרִי קִי"ל דְמִמוּנָא לֹא בְטִיל כְּדַאִיתָא בְּמַס' בִּיצָה פֶּרֶק מְשִׁילִין הָרִי שְׁנַתְעָרַב לוֹ קַב חֲטִין בְּתַשְׁעָה קַבִּין שֶׁל חֲבִירוֹ יֹאכֵל הֵלָּה וְחֲדִי ע"ש, וְאֶע"ג דְשֵׁם

מבואר בסוגיא דאיסור תחומין שבו בטיל שפיר, זהו רק באיסור תחומין שהוא איסור בפ"ע ואינו תלוי באיסור גזל דאפ"א אם הוא משאילו כלי ביו"ט הנה נמי פרגלי הבועלים, אבל בהקדש דיסוד האיסור דמעילה הוא מטעם שמעל ונהנה בנכסי גבוה וא"כ איך שינה ביטול פניו דממונא לא בטיל הרי מעל בממון הקדש זהו תוכן קושית רבים, ובאמת פן מוכח גם בסנהדרין (דף צ"ד ע"ב) דאמרינן שם אמר להם נביא לישראל ואספו שללכם וכו' א"ל ונהרי ממון של עשרת השבטים מעורב בו עיי"ש, דמשמע מלשון הגמרא דממון של עשרת השבטים הוי המיעוט מעורב ברוב ממון של הגוים, וקשה דלכטלו ממון של עשרת השבטים ברוב, וע"כ דבממון לא שינה ביטול כדאיתא בפיצה שם, וע"ז אמרו כמשק גבים שוקק בו דכיון שנפלו ביד נכרים טיהרו, דקנו אותם הנכרים בכיבוש מלחמה או ביאוש, וא"כ מאי מקשו התוס' דלכטיל פרוטה של הקדש ברובן וראיתי בשואל ומשיב מהדורא ג' סי' של"א שכתב דאין על התוס' קושיא כלל מטעם ממונא לא בטיל, משום דזה לא שינה רק בהדיוט אבל בהקדש דמזיק בידיים פטור מה"ת, והכא דנפלה ממילא הרי הוא לא הזיק כלל ולא נשאר רק איסור וזה בטיל וזה פשוט עכ"ל, ולי הדבר תימה דמה ענין מזיק לכאן הרי ממון הקדש נשאר גביה וקא משתרישי ליה, דגם בהדיוט כה"ג לאו מטעם מזיק חייב רק מטעם דממון חבירו גביה הוא וכי יאכל הלה וחדדי בתמיהה, והא ראיה שהרי מזיק מתנות פהונה פטור ופריה ע"ז הש"ס בזהבולין (דף קל"א ע"א) מהא דהרי שאנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר, ומשני שאני התם דקא משתרישי ליה עיי"ש, וא"כ גם כאן פניו דאיכא עליה חובה ומצוה לתת הפרוטה להקדש ומשתרישי ליה ודאי חייב לשלם מדין ממון ועיין בנתיבות בח"מ סי' קכ"ח סק"ד ודו"ק: אולם הקצוה"ח בספרו שבו שמעתא שמעתא ו' פ"ד כתב ליישב ונהו תוכן דבריו, דכי מעינינו שפיר קושיא זו על התוס' ליתא, דנהי דבהוצאת ממון מרשות הדיוט לרשות גבוה אתינו עלה מפח הוצאת ממון שלא כדיו.

אבל להיפך הוצאת ממון מרשות גבוה לרשות הדיוט לא איכפת לן כלל מפח ממון שבו אלא רק מתורת איסור שבו ואיסורא גרידא הרי בטל ברוב פכל איסורין שבכל התורה, והביא עוד ראיה להך פלגא דבמעילה לא אתינו עלה מפח ממון שבו רק מפחאיסור, מהא דקיי"ל עד אהד נאמן באיסורין כל שבדו, וגבי ממון ודאי דלא מהני פלג הא דבדו רק אם בא בתורת מיגו ממש אז נאמן עד אהד, וא"כ מאי קאמר הש"ס ביבמות ר"פ האשה רבה הקדש נמי אי קסבר וכו' משום דבדו לפדותו, הא פניו דאין זה מיגו הא דבדו לפדותו דשמא אינו רוצה להוציא ממנו לפדות ההקדש של חבירו, כמש"כ הרא"ש בגיטין פרק הניזקין ונ"ל דאטו בשןפטי עסקינן שיתרום טבלו של חבירו, אלא פניו דבדו לתקנו הו"ל כבועליו עכ"ל, הרי דלא מטעם מיגו רק מטעם בידו אתינו עלה, וא"כ מה לי ממון הדיוט מה לי ממון הקדש ואיך נאמן להפקיע ממנו דהקדש, אלא ע"כ לומר דעד המעיד להוציא מהדיוט לגבוה דין ממון יש לו וע"כ אין עד אהד נאמן גביה, אבל להוציא מרשות גבוה לרשות הדיוט אין להשקיף עליו מצד ממון רק מצד איסור שבו, ומשו"ה לענין ביטול נמי שפיר בטיל פכל איסורי תורה, ולכן שפיר הקשו דליבטיל פרוטה של הקדש האסורה ברובא דהתירא עכ"ד, והסברא נותנת פן שהרי קיי"ל דיש מעילה בקונמות ואפ"י בקונם פרטי ושם לא שינה כלל דין ממון הקדש שהרי ממון הדיוט ממש הוא היינו של המדיר ותו דהרי יש מעילה גם בחרמי פהנים עד שלא באו ליד פהן

ואינה ממון הקדש יש בהם הרי ניתנים לכהן והם ממונו של כהן לכל דבר אלא פ"כ דענין מעילה הוא ענין איסור לבד לא ענין ממון [וענין השמטה א']: והנה הרבה יש לדבר בהאי ענינא דהקדש אם דין ממון יש לו אם לאו ולקמן נאריה בזה איה"ש, אף אנכי אתנהל לאטי לרגל הענינים אשר לפני ולרגל הסדר אשר סדרתי לי בעריכת הקונטרס הזה בעזרתו ותברך שמו: פרק ה' הנה יסוד ושרש הפלל דממונא לא בטיל דכי יאכל הלה וחדוי הוא מביצה פרק משילין (דף ל"ח ע"ב) דפריה ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה א"ל ר"א הרי שנתערב לו קב חטים בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדוי אחיכו עליה וכו' מ"ש חטים בשעורים וכו' חטים בחטים נמי נהי דלר"י לא בטיל לרבנן מבטיל, א"ל ר"ס שפיר קאמרת לא שמיע להו הא דהבורר צורות וכו' אלמא פילא חסריה, א"ל אבני ולא שאני לה בין ממון שיש לו תובעין וכו' עיי"ש בסוגיא פל הפלפול: ולהיות הסוגיא מוקשה מאוד האריכו בה המפרשים הרבה, והפנ"י שם והנתיבות בח"מ סי' רכ"ט פתבו דהא דאמרינן וכי יאכל הלה וחדוי דממונא לא בטיל היינו דמה"ט יש לו חלק בגוף התערובות, אבל דמים מחויב לשלם לו אע"פ דנימא דממונא בטיל דהא זה נהנה וזה חסר הוא ע"ש, והנה מה שפתבו דאי ממונא לא בטיל יש לו חלק בגוף התערובות פן כתב גם הריטב"א הובא בשמ"ק בביצה שם וז"ל, שזה פמתערב קב חטין בעשרה קבין דלא בטיל אפי' מדאורייתא ושם בעליו עליו ולא עוד אלא שהוא פשותף בו לכל דבר וכו' עכ"ל ע"ש שהאריה, אבל מש"כ הנתיבות דגם אם ממונא בטיל מ"מ ממונא צריה לשלם משום דזה נהנה וזה חסר יש לתמוה, שהרי הנתיבות בעצמו כתב בסי' קכ"ח ס"ק ד' דטעמא דנתפס על חבירו פטור, משום דכיון דממונו נהנה מאחר שלא ע"י מעשה ממונו פטור כהתוס' והרא"ש שהובאו בפ"ה ח"מ סי' שצ"א ס"ק ב', ולכאורה דין הש"ף תמוה מחולין (דף קל"א) באנס המלה גרנו אם בחובו חייב לעשר משום דמשתרשי ליה.

הרי דאע"פ שלא עשה פלוס מ"מ כיון דממונו נהנה מאחר חייב לשלם, גם לכאורה סוף דברי נתיבות המשפט בס"ק ד' ה"ל שכתב שאם נכסי שמעון היו ברשות לוי ותפסם בע"ח דלוי חייב לוי לשלם לשמעון כמו באנס המלה גרנו, וזה סותר לכאורה דבריו שבריש ס"ק ה"ה: לכן נראה דהנתיבות בסוף דבריו מייגרי שהיו נכסי שמעון פקדון בידי לוי דרמיא על הנפקד חובת השבה כבח"מ סי' נ"ח סעי' א' בהגה, משו"ה אף שהבע"ח של הנפקד לקחו לאונסו של הנפקד חובת השבה דהנה עליו לא נפקע כיון דמשתרשי ליה, דהרי גם בההיא דאנס המלה גרנו הסביר הר"ן שם הטעם דחייב לשלם משום דעדיין חובת מצות הפרשה עליו דמה לי הן מה לי דמיהן וה"נ בנפקד שיש עליו מצות הפרשה, וכסברא זו כתב גם הקצוה"ח סי' ק"ז ס"ק ו', ואם הנה ממון שמעון בבית לוי ששמעון הניח שם בעצמו ובא בע"ח דלוי ולקחו באמת אין לוי משלם כיון דלא חל עליו חובת השבה בשביל ההנאה אינו חייב כשלא עשה שום מעשה כמש"כ הש"ף בס"י שצ"א ס"ק ב' ה"ל, ובזה יוצא פנוגה צדקת דין המבואר בח"מ סי' ע"ב סעי' מ"ד ראובן שהי' לו משכון בידי עכו"ם ושמעון הוצרך למעות וביקש מראובן שירשהו ללות על אותו משכון ונשרף המשכון בידי העכו"ם דפטור שמעון מלשלם לראובן, ותמה בשער המשפט שם למה לא יתחייב לשלם מה שנהנה והביא תשובת מהרי"ט ח"א סי' קכ"ד שפסק בנפקד שנטלו ממנו הפקדון באונס עבור חובו דחייב לשלם, ולמבואר נכון

הדבר דכיון דהקא לא הופקר המשפון ביד שמעון דהרי ביד העפום הנה מונח בלאו"ה ואין על שמעון חיוב השבה, ודאי כהא"ג שממונו נהנה מאליו פטור מלשלם פהש"ף סי' שצ"א הנ"ל, ושאני בדין המהרי"ט שהנה בפקדון אצלו שחייב בהשבה כמש"כ הר"ן באנס המלה גורנו דעדיין מצנת הפרשה עליו משו"ה חייב לשלם, ועפ"ז מבואר דגם בנפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו אפי' אם נימא דממונא בטיל מ"מ פיון שיש עליו חובה ומצוה לתת הפרוטה להקדש נהי דאין להקדש חלק ושותפות בפיס מ"מ דמים חייב מיהו לשלם.

אבל בקב חטים של חברו שנתערב בט' קבין שלו שנתערב שלא ע"י מעשה שלו ולא אתי לידיה בפקדון שיתחייב אז בהשבה ממילא פטור לגמרי גם מדמי, ודברי הנתיבות סי' רכ"ט הנ"ל צע"ג, מיהו מסקנת הש"ס בביצה שם הוא דממונא לא בטיל ויש לו לבעל הקב שותפות גמור בהתערובות ומחויב להשיב לו חטים דוקא ולא סגי בדמים וכו"ל: ואין להקשות מהא דאמרינו בבכורות (דף כ"ב ע"ב) סאה תרומה טמאה שנופלה למאה חולין טהורין וכו' וחכ"א תעלה ופירש"י וז"ל תעלה תבטל ותאכל עם חוליה ומשום גזלה? תן דמים לפהנים וכו', עכ"ל וכן משמע בתוס' שם דמדינא סגי בדמים ע"ש, וקשה דהא פיון דממונא לא בטיל כדמסקינן בביצה שם א"כ יש לפהנים חלק בגוף התערובות ואמאי סגי בדמים, הא לא קשה מידי דהרי אמרינו בביצה שם דממון שאין לו תובעין שאני ותרומה הרי ממון שאין לו תובעין הוא, אבל אילו הנה הסאה תרומה שנופלה כבר בא ליד פהן אין הכי נמי דהנה חייב לשלם להפנה סאה תבואה דוקא פיון דהנה ממון שיש לו תובעין, ואע"פ שהסאה תרומה היתה טמאה דשויה מועט, מ"מ הא כבר העלה בספר דברי משה להגאב"ד דנאמאקשט מו"ה משה לוי ז"ל דהיא דביצה בקב חטים שלו שנופל בט' של חבירו אפי' אם הנה הקב חטים שלו אסור באכילה נמי חייב לשלם לו קב שלימה מהתערובות ולא סגי בדמי קבאסורה באכילה, ובזה הוא ממתיק שם פל הסוגיא עיי"ש סי' ט"ו ענף ב', ודוקא אם היתה הקב אסורה בהנאה או א"צ לשלם לו כלל אע"פ שבטלה ובעל הט' קבין נהנה מ"מ הוא לא חסר הנה זה נהנה וזה לא חסר דפטור לכו"ע, וא"כ בפרוטה של הקדש שיש לה תובעין הגובר של הקדש וממשכנין על הקדישות זולת חייבי חטאות ואשמות, א"כ שפיר הקשו האחרונים על קושית התוס' סוף מעילה בנפלה פרוטה של הקדש לתוך פיסו שהקשו דלכיל הא פרוטה ברוב של חולין דמאי קושיא הא קיי"ל דממונא לא בטיל, ולפי המבואר בפרק זה הא יש להקדש חלק ושותפות גמור בהתערובות למסקנת הש"ס בביצה שם ומשו"ה משהוציא הראשונה מעל מספק לר"ע ולרבנן עד שיוציא את כל הפיס, אם לא דנימא פהשב שמעתתא שהבאתי בפרק הקודם דהקדש לאו דין ממון יש לו רק דין אסור לבד ויתבאר לקמן איה"ש, ועיין לקמן פרק מ"ד: פרק ו'.

לעיל פ"ב פתבתי מעט ע"ד המרדכי בענין יבמה שרקקה דם ועתה אשנה איה"ש פרק זה, מפני שראיתי להגאון מאוה"ג בעין יצחק ח"א בחלק יו"ד סי' י"ד ובחלק או"ח סי' כ"ו כ"ז שהאריך בזה וראוי להביא כאן תמצית דבריו, ואדלג על הענינים הבאים שם שאינם נחוצים מאוד למטרת קונטרסי הגהה ולהעיר עליהם באיזה מקומן, וזהו דבריו בקצרה: בהא שפתבתי בספרי באר יצחק או"ח סי' כ"ד במה דפסק הרמב"ם פ"ד מה' איסורי מזבח ב' שותפים שחלקו זה נטל עשרה טלאים וזה נטל ט' טלאים וכלב מוציא

אָחד מֵהַן וְהַשָּׂאָר מִן־תְּרֵינֵי, וְתִמְהוּ עָלָיו הָא קי"ל בְּדִאֲרֵי־תֵא אִין בְּרִיָּה, וְתִרְץ הַמִּקּוּ"ח
בִּה' פֶּסַח ס' תמ"ח סק"ג דְּהָא דִּבְע"ח חֲשִׁיבִי וְלֹא בְּטִילִי הוּא מְדַרְבְּנָן דְּמַה"ת בְּטִילִי
בְּרֹב וּבְדַרְבְּנָן יֵשׁ בְּרִיָּה [ע' לַעֲלִיל פ"ב הַבְּאֵתִי שֶׁהַמְהַרִּי"ט תִּרְץ ג"כ פֶּן, אוֹלָם יֵשׁ
לְהַעֲרִיר שְׁהַדְרַבְּנָן בָּא ע"י הַבְּיָטוּל וְהָה ע"י גְּלַגּוּל וּמ"מ אֲמַרִּינָן בְּרִיָּה, אֲלֵא דְּהָא
הַדְּאֲרֵי־תֵא וְהַדְרַבְּנָן בָּאִים כְּאֶחָד וְדו"ק הֵיטֵב] אִף לְהַמְרָדְכִי בִּיבְמָה שְׁרַקְקָה דָּם שְׁפַתְב
דְּבִנּוּלַד הָאִסּוּר בְּתַעְרוּבוֹת לֹא בְּטִיל, א"כ כֹּה"ג נְמִי לֹא שְׁיָיָה בְּטוּל פִּינּוֹן דְּלֹא הָיָה נִיפָר
הַמְבַטֵּל לְעוֹלָם בִּפ"ע, וְאֶפְשָׁר דְּהַרְמַב"ם לֹא ס"ל לְהָאִי פְּלֵלָא [כ"כ גַּם הַפּמ"ג יו"ד ס' י
בשפ"ד סק"ב וְעֵינָן מִש"כ לַעֲלִיל בִּפ"ב] וְדָאִי שְׁדַבְרִי נְכוּנִים וּכ"כ הַמְקַנָּה בְּקַדוּשִׁין
(דָּף ס"ד) גְּבִי מְקַדָּשׁ אַחַת מִבְּנוֹתֵי דְּאִסּוּרוֹת לֹא כָּל הַבְּנוֹת מַה"ת וְלֹא אֲמַרִּינָן כָּל דְּפָרִישׁ
מִרְנָבָא פָּרִישׁ, וְהוֹכִיחַ דְּכָל כֹּה"ג לֹא שְׁיָיָה בְּטוּל כַּמִּש"כ הַמְרָדְכִי בִּיבְמָה שְׁרַקְקָה דָּם וְכו'
הָרִי דִּס"ל לְהַמְרָדְכִי דְּדַבָּר שְׁנַאֲסָר אֶחָד מֵהֶן בְּתַעְרוּבוֹת לְאַחַר שְׁנַתְעַרְב פִּינּוֹן שְׁלֵא הָיָה
הַהִיתָר נִיפָר בִּפ"ע, וְהָיָה רְאוּי כָּל אֶחָד מֵהֶן לְאִסּוּר כְּמוֹ חֲבִירוֹ לֹא אֲזַלִּינָן בְּזָה בְּתַר
רְנָבָא, וּבְזָה נִיחָא מַה שְׁהַקְשׁוּ הַמְפָּרְשִׁים בִּיּו"ד ס' ק"ב סע"ד בְּש"ף סק"ב גְּבִי גִיגִית
מְלֵאָה עֲנָבִים דָּאִם אִין הָאִסּוּר נִיפָר בְּתַחֲזִילָה בְּטִיל אִף בְּדִשִׁיל"מ וְהַקְשׁוּ מַהֲדָּ דְּסוּף מְעִילָה
דְּתַנּוּ אוֹ שְׁאֲמַר פְּרוּטָה בְּכִיס זָה הַקְדָּשׁ דְּמַעַל וְלֹא אֲזַלִּינָן בְּתַר רְנָבָא וְהֵתֵם הָא הָאִסּוּר
לֹא הָיָה נִיפָר וְאֲמַאי לֹא בְּטִיל אִף בְּדִשִׁיל"מ, וּלְפַמִּש"כ א"ש דְּלֹא שְׁיָיָה לְמַזִּיל הֵתֵם בְּתַר
רְנָבָא פִּינּוֹן שְׁהַהִיתָר לֹא הָיָה נִיפָר קוּדָם הַתַּעְרוּבוֹת כִּי כָּל אֶחָד הָרִי רְאוּי לְהִיּוֹת קוּדָשׁ
עַכ"ל הַמְקַנָּה, וּבְאַמַּת הַכּו"פ הַקְּשָׁה בְּסִי' ק"ב מִתּוֹס' דְּסוּף מְעִילָה וְלֹא נַחִית לְזָה, וְעֵינָן
בְּדוּרֵשׁ לְצִיּוֹן דְּרוּשׁ י"ג שְׁפַתְב ג"כ כְּהַמְקַנָּה וּבְהַגָּה שְׁם בִּיָּאָר פֶּן פּוֹנָת אָבִיו הַנו"ב, הָרִי
דְּגַם הֵם סוּבְרִים כַּמִּש"כ, לַעַנ"ד יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַמִּקּוּ"ח שְׁפּוֹתָר דְּבָרִי עֲצָמוֹ שְׁהָרִי בְּסִי'
תמ"ז סק"ח בְּאַמְצַע הַס"ק כְּתַב וְז"ל דְּאִטּוֹ אִם נִתְעַרְב קְמַח חֲטִים בְּקַמַּח שְׁעוּרִים וְאַח"כ
נִדָּר אֶחָד מִקְמַח חֲטִים לֹא יִהְיֶה בְּכָלֵל דִּשִׁיל"מ פִּינּוֹן שְׁנַתְעַרְב קוּדָם שְׁנִדָּר וְדָאִי לֹא וְכֹן
מוֹכַח בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי עַכ"ל, וְהוּא כְּמַעַט מִמֶּשׁ הָאִי דִּינָא שְׁהַבְּאֵתִי לַעֲלִיל ספ"ב מִהַפּמ"ג
שְׁפַתְב דְּבְטִיל שְׁפִיר מִפְּח פֶּסַק הַרְמָ"א בִּיּו"ד ס' ק"ב סע"ד, וּכְבָר תְּפַס עַל הַמִּקּוּ"ח
הַגְּרַע"א בְּחִידוּשֵׁי לִיּו"ד ס' ק"ב סע"ד ד' וְעֵינָן בְּהַגְּהוֹת גְּלִיוֹן מְהַרְשָׁ"א וְע"כ דִּס"ל
לְהַמִּקּוּ"ח כְּהַמְקַנָּה, וְא"כ אִינוּ עוֹלָה יָפָה תִּירוּצוֹ עַל הַרְמַב"ם בְּהָא דְּעַשְׂרָה טְלָאִים
וְדו"ק]: וּמִן־כֶּרֶח לֹמֵר פֶּן דֹּאֵל"כ קָשָׁה בְּתַמּוּרָה (דָּף ט"ו ע"ב) דְּמוֹכִיחַ הַש"ס דָּאִין חֲטָאֵת
צִיבּוּר מִתָּה מְשַׁעֲרִי רְגְלִים וּר"ח דְּאֲמַר רַחֲמָנָא אֵיִתְּיָה מִתְּרוּמַת הַלְשָׁכָה דְּלִמָּא מִתּו
מְרִיָּהוּ דְּהַנָּה זוּזִי ש"מ דָּאִין חֲטָאֵת צִיבּוּר מִתָּה, וּפִירֵשׁ"י ד"ה ה"ט וְכו' דֹּאֵע"ג דְּאִיפָא
לְמִימַר מִתּו מְרִיָּהוּ קֶצֶת מְאוּתָן שְׁהַבִּיאוּ הַשְּׁקָלִים עַכ"ל, וְקָשָׁה הָא מְבַעֲיָא לִיה לְהִיּוֹת
בְּטִיל בְּרֹב וְאִף דְּמִטְבַּע חָשׁוּב וְלֹא בְּטִיל אִין זָה רַק מְדַרְבְּנָן, וְשֵׁם הָרִי רוּצָה ר"פ לְהוֹכִיחַ
דְּמִדְּאֲרֵי־תֵא אֲמַרִּינָן דָּאִין חֲטָאֵת צִיבּוּר מִתָּה, וּבְפָרְט לְשִׁיטַת הַאו"ה הַנּוֹבָאָה בִּפּמ"ג
לִיּו"ד ס' ס"ט שְׁם בְּמִשְׁבָּצוֹת ס"ק ל"ה דְּחִתִּיכָה שְׁלֵא נְמַלְחָה שְׁנַתְעַרְבָה בִּין חֲתִיכוֹת
מְלוּחוֹת וְנִתְבַּשְׁלוּ פִּינּוֹן דָּם שְׁלֵא פִּירֵשׁ מִן־תֵּר מִיִּקְרִי נוּלַד הָאִסּוּר בְּתַעְרוּבוֹת וּבְטִיל אִף
בְּחִתִּיכָה הָרְאוּיָה לְהַתְּכַבֵּד, וּכ"כ הַחוּ"י ס' קל"ג בְּהַדָּ דִּיּו"ד ס' ט"ז בְּבִהְמָה שְׁיֵשׁ לָהּ
בְּתַ שְׁנַתְעַרְבָה בְּאַחַרוֹת דְּלֹא שְׁיָיָה לְדוֹן הֵתֵם דִּין דְּבַע"ח חֲשִׁיבִי וְלֹא בְּטִילִי פִּינּוֹן דְּנוּלַד
הָאִסּוּר בְּתַעְרוּבוֹת, תְּקַשָּׁה בְּיוֹתָר הַדָּ דְּתַמּוּרָה אִף אִי נִימָא דְּמִטְבַּע חָשׁוּב, [לְכֹאֲרָה
הֵתֵם יֵשׁ לְחוּשׁ דְּמִתּוּ בְּעָלִים קוּדָם שְׁנַתְנָן הַמְּעוֹת בְּלִשְׁכָּה כְּגוֹן שְׁשַׁלַּח ע"י אַחַר] אֲלֵא ע"כ

לומר כמש"כ דהיכא דלא הנה המבטל נזכר מעולם בפ"ע לא בטיל מה"ת ונשם במטבע גם קודם התערובות לא הי' על המבטל שם היתר חלוק ומובדל לגבי הבטל דעל פולם יכול לחול האיסור דחטאת שמתו בעליה וכה"ג אין פח בהרוב לבטל המיעוט, ועיין בנו"ב מהדו"ת סי' נ"ד בחלק יו"ד שהביא דבריו בצל"ח פסחים (דף ל"ד) ודברי המל"מ פ"א ה"ה מטומו"מ הי"ד, ועיין ביומא (דף נ"ה ע"ב) גזרה משום חטאת שמתו בעליה ועיי"ש ברש"י שכתב שמה מת אחד מהם והו"ל מעות חטאת שמתו בעליה והולכות לים המלח וכו' משנתן מעות לשופר ועדיין לא קרבו וכו' אולם לפי מש"כ לתרץ הא דתמורה א"ש פל זה וכל זה ברור בעזה"ש, דאין לומר דלכן אינו בטיל ברוב מטעם דממון לא בטיל כדאיתא בסוף ביצה דהרי חטאת שמתו בעליה למיתה אזיל והמעות הולכות לים המלח, ואין להיורשין רשות וזכות כלל בהנהגה זו ואין שינוי לדון בזה דממון לא בטיל, ועיין ביצה (דף ל"ח) דמחלק שם בין ממון שיש לו תובעין לאין לו תובעין ומוכח לומר דלא בטיל מפני שנולד בתערובות עד כאן דברי העין יצחק (זולת מה שכתבתי בין ב' חצאי מרובע כמובן) והאריה עוד בדברים שאינם נחוצים לעניינינו: ובה אמרתי ליישב קושיות התוי"ט בשקלים (פ"ד מ"א) גבי שומרי ספיחי שביעית דחיישינן שמה לא ימסרו לציבור יפה, ואמאי מקבלין שקלים מנשים ועבדים וקטנים דפטורין ולא חיישינן שמה לא ימסרו לציבור יפה ועיי"ש מה שתיגרץ, ודחו לתירוצו המל"מ פ"ד דשקלים והשעה"מ שם, וגם התוס' הקשו קושיא זו ביומא (דף ל"ב ע"ב) ותירצו שני תירוצים וגם שניהם דחה המל"מ שם עיי"ש, והשעה"מ שם תגרץ וז"ל דיש לחלק דבשלמא גבי עומר ושתי הלחם חיישינן שמה לא ימסרו לציבור יפה משום דנוח לו יותר שיקריבו משלו וכו' משא"כ בשקלים אין לחוש שמה לא ימסרו לציבור יפה, דמה ירויח אם לא ימסרו לציבור הרי נתבטלו בשקלים של כל ישראל, ואע"ג דמטבע חשיב ולא בטיל היינו מדרבנן אבל התמידין והמוספין ודאי שלא יהיו שלו, לכן לא חיישינן שמה לא ימסרו לציבור יפה ומקבלין מהם, ואע"ג דלכתחילה אם אינו מוסר לציבור לא סמכינן אביטול ולא מקבלין מניהו היינו לפי שאין מבטלין איסור בידיהם, אמנם כשמוסרין לציבור מקבלין מהם ולא חיישינן שמה לא ימסרו יפה כיון שפכר נתבטלו בשקלים של כל ישראל ולא יהיו קריבין תמידין ומוספים משלו, וממילא אמרינן דמוסר לציבור יפה כיון שאין לו ריוח אם לא ימסור יפה שהרי נתבטלו, אלא דלפי"ז קשה מאוד ללשנא בתרא דסוף בבא מציעא דהחשש הוא לרבנן שמה לא ימסרו הד' זווי שזכר השמירה לציבור יפה וכו' ונמצא אין תמידין ומוספים באים משל ציבור עיי"ש ברש"י, ונהרי שם הד' זוזים הם פכר בלשפה וכבר נתבטלו ברוב הממון שבלשפה ומה חשש יש כאן שלא ימסרו לציבור יפה וכו' עיי"ש בשעה"מ, אבל לפי ההנחה שנתבארה לעיל אתי שפיר, דכיון דצריכין לשלם להשומרים ד' זוזים ויש עתה להשומרים ד' זוזים בהלשפה הרי נולד האיסור בתערובות ולא הנה היתר מעולם בפ"ע, לכן אינם יכולים להתבטל מה"ת אלא דעיקר חילוקו של השעה"מ קשה לי דהרי אתי עלה מטעם ביטול ונהרי אנן קיי"ל דממון לא בטיל וא"כ שפיר יבואו תמידין ומוספים משלהן אם לא ימסרו הנשים והעבדים והקטנים לציבור יפה, וכן אין אני מבין מש"כ השעה"מ בה' שקלים פ"א ה"א שהקשה דאיהו מקבלין שקלים מקטנים ונהרי קיי"ל דקטן אינו מקנה

שום דבר לאחרים מה"ת עד שיגדיל ויביא ב' שערות וא"כ מאי מהני מסירתו לציבור, אף דמדרבנן מקנה, מכ"מ מה"ת לא מקנה ומדאורייתא יבוא התמיד משל יחיד.

כדאמרין גבי לולב לא ליקני אינש לולב לקטן ביומא קמא משום דאקנויי לא מקנה והיא קנושיא עצומה, ותגרין דמה"ת אף בלא מסירה לציבור מהני משום דכיון דרבנן של שקלים מבני חיובא אינהו בטלים ברוב, אלא דכיון דמטבע חשוב ולא בטיל בעינון שיימסור לציבור, וכל דברים החשובים דלא בטילי הוא מדרבנן כמש"כ הרשב"א בתו"ה, ומש"כ התוס' סוף מעילה דמה"ת מטבע לא בטלה הטה דברים תמוהין כמש"כ המל"מ פ"ו מה' מעילה, וא"כ פיון דהאיסור אינו אלא מדרבנן אחי קנין שיש לקטן ומפיק איסור דרבנן פנ"ל נכון וברור עכ"ד, ובעניי אין אני מבין דבריו אלה כלל, ודא שיהא סותר דברי עצמו בפ"ד מה' שקלים שהבאתי לעיל דעכ"פ בעינון מסירה לציבור לכתחילה משום שאין מבטלין איסור לכתחילה מה"ת ביבש עכ"פ כמש"כ המל"מ בפ"ו מה' מעילה ראיה מהא דאמרין גבי צפרי מצורע לא אמרה תורה שלח לתקלה, והרי זה הקטן אין מסירתו לציבור פלוג מה"ת ואיך מהני תקנתא דרבנן שתקנו שיהיה קנינו קנין להפקיע איסור דאורייתא דאין מבטלין איסור לכתחילה, ותו דאפי' לאחר שנתערב הרי ממונא לא בטיל מה"ת ואיך יהיו שקליהם בטיל ברוב, והרי גם לקטנים יש ממון שהם שלהם מה"ת פירושם ושכר פעולה דג"כ שלהם הטה מה"ת כמש"כ התוס' בסנהדרין (דף ס"ט) דלא דמו למציאת קטן עיי"ש: ואפשר לדחוק בזה ולומר דמטעם ממון אפשר שיתבטל פיון דמחמת קנין דרבנן שתקנו קנין לקטן יכול הקטן להקנות ממילא אינו יכול עכ"פ לתבוע להשיב לו שקלו, וא"כ הו"ל ממון שאין לו תובעין דשפיר בטל כדאיתא בסוף ביצה, ואפי' למאן דלא ס"ל שם לחלק בין ממון שיש לו תובעין לאין לו תובעין, הוא משום דהתם בין השמשות שהיו המים והמלח ביז המשאיל היה עדיין ממון ש"ל תובעין, אבל כאן בעת חלות האיסור כבר היה השקל של איסור ביז הקדש ולא היה הקטן יכול לתבוע וכ"כ גם בעין יצחק, ואפשר לומר דגם בשומרי ספיחי שביעית לא שייך לומר דמטעם ממון לא בטיל, פיון דלענין ממון קיי"ל דברים שבלב אינן דברים וא"כ אפי' אם לא מסרן לציבור יפה לא איכפת לן וכבר הקשו פן המל"מ בפ"ד מה' שקלים והגרע"א במשניות שם ונשארו בצ"ע, והתפארת ירושלים במשניות שם רוצה לתרץ קנושיא זו ודבריו צריכים עיון וחקירה, וע"כ לומר דעכ"פ גנאי הוא לתמידין ומוספין שיקרבו משל יחיד שלא מסר לציבור יפה בלב שלם ובנפש חפצה, אבל לתבוע בדין נדאי אינו יכול דהו"ל דברים שבלב וא"כ הו"ל נמי ממון שאין לו תובעין ובטל שפיר, ובזה לא נצטרף עוד לדחוק של השעה"מ דלהכי בעינון שייאמר עכ"פ שהוא מוסרו לציבור ולא סמכינן אבטול גרידא משום דאין מבטלין איסור לכתחילה כמו שהבאתי דבריו לעיל, דבפשוטו ניחא דאם לא היה אומר בפיו שהוא מוסרן לציבור לא היו יכולין להתבטל מטעם דממונא לא בטיל, אבל אחר שאמר בפיו שמוסר לציבור אע"פ שבלבו אינו מוסר שפיר בטלים ברוב השקלים שבלשפה, דעתה הו"ל ממון שאין לו תובעין ע"פ הדין פיון דדברים שבלב אינן דברים וזה נכון לענ"ד, אבל מ"מ קנושיתי הראשונה דאיך סמכינן בשקלי הקטנים על בטול ברוב שקלי הגדולים, הא קיי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה ביבש מה"ת פידוע וכמש"כ הנו"ב

במהדו"ת במקומה עומדת וצ"ע ודו"ק ועיין בהגהות הג"מ ר' יוסף שאול נאטאנואהו
למשניות שקלים פ"א מ"ה: פ"ק ז'.

וע"פ הדברים האלה אשר כתבנו בפרק הקודם יש לפשוט שפיר ספיקו של השואל
ומשיב מהדורא ד' סי' קצ"א בקרבן של שותפין ואחד מהשותפין נעשה אח"כ מומר אם
נפסל הקרבן אם לאו ונשאר בצ"ע שלא מצא שום מקור לזה, ולדברינו לעיל הדבר
מוכרח דבקרבן ציבור ושל שותפין לר"ש דס"ל דחטאת של שותפין שמת אחד מהן לא
אזלה למיתה ע"י הוריות דף ו' ויומא דף נ' אין חלק המומר אוסר הקרבן, דכמו שמוכיח
הש"ס בתמורה (דף ט"ו ע"ב) דחטאת ציבור שמתו אינה בעלים שלה אינה מתה דאל"כ
איך מביאין שעירי הרגלים ור"ח מתרומת הלשכה ליחוש שמא מת אחד מהציבור, ה"נ
יש להוכיח לענין מומר דע"כ שותפות מומר בקרבן אינו פוסל דאל"כ יקשה נחוש שמא
נעשה אחד מומר לאחר שנתן שקלו ואיך מביאין תמידין ומוספין מתרוה"ל, ואין לומר
דלומר ליכא למיחש משום דמוקמינן כל אדם מישראל אחזקת פשרות, דא"כ איך
מוכיח הש"ס דחטאת ציבור שמתו בעליה פשיטה מדמביאין חטאות הציבור מתרה"ל ש
ליחוש שמא מת אחד מהציבור, נימא דמוקמינן כל אדם מישראל אחזקת חיים שהרי
שנינו בגיטין (דף כ"ח) השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים,
אלא ע"כ לומר כמש"כ הב"ש בשו"ע אבהע"ז סי' י"ז ס"ק פ"ד דחזקת חיים לא שנייה
רק אם אנו דנין על אדם פרטי וידוע דאז מוקמינן אותו על חזקתו אבל כשאנו דנין על
הכלל כולו ודאי דחיישינן שמא מת אחד מהן, וה"נ לענין חזקת פשרות כשאנו דנין על
הכלל למה לא נחוש דאחד יצא מחזקת פשרות ונעשה חומר, כמש"כ התוס' בב"מ (דף
קט"ו) ובשבועות (דף מ"ו ע"ב) לענין אחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן ע"שוכן פסקו
הפוסקים ותו מה נעשה אם לאחר שהביאו כל ישראל שקליהם נודע לנו שאחד נעשה
אח"כ מומר בנדאי איך יקרבו קרבנות ציבור מתרוה"ל"ש, אלא ע"כ דבקרבן ציבור
ובקרבן של שותפים לא איכפת לן אם אחד מהם נעשה מומר, כמו דבקרבן צבור לא
איכפת לן לחטאת שמתו בעליה: ולולא מה שכתבתי בפרק הקודם הנה אפשר לומר דגם
בקרבן של שותפין פוסל חלקו של מומר את הקרבן, מאי אמרת א"כ האיך באין תמידין
ומוספין משל ציבור שבתה"ל"ש נחוש שמא הימר אחד דתו, הא לא קשיא דחלקו של
מומר שבתרוה"ל"ש בטל בשקלים של כל ישראל, וכי תימא הא קיי"ל דממונא לא בטיל
ואיך יכול להתבטל חלקו של מומר, אי משום הא לא איריא דהרי פסקינן בשו"ע ח"מ
סי' רפ"ג דממון מומר הפקר הוא, וא"כ פינון שפא השקל ללשפה או אפי' ליד שליח
בהיתר דאז עדיין לא הנה מומר, כשנעשה אח"כ מומר ונעשה ממון ונכסיו הפקר שפיר
נתבטל שקלו בשקליהם של כל ישראל דהפקר נדאי דעדיפא עוד מממון שאין לו תובעין
דנמי בטיל כדאיתא בביצה (דף ל"ח ע"ב) כמו שנתבאר לעיל, אולם לפי מה שנתבאר
בפרק הקודם הרי אם נעשה מומר בשעה שפכר הנה שקלו בתרוה"ל"ש מיקרי נולד
האיסור בתערובות ולא שנייה ביה ביטול, א"כ קמה ראיתינו וגם נצבחה, והשואל ומשיב
דנשאר בצ"ע אפשר שהוא אזיל לשיטתיה דנולד בתערובות לא מיקרי רק כשנולד
בתערובות בטבע הבריאה כמו שהבאתי דבריו לעיל פרק ב', אבל לפי מה שביארנו
דאפי' אם נולד בתערובות שלא בטבע הבריאה נמי לא בטיל מוכרח נדאי דבקרבנות
ציבור וה"ה של שותפין שותפות מומר אינו פוסל את הקרבן ודו"ק: וטעם הדבר יש

לומר ע"פ מש"כ הרב דר"י ים דהא דאריו"ח בנבחים (דף י"ב) אכל חלב ונהפריש קרבן ונהימר וחסר בו הואיל ונדחה ידחה, ויש להעיר למה נקט דוקא חטאת ולא בשאר קרבנות, וביאר הרב הג"ל ע"פ מש"כ הריטב"א וקרב"א בסופה, (דף ל"ג) מובא בפרמ"ג או"ח סי' תרמ"ו דדבר שבידיעבד פשר ורק לכתחילה פסול פשוט להכשירו לא אמרינו גביה פיון שנדחה ידחה, גם הצ"ח בפסחים (דף צ"ז ע"ב) פתב דמשו"ה לא חשיבי כל הקרבנות שאין דוחות את השבת לנראים ונדחים פשעבר עליהם השבת משום דבשבת גופא אם עבר והקריב ג"כ פשר ע"ש, והנה הא דאריו"ח דהנה דחוי באשר בשעה שהיה מומר אינו יכול להביא קרבן אף על מה שחטא בעת שהיה פשר, הביא המל"מ פ"ג ה"ח משגגות מרש"י פ"ק דנבחים דנפקא לן מע"ה פרט לומר כדאיתא פ"ק דחולין, דאע"ג דהאי קרא בחטא בעודו מומר איירי מ"מ ס"ל לרש"י ז"ל דכיון דחזינו דמומר לאו בר קרבן הוא ממילא ידעינו שאינו יכול להביא בשעה שהיה מומר אף על מה שחטא בהיותו עוד פשר, שהתורה רוצה שלא יהא למומר פפרה, וכיון דקרבן בעי זריקה לשם בעלים דוקא, ולשם מומר אסור להקריב דלאו בר פפרה הוא, ממילא אין לנו שום עצה איהו להקריב קרבנו דלשם הבעלים אי אפשר שהוא מומר ושללא לשם בעלים נמי אסור ונדחה הקרבן לגמרי, משו"ה ס"ל לריו"ח דגם פשוט א"ח פ' בתשובה נמי א"א להקריב הקרבן שהוא דכיון שנדחה ידחה, אף כ"ז הוא בחטאת דשללא לשם בעלים גם דייעבד פסול, אבל בשאר קרבנות דאם הקריב שלא לשם בעלים פשוט דדיעבד פדאיתא בריש נבחים, שפיר אמרינו דכשחזר בתשובה מקריבין קרבנו שהפריש בטרם שנעשה מומר, ולא אמרינו דכשנעשה מומר נדחה הקרבן וכיון שנדחה ידחה.

דגם בשעה שהיה מומר הרי אם הפהו הקריב הקרבן שלא לשם בעלים פשר בדיעבד, וכל דכשר בדיעבד אינו קרוי נדחה כמש"כ הריטב"א וקרב"א: ובזה יתיישב שפיר קושית בן הגאון בעל ההפלאה בחידושי ל"ש סוף ההפלאה לפתובות, בהא דמסקינו בנדה (דף מ"א) דאצטריף תרי קראי למקצה ונעבד חז לכהמת חולין וחסד לכהמת קדשים ואי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אצטריף בקדשים קלים ואלקבא דריה"ג דכיון לאוסרין בנבחים (דף קי"ד), והקשה דלמ"ל קרא לכהמת חולין וחסד לכהמת קדשים פיון דלא משפחת רק במקצה ונעבד מהבעלים עצמן דמאחר הרי א"א דבר שאינו שלו, וא"כ להפוסקים דבעפ"ם בפעם אחד נעשה מומר, א"כ בלאו"ה נפסל הקרבן משום דהבעלים נפשו מומרין אחר ההפרשה כדאמר ריו"ח בנבחים (דף י"ב) הג"ל זולת הג"ל אפשר ליישב קושית זו בפשוטו דכ"ז הוא רק לריו"ח דס"ל בע"ח נדחין, אבל הש"ס בנדה שם דקאי לר"ש דס"ל בכריתות (דף כ"ח) דאין בע"ח נדחין אם הימר אחר הפרשה ושם א"ח פ' בתשובה פשר הקרבן משו"ה בעינו קרא לפוסלו מטעם מקצה ונעבד וק"ל] אולם לפ"מ שנתבאר דבשאר קדשים חוץ מחטאת פשהבעלים המירו דת אחר הפרשה וחסרו בתשובה הקרבן פשר דלא הנה דחוי, והרי בלאו"ה הש"ס בנדה שם בקדק"ל איירי ואלקבא דריה"ג דאל"כ א"א דבר שאינו שלו, שפיר אצטריף קרא לאסור מקצה ונעבד אפי' אם חזר ושם ודו"ק, ומינשב בזה גם קושית התוס' חולין (דף מ"א) ד"ה פיון שהקשו למאי דחק לאוקמה בקדק"ל וכריה"ג, הא גם בחטאת פיון דקני ליה לכפרה פדידיה דמאי ע"ש, ולדברינו ניחא דבחטאת הרי הקרבן פסול מטעם דיחוי אפי' אם עשו הבעלים

תשובה, ולא אצטרף קרא לאסור מוקצה ונעבד דבלא"ה פסול בחטאת וזה נכון: ולהג"ל י"ל עוד יותר דבשאר קרבנות חוץ מחטאת קרבן שהפריש קודם שנעשה מומר מותר להקריב אף שעדיין הוא מומר, דכיון דהא דנדחה הקרבן מהקרבה בעת שהוא מומר הוא מטעם דאינו יכול להקריבו לשם בעלים, ובזבחים שם ובכריתות (דף ז') מבואר דהיכא שנעשה מומר אחר הפרשה אז הקרבן לא נדחה רק גברא הוא דאינדיחי ע"ש, א"כ בשאר קרבנות חוץ מחטאת פשהפרישם קודם שנעשה מומר נוכל להקריבו גם שנעשה אח"כ מומר ולא שב עדיין, דנהי דלשם בעלים אי אפשר להקריבו פיון שהוא מומר מ"מ יוכל להקריבו שלא לשם בעלים, מידי דהנה אמתו הבעלים דג"כ אין יכולים להקריב לשם בעלים ומקריבין מ"מ שלא לשם בעלים ה"ה במומר פיון דעצם הקרבן לא אפשר רק דמומר שהוא הבעלים לא חזי להביא והו"ל ממש כמתו בעלים דמקריבין שפיר שלא לשם בעלים, והא דריו"ח בזבחים שם שאני שהרי איהו דייק לומר בחטאת וחסטאת שלא לשם בעלים פסול כמתו הבעלים נמי: ואם פנים כל הדברים הג"ל ממילא יצא לנו דאפי' בחטאת היכא דכמתו הבעלים לא מפסיל, כגון בחטאות של ציבור, או חטאת של שותפין אליבא דר"ש דס"ל ביומא (דף נ') ובהוריות (דף ו') דאם מת אחד מהשותפין לא אולה למיתה ונקרבת, גם אם אחד מהציבור או השותפין נעשה מומר שפיר נקרבת החטאת וקצתתי בזה מפני שאין עיקר ענין זה פאן: פ"ק ח'.

עוד כתב העין יצחק להוכיח פהמרדכי דאיסור שנולד בתערובות אין לו ביטול, מהא דתנו בגדרים (דףמ"ח) אם אמר הריני עליה ואתה עלי שניהם אסורין בדבר של אותה העיר רחבה, ומרחץ ביהכ"נ ותיבה וספרים וכו', וקשה אמאי לא מבטיל חלק של היחיד ברוב היתר, ולא שייך לומר דהנה דשיל"מ ע"י שאלה דאינו בטיל, דהא בדשיל"מ בעינו שיהא היתר ביזו וכיון שאחר הדירו הרי אין ביז המןדר להתיר נדרו וכ"כ בשו"ת הגרע"א ונהביא שכ"כ גם המהרי"ט, וא"כ לא הנה לגבי המןדר דשיל"מ ויבטיל חלק חבירו ברוב, וגם בקרקע שייך ביטול כל זמן שלא ניכר וכמש"כ החו"ד ביו"ד סי' ק"י סק"ו בשם הר"ש מקינון גבי נחל איתן פידוע, ואף למש"כ שם החו"ד בעצמו שם דקרקע פיון שהוא מחובר חשיב ולא בטיל כמש"כ רש"י בגיטין (דף נ"ד ע"ב) עיי"ש בחו"ד וכ"כ הרע"ב בתרומות פ"ט מ"ה עיי"ש, מ"מ עדיין קשה תיבה וספרים של בני העיר דמטלטלין אינהו למה אסורין להמנדר, ובפרט להסוברין דבנולד האיסור אחר התערובות לא שייך לדון בזה דהנה דבר חשוב ולא בטיל מטעם חשיבות, ובאיסור שנתערב ברוב היתר הרי נהפך האיסור להיתר כביו"ד סי' ק"ט ובאו"ח ריש סי' תמ"ב דחמץ שנתערב ברוב אינו עובר עליו על כל יראה ועיין בפמ"ג לאו"ח שם, וגם לא הנה דשיל"ל מתירין ע"י פדיה פדאיתא בגדרים (דף נ"ח) לענין הקדש דהרי קונם פרטי אין לו פדיון עיין גדרים (דף ל"ה) ועוד דהא אחר אינו יכול לפדות בפרוטה אם שנה יותר גם גבי הקדש כמש"כ התוס' במנחות (דף ע"א) ד"ה מתירין גמזיות, וא"כ למה אסור המןדר בתיבה וספרים עכ"פ, אלא ע"כ לומר פהמרדכי דדבר הנאסר בתערובות שלא היה ניכר המבטל בפ"ע מעולם, לא שייך בה דין ביטול ברוב ולכן בהה דגדרים נמי פיון דהתם נמי נולד האיסור בתערובות ולא היה המבטל ניכר מעולם בפ"ע לא בטיל, ושפיר אסור המןדר בדברים של אותה העיר, ואף דקודם המנדר היו פולן מותרין מ"מ פיון דמתחילת חלות האיסור לא היה המבטל ניכר בפ"ע בלא הבטל ע"כ אין בכח המבטל

לכּטל הַאִיסוּר, וּכְעֵין זֶה רְאִיתִי בְּחוּ"ד סִי' ק"ו סק"א שְׁכַתְּבַת פְּעֵין זֶה עַל הַף דְּאֶפְשָׁר לְסוּחֲטוּ אִיסוּר ע"פ דְּבָרֵי הַמְּרָדְכֵי הַנְּ"ל וּס"ל ג"כ כַּמָּה שְׁכַתְּבַתִּי וּכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי מִנְּדָרִים הַנְּ"ל דְּלֹא כַּהֲכוּ"פ דְּלֹא נִחִית לְזֶה, וּלְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּלֹא ס"ל פְּהַמְרָדְכֵי בְּזֶה וּכְמַש"כ לְעֵיל דְּבַנְדָּרִים שֶׁם הָא דְּלֹא בְּטִיל הוּא מְטַעַם דְּמִמוּנָא לֹא בְּטִיל, דְּהָרֵי הַמְּמוֹן הוּא שֶׁל חֲבִירוֹ שֶׁהָרֵי מִשׁו"ה יֵשׁ בְּכַחוֹ לְאַסּוֹר עַל חֲבִירוֹ דְּבָר שְׁלוֹ, וּמִמוּנָא דְּלֹא בְּטִיל מְבֹנָאָר בְּסוּף בִּיצָה, וְאַף דְּבַנְתְּעָרְב גְּבִלָה שֶׁל חֲבִירוֹ בְּרֹבָא דְּהִתֵּר שְׁלוֹ מְבִטִיל שְׁפִיר, שְׂאֲנֵי הֵתֵם דְּאִין הַבְּעָלִים מְעַלִּין וּמִוִּרְיָדִין לְעַנְיֵן הַאִיסוּר דְּכַף הוּא גְּבִלָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בְּעָלִים כְּמוֹ גְּבִלָה שְׂאִין לָהּ בְּעָלִים אוֹ שְׁלוֹ דְּג"כ אוֹסֶרֶת וּמְטַמְּאָה, וּכְמַש"כ הַשֹּׁמ"ק סוּף בִּיצָה בְּכַנְנַת הַשֹּׁ"ס דְּקָאָמַר מֵאֵי קְמַדְמִית אִיסוּרָא לְמִמוּנָא הוּבָא לְקַמֶּן, וְכֵן תְּרוּמָה דְּעוֹלָה בַּק"א נְמִי אִין הַאִיסוּר מְשׁוּם מְמוּנָא דְּכִהֵן דְּאָף אִם הַתְּרוּמָה הִיא שֶׁל אוֹתָן הַבְּעָלִים ג"כ שֶׁם תְּרוּמָה עָלָה וְלֹא תְלוּי שֶׁם תְּרוּמָה בְּשֶׁם מְמוֹן חֲבִירוֹ מִשׁו"ה שְׁפִיר בְּטִיל, מִשְׂא"כ נִדָּר דְּהַקּוֹנָם חָל רַק מְשׁוּם שֶׁהוּא מְמוֹן חֲבִירוֹ, מִשׁו"ה שְׁפִיר לֹא שְׁיָיָף בְּיִטּוּל דְּמִמוּנָא לֹא בְּטִיל, הִינְצָא מְזֶה דְּאִחַת מְשִׁתִּי אֵלָה מְנוּכַת מֵהָף דְּנִדְרִים, אוֹ דְּהַנּוֹלָד בְּתַעְרוּבוֹת לֹא בְּטִיל וְכַהֲמְרָדְכֵי אוֹ דְּאִיסוּר שַׁע"י מְמוֹן חֲבִירוֹ לֹא בְּטִיל עַכְתָּ"ד הָעֵין יִצְחָק שֶׁם וַיֵּשׁ לִי לְהַעִיר בַּעֲזָה"ש עַל הַחוּ"ד סִי' ק"י סק"ו שְׁכַתְּבַת וַיֵּשׁ לִי שֶׁם, הַר"ש מְקִינּוֹן הוֹכִיחַ דְּדָבָר שֶׁלֹּא הָיָה נִיפְרָר הַאִיסוּר מֵעוֹלָם לֹא שְׁיָיָף קְבוּעַ דַּל"כ יִהְיֶה אִיסוּר לְכָל הָעוֹלָם הַזֵּרִיעָה מְשׁוּם נִחַל אִיתָן ע"ש.

וּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּקָרְקַע בְּקָרְקַע שְׁיָיָף בְּיִטּוּל, וּנ"מ מִי שְׁאָסַר עַל עֲצָמוֹ קָרְקַע יְדוּעָה מְלִזְרַע בְּנִדָּר אוֹ בְּשִׁבּוּעָה וְשִׁכַח הַמְּקוֹם דְּמִתְרַם מְטַעַם בְּיִטּוּל בְּרוּב [אִם לֹא הָיָה דְּשִׁיל"מ כַּצ"ל]. וְאַף שְׂאֲנֵינִי כְּדָאֵי לְחַלּוֹק עַל דְּבָרָיו מ"מ תּוֹרָה וְכו' כִּי לַפְעַנ"ד לֹא שְׁיָיָף בְּיִטּוּל קָרְקַע בְּקָרְקַע, דַּל"כ שְׁדָה שְׁאָבַד בָּהּ קָבַר דְּמִטְמֵא מִדְּאוֹרֵייתָא כְּמִבְּנָאָר בְּאֵהָלוֹת אֲמָאֵי מְטַמֵּא נְזִיל בְּתֵר רֹבָא, וְעוֹד דְּבַהֲדִיא כְּתַב רַש"י בְּגִיטִין (דָּף נ"ד ע"ב) גְּבִי נְטִיעָה שֶׁל עָרְלָה שְׁנִתְעָרְבָה בְּנְטִיעוֹת דְּמַחְנֹבָר לְקָרְקַע לֹא בְּטִיל דְּהוּ"ל קְבוּעַ וּמכ"ש קָרְקַע עֲצָמָה דְּלֹא בְּטִיל, וְדו"ק עכ"ל, וְהִנֵּה קוֹשְׁיָתוֹ מְשֻׁדָּה שְׁאָבַד בָּהּ קָבַר לַעֲנַ"ד הֵתֵם מְטַעַם סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"י אֲתִינֵן עָלָה דְּהַלְלַמ"מ הוּא דְּטַמֵּא וְא"כ מֵהֵתֵם אִין רְאִיָּה דְּקָרְקַע לֹא בְּטִיל, וְעֵינֵן בַּב"ב (דָּף נ"ה ע"ב) וּבַתּוֹס' שֶׁם ד"ה וְר"א מְטַהֵר עֵינֵי"ש, וְאוּלָם הָרְאִיָּה מְרַש"י בְּגִיטִין וְדָאֵי שֶׁהִיא רְאִיָּה נְכוּנָה דְּקָרְקַע בְּקָרְקַע לֹא בְּטִיל, וּבְאֲמַת הִיא תּוֹסְפָתָא מְפֹרָשַׁת הַבִּיאָה הַר"ש בְּמַסְכֵּי תְרוּמוֹת פ"ט מ"ה עֵינֵי"ש הֵיטֵב, אָכֵן לְכַאוּרָה הַתּוֹס' לֹא ס"ל הֵכִי, דְּהִנֵּה הַתּוֹס' בַּב"ק (דָּף ק"ב ע"א) ד"ה ה"ג בְּקוּוּנְטֵרַס וְכו' פִּי כָּל הָעֲצִים בְּשִׁבְיַעִית הָיָה פְּלוּגְתָא דְּתַנָּאֵי אֵי אִית בְּהוּ קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית וְכו' וְא"ת וְלֵר' יוֹסֵי אִיף מְנוֹתֵרִים עֲצִים בַּא"י לְהַסִּיק בְּהוּ תַנּוּר הָרֵי יֵשׁ בְּהוּ קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית לְאַחַר הַבִּיעוּר, וִי"ל דְּבְטִילִי בְּעֲצִים דְּשָׂאָר שְׁנִים עכ"ל חֲזִינֵן לְהִדְיָא דְּעַת הַתּוֹס' דְּמַחְנֹבָר לְקָרְקַע שְׁפִיר בְּטִיל, וְכִי תִימָא דְּהַתּוֹס' רַק לֵר' יוֹסֵי כְּתַבוּ כֵּן דְּלִדְיָהּ מְחֹבָר לְקָרְקַע בְּטִיל, אָבַל רַבְּנָן פְּלִיגֵי עָלֶיהָ וּס"ל דְּלֹא בְּטִיל.

זֶה אֵי אֶפְשָׁר דְּהָרֵי א"כ יִקְשָׁה מֵאֵי פְּרִיף הַשֹּׁ"ס בְּגִיטִין שֶׁם מִדְּר' יוֹסֵי אֲדַר' יוֹסֵי מְאָגוּזֵי פְּרָף וְכו' אֵהָא דְּנְטִיעָה שֶׁל עָרְלָה, נִימָא בְּפִשׁוּטוֹ דְּמִשׁו"ה קָאָמַר ר' יוֹסֵי דְּגַם בְּמִתְפֹּנִין לְלַקֵּט יַעֲלוּ מְשׁוּם דַּס"ל דְּמַחְנֹבָר לְקָרְקַע אִינוּ דְּבָר חָשׁוּב, וְאֲמַת דְּלִדְעַת הַתּוֹס' הַסּוּגְיָא דְּגִיטִין צְרִיכָה בִּיאוּר, וְלֹא עַל הַחוּ"ד תְּלוּנְתֵינוּ בְּזֶה רַק עַל הַתּוֹס' בְּעֲצָמֵן אִיף יְפָרְסוּ סוּגְיָא דְּגִיטִין וְצ"ע: וּמִרְאֵשׁ תְּמַהֲתִי מְאוּד עַל עֵינֵי קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּהָרֵי תְּנֵן בְּשִׁבְיַעִית

פ"ט מ"ח בזה"ל, ועניינים אוכלין אחר הביעור ולא עשירים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר
אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור עכ"ל המשנה, א"כ הרי ר' יוסי סובר
דאחר עניים ואחד עשירים מותרים לאחר הביעור ולשיטתיה הרי קושית התוס' לקמ"ד,
אבל שבתי וראיתי דהתוס' גרסי במשנה שם פדגריס הרמב"ם ר' יוסי אומר אחד עניים
ואחד עשירים אין אוכלין אחר הביעור, עיין ברמב"ם פ"ז ה"ג מה' שביעית וכן כתב
להקדיא בפיהמ"ש במס' שביעית פ"ה מ"ז כמו שהביא הכ"מ שם, ולא גרסי פגרסתינו
שהיא גרסת רוב הראשונים ובתוכם בעלי התוס' בעצמן בפסחים פרק מקום שנהגו,
משו"ה הקשו שפיר דאיך מותר ליהנות בא"י מעצים אחר הביעור אליבא דר"י הרי יש
בהם קדושת שביעית, ואפתי יש להבין למה להו להתוס' להקשות איך מסיקין בא"י
בעצים אחר הביעור דזה לא קשה כל כך.

דאפשר לומר דההיסק גופא הוא הביעור, ואף שנהנה אחר כך הרי הנאתו אחר ביעורו
וי"ל דבאופן זה שרי ליהנות, וע"כ לומר דקושיתם היא רק דהביעור צריך להיות תיכף
ובפעם אחד ולא מעט מעט בכמה ימים, טפי הו"ל להקשות דאיך מותר לר"י ליהנות
מעצים דא"י לעשות מהן פלים ולבנות מהן בנינים הרי יש בהם קדושת שביעית וצריכין
ביעור, גם יש לעיין בנדריים (דף נ"ח ע"א) לענין גידולי שביעית בר"ן שם ובפ"י הרא"ש
שם שכתב וז"ל, ור"ש ז"ל פירש בפיהמ"שוכו' בצלים של ששית שנקנסו לשביעית
והשחירו עליו שלקחם ונאסרו, ועקרום וחרו ושתלן בשמינית והשחירו עליהן חזרו
להיתירן הראשון, דעקרו היתר ונאסרו בתוס' כל שהוא הותר נמי בתוספת כל שהוא
להצטרף אל העיקר לעוקרו מאיסורו ולחזור להיתירו הראשון עכ"ל, וא"כ לכאורה
קושית התוס' בב"ק שם לא קשה מידי, אולם באמת בלאו כל אלה לא זכיתי להבין
קושית התוס' דבב"ק, דהרי מפני שגינו במס' שביעית דדבר שאינו פלה לחיה מן
השדה ליתא גביה דין שביעית לענין ביעור פלל, ונהרי עצים אינם פלים לחיה מן השדה
לעולם וא"כ קושיתם אין לה התחלה פלל, ופלא בעיני שלא הרגישו המפרשים בזה
ולכאורה הדבר פשוט מאוד ולענ"ד צע"ג: ויש עוד להביא ראיה דמחנך לקרקע לא
בטיל גם אליבא דר' יוסי פדעת רש"י בגיטין הנ"ל, מדתנן במס' פאה פ"ז מ"ח המקדיש
פרמו וכו' משנודעו בו העוללות לעניים, ר' יוסי אומר יתן שכר גידוליו להקדש עכ"ל
המשנה, ואם איתא דר' יוסי מחנך לקרקע בטיל אמאי יתנו העניים שכר הגידולין
להקדש, הא משנודעו העוללות סתמא קתני ומשמע אפי' היו הגידולין כבר סמוך לגמר
בישולן ולא השביחו מהקדש רק מעט, ואמאי לא יתבטל שכר ההקדש ברובא דחולין
וע"כ דמחנך לקרקע לא בטיל, אלא דיש לומר דהתם לא בטיל מטעם ממונא דהקדש
וממונא לא בטיל פדאיתא בסוף ביצה, וא"כ יהיה מזה עכ"פ ראיה דהקדש דין ממון יש
לו דלא פהשב שמעמתא שהבאתי לעיל, דהרי לשיטת התוס' בב"ק הנ"ל אי אפשר לומר
פשיטת המרדכי דאיסור הנולד בתערובות לא בטיל ומשו"ה לא בטיל שבת ההקדש
בחולין, דא"כ איך תירצו התוס' דבטלי עצים דשביעית ברוב העצים דשאר שנים שקודם
שביעית או שלאחר שביעית הרי נולד האיסור בתערובות, וע"כ לומר דכיון דהיתר אי
אפשר להיות פהאיסור לא מיקרי נולד האיסור בתערובות כמש"כ לעיל, וא"כ עכ"פ
לשיטת הרמב"ם דלית ליה סברת המרדכי כמו שנתבאר לעיל, ע"כ לומר דמטעם ממונא
לא בטיל שבת ההקדש בעוללות שרובן חולין, או מטעם דמחנך לקרקע לא שייך גביה

בִּטּוּל, וְהָא דְבִמְחִיצַת הַפָּרָם שְׁנִפְרָצָה עַד שֶׁהוֹסִיף מֵאֲתִים בְּטִיל, יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַבְּיָטוּל מְהֵנִי כְּשֵׁיתְלָשׁוּ מֵעֲצָמָן דְּאִזּוּ יִהְיוּ תְלוּשׁ וְיִתְבַטַּל שְׁפִיר חֵלֶק הָאָסוּר, וְעֵינֵין בְּרִישׁ מִס' שְׁקָלִים בְּרַע"ב ד"ה וְעַל הַכְּלָאִים וּבִתּוּי"ט שָׁם וּבִתְפֹאֲרַת יִשְׂרָאֵל וּבִהֲגָהוֹת מֵהֲרִי"ב שָׁם, וְקִצְרֵתִי בְּזֶה הַרְבֵּה לְפִי שֶׁלֹּעַנ"ד פִּינּוֹן דְּהָא דִּמְחוּל"ק לֹא בְּטִיל הוּא נְמִי רַק מְדַרְבְּנּוּ, שׁוּב רַבְּנָן לֹא גָזְרוּ בְּזֶה הֵיכָא דִּיְהִיָּה גְזֵרָה שְׁאִין רַוב הַצְּיָבוּר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ וְדו"ק הֵיטֵב שְׁקִצְרֵתִי בְּזֶה מְאוּד: וְדַרְךְ אַגַּב רְאִיתִי מַה שֶׁהֵבִיא הַתַּפֵּא"י עַל מְשֻׁנָּה דְּפֹאֶה שָׁם בְּחִידוּשֵׁי קוֹשְׁיָא בְּשָׁם אָבִיו הַגָּאוֹן ז"ל, דְּאִמְאִי לֹא גִימָא שָׁם קִמָּא קִמָּא דְּהַקְדָּשׁ בְּטִיל בְּחֻלְיִין, וְתִירָץ דְּהֵיכָא דְלֹא נְפֹסֶק הַקְּלִיחַ לֹא אֲמַרִּינּוּן קִמָּא קִמָּא בְּטִיל כַּמְש"כ הַתּוֹס' בְּב"ק (דָּף ק' ע"ב) ע"ש, וְהַתַּפֵּא"י עֲצָמוּ תִירָץ דְּדוֹקָא בְּלַח בְּלַח אֲמַרִּינּוּן קִמָּא קִמָּא בְּטִיל וְלֹא בְּלַח בְּיָבֵשׁ ע"ש, וְלֹעַנ"ד לְכַאוּרָה מְעִיקְרָא לֹא קָשָׁה מִיָּדִי דְּאִיָּה מְצִינּוּ שְׂעוּר לְהַקְדָּשׁ שְׂיִתְבַטַּל וְלֹא יִצְטָרְכוּ הָעֲנִיִּים לְתַת שְׁכָר לְהַקְדָּשׁ שְׁנוּכַל לוֹמֵר קִמָּא קִמָּא בְּטִיל, הָא סְתָמָא קְתַנִּי וְאִפְּי' אִם הוֹסִיף הַהַקְדָּשׁ מְשֻׁהוּ נְמִי צְרִיכִין הָעֲנִיִּים לְשַׁלֵּם הַשְּׂבַח לְהַקְדָּשׁ דְּמְשֻׁהוּ קְתָא נְמִי לֹא בְּטִיל, מְטַעַם דְּמְחֻנְפֵּר לְקַרְקַע לֹא בְּטִיל אוֹ מְטַעַם דְּהַקְדָּשׁ דִּין מְמוֹן יֵשׁ לוֹ וְחִיּוּשֵׁינּוּן שְׁמָא הוֹסִיף הַהַקְדָּשׁ בְּכָל עוֹלְלוֹת הָאֵילָן שְׁוֵה פְרוּטָה אַחַת בְּרַגַע אַחַד, בְּשָׁגַם בְּהַקְדָּשׁ גַּם פְּחוֹת מְפְרוּטָה יֵשׁ לְהַשִּׁיב פִּידוּעַ וּמְמוֹנָא לֹא בְּטִיל וְעֵינֵין לְקַמְן פָּרֶק ט"ז, אֲלֵא מְשׁוּם דְּכָרָם רַק קְדוּשַׁת דְּמִים יֵשׁ לוֹ יְכוּלִין הָעֲנִיִּים לְפָדוֹת הַנְּאֲתוֹן וְדו"ק, וּבְעֵיקָר הַדְּבָרִים נִרְאָה שְׁנַעְלַם מֵהַתַּפֵּא"י בִּמְח"כ הַגָּדוֹל מִש"כ הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשֵׁי לְשַׁבַּת (דָּף ס"ה) ד"ה סָבַר שְׁמָא יִרְבּוּ הַנּוֹטְפִין ע"ש: וּבְשִׁילְהִי מִס' בְּב"מ תַּנּוּן שְׁתֵּי גִינּוֹת זֹו לְמַעְלָה מִזֹּו רַמ"א שֶׁל עֲלִיוֹן וְרִי"א שֶׁל תַּחְתּוֹן וּבִגְמ' שָׁם אָמַר רַבָּא בְּעֵיקָרוּ כו"ע לֹא פְּלִיגִי דְּעֲלִיוֹן הֵנָּה כִּי פְּלִיגִי בְּנוֹפּוֹ, ר"מ סָבַר שְׁדִי נּוֹפּוֹ בְּתַר עֵיקָרוּ וְר"י סָבַר לֹא אֲמַרִּינּוּן שְׁדִי נּוֹפּוֹ בְּתַר עֵיקָרוּ וּפְלִיגָא שָׁם כְּעֵין זֶה גַּם לְעֵנִין עֲרָלָה, וְהֵבִיא שָׁם הַשֵּׁמ"ק מִש"כ הַרְאָב"ד וְז"ל כִּי פְּלִיגִי בְּנוֹפּוֹ ר"מ סָבַר הָעֵיקָר מְגַדְלוֹ מְשׁו"ה שְׁדִי נּוֹפּוֹ בְּתַר עֵיקָרוּ, וְר"י סָבַר אֲוִירָא מְגַדְלָא הַלְּפָא לֹא שְׁדִינּוּן נּוֹפּוֹ בְּתַר עֵיקָרוּ, וְכַתֵּב ע"ז הַגָּאוֹן ר"י פְּרַאגְעָר בְּיַעֲרוֹת דְּבִשׁ בְּהַהֲדָרָן עַל ב"מ דְּחִלִּילָה לוֹמֵר דְּיִסְבּוֹר הַרְאָב"ד דְּר"מ וְר"י פְּלִיגִי כָּל כְּףָּ רַחוּק בְּמִצִּיאוֹת הַטְּבַע, דְּר"מ יִסְבּוֹר שֶׁהַגִּידוּל הוּא רַק מִיְנִיקַת הַקְּרַקַע וְלֹא מִהָאֲוִיר כָּלָל וְר"י יִסְבּוֹר שֶׁהַגִּידוּל הוּא רַק מֵאֲוִיר וְלֹא מִיְנִיקַת הַקְּרַקַע, שְׁהֲרִי גַּם שְׁנִיָּהֶם מְכַחֵשׁ הַחוּשׁ, אֲלֵא דְּר"מ סָבַר רַוב גִּידוּלִין הוּא מִהָעֵיקָר וְהַמְּעוּט הוּא מִיְנִיקַת הַקְּרַקַע וְר"י סָבַר דְּהַרְוֹב הַגִּידוּל הוּא מֵאֲוִיר וּמְעוּטוֹ הוּא מִהָעֵיקָר, וַיֵּשׁ לְהַבִּין לְכַאוּרָה דְּזֵה שְׁנֵיף רַק לְעֵנִין אִיסוּר אֲבָל לְעֵנִין מְמוֹנוֹת הָרִי מְמוֹנָא לֹא בְּטִיל, וְלֹא יִהְיֶה דְּרוֹב הַגִּידוּל הוּא מֵאֲוִיר אוֹ מִעֵיקָר אִיף יִתְבַטַּל חֵלֶק חֲבִירוֹ וַיֵּאֱכַל הַלָּה וְחָדִי, וְגַם קִמָּא קִמָּא בְּטִיל לֹא שְׁנֵיף הֵיכָא דְלֹא נְפֹסֶק הַקְּלִיחַ כַּמְש"כ בְּב"ק הַנְּ"ל אוֹ לְדַעַת הַתַּפֵּא"י דְּבִלַח בְּיָבֵשׁ לֹא שְׁנֵיף לוֹמֵר ק"ק בְּטִיל, וְאִיף סוֹבֵר ר"מ דְּהַפֵּל לְעֲלִיוֹן וְר"י דְּהַפֵּל לְתַחְתּוֹן דְּבַטַּל חֵלְקוֹ שֶׁל זֶה בְּחֵלֶק חֲבִירוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל, וְאִפְּי' לְעֵנִין אִיסוּר נְמִי כְּבָר נִתְבָּאָר דְּרַבִּים סוֹבְרִים דְּמְחֻנְפֵּר לְקַרְקַע לֹא בְּטִיל וְשָׁפֵן נִרְאָה וְנוֹטָה הַדְּבָר יוֹתֵר, וְהִנְנִי כָּאֵן רַק מְעוּרָר וּבְמָקוֹם אַחַר בִּיאָרְתִי הַפֵּל בְּעֵנִין זֶה בַּעֲזַה"ש: וְעוֹד אֲעִיר הָעֵרָה קִטְנָה דְּהֵנָּה בְּגִיטִין פ"ד מ"ה גְּבִי מִי שְׁחֻצִיו עֶבֶד וְחֻצִיו בֶּן חוֹרִין שְׁחֻזְרוּ ב"ה לְהוֹרוֹת כַּב"ש דְּכּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ ב"ח מְשׁוּם דְּלִישָׂא שְׁפָתָה א"י בַּת חוֹרִין אִינּוּ יְכוּל וְכַתֵּב שָׁם הַרְמַב"ם בְּפִיהֵם"ש דְּאִפְּי' עֶבֶד שֶׁל אֶלְף שְׁוֹתְפִין וְשִׁחְרָר אַחַד מִהֶן אֶת חֵלְקוֹ כּוֹפִין אֶת כּוֹלּוֹ לְשַׁחְרְרוֹ וְכֵן כַּתֵּב גַּם הַרַע"ב בְּמִשְׁנֵיּוֹת שָׁם עֵי"ש, וְקָשָׁה לְכַאוּרָה

למה לא יתבטל חלק האלף המשותרר ברוב התקצ"ט חלקים של עבד ויהיה מותר בשפחה ולמה יכופו את פולן לשחררו, וממונא לא בטיל לא שינה פאן לענ"ד פיון שבהטול הוא לטובת העבד גופא ושיהא מותר בשפחה, ובשלמא להמרדכי י"ל דכיון דנולד חלק האסור בשפחה בתערובות וכל החלקים אפשרים נמי להיות אסורין בשפחה פגון אם ישחררו גם אותן משו"ה לא שינה גביה בטול, אבל הרמב"ם לשיטתיה דלא ס"ל בזה פהמרדכי כמו שכתבנו כבר בפסקים הקודמים דאיהו ס"ל דאפי' בנולד האסור בתערובות שפיר בטיל, למה כתב בפיהמ"ש שם דכופין את פולן לשחררו משום דאסור גם בשפחה, ואמאי יאסר בשפחה ולא בטיל חלק הבן חורין שבו באלף, וע"כ לומר דכיון דאדם אימקיש לקרקע ובקרקע לא שינה בטול משו"ה גם חלק גוף האדם באדם לא שינה בטול, ויש להאריך עוד הרבה בכל ענין זה, אבל מפני שפבר הארכתי פאן יותר ממה שחשבתתי מראש לכן הנני מוכרח להפסיק באמצע ולהסתפק בההערות שהבאתי פאן: פרק ט' הינצא מדברינו בפסקים הקודמים דבביאור פלל המרדכי דדבר שפא לעולם ע"י תערובות אין בו בטול, יש מתלוקת גדולי האחרונים, ויש אחרונים דס"ל דכלל זה לא נאמר רק בבא בעולם בתערובות בטבע הבריאה כמו הרוק בדם שרקקה היבמה, אבל אם בא התערובות שלא בטבע הבריאה שפיר בטיל אע"פ שהאסור לא היה לבדו בשום פעם, ואדרבה באופן זה שפיר בטיל אפי' בדשיל"מ, וכן ס"ל להפרמ"ג באו"ח סי' תמ"ז והשואל ומשיב והארצוה"ח והגרע"א ב"ד סי' ק"ב ועוד אחרונים, כמו שביארו בארנפה לעיל פרק ב', ודעת הרמב"ם בנדאי דכן הוא דכל שלא נולד האסור בתערובות בטבע הבריאה שפיר בטיל מדפסק בפ"ד מה' אסורי מזבח דב' שותפים שחלקו זה נטל עשרה טלאים וזה נטל תשעה טלאים וכלב מוציא אחד מהם והשאר מותרין מטעם ברירה, וע"כ מה"ת בטיל המחיר פלב ברוב ובדרבנן יש ברירה כמש"כ המקו"ח והמהרי"ט עיין לעיל פ"ב וגם בפ"ו שנתבאר זה בארנפה, והעין יצחק ועמו עוד רבים המקנה ועוד אחרונים דס"ל דאם ההיתר יכול להיות פהאסור אפי' אם נולד האסור בתערובות שלא בטבע הבריאה נמי לא בטיל, והעין יצחק הרבה להביא ראיות לשיטתם כמו שנתבאר לעיל פרק ו' ז' ח', אלא דהיכא דאי אפשר לההיתר להיות אסור פהיין הינצא מהענבים בשבת להיין שיצא פבר קודם השבת אז שפיר בטיל אפי' בדשיל"מ פהמרדכי שהובא ברמ"א יו"ד סי' ק"ב סעי' ד', ולפי"ז אפשר דאם אחד לש עיסה ונטל ממנה חלה ואח"כ עירב בה קמח לעבותה אם יש בהעיסה רוב נגד הקמח או ששים לדעת הנו"ב מהדו"ת סי' נ"ד שפיר בטיל הקמח אע"ג דהוה דשיל"מ, משום דבשעה שהיה עדיין קמח הרי לא נתחייב בסלה, ואימתי נעשה טבל פשליש ונעשה עיסה ואז הרי האסור פבר מעורב בהיתר ואין ההיתר יכול להיות טבל שנית ושפיר בטיל אפי' בדשיל"מ, אולם מש"כ הבאר עשק בתרגולת שהטילה ביו"ט ביצה אשאר בצים דג"כ בטיל מה"ט דלא היה ניפר האסור קודם שנתערב, נראה פיון דבשעה שיצאה הביצה רובה הרי היא פילוד ואז הרי היה יכול להפיר האסור שוב לא בטלה אע"פ שלא ראה אותה אז שום אדם: ודע דאם נולד האסור שלא בתערובות דלא בטיל בדשיל"מ, אפי' אם נודע האסור אחר שפבר נתערב נמי לא בטיל, דעתה פשנודע נתודע למפרע שנתערב פאן אסור, כמש"כ הפרמ"ג ב"ד סי' ק"א בשפ"ד סק"ה על דבר האו"ה פלל ז' דין ג' לענין חתיכה שלא נמלחה שפנלה

לחתיכות אחרות ע"ש, ולפי"ז קשה מאוד דברי המקור חיים בה' פסח סי' תמ"ז ס"ק ט'
ש'רצה לומר דבלח בלח דקיי"ל דאינו חוזר ונגיעור בפסח אם לא נודע עד אחר שפבר
בא הפסח אם בטיל אם לא, וכתב סניף להתיר מטעם האו"ה פלל ז דין ג' הנ"ל שפכת
דכל דבר שאינו מתבטל אם לא נודע האיסור עד אחר התערובות מתבטל שפיר וא"כ
ה"נ בחמץ בפסח עכ"ד ע"ש, ואין דבריו נכונים דהרי האו"ה מייירי רק בנולד האיסור
לאחר שנתערב דבכה"ג אפי' דברים שאינם מתבטלין מטעם חשיבותן פחתיכה הראויה
להתפבד או דשיל"מ נמי בטיל כמש"כ המרדכי בההיא דגיגית מלאה יין, אבל חמץ
דשמו עליו גם קודם פסח אלא דקודם פסח הוא היתר ובפסח נאסר, ומ"מ קיי"ל דביבש
ביבש אמרינן חוזר ונגיעור אף שנולד האיסור בתערובות משום חומרא דחמץ וע"כ דגם
המרדכי והאו"ה מודים בזה, א"כ גם בלח בלח אין היתר מטעם זה והידיעה לא מעלה
ולא מוריד גם בכל דברים החשובים כמש"כ הפמ"ג הנ"ל ודו"ק שקצרת בזה: והח"ס
חאו"ח סי' קל"ג לענין יי"ש של פסח הנעשה מתבואה ותפוחי אדמה כתב ונ"ל, ועוד
נ"ל דאפי' יתיה הרוב מדבר המותר מ"מ כל זמן שהן התבואה ושאר המינים בעינם לא
שייף בטול כי אפשר לבררם ולהפרידם והיכא דניכר לא שייף בטול, ולא נידן אלא על
טיפת הזיעה, וכיון שתחילת ביאתו לעולם ע"י תערובות אין לו בטול כמו שהוכיח
המרדכי ס"פ הזרוע מהא דיבמה שרקקה דם וזב שראה קרי, ולא דמי להא שפכת
המרדכי פ"ק דשבת גבי גיגית ענבים דרוכים היכא מזה, התם שאני דכל דבטל האיסור
בעוץ מיעוטו ולא נבא עליו אלא מחומרת יש לו מתירין בזה נימא כל שלא ניכר
האיסור מעולם לא החמירו בו חכמים.

אבל כל שנולד כף ולא נשתנה דבר ע"י תערובות הרי הוא כמו שהיה, וא"כ ה"נ דכונתיה
ואין פאן בטול עכ"ל, ולפי מיעוט שפלי אין לשונו מבוהר לי במקום הזה, וכנראה דגם
רבינו הח"ס ס"ל דדברי המרדכי ס"פ הזרוע אמורים רק בנולד בתערובות בטבע
הבריאה פלהקת הנביאים שהבאתי לעיל וזיעת היי"ש נמי נולד בתערובות בטבע
הבריאה משו"ה לא שייף בהזיעה היתר המרדכי דפ"ק דשבת, ואולם לפמש"כ לעיל על
אודות המקו"ח בלאו"ה לא שייף לענין חמץ בפסח היתר המרדכי פ"ק דשבת, כיון
דקיי"ל דביבש ביבש שנתערב קודם פסח חוזר ונגיעור בפסח משום חומרא דחמץ דלא
בדילי אינשי מיניה, וה"ח לח בלח דלא שייף היתר זה אלא דבלח אם יש ששים אינו
חוזר ונגיעור וביי"ש ליכא ששים ודו"ק גם עיקר הסברא של הח"ס דזיעה הינצא
מהתבואה ותפוחי אדמה נקרא נולד האיסור בתערובות ולא בטיל כהמרדכי סוף חולין,
לא זכיתי להבין ולענ"ד כיון דהתבואה עם תפוחי האדמה לא נולדו בתערובות גם זיעת
התבואה שפיר בטיל ברוב זיעת תפוחי האדמה, ולדברי הח"ס צריכין אנו לומר שאם
מלח בשר כשרה עם בשר טרפה ביחד לקיום, ויש בבשר הכשרה ששים נגד בשר
הטרפה באופן דהבשר הכשר לא נאסר יתיה הציר שיצא מהן אסור מ"מ כיון דהציר
נולד בתערובות לסברת הח"ס וזו לא שמענו וה' יאיר עיני: ודע שהרב הג"מ יחיאל
העלער בספרו עמודי אור סי' כ"ג כתב, דכל חידושו של המרדכי סוף פ"ק דשבת הוא
דוקא בדבר שעיקרו מדרבנן כמקצה וכיוצא בה אבל לא בדבר שעיקרו מה"ת, ונ"ל
שם אחר שהביא דברי הגהת הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ח' באותו ואת בנו שנתערב אחד
מהן באחרים ואח"כ שחט השני שהוא בטיל אע"פ שהוא דשיל"מ כיון שנולד האיסור

במתעורבות, והביא גם דברי הגר"א ז"ל ביו"ד סי' ש"ד שדחה דברי התוס' בב"ק (דף צ"ט) שכתבו בענין בטול רבעי דהנה דשיל"מ ע"פ המרדכי דבגולד במתעורבות ליתא לחומרת דשיל"מ [גם הגרע"א פתב והעיר בחידושו ליו"ד סי' ק"ב סעי' ד' שדברי התוס' בב"ק עם דברי המרדכי בפ"ק דשבת סתראי אינון] ועפ"ז דחו המג"א והגר"א ז"ל דברי הרמ"א באו"ח סי' שי"ח סעי' ב' ע"ש, פתב ע"ז הגאון ר"י העלער זצ"ל בזה"ל ואני בעניי לא זכיתי להבין וכו' והלא יסודו של המרדכי בפ"ק דשבת הוא מדאמר הש"ס בריש ביצה הני מילי היכא דאיתא לאיסורא בעיניה, והלא מבואר שם שזהו רק בדבר שעיקרו מדרבנן, דקאי שם דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא דוקא בדאורייתא ובדרבנן מבטלין, ופריה שם ולרב אשי דאמר דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל מאי א"ל ומשני ה"מ היכא דאיתא לאיסור בעיניה בזה אמר ר"א דאפי' בדרבנן דבשיל"מ לא בטיל, אבל היכא דליתא לאיסורא בעיניה לא ומזה למד המרדכי דינו לענין גיגית שהוא דרבנן, אבל באיסור שהוא דאורייתא שאינו בטיל בדשיל"מ לא שמענו לחלק בין הנפר האיסור קודם המתעורבות אם לא עכת"ד, אבל כל גדולי האחרונים לא ס"ל פנותיה דהרב עמודי אור בזה וס"ל דאפי' באיסור דאורייתא אמורים דברי המרדכי פ"ק דשבת וצ"ע בזה: ובדבר המרדכי סוף חולין דדבר איסור שנולד עם ההיתר במתעורבות לא בטיל פתב הגאון ר"י העלער זצ"ל בעמודי אור סי' קי"ח, דיש עוד פירצא דצחצוחי רוק בדם ביבמה וצחצוחי זיבה בקרי, דתנן במכשירין פ"ו מ"ה דר"ש ס"ל דמחל הזתים מצד עצמו אינו משקה והיוצא מן הבור טמא לפי שאי אפשר לו בלא צחצוחי שמן ורבנן ס"ל דמחל מצד עצמו הנה משקה, ועיין להגר"א שם בפירושו באור, ובשבת (דף קמ"ד ע"ב) מיייתי הש"ס פלוגתא דר"ש ורבנן במחל אם פוסל את המקנה כמשקה, ומוקי אפיי משנה דמקנאות דמחל פוסל את המקנה כרבנן דר"ש, והקשו שם התוס' דלמא כר"ש גמי אתי ובמחל היוצא מן הבור עסקינן, ולמתבאר א"ש דכיון דלס"ד דש"ס שם לפסול המקנה בשנינוי מראה משקה בעינו, נהי דצחצוחי שמן לא בטיל ברוב המחל וע"כ מיסודו של המרדכי דדבר שפא מתחילת ברייתו במתעורבות לא בטיל, אבל לפסול המקנה בשנינוי מראה שהמחל פועל השנינוי מראה לא צחצוחי השמן איה יפסל מהאי טעמא להכי מוכרח לאוקמי מתניתין דמקנאות כרבנן עכ"ד הגהמדים, ובפרק הפא אעתיק איה"ש את דברי המרדכי סוף חולין פתומם: פרק י'.

זה לשון המרדכי סוף חולין, בספר החקמה הקשה רבינו משולם לר"ב הא דאמרינן פרק הזרוע חורי הנמלים וכו' הכל לעניינים אמאי לא אזלינן בתר רובא ורובא דקמה לבעה"ב הוא, וכי תימא ר"מ לטעמיה דחייש למיעוטא אנו סהדי דמיעוטא דמיעוטא הוא כדאמרינן גבי גבינות בית אוניקי וכו' והשיב לו ר"ב אני אומר דר"מ מודה בבטול ברוב בכל דוקתא אע"ג דאיהו חייש למיעוטא מדאורייתא כדמוכח פ"ק דחולין וכו' וברובא דאיתא קמן נראה דלא פליג ר"מ דהרי פתיב אחר רבים להטות וכו', ובפ"ב דבב"ק ובבימות א"ר יהושע שכבת זרע של זב מטמא במשא לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה, וכה"ג אמרינן בפ' מצות חליצה יבמה שרקקה דם חליצתה כשרה לפי שא"א בלא צחצוחי רוק, ותקמה הא תניא בזבחים פרק המתעורבות ר' יהודא אומר בשם ר"ג אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק.

אָבֵל מִשְׁמַע לְכוּ"ע דָּדָם מְבַטֵּל רוּחַ [וְלִיפָא לְמִימַר דְּאֵתְיָא כַר"מ דְּחִינִישׁ לְמִיעוּטָא דְהָא ר"מ מוֹדָה בְּרוּפָא דְאֵיתָא קָמֵן, ע"כ הֵגָה] א"כ ה"נ נִימָא הָכִי, וי"ל דבב"ק וביבמות מִיִּירֵי פְּגוּן שְׁהוּא בְּעִין וְנִיפֵר [הַמְתַּבְטֵּל] וְכָל דְּבָר שְׁהוּא בְּעִין וְנִיפֵר לֹא בְּטִיל, א"נ לִיפָא לְמִימַר בְּטוּל בְּרוּב אֵלָא דְבָר שְׁהֵיגָה נִיפֵר בַּפ"ע תְּחִילָה וְאַח"כ נִתְעַרַב.

אָבֵל בְּדָבָר שְׁתַּחֲיֵלַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם מְעוֹרָב פְּגוּן בַּב"ק וּבִיבְמוֹת לִיפָא לְמִימַר דְּבַטֵּל, וְהָא דִתְנִן פֶּרֶק הַמְפָּלַת שְׁלֵיָא בְּבִית טָמֵא וּר"ש מְטַהֵר וּמְסִיק טַעֲמָא דַר"ש מִשׁוּם בְּטוּל בְּרוּב שְׁנִימוּת הַנִּלְד וְנִתְבַטֵּל בְּרוּב, י"ל דְּהֵתָם נִמְי הַנִּלְד הֵיגָה נִיפֵר מִתְּחִילָה וְאַח"כ נִימוּת וְע"כ מִתְבַטֵּל וְכו' עכ"ל הַמְרָדְכִי הַצְרִיף לְעִנְיָנֵינוּ בְּכַמָּה פְּרָקִים בְּסִפְרֵנוּ הַזֶּה, וּמְשׁו"ה הֶעֱתִיקָתוֹ פְּלוּל בְּזָה, וְנַדַע דְּאֵין לְתַמּוּהָ עַל עֵינָר קְוִשְׁיַת רַבִּינוּ מִשׁוּלָם דְּלָמָּה לֹא אֶזְלִינוּ בְּקָמָה אַחַר רִנְפָא וְרוּפָא דְקָמָה לְבַעַה"ב, מְהָא דְקִי"ל בְּבִיצָה (דָּף ל"ח ע"ב) דְּאֵין בְּמִמוֹן דִּין בְּטוּל בְּרוּב וְכָבֵר דְּבִרְנוּ בְּזָה בְּפְרָקִים הַקּוֹדְמִים וְעוֹד נִדְבָר בְּזָה לְהֵלֵן בִּישְׁעָה ה', וְהִירֵי זֶה מִמֶּשׁ דִּין נִתְעַרַב קַב חֲטִיין שְׁל הָעֲנִיִּים בְּתַשְׁעָה קַבִּין שְׁל בַעַה"ב וְכִי יֵאָכֵל הֵלָה וְחֲדִי, הָא לֹא קִשְׁיָא פְּלֵל חֲדָא דְקְוִשְׁיַת רַבִּינוּ מִשׁוּלָם הִיא רַק דַּמ"מ אַמְאֵי פְּוֹלָה לְעֲנִיִּים.

וְתוֹ אֶפְשָׁר דְּמִמוֹן עֲנִיִּים דִּין מְמוֹן שְׁאֵין לוֹ תוֹבְעִין יֵשׁ לוֹ וְשִׁפִּיר בְּטִיל כְּדַמְסִיק הַש"ס בְּבִיצָה שָׁם: וְנִמְצִינוּ לְמַדִּין דְּדְבָרִים הַבָּאִין לְעוֹלָם בְּתַעְרוּבוֹת בְּטַבְעֵהּ הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר לְפִי מַה שְׁבִיאָרְנוּ לְעֵיל הַכֹּל מוֹדִים דְּאֵין בְּהֵם דִּין בְּטוּל בְּרוּב.

וְיֵשׁ לוֹמַר דְּגַם הַרְמַב"ם ס"ל הָכִי, שְׁהִירֵי אֵין לְנוּ הוֹכְחָה דַס"ל דַמָּה"ת בְּטִיל רַק הִיכָא שְׁאֵין הַתַּעְרוּבוֹת בְּטַבְעֵהּ הַבְּרִיאָה, אֵלָה הֵמָּה: (א) יְבָמָה שְׁרַקְקָה דָם שְׁאֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא צַחְצוּחֵי רוּחַ הַמְבִּנְאָר בִּיבְמוֹת (דָּף ק"ה ע"א) שְׁהִבִּיא הַמְרָדְכִי: (ב) ש"ז שְׁל זָב שְׁאֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא צַחְצוּחֵי זִבָּה הַמְבִּנְאָר בַּב"ק (דָּף כ"ה ע"א) וְגַם זֶה הִבִּיא הַמְרָדְכִי: (ג) מוֹתֵר הַשְּׁמֹן הַיּוֹצֵא מִן הַבּוֹר שְׁאֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא צַחְצוּחֵי שְׁמֹן הַמְבִּנְאָר בְּמִכְשִׁירֵין (פ"ו מ"ה) עֵינִין בְּפֶרֶק הַקּוֹדֵם: (ד) נֶאֱנִי בְּעֲנִי הַנְּנִי מוֹסִיף עוֹד מַה דְּאֶמְרִינוּ בִּירוּשְׁלַמִי בְּרָכוֹת (פ"ב סוֹף ה"ו) תְּנִי פְלָה אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ כֹּל שְׁבַעָה וְאַסוּר לִיטּוּל מְמַנָּה פּוֹס שְׁל בְּרָכָה דְבָרֵי ר' אֲלִיעֶזֶר, מ"ט דַר"א אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יֵצֵא דָם נִדָּה עִם דָם בְּתוֹלִים עכ"ל הִירוּשְׁלַמִי, וְאוּלָם יֵשׁ לְעֵינֵין פִּינּוֹן דְקִי"ל דָּדָם נִדָּה עוֹד בְּבִית הַחִיצוֹן מְטַמֵּא מִדְּכִתִּיב בְּבִשְׂרָה כְּדֵאֵיתָא בְּרִישׁ פ"ק דְּנִדָּה, א"כ אֶפְשָׁר דָּדָם נִדָּה דְמִי לְהָא דְנִלְד שְׁפַתְב הַמְרָדְכִי שְׁהֵיגָה נִיפֵר תְּחִילָה וְאַח"כ נִימוּת וְיֵשׁ בּוֹ בְּטוּל וְה"נ דָם נִדָּה דְכּוֹנְתִיגָה, וְעֵינֵין בְּסִדְרֵי טְהָרָה יו"ד ס' קצ"ג סק"ג מַה שְׁפַתְב בְּדִין זֶה וּבְסוֹף הַס"ק שָׁם מְעוֹרָר מְסַנְהֶדְרִין (דָּף ע"ג) דְּמוֹכַח שָׁם דְּבַהֲכַנְסַת עֶטְרָה מְשִׁיר דָם בְּתוֹלִים וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה אָבֵל אֵין פֶּאֵן מְקוּמוֹ, וְעֵינֵין יְרוּשְׁלַמִי תְרוּמוֹת (פ"א ה"ב): (ה) וְהֵאֲחֵרוּנֵים הַסְּמִיכוּ לְזָה דִין עוֹפֵר שְׁהוֹצִיא אָבֵר וְאַח"כ נִשְׁחַטָה הָאֵם וְהוֹצִיאָהּ הָעוֹפֵר וְהִירֵי הִיא נִקְבָה דְהַחֲלָב שְׁלָה אֲסוּר לְשִׁתּוֹתוֹ, דְהִירֵי זֶה כְּחֵלֵב טְרֵפָה שְׁנִתְעַרַב בְּחֵלֵב כְּשֶׁרָה וְהוּא נוֹלַד הָאֲסוּר בְּתַעְרוּבוֹת בְּטַבְעֵהּ הַבְּרִיאָה, עֵינֵין בַּפ"ת לִיו"ד ס' י"ד סְעִי ה' ס"ק ג'.

וְדִין פְּרָה חוֹלְכַת שְׁיֵצֵא מְמַנָּה דָם עִם הַחֲלָב שְׁהוּבָא בַּפ"ת לִיו"ד ס' פ"א סק"י וְאֲכַמ"ל בְּזָה, וְעֵינֵין לְעֵיל פֶּרֶק ט' שְׁהִבְאֵתִי דְבָרֵי הַח"ס או"ח ס' קל"ג לְעֵנִין י"ש שְׁל פֶּסַח וּמִש"כ שָׁם בְּעֲנִי הַעֲרַתִּי עֲלָיו וְדִי בְּזָה פֶּאֵן: וְאַחֲרֵי כֵן אֵלָה יֵשׁ לִי לְהַעִיר עַל הַמְרָדְכִי מְהָא דַמְס' עַפּוּ"ם (דָּף נ"ט ע"א) דְּאֶמַר שָׁם רִיו"ח מִשׁוּם רַשְׁב"י דְּמִים שְׁל רַבִּים אֵינּוּ נֶאֱסָרִין אִם

השפתחה להו, וכתב שם הפלפולא חריפתא ברא"ש סי' ט' אות ס"א וז"ל ואפשר דטעמא
הוא משום דכיון דאין הפל שילו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואע"פ שיש להמשפתחה
ג"כ חלק בו בשנותפות הלך אחר הרוב עכ"ל וכ"כ גם הגאון יעב"ץ בשאלת יעב"ץ ח"א
סי' כ"ב וכן הוא ג"כ דעת הגקודות הפס"ד ביו"ד סי' קמ"ה, וקשה נהי דמטעם ממון בטיל
חלקו שפיר דכיון דחלקו אוסר לגמרי בהנאה הו"ל ממון שאין לו תובעין ואין לו דין
ממון לענין בטול כמש"כ לעיל כמה פעמים, אבל הרי נולד בתערובות מתחילת בריאותו
בנביעתו בטבע הבריאה וא"כ איך שייך פאן דין בטול, אלא דכד מעיינינו בזה שפיר
בלאו"ה קשה שם לומר דמצד בטול אטינו עלה דהרי קיי"ל דעפ"ם אין לה בטול
כדאימא ביו"ד סי' ק"מ ועיין מש"כ בזה בחידושי למעילה (דף י"ג ע"ב) וכאן עת
לקצר: פ"ק י"א הנה הגיע לידי קונטרס כתב יד ר' יוסף דוד אב"ד דק"ק הארעדישן ו"ל
על אודות המרדכי דסוף חולין ה"ל, והנני רואה נכון לפנינו להביא תמצית חידושו בזה
ולהעיר עליו פ"ד ה' הטובה עלי וזה לשום, ואשר אהנה לי אני לומר פונה אחרת
בהמרדכי אשר בזה יתורץ כל הקושיות שהקשו עליו האחרונים וגם נבין בזה הסברא
של חילוק המרדכי, אף נעתיק מתחילה דברי המרדכי כמה שהן ואחר נבין [עיין לעיל
ריש פ"ק יו"ד שהבאתי לשון המרדכי] ולענ"ד דכל קושית המרדכי ותיורצו הוא רק
אליבא דר"מ, דאליבא דרבנן אפשר באמת לתרץ פתיורין המל"מ ע"פ הסוגיא דבכורות
דלענין משא לא בטיל עיין מל"מ פ"א מה' משכב ומושב, רק לר"מ ע"כ אנו צריכין
לומר דס"ל דגם לענין משא בטיל ולא ס"ל דטומאה כמאן דאימא: דהנה שם בסוגיא
אימא אראב"י בהמה שהפילה חררת דם וכו' דתני ר"ח דאינה מטמאה במגע ובמשא
זע"ז לא פליג שום אדם, דהרי שם (דף כ"ג ע"ב) דאמר הלכה בכולה פרקא בר
מפולגתא, וקאמר הש"ס כמאן אי דראב"י הא משנת ראב"י קב ונקי, והקשו התוס' שם
ד"ה אלא אדראב"י וכו' דהא רבנן פליגי עליה ע"ש, ועיין ברמב"ם פ"ד מה' בכורות
דפסק כראב"י וכתב הלח"מ טעמיה משום דמוכח מהש"ס דליכא מאן דפליג אראב"י
ע"ש, וא"כ ס"ל דגם ר"מ כראב"י גבי חררת דם דאינו מסמא לא במגע ולא במשא,
ובגמ' בכורות (דף כ"ג פ"א) פ"ק אריב"ח דס"ל דנבלה שנתערבה בשחוטה בטלה רק
למגע ולא למשא, מהא דחררת דם דבטלה גם למשא ומשני משום דנהה טומאה סרוחה,
ופ"ק הניחא לבר פ"ק דאחר טומאה חמורה עד לגר שפיר דהא לא חזיא לגר, אלא
לריו"ח דאמר עד לכלב הא חזיא לכלב קשיא, מ"ט דבר פ"ק דכתיב לא תאכלו כל נבלה
לגר וגומר הראויה לגר קרויה נבלה ושאונה ראויה לגר אינה קרויה נבלה, וריו"ח
למעוטי סרוחה מעיקרא ובר פ"ק ס"ל סרוחה מעיקרא לא צריך קרא עכ"ל ג"מ, והקשו
התוס' ד"ה ואידך דבע"ז משמע דלריו"ח סרוחה מעיקרא לא צריך קרא למעט דהא ס"ל
נותן טעם לפגם מותר וכו' ותיורצו התוס' דלענין איסור אכילה סבר ריו"ח דלא צריך
קרא דמעיקרא עפ"ה הוא, אבל לענין טומאה הנה אמינא דמטמא אע"ג דלא חזיא
לאכילה כמו שרץ וש"ז וזיבה עכ"ל, ור"מ ס"ל בע"ז (דף ס"ז ע"ב) דנו"ט לפגם אוסר
ודריש הך קרא לסרוחה מעיקרא לענין איסור אכילה, וא"כ כ"ש דס"ל לענין טומאה
דאף שאינה ראויה לגר אפ"ה מטמאה, וא"כ ליכא לתרץ אליבא דר"מ דמשו"ה לא
מטמא במגע משום דסרוחה פדמקשה הש"ס אדריו"ח, וע"כ צ"ל דבאמת ס"ל לר"מ
דבטיל גם לענין טומאת משא וא"כ לר"מ שפיר מקשה המרדכי וליכא למימר תירוץ

המל"מ: וכן מוכח גם בנדון (נף כ"ו ע"א) דר"מ ס"ל דגם לענין משא מבטיל בטיל, דשם בנדון ס"ל לר"מ גבי שליטת בבית טמא ורק הבית הפנימי אבל אם הוציאוהו לבית החיצון מודה ר"מ דטהור ע"ש, ולר"מ ע"כ הטעם שם משום בטול ברוב.

דהתוס' הקשו שם באמת אליבא דר"י דאמר משום בטול ברוב נגעו בה דעכ"פ במשא ואהל ליטמא ואי דהנה טומאה סרוחה היא במת לא מהני מה דסרוחה, ותימצו פנין דהתם הטומאה היא משום מת שלם וכיון שנתבטל ברוב לא הנה מת שלם עכ"ד, ור"מ ודאי דלא ס"ל הטעם דמת שלם עיי"ש בחידושי הרשב"א מה דמפרש אהא דפריה מ"ט דר"ש ולא פריה מ"ט דר"מ משום דהמקשן נמי ידע דלר"מ הטעם לכלב, ואפ"ה פסק גבי נבלה בשחטה משא לא בטיל, ולענין בהמה ששפעה חררת דם פסק דאינה מטמאה אף במשא, שדהדברים סותרים זא"ו לפי הסוגיא דבכורות (נף כ"ג) דמסיק על ריו"ח בקושא.

ותירץ תיכף בעת יציאתו לאויר העולם. אבל ר"מ הא ס"ל דתיכף ביציאתו לאויר העולם לא נתבטל רק בבית החיצון א"כ לא שייך תירוצו דהא לא הנה סרוחה מעיקרא, וגם בגוף הסוגיא דנדה שם לגבי מת לא שייך סרוחה מעיקרא כמש"כ שם התוס', וגם אין לומר לר"מ הטעם משום מת שלם או בלבול צורה דהא זה הנה ג"כ תיכף בעת שנולדה השליטת ואפ"ה ס"ל לר"מ דלא בטל ומטמא, ומ"מ ס"ל לר"מ דבבית החיצון נתבטל, וע"כ טעמיה משום דס"ל דגם לענין משא נתבטל וכמש"כ הרשב"א דס"ל לר"מ דבבית הפנימי יש כזית בפ"פ ע"ש, מפל זה ראיה דלר"מ גם לענין משא בטיל וס"ל לר"מ דטומאה כמאן דליתא, להכי מקשה המרדכי שפיר דמשמע דגם ר"מ לא פליג אהנה דנינים דיבמה שרקקה דם וזב שראה קרי, ולר"מ מקשה פנין דגם ר"מ מודה לדינא דבטיל ברוב ברובא דאיתא קמן כמש"כ שם המרדכי מקודם מדכתיב אחרי רבים להטות ור"מ הא ס"ל דגם לענין משא בטיל, אחאי לא בטיל הרוק בדם והזיבה בקרי: ואליבא דר"מ שפיר מתיר המרדכי דכיון דתחילת ביאתו לעולם בתערובות אינו בטיל לשיטתיה דר"מ, וסברתו וכונתו היא דמתחילה ס"ד דהמרדכי לר"מ דחייש למיעוטא לית ליה נמי דין בטול ברוב פלל, וחידוש לן רבינו ברוך דאף ר"מ דחייש למיעוטא מה"ת מ"ח בדין בטול ברוב מודה דברובא דאיתא קמן מודה ר"מ דאזלינן בתר רובא, וא"כ נבין שפיר סברתו בזה דכיון דכל הטעם דמודה ר"מ בבטול ברוב הוא משום דאיתא קמן, א"כ כל זה שייך בניכר כל אחד בפ"ע מקודם ונהנה שפיר רובא דאיתא קמן, אבל אם תחילת ביאתו לעולם ע"י תערובות הנה א"כ הנה רובא דליתא קמן ולא אזלינן בתר רובא אליבא דר"מ ודמי ממש לקטן וקטנה דאף שידעין בודאי דרוב קטנים אינם סריסים וכן רוב בהמות פשרות הן אפ"ה לא אזלינן בתריה אליבא דר"מ וה"נ בבא לעולם ע"י תערובות אף שהקטן הוא רובא מ"מ פנין שאינו ניכר מעולם בפ"ע הנה רובא דליתא קמן ולא בטיל לר"מ, ולהכי מקשה המרדכי אח"פ מהא דנדה שליטת בבית פונתו ג"כ דשם ס"ל לר"מ נמי דבבית החיצון טהור א"כ ס"ל דבטיל, והקושא היא מר"מ גופא, וע"ז מתיר שפיר דהתם הנה ניכר הנוולד מקודם דהרי ס"ל לר"מ דבבית הפנימי טמא.

א"כ ס"ל לר"מ דמתחילה הנה ניכר הנוולד להכי שפיר בטיל, ולא קשה שוב מה שהקשו מר"ש דלר"ש אינו ניכר שיהי לר"ש מודה המרדכי דבטיל גם מה שנולד מתחילת ביאתו לעולם בתערובות, דלר"ש רובא דליתא קמן נמי שפיר מבטל ברובא דאיתא קמן.

ורק פל הקושיא הנה אליבא דר"מ ואלבא דר"מ מתרץ המרדכי שפיר דלשיטתיה הנה הולד ניפר מקודם שהרי מטמא בבית הפנימי, ולענ"ד נראה שנה אמת בכוננת המרדכי דאח"כ ג"כ דיבר רק אליבא דר"ח ע"ש, וכמו דמשמע מהגהת מרדכי שהעמקתי לעיל: ועפ"ז אפשר לפרש בפשוט פלוגתא דר"מ ור"ש גבי שליא בבית דנדקו הרבה בטעמן עיי"ש ברשב"א הנ"ל, ולדברינו שפיר ניחא דלא פליגי כלל במציאות רק דבנה פליגי, דר"מ ס"ל דהבטול שנתבטל קודם יציאתו לאויר העולם לא מהני וכנ"ל, רק מה שנתערב אח"כ בבית החיצון זה הוא תערובות אחר ביאתו לעולם אז בטיל, ור"ש ס"ל דגם תערובות שקודם ביאתו לעולם ג"כ מהני לבטל כנ"ל במרדכי ודו"ק עכ"ל הגאון ר' יוסף דוד ז"ל בקונטרסו, ובאמת שהוא דבר חדש שלא שערוהו כל גאוני האחרונים והדבר יפה ומתקבל וראוין הדברים למי שאמרן, ומ"מ לענ"ד הצדק עם כל האחרונים לקושטא דמילתא שדברי המרדכי לכו"ע ולא רק לר"מ אזלי כמו שאבאר בפרק הבא בעזה"ש: פרק י"ב.

דהנה לשון המרדכי שכתב וז"ל והא דתנו פרק המפלת שליא בבית הבית טמא ור"ש מטהר, ומסיק טעמיה דר"ש משום בטול ברוב שנימוק ונימוח הולד ונתבטל ברוב, וי"ל דהתם נמי הולד הנה ניפר מתחילה ואח"כ נימוח וע"כ נתבטל עכ"ל, לשון זה בולט דלר"ש מקשה המרדכי ולא לר"מ שלא נזכר כאן, ואיך נימא דלר"ש סובר המרדכי דדבר שנוול בתערובות בטיל נמי, וכל תירוצו הוא לר"מ ושבקי לר"מ ונקט לר"ש דלדידה אין קושיא וגם לא ס"ל התירוץ הא חדא, ועוד הרי במכשירין (פ"ו מ"ה) פליגי ר"מ ור"ש לענין הכשר דר"ש ס"ל דמוחל אינו משקה מצד עצמו וטהור אבל הינצא מן הבור טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי שמן ור"מ ס"ל דמוחל עצמו משקה הוא, וכתב הגר"א ז"ל באלהיה רבה דאזלי לשיטתם במס' טהרות (פ"ט מ"ג) ע"ש שהאריה, ונה שכתבנו דטעמא דר"ש הוא לפי שא"א בלא צחצוחי שמן הוא מבואר בתוספתא הובאה בפיהמ"ש להרמב"ם ז"ל, והרי גם שם יקשה לר"ש ממש פקושית המרדכי אהא דיבמה שרקקה דם ואהא דזב שראה קרי דלבטיל ברוב, דהרי ענין הכשר אינו דומה לענין משא רק לענין גיעה, תדע דהרי פסק הרמב"ם בפט"ז מה' טומאת אוכלין דמי פירות שנתערבו בשאר משקין הולכין אחר הרוב ע"ש בה"ד, ורק במים פסק שם דגם משהו לא בטיל וגם ע"ז חולק עליו הראב"ד ז"ל דגם במים הולכין אחר הרוב ע"ש, וא"כ הרי קשה מאוד קושיתנו דאמאי לא בטיל מעט צחצוחי שמן ברוב המוחל דהרי בשאר משקין לכו"ע הולכין אחר הרוב, ואחר החיפוש מצאתי שכן הקשה כבר הרשב"ש בהגהותיו שם ונשאר בקושיא ע"ש בהגהות הרשב"ש בטהרות (פ"ג מ"ג), וע"כ לבוא לסברת המרדכי דכיון דצחצוחי השמן נולד בתערובות בהמוחל ודמי ממש לצחצוחי רוק בדם וכינצא לא שנייה בטול, הרי מוכח דלר"ש נמי דבר שבא לעולם ע"י תערובות לא בטיל, וא"כ אזדי לה כל דברי הגאון רי"ד ז"ל בקונטרסו והצדק עם כל אלה המובאים בפרקים הקודמים, דהמרדכי לכו"ע ס"ל דהנולד בתערובות לא בטיל ובפרט לר"ש בלי ספק ודו"ק: גם ההוכחה שהוכיח דר"מ ס"ל בטול גם לענין משא מהא דס"ל נו"ט לפגם אסור יש לדחות בכמה אנפי, ועיין נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' כ"ו וגם במהדו"ת חיו"ד סי' כ"ט ע"ש היטב והגאון רי"ב בקשות מיושב עמד על עיקר הקושיא שנשאר בש"ס על ר' ירמיה ע"ש ברש"י דמה זו קושיא וכי גברא אגברא קרמית וכתב וז"ל, אע"כ דפריד

הש"ס מההלכה הרנוחת בישראל דקיי"ל כר' ירמיה לעגנו לוקח ציר מע"ה, דלקדרה מצא מין את מינו ונייעור, וגם קיי"ל כריו"ח דאחד זו ואחד זו לקבל ונהלכה רונחת היא וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא וזהו דקשיא ליה להש"ס, וע"ז מסיק הש"ס בקושיא פלומר דנהי דההלכות קשיין אבל מ"מ לא מצינו לדחות הלכה רונחת זו מקמי הלכה רונחת דאידיה, וא"ש פסק הרמב"ם כר' ירמיה וכריו"ח מאחר דחזינו דסתמא דהש"ס ס"ל דתרונייהו הלכות פסוקות הן עכ"ל, וא"כ שוב אין לנו ראיה איה ס"ל לר"מ דאפשר גם ר"מ אף דס"ל נו"ט לפגם אסור מ"מ מודה דלעגנו משא לא בטיל אף דלקאורה הדברים סתראי אינון, כמו דאע"פ שההלכות סתרי אהדדי ונשארו בקושיא מ"מ לא נדחתה קדא מקמי אידיה ודו"ק, ולקאורה דברי הקשות מןושב בישוב פסקי הרמב"ם מוכרחים, דמה שתיגרץ המראה הפנים בירושלמי שהובא בפרק הקודם והעתיקו מהרי"ט אלגזי בה' בכורות אות ל"א פבר השיג עליהם מהרי"ט אלגזי שם, וגם בספר שי למורא על בכורות תמה עליו הרבה ועיין בלח"מ פ"ד מה' בכורות הי"א, וההכרח נותן כמש"כ הגרי"ב בספרו קשות מןושב דעיקר הדבר הוא פיון דהש"ס מסיק בקושיא ולא בתיובא נשארו גם שני הדינים על מקומם ולא נדחו חד מקמא אידיה דיש איזה סברא לחלק בין הנושאים, וא"כ ממילא בטלי הראיות שמביא הגרי"ד גם מהא דבכורות גם מהא דנדה, ועיין בספר שי למורא על מס' בכורות הנ"ל שהאריה בשיטה זו, גם יסודו דכשבא לעולם ע"י תערובות הנה רובא דליתא קמן יש לפקפק בזה הרבה פמוכן, ודי בזה כאן שלא באתי רק לברר עניני דבר חשוב ודבר שלא שייך גביה דין בטויל, והענינים הפאים דרף אגב מעגנו לעגנו קצרותי מאוד והוא הדבר גם בעגנו הנה שקצרותי בו מאוד: ודרף אגב אכתוב כאן ביאור התוס' בבכורות (דף כ"ג ע"ב) שהביא הגאון הנ"ל כמש"כ בפרק הקודם שכתבו בד"ה ואידיה דהא בע"ז משמע דסרוחה מעיקרא לא צריה קרא, ותירצו דלעגנו איסור אכילה ס"ל לריו"ח באמת דלא צריה קרא לסרוחה מעיקרא.

אבל לטומאה הנה אמינא דמטמאה גם סרוחה מעיקרא כמו שרץ ושכבת זרע וזיבה עכ"ד, והנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' כ"ו תמה מאוד בצדק על דבריהם דא"כ מנ"ל באמת דלעגנו איסור גם בנסרחה אח"כ שריא, הא קרא לטומאה אצטריה לנסרחה מעיקרא, ותו דאיך יתכן דקרא מיירי בשני ענינים לעגנו טומאה בנסרחה מחיים ולעגנו איסור בנתנבלה ואחר כך נסרחה, והם באמת פליאות עצומות ועיין מש"כ שם הנו"ב בזה ע"ד הפלפול, אף י"ל בזה דבר ישר דהרי נהי דקרא לעגנו טומאה רק בנסרחה מעיקרא איירי, היינו שמחיים נעשית מוכת שחין כדפירש"י בע"ז (דף ס"ח), אבל הרי קרא זה דנבלה לגר אשר בשעריה תתננה מיירי לא רק בבשרה רק גם בחלב שלה כמו שמפורש בפסחים (דף כ"ב) פשהותרה נבלה היא וחלבה הותרו עיי"ש, והרי זה ברור דקרא זה רק לעגנו הבשר מיירי לעגנו טומאה, אבל לעגנו החלב ע"כ רק לעגנו איסור מיירי, דהא אי אפשר לומר גפי החלב דאם אין ראוי לגר אינו מטמא דהא חלב הראוי לגר ג"כ אין לו שום טומאת נבלה כמפורש בכ"ד בש"ס ובמס' עוקצין פ"ג משנה ט' ע"ש, וע"כ דלעגנו החלב שבהנבלה רק לעגנו איסור אנשמעינו קרא דאם אינה ראוייה לגר אין בה איסור אכילה, פלומר שאם אינה ראוייה לגר שריאבאכילה גם לגבי ישראל פמוכן, וא"כ שפיר מיירי קרא באמת בחד גוונא היינו שנעשית מוכת שחין בחייה כדפירש"י הנ"ל, וא"כ לעגנו הבשר דמיירי לעגנו טומאה הו"ל נסרחה מעיקרא שהרי נסרחה עוד בחייה

קודם שנועשית נבלה, אבל לעננו הקלב שכהנבלה דהתירא דקרא ע"כ רק לעננו איסור אכילה מיירי כמו שנתבאר, הרי נדאי גם כשנועשית מופת שחין בחייה נסרחה אחריו כן היא, דהא קיי"ל דאיסורא דחלב חל תיכף בשעה שיצאה הבהמה ממעי אמה ואפי' בעודה במעי אמה אם פלו חדשיה חל על הקלב איסור פרת של חלב.

כדאימא בחולין פ"ק בהמה המקשה אליבא דר"י דקיי"ל פנותיה, וא"כ אף שנועשית הבהמה מופת שחין בחייה הו"ל הקלב פנסרחה אח"כ, ומוכח דלעננו איסור גם בנסרחה אחר חלות האיסור נמי שרי ומינשב הפל כפתור ופרח ומתורתו של ידידי הגאון הגדול ר' מאיר אריק למדתי זה, ועפ"ז יש עוד לפלפל גם בדברי הגאון רי"ד שהבאנו אמנם קשה עלי להאריך יותר מדין וראיה לכל דברינו אלה מהא דכתב מ"ן הח"ס בחידושו לע"ז דף ס"ח ע"א דעשה דשאינה זבוחה יש גם בסרוחה מעיקרא דהא חל פ"ב האיסור במעי אמו ותו לא פקע אליבא דרבי מאיר ע"ש ודו"ק אלא דבעיקר דברינו יש לפקפק מעט דהרי אפשר שנועשית מופת שחין במעי אמה ואפי' סומך על המעיין הישר: פ"ק י"ג.

והאחרונים דס"ל דאפי' אם נולד האיסור בתערובות שלא בטבע הבריאה נמי ס"ל להמרדכי שלא שייך גביה בטול אם ההיתר יכול להיות פהאיסור, הביאו ע"ז כמה ראיות ורבים מהן הבאתי כבר לעיל בפ"ק ו' ז' ח' ע"ש ובספר עין יצחק ושוכרתי שם, וכאן אוסיף עוד ראיה אחת לזה מהש"ס דסוטה (דף מ"ג ע"ב) חמשה אחין ומת אחד מהן במלחמה כולן חוזרין דכל חד וחד קרינו ביה אשתו, ופירש"י דכל חד וחד יש לספוקי שמה לו תתיבם ע"ש, וקשה נמי התם דאמאי לא יתבטל האחד ברוב ג' הנשארים ברוב, אלא ע"כ לומר דהתם נמי נא שייך בטול כיון שנוולד האיסור בתערובות וכל אחד מהם יכול לעשות איסור כגון אם יקח אשה או בית או פ"מ או ינתן לו בית או פ"מ במתנה, ולהרמב"ם דלא ס"ל בזה פהמרדכי ע"כ דס"ל דלא מטעם ספק למי תתיבם אתינו עלה, אלא דס"ל דיבמה בעצם היא חלה בארוסה לכל אחד ואחד מהאחין וקרינו ביה אשתו ואין להאריך כאן יותר בזה: ולשלמות דברינו אביא כאן עוד ענין אחד ולהעיר עליו, דהנה בפמ"ג יו"ד סי' ק"ה בשפ"ד סק"ל פ"ב ונ"ל והכנה"ג תירץ דלא אמרינו חד בתרי בטל אלא כשידוע שב' מותרין משא"כ כאן שכל אחת בספק איסור עומדת שמה לזו פלט הקלב אינו בטל ובזה הנה א"ש גם הא דסוטה שהבאתי] והוא עצמו חשב זה לדוחק, וכן נראה דכ"ש הוא דמתחילה כולן מותרות היו ולא דמי למש"כ לעיל סי' מ"א בחסר הפ"ב בג' מקומות בג' בהמות אחד במקום מרה וכו' ובסי' נ"ט בג' סלעים בגלודה התם כל אחד נולד בספק איסור וכו' עכ"ל, ועיין בפתיחתו לה' תערובות ח"א פ"א, וגם החו"ד בסי' ק"א הקליט כהפרמ"ג דאם כל אחד בפ"ע גם בלא התערובות הנה אסור מספק לא שייך גביה בטול, ומה שהביאו לזה הוא קושית הכרו"פ שם אהא דפסחים (דף פ"ח ע"ב) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם לאחר זריקה דכולן אינן עושין פסח שני משום שאין עצה עם החזה והשוק שא"א להתנות בשלמים משום שהפקה לא יתנה מהמנויין על הפסח עיי"ש, והקשה דאמאי אסור הפהן בחזה ושוק לבטיל ברוב והבית מאיר ליו"ד סי' ק"י הקשה ג"כ הכי והוכיח מזה דין חדש אשר כל האחרונים לא ס"ל פנותיה עיי"ש] ומזה הוכיח החו"ד דלא שייך בטול ברוב רק היכא דהספק נולד מפ"ח התערובות, אבל אם על כל אחד בפ"ע בלא התערובות יש ספק לא בטיל ברוב עכ"ד,

והנה על הוכחה זו פבר אמרו האחרונים תירוצים שונים עיי"ש ביו"ד סי' ק"א בנד
אברהם והיד המלך תירץ דהתם איכא מלבד איסור בע"מ גם איסור שלא למנוייו שאסור
פסח אחד לחבירו ואין שם רוב היתר עיי"ש היטב דמשו"ה אין הרוב מסייע לבטל,
ובעין יצחק תירץ דהתם עד הלילה כל פסח אפ"י פשר אסור באכילה עיי"ש, ולכאורה
היה אפשר עוד לתרץ קושיא זו ע"פ מש"כ הרא"ש הובא בשמ"ק בב"מ (דף ו' ע"ב)
דכל רובא לא מטעם נדאי הוא רק שפסק בזה התורה התיירה, וא"כ בתמשה שנתערבו
עורות פסחיהן אף דהבע"מ בטל ברוב מ"מ פיון דכל אחד חייב מצנה ודאית לאכול קרבן
פסח פשר, לא יוכל לצאת בפסח שאינו פשר רק מטעם בטול ברוב שהוא רק מספק
פשר, אף שפתי וראיתי דע"כ זה אינו לכאורה שהרי בחולין (דף י"א ע"ב) מוכיח
דאזלינו בתר רובא אפ"י דליתא קמן מפסח וקדשים דלא חיישינו לטרפה משום רוב
בהמות פשרות הן הרי לפנינו דרובא מהני אפ"י לענין מצנה ודאית, אם לא דנימא
דאדרבה רובא דאיתא קמן גרע בזה פיון דאיכא פאן אחד דפסול נדאי הרי גם המיעוט
איתא קמן וקשה עלי להאריך בזה במקום הנה ועיין גם בהגהות הגאון רא"מ הורעווין
בפסחים שם: עוד הוכיח החו"ד סברתו מהא דחולין (דף י"ב ע"א) ור"מ דחייש למיעוטא
היכא אכיל בשפרא, ומאי קושיא הא ר"מ ע"כ מודה בדין בטול ברוב, ובטול ברוב הוא
אפ"י אחד בסוף העולם וכיון דרובא פשרות הוו יתבטלו הטרופות ברוב, אלא נדאי פיון
דאפ"י היה לפנינו רק אחת היה בה ספק שפא טרפה היא ולא מצד התערובות לא שייך
בטול ברוב עכ"ד, ואני תמה על עצמי דלכאורה נעלם ממנו אשר עינו פעין הבדולח
דברי המרדכי סוף תולין דכתב מפנ"ש בזה"ל, והשיב לו רבינו ברוך אגני אומר דר"מ
מודה בבטול ברוב בכל דוכתא, ואע"ג דאיהו חייש למיעוטא גם מדאורייתא פדמוכח
בחולין (דף י"א) דקאמר ולר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בשפרא וכי תימא ה"נ
פסח וקדשים מאי איכא למימר, ואי לא הנה חייש למיעוטא מדאורייתא מאי פריה לישני
הא דחייש למיעוטא הוא מדרבנן ובאכילת קדשים היה מעמיד על דין תורה אלא ש"מ
מדאורייתא חייש, וברובא דאיתא קמן נראה דלא פליג ר"מ דהא כתיב אחרי רבים
להטות וכו' עכ"ל, וכן כתב הר"ן בריש פ"ג דע"ז ממש להדיא פדברי המרדכי, הרי
מפנ"ש דר"מ מודה לדין בטול ברוב רק ברובא דאיתא קמן אבל ברובא דליתא קמן ס"ל
באמת דלא אזלינו בתר רובא וליכא גם דין בטול וא"כ בטלה ההוכחה, וכן כתב גם
הפמ"ג בפתיחה לה' תערובות ריש ח"א פ"א וגם הוא לא הביא המרדכי והר"ן, ומ"מ
נראה דדינו של החו"ד דין אמת זולת הראיות רק מסברא, פיון דעיקר דין בטול ברוב
מאחרי רבים להטות דגבי סנהדרין ילפינו לה, והתם לולא דברי המזפין או דברי
המחייבין לא היה שום ספק רק מפני ששניהם לפנינו נולד הספק, משא"כ בדבר שאפ"י
היה רק אחד היה לנו ספק גם מבלעדי התערובות כהיה דפסחים הנ"ל לא שייך בטול.

וכן כתב גם הפמ"ג כמו שזכרנו בפרק זה לעיל ועיין עוד בחו"ד סי' ק"צ ס"ק כ"ט מש"כ
בענין תולין השלקלה במקולקל, ויש לי שם בדבריו אריכות דברים אבל אין פאן מקומו
וקצרתי מאוד: פרק י"ד.

פבר הבאתי לעיל פרק ד' דהאחרונים הקשו על קושית התוס' סוף מעילה שהקשו
דלכטיל פרוטה של הקדש ברוב, דמאי קושיא היא זו הרי קי"ל דממונא לא בטיל
פדאיתא בביצה (דף ל"ח ע"ב) עיי"ש, והבאתי שם שהשב שמעתתא שמעתתא ו' פ"ד

הוכיח מזה דהקדש אין לו דין ממון רק דין איסור, ולכאורה יש להביא ראיה לדבריו מהש"ס דנדרים (דף נ"ח) ר"ש אומר כל דבר שיל"מ כגון טבל ומע"ש והקדש לא נתנו בהם חכמים שיעור ופירש"י ונה"ר דהקדש יש לו מתירין ע"י פדיון, אלמא דרק מטעם דשיל"מ לא בטיל הקדש אבל דין ממון אין בו, וכן יש להביא ראיה מהא דמס' ערלה פ"ג מ"ג האורג מלא הסיט וכו' ובמקדשיו מקדשיו בכל שנה, ומפרש לה הראב"ד בהשגות ברמב"ם פ"ג מה' בכורות והובא בתויו"ט שם במקומו דהטעם דלא בטיל בקדשים בכל שנה משום דהנה דשיל"מ, וכ"כ שם הרמב"ם בפיהמ"ש שם, ומקור דבריהם הוא בירושלמי דערלה דשם מפורש הכי, ומדאמרי הטעם דלא בטיל משום דהנה דשיל"מ דהוא רק מדרבנן לא בטיל ולא קאמרי דלא בטיל מטעם ממונא דמה"ת לא בטיל, אלא ע"כ דאין בהקדש דין ממון, ומ"מ לא נוכל להעצים עינינו דכמה מקומות בש"ס בפשטן מורה דבהקדש דין ממון יש ג"כ, שהרי בברכות (דף ל"ה ע"א) אמרינן כל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה מעל והוא ע"פ מה דקאמר שם ע"ב דכל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה כאלו גזל להקב"ה, משמע דמעילה מטעם גזל גבוה הוא, ועיין בב"ב (דף פ"ח ע"ב) דאמרינן שם קשה גזל הדיוט מגזל גבוה שנה הקדים מעילה לחטא וזה הקדים חטא למעילה ע"ש משמע מכל זה דהקדש מטעם ממון הוא וכשנהגה מהקדש הוא ענין גזל כעין גזל הדיוט, אלא דיש להעיר לכאורה דא"כ פיון דקיי"ל דבו נח מצנוה על הגזל א"כ הנה בדין שיתחייבו עכו"ם מיתת סיף על גזל ומעילת הקדש נמי, ולפי"ז קשה מפסחים, (דף ע"ג ע"א) דפריף אהא דהשוחט בשבת לעכו"ם בחוץ חייב מאי תיקון.

ומשני תיקון להוציא מידי אבר מן החי ופירש"י דהתיקון הוא לכני נח עיי"ש, ואמאי קרי לה תיקון הא עדיין נשאר באיסורו לב"נ משום דאכתי הוא הקדש כמבואר ברש"י בקדושין (דף נ"ז ע"ב) ע"ש, אמנם באמת אין כאן קושיא כל עיקר דנדאי שפיר תיקון להוציא מידי אבר מה"ח לב"נ, ואי דהקדש אסור משום גזל גם לעכו"ם מ"מ התם פיון דעתה אסור בהנאה לכו"ע וגם להקדש לא שנה פלום פיון שנשחט בחוץ דשוב גם אם עלה ירד, ממילא אין כאן מעילה גם לישראל ומכ"ש לעכו"ם דכמאן דחנקינהו דמי, ולישראל איכא מ"מ מעילה מדרבנן בקדשים שמתו, אבל לעכו"ם אין כאן שוב איסור פלל וזה ברור: ומאור הגולה הגרי"א בספרו עין יצחק שם האריף בזה והגני מעתיק כאן תמצית דבריו, וזהו תוכן דבריו דעיקר הדבר תלוי בגירסאות הראשונים ז"ל בביצה שם, דלגירסת רש"י ותוס' שהיא הגירסא שלפנינו מסיק הש"ס שם א"ל אפני לרב ספרא מאי קמדמית איסורא לממונא וכ דאף ביש לה תובעין איכא לאקשניא דלבטיל ברוב האיסור בהיתר וא"כ מוכח מזה דאף פשיש בו דין ממון מ"מ האיסור שבו בטיל, ולפי"ז שפיר הקשו התוס' סוף מעילה דתבטיל פרוטה של הקדש פ"ה האיסור שבו ולא יצטרף להביא קרבן מעילה או אשם תלוי, אבל הרב המאירי ויש מפרשים שהובא בשיטה מקובצת שם יש להם גירסא אחרת וז"ל הרב המאירי שם, הגירסא פן היא א"ל אפני ולא שנייא ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין ולטעמיה הא דאמר ר"ח וכו' הפל הוא מדברי אבני עד לסוף דא"ל מאי קמדמית איסורא לממונא זהו דברי רב ספרא שאמר לאבני, וקוטב הדבר לגירסא זו הוא דאבני מחלק בין ממון שיש לו תובעין לאין לו תובעין דביש לו תובעין לא בטיל, ואף גבי נבלה בשחוטא אם יש לנבלה בעלים לא בטלה, אלא דסתם נבלה אין לה תובעין ואם יזדמנו תובעין בטלה דעתם,

אָבֵל מִיָּמִים וּמְלַח שְׂאִין לָהֶם תּוֹבְעִין שְׁהָרִי הַשְּׂאִילָה הָאִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ לְכוּ בְּטָלוּ, וְא"ל רַב סִפְרָא מֵאֵי קַמְדָּמִית אִיסוּרָא לְמַמוּנָא וְכוּ' דְקָא מְסִינֵע לר' אַבָּא דְדָבָר דְעֵיקָר תַּעְרוּבוֹת שְׁלוֹ הוּא אִיסוּר וּכְשֶׁנִּתְעַרְב יֹאמֵר עָלָיו שְׁנִתְעַרְב אִיסוּר בְּהֵיתָר, כְּגוֹן בְּגַבְלָה שְׂאִין אוּמְרִים בְּכִזְזִית גְּבִלָה שְׁנִתְעַרְב בְּהֵיתָר מְמוֹן שְׁל פְלוֹנִי נִתְעַרְב עִם מְמוֹנִי שְׁל פְלוֹנִי אֵלָא גְבִלָה נִתְעַרְב עִם הֵיתָר הַלְכָּהּ בְּטִיל דְאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּבַעֲלִים וּבַתּוֹבְעִין, אָבֵל דְבָר שְׁעֵיקָר תַּעְרוּבוֹת שְׁלו הוּא אִינוּ אִיסוּר וּכְשֶׁנִּתְעַרְב אִין אוּמְרִים אִיסוּר נִתְעַרְב בְּהֵיתָר אֵלָא מְמוֹן פְלוֹנִי נִתְעַרְב בְּשֵׁל פְלוֹנִי שְׂאִיסוּר הוֹלְכַת הַתְּחוּמִין רַק נִגְרַר אַחֲרָיו, כְּגוֹן מִיָּם וּמְלַח לֹא בְטִיל אִף דְאִיסוּר נִגְרַר עִמּוֹ הֵינּוּ אִיסוּר תְּחוּמִין, וּמֵאֵי דְאָמַר אַבְיִי אַחַר זֶה הַטַּעַם דְלֹא בְטִיל מִיָּם וּמְלַח גְּזִירָה וְכוּ' אִף דְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְבָרִי ר' אַבָּא אֵלָא דְאַבְיִי הֵנָּה ס"ל מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תּוֹבְעִין בְּטִיל ע"כ נִחִית לְטַעַם אַחַר דְשִׁמָּא תַּעֲשֶׂה עֵיסָה בְּשִׁתְּפוּת וְכוּ' עכ"ל הַמְּאִירִי, וְכֵן הוּבָא גִירְסָא זֹו בְּשֵׁם"ק בְּשֵׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים וְכֵן הִיא גִירְסַת הַבַּעַל הַמְּאִירִי: וְהִיּוֹצֵא לָנוּ מִשִּׁטַּת הָרֵאשׁוּנִים ז"ל הָאֵלָה וּגִירְסַתְּם דְלֹאבְיִי אִם יֵשׁ לְגַבְלָה תּוֹבְעִין אִף לר"ח אֵינָה בְטִילָה, וּבְמִיָּם וּמְלַח שְׁם בְטִיל אִף ע"ג דִּישׁ לֵהוּ בְעֵלִים כִּינּוֹן דְאִין לָהֶם תּוֹבְעִין, וְלִרְב סִפְרָא הָעֵיקָר תְּלוּי בְּאִם הָאִיסוּר לֹא הֵנָּה מִחֻמַּת מְמוֹן חֲבִירוֹ אִז בְּטִיל, וְאִם הָאִיסוּר הֵנָּה מִחֻמַּת מְמוֹן חֲבִירוֹ אִף בְּאִין לוֹ תּוֹבְעִין אִינוּ בְטִיל לְרַב סִפְרָא, וְלִשְׁיטָה זֹו שְׁפִיר יֵשׁ לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהַקְּשׁוּ דְלִבְטִיל פְּרוּטָה שְׁל הַקְּדָשׁ שְׁנַפְּלָה בְּרוּב דְחֻלּוֹן, דְכִינּוֹן דְאִיסוּר שְׁל הַקְּדָשׁ הוּא מְטַעַם דְנִהְנָה מְמוֹן גְבוּהָ י"ל דְלֹא בְטִיל בֵּין לְאַבְיִי בֵּין לְרַב סִפְרָא, דְכָאן הֵנָּה מְמוֹן שְׁיֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין וְגַם הָאִיסוּר בְּעֵיקָרוֹ הוּא מְשׁוּם דִּהְנָה מְמוֹן גְבוּהָ לְכוּ"ע לֹא בְטִיל וְנִשְׂאָר הָאִיסוּר בְּתוֹקְפוֹ, וְהַתּוֹס' בְּמַעֲלָה שְׁהַקְּשׁוּ דְלִבְטִיל פְּרוּטָה שְׁל הַקְּדָשׁ אֲזָלוּ לְשִׁיטְתָּם בְּבִיצָה שְׁם דְגִרְסִי כְּגִירְסַת רש"י, עֵי"ש בְּתוֹס' ד"ה ה"נ דְכִי אִית לֵהוּ בְעֵלִים וְכוּ' וּבְמַהֲרָש"א שְׁם שְׁפַתְב לְהַדְיָא דְגִירְסַת הַתּוֹס' הִיא כְּרַש"י לֹא כְּבַעַל הַמְּאִירִי, וְלִגִירְסַתְּם שְׁפִיר הַקְּשׁוּ דְלִמְסַקְנָא שְׁם בְטִיל אִיסוּר שְׁפִיר אִף אִי הֵנָּה מְמוֹן שְׁיֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין: וּמ"מ יֵשׁ לוֹמַר דְאָפִי לְשִׁיטַת רש"י וְתוֹס' בְּבִיצָה וּגִירְסַתְּם שְׁם דְבְטִיל אִיסוּר אִפִּי הִיכָא דְהוּא מְמוֹן חֲבִירוֹ, הֵינּוּ דוֹקָא בְּאִיסוּר הַנּוֹלֵד מְשׁוּם קִנְיָן מְמוֹנִי כְּמוֹ הַתָּם בְּאִיסוּר תְּחוּמִין שְׁנוֹלֵד רַק מְשׁוּם קִנְיָן מְמוֹן חֲבִירוֹ, דְעַצְמָם הָאִיסוּר אִינוּ מִחֻמַּת מְמוֹן חֲבִירוֹ רַק שְׁהָאִיסוּר נוֹלֵד מִכַּח קִנְיָן חֲבִירוֹ בְּזֶה שְׁפִיר בְטִיל, לְמַסְקַנַּת הַש"ס שְׁם, מִשָּׂא"כ בְּאִיסוּר הַתְּלוּי בְּעֵיקָרוֹ מְשׁוּם מְמוֹן אַחַר כְּגוֹן הַקְּדָשׁ דְהָאִיסוּר בְּעֵיקָרוֹ בָּא מְשׁוּם שְׂאִיסוּר לְקִהְנוֹת מְמוֹן גְבוּהָ וְהָאִיסוּר אִינוּ מִצַּד אַחַר רַק מִצַּד עַצְמָם מְמוֹן שְׁל הַקְּדָשׁ בְּזֶה לֹא מְצִינוּ בַּש"ס דְבִיצָה דְלִבְטִיל אִף לְפִי הַמְּסַקְנָאוּכְלָל בְּיַדְנוּ אִפּוֹשִׁי פְלוּגְתָּא לֹא מְפָשִׁינּוּ וְכִינּוֹן דְחֻזְיָנוּ דְהַש"ס מִתְחַלְקָה הֵנָּה ס"ל דְאִף אִיסוּר תְּחוּמִין שְׁהוּא אִיסוּר מִצַּד אַחַר לֹא בְטִיל, לְכֵן אִף דְלִמְסַקְנָא חֲזָרוּ מְזֶה מ"מ בְּהַקְּדָשׁ דְעֵיקָר הָאִיסוּר הֵנָּה מְשׁוּם דְמְמוֹן הַקְּרִישׁ אֶסְרָה תוֹרָה מְשׁוּם אִיסוּר מְעִילָה כְּמוֹ שְׂאֶסְרָה תוֹרָה מְמוֹן הַדְיוֹט מְשׁוּם אִיסוּר גְזֵל, לְכֵן כִּינּוֹן דְמְמוּנָא לֹא בְטִיל מִמִּילָא נִשְׂאָר אִיסוּר הַקְּדָשׁ בְּתוֹקְפוֹ, אֵלָא דְהַתּוֹס' בְּמַעֲלָה שְׁהַקְּשׁוּ דְלִבְטִיל פְּרוּטָה שְׁל הַקְּדָשׁ בְּרוּבָא ע"כ דְלֹא ס"ל חִילּוּק זֶה, וְאֲזִילִי בְשִׁיטַת רש"י וְתוֹס' שְׁם כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, וּמ"מ אִף שְׁבִיאָרְנוּ דְהַקְּדָשׁ דִּין מְמוֹן יֵשׁ לוֹ לְעַנְיָן בְּטוּל נְמִי לְשִׁיטַת רוּב הָרֵאשׁוּנִים מ"מ יֵשׁ לְחַלְקָא בֵּין הָעַנְיָנִים וְיֵשׁ מְמוֹן הַקְּדָשׁ דְאִין לָהֶם דִּין מְמוֹן לְעַנְיָן בְּטוּל וְשִׂאָר עַנְיָנִים, וְאֲבָאָר הָאוּפְנִיִם שְׂאִין לְהַקְּדָשׁ דִּין מְמוֹן: א) הִיכָא דְהַקְּדָשׁ הוּא ע"י אֲמִירָה לְחוּד דְלֹא נַעֲשֶׂה עַדִּין שׁוּם קִנְיָן לְהַקְּדָשׁ.

רק מטעם אמירה לגבוה במסירה להדיוט אינו יכול לחזור בו, בהקדש זה לא דיגיננו דין ממון רק דין איסור לחודיה. דבשלאמא אי הנה קננו גמור כמו מסירה ליד גזבר דאז שוב אינו יכול גם לשאול עליו, כמבואר בש"ח ח"מ סי' רנ"ה סק"ו בשם תשובת רבינו בצלאל דלכו במסירה ליד גזבר לא מהני שאלה משום דלא יהא פח הקדש קיל מפח הדיוט, ועיין בספרי תקנת השבים סי' ק"ח וסי' ק"ט] וכמו דבהדיוט פשקונה במשיכה לא מהני שאלה ה"נ בהקדש, וי"ל דה"ה לעננו ממונא לא בטיל אם שינה בהקדש י"ל דאם לא נעשה עדיין שום קננו רק מצד אמירה לגבוה שפיר בטל, משא"כ היכא דנעשה משיכה וכה"ג דקנה ליה הקדש בקננו גמור אז יש לומר דדין ממון הקדש פדין ממון הדיוט דלא יהא פח הדיוט חמור מפח הקדש, ובהקדש ג"כ ממונא לא בטיל שהרי ההקדש ג"כ קנה אותו שפיר בתורת ממון ובכהאי גוונא.

לא בטיל ממון הקדש, אבל באמירה לחודא דבהדיוט לאו פלום היא ולא שינה לומר לא יהא פח הקדש קיל מפח הדיוט שפיר בטיל ולפי"ז מקשו התוס' במעילה שפיר דלבטיל פרוטה שנפלה ברוב דהרי במשנה דמעילה ודאי איירי גם כשההקדש לא אתי עדיין ליד גזבר דומיא דפרוטה בכיס זה הקדש וא"כ אין להקדש עדיין דין ממון לעננו בטול ודו"ק:] (ב) גם יש לומר דהקדש שנתערב אצל הבעלים שהקדישו אותו פינו שיוכל לשאול על הקדישו לא שינה בזה לומר ממונא לא בטיל, דהא אף לבעלים של ההקדש יש עדיין זכות מצד הואיל ואי בעי איתשיל, כמבואר בפסחים (דף מ"ו) דהואיל ואי בעי איתשיל ממונו הוא, ועיין בתוס' ד"ה הואיל אי בעי איתשיל וכו' בשני תירוצי הר"י שם, ולא שינה לומר דהנה דבר שיל"מ ע"י שאלה פינו דאין כאן מצנה לשאול פידוע, ובמנחות (דף ע"א ע"ב) כתבו התוס' ד"ה מתירין גמזיות של הקדש דרק הבעלים יכולים לפדות שנה מאה מנה בפרוטה אלמא דאף בהקדש שינה שם הבעלים [ועיין בספרי תקנת השבים סי' ק"ו] ועיין בב"ק (דף ע"ו) תוס' ד"ה והשתא תורא וכו' לכן אם נתערב הקדש פנה בפירות או בעננו אחר של הבעלים בעצמן לא שינה לדון בזה דין ממונא לא בטיל מה"ת, ורק מדרבנן לא בטיל מטעם דהו"ל דבשיל"מ ע"י פדינה, [ובסוף מעילה דנדאי משמע דמשנתנו מיירי שנתערבה הפרוטה ביד הבעלים המקדישים עצמן דומיא דפרוטה בכיס זה הקדש משו"ה מקשו התוס' שפיר דלבטיל פרוטה שנפלה ברוב של הבעלים ודו"ק:] (ג) גם בהקדש בזה הזמן פינו דאמרינו בערכין (דף כ"ט) אהא דאמר שמואל הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל, אימר דאמר שמואל דאי עבד לכתחילה מי אמרה הני מילי בזמן שביהמ"ק קיים דאיכא פסידא אבל בזמה"ז אפי' לכתחילה נמי, ופירש"י בזמה"ז דליכא בית וליכא פסידא אלא איסורא הוא דרבע עליה אפי' לכתחילה נמי עכ"ל, אלמא דבהקדש בזמה"ז אין בו דין ממון רק דין איסורא בעלמא, ושפיר בטיל הקדש בזמה"ז אילו לא הנה גביה רק טעמא דממונא, אלא דמ"מ לא בטיל מדרבנן מטעם דהוא דשיל"מ ע"י פדיון, ובזה תתנישב קושית הש"ש שהבאתי לעיל פ"ק ד' שהקשה בהא דר"פ האשה רבה אי בקדושת דמים משום דבידו לפדותו, והקשה השב שמעתתא דהא הך דבידו אין זה משום מיגו ורק באיסורא נאמן גם בלא מיגו מטעם דבידו לפדותו, דהרי מיגו אין כאן דאטו בשופטנא עסקינן שפדה הקדישו של חבירו עיין לעיל פ"ק ד' שהבאתי דהוכיח מזה דבהקדש אין א ממון רק דין איסור דבממון הרי בעינן מיגו ע"ש, אבל לדברינו א"ש דהרי לכאורה קשה מאי קאמר שם הש"ס דבידו לפדותו הרי פתב

הָרִ"ן בְּפִסְחִים (דָּף ל"א) דְּבַמְשָׁפוֹן לֹא שִׁינָה לֹמַר דְּבִידוֹ לְפָדוֹתוֹ דְּבַמְחֻסָּר מְמוֹנָא לֹא אֲמַרְיֵנּוּ דְּבִידוֹ הוּא, אַע"כ לֹמַר דְּהֵתֵם בְּהַקְדָּשׁ בּוּזָה"ז מִיְיָרֵי שְׁם בַר"פ הָאִשָּׁה רַבָּה, וּבּוּזָה"ז הָרִי יָכוֹל לְפָדוֹת הַקְדָּשׁ שְׁנָה מְנָה עַל שְׁנָה פְּרוּטָה אִפִּי לְכַתְחִילָה, וְזֶה לֹא מִיְקָרֵי מְחֻסָּר מְמוֹנָא כְּדַמְצִינּוּ בִּיּו"ד ס' ק"ב לְעַנְנֵן דְּשִׁיל"מ דְּשִׁאֲנֵי הוֹצֵאוֹת לְהַגְעִילָה דְּהַפְסָד מוּעָט הוּא ע"ש וְשִׁפִּיר קָאָמַר הַש"ס דְּבִידוֹ לְפָדוֹתוֹ חָדָא דְּאִיכָא שְׁפִיר מִיָּגוּ, וְעוֹד דְּבַהַקְדָּשׁ בּוּזָה"ז לֹא שִׁינָה בִּיָּה דִּין מְמוֹן כ"כ וְלָכֵן נֶאֱמָן עַד אַחַד בְּסִבְרַת בִּידוֹ לְחוּד, כְּבָכֵל אִיסוּרִין שְׁבַתוּרָה דְּהִיכָא שְׁהוּא בִּידוֹ נֶאֱמָן וְדו"ק, וְעַל פִּי שְׁלֵשָׁה כְּלָלִים הָאֵלֶּה יִתְנַרְצוּ כְּבָר כָּל הַמְקוֹמוֹת הַנִּרְאִים לְכַאוּרָה דְּהַקְדָּשׁ אִין לֹו דִּין מְמוֹן וְלִמְנוּחָה לְהַאֲרִיף בְּזֶה: וְדַע דְּבַסְפְּרֵי תַקְנַת הַשְּׂבִים ס' ל"א כְּתַבְתִּי דְּהַסְבְּרָא נוֹתַנְתָּ דְּבַהַקְדָּשׁ בְּזֶה הַזְּמַן לִיכָא דִּין מְעִילָה כְּלָל בִּינָן דְּבַלְאוּ"ה לְאִיבּוּד אֲזִיל כְּדַאֲיִתָּא בַע"ז (דָּף י"ג ע"א) דְּצָרִיף לְהַשְׁלִיכֹן לַיָּם הַמְּלַח, וְלֹא הָוּוּ שׁוּב קְדָשֵׁי ה' ע"ש, וְא"כ הַמְשַׁנָּה דְּסוּף מְעִילָה נִפְלָה פְּרוּטָה שְׁל הַקְדָּשׁ בְּתוּף פִּיסוֹ אוֹ שְׁאָמַר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְדָּשׁ דְּמִיְיָרֵי לְעַנְנֵן קָרְבַּן מְעִילָה, ע"כ דְּלֹא בְּהַקְדָּשׁ בּוּזָה"ז מִיְיָרֵי, אִף בְּסִפְרֵי חֲזִינוּף לְהַרְאָ"ה כְּתַב לְהַדְיָא דְּמְעִילָה שִׁינָה גַם בּוּזָה"ז וְעִינֵן בְּמַנְחַת חֲזִינוּף שְׁם וְקַצְרֵתִי בְּזֶה וְדו"ק: פְּרָק ט"ו.

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן ר' צְבִי הִירֵשׁ ז"ל בְּנוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן עֵין יִצְחָק בְּעֵין יִצְחָק חֲאֵה ע"ז ס' פ"א כְּתַב עוֹד כְּלָל חֲדָשׁ, דְּרַק הַקְדָּשׁ בּוּזָה"ב יֵשׁ לֹו דִּין מְמוֹן אֲבָל כָּל קַדְוִישַׁת הַגּוֹף אִין לֹו דִּין מְמוֹן כְּלָל רַק דִּין אִיסוּר גְּרִינָדָא, וְיִסוּדוֹ הוּא ע"פ הַנְּתִיבוֹת בַּח"מ ס' כ"ח סָק"ב שְׁהַעֲלָה דַמְש"כ הַתּוֹס' בְּכַתְּוּבוֹת (דָּף לָמ"ד ע"ב) דְּתַשְׁלוּמֵי הַקְדָּשׁ לֹאוּ מְשׁוּם כְּפָרָה הוּא רַק מְשׁוּם גְּזוּל הַקְדָּשׁ, הוּא רַק בְּקַדְוִישַׁת דְּמִים, אֲבָל בְּקַדְוִישַׁת הַגּוֹף אִין הַתַּשְׁלוּמִין מְשׁוּם גְּזוּל הַקְדָּשׁ דְּהָרִי נוֹתֵר לֹא שְׁנָה כְּלוּם וּמ"מ יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה וְע"כ דְּהַתַּשְׁלוּמִין הוּא מְשׁוּם כְּפָרָה, וְכ"כ הַתּוֹס' לְהַדְיָא בְּכַרִּיתוֹת (דָּף י"ג ע"ב) עֵי"ש בְּתוֹס' יִשְׁנִים הָרִי לְפָנֵינוּ דְּבַקְדוּשַׁת הַגּוֹף אִין לֹו דִּין דְּמִים רַק דִּין אִיסוּר בְּעֵלְמָא, וְהַדְּבָר מְנוֹכַח מֵהָא דְּכַרִּיתוֹת (דָּף כ"ג ע"ב) דְּלַמְדוֹ שְׁם דְּאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּקַדְוִישִׁים מֵהָא דְּדַרְרִישׁ רַבִּי כָּל חֲלָב לֵה' לְרַבּוֹת אִיסוּרֵי קַדְוִישׁ לְמְעִילָה דְּחָל אִיסוּר מְעִילָה אֲאִיסוּרֵי חֲלָב אִף דְּהָהּ קַל עַל חֲמוּר, וְהַכ"מ פ"א מֵה' מְעִילָה כְּתַב דְּדַרְרִישָׁא דְּרַבִּי רַק עַל שׁוּגַג קָאֵי וְלֹא אֲמַזִּיד עֵי"ש, וְאִם אִיתָּא דְּקַדְוִישַׁת הַגּוֹף גְּמִי מְעִילָתוֹ מְשׁוּם גְּזוּל הַקְדָּשׁ אִיף שִׁינָה לֹוּמַר בְּזֶה אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, אֲטוּ אִם יִגְזוּל חֲלָב שְׁל חֲבִירוֹ וְיִאֲכַלְנוּ נִימָא שְׁלֹא יִצְטָרֵף לְשַׁלֵּם מְשׁוּם דְּאִין אַחַע"א, אֲלֵא ע"כ דְּחִיּוּב מְעִילָה בְּקַדְוִישֵׁי הַגּוֹף אִינָם מְטַעַם מְמוֹן הַקְדָּשׁ אֲלֵא אִיסוּר בְּעֵלְמָא וּמְשׁו"ה שִׁינָה שְׁפִיר גְּבִיָּה דִּין אִין אַחַע"א, וְמֵה דְּקָאָמַר הַש"ס בְּכַרִּיתוֹת (דָּף י"ח ע"ב) דַּמְשׁו"ה אִין יוּהַכ"פ מְכַפֵּר עַל אֲכִילָה וְהַנָּאָה דְּהַקְדָּשׁ מְשׁוּם דְּאִין יוּהַכ"פ מְכַפֵּר עַל מְמוֹנָא, אִין הַכְּנָנָה דְּעִיָּקֵר הָאִיסוּר הוּא מְשׁוּם מְמוֹן אֲלֵא הַכְּנָנָה הִיא בִּינָן שְׁמַחְוִיב לְשַׁלֵּם לְהַקְדָּשׁ בְּאֲכָל אוֹ נְהַנָּה חֲצִי פְּרוּטָה מְשׁו"ה אִין יוּהַכ"פ מְכַפֵּר עָלָיו, וְהָרִי חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת וְדַאֵי דְּלֹא מְטַעַם גְּזוּל הַקְדָּשׁ הוּא מְחֻוִיב לְהַבִּיאַן בְּנוֹדָאֵי וּמ"מ קָרִי לְהוֹ הַש"ס בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כ"ו) מְמוֹנָא עֵי"ש בְּרִש"י, וְה"נ כְּנַנְתָּ הַש"ס לְעַנְנֵן מְעִילָה, וְאִין רְאָיָה מֵהָא דְּכַרִּיתוֹת (דָּף י"ח ע"ב) דְּמְעִילָה הוּא מְטַעַם מְמוֹנָא שְׁלֹא יִתְבַטֵּל דְּבָר שְׁל הַקְדָּשׁ בְּרוּב כְּכָל מְמוֹן הַדְּיוּט דְּלֹא בְּטִיל כְּבַסוּף בִּיצָה עַכְתָּ"ד: אֲכַן אֲנָכִי בְּעַנְיֵי כְּבָר הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה בְּחִידוּשֵׁי לְמְעִילָה (דָּף יו"ד ע"א) בַּגְּמ' וּבְרִש"י ד"ה פְּשִׁיטָא מֵאֵי קַמְפְּסִיד וּבְסִפְרֵי תַקְנַת הַשְּׂבִים ס' כ"ד וְלֹא אֲכַפּוּל כְּאִן הַדְּבָרִים, וְהִיצָא מְדַבְּרֵינוּ שְׁם הוּא דְּבַהַף מְקִלְתָּא אִי בַקְדוּה"ג גְּמִי מְעִילָתוֹ הָהּ מְשׁוּם

דין ממון וגזל הקדש או לא, מחלוקת הראשונים היא, דרש"י בכריתות (דף כ"ג ע"א) ד"ה בגסה ורגמ"ה והמפרש במעילה שם ולזה נוטה גם דעת הרמב"ם ס"ל דלא מחייב מעילה עליוהו רק בדשוו פסר, וא"כ שפיר י"ל דגם בקדוה"ג מעילתן משום גזל הקדש הוא ודין דמים יש להם, והתוס' ישנים בכריתות וכן התוס' במעילה שם סברי דאף אם לא שוו מדי דמי חייבין מעילה בקדה"ג, ולשיטתם ע"כ דלא מטעם ממון אתינו עלה רק משום איסור גרידא, ובזה פבר אגדי לה השגת הנתיבות בח"מ סי' כ"ח סק"ב על הקצות עיי"ש דקושטת הקצות נדאי נכונה היא לדעת רש"י ורגמ"ה והרמב"ם ואכמ"ל יותר בזה ובחידושי למעילה (דף יו"ד ע"א) ובחידושי לרמב"ם פ"א מה' מעילה ותבאר איה"ש דבר זה ביותר, ומה דלקאורה קשה דאם נימא דקדוה"ג נמי דין דמים יש לו ומטעם גזילת דמים אתינו עלה, א"כ איך מוכיח הש"ס בכריתות (דף כ"ג ע"ב) דבקדשים אחע"א דמה ענין איסור חל על איסור לענין גזל פמה שהקשה בצדק הג"מ רצ"ה כמש"כ לעיל, לקושטא דמילתא אין פאן קושטא, חדא דאיכא למימר כמש"כ התוס' במעילה (דף ט"ז ע"א) ד"ה אמר רב לא שנו וכו' שהקשו דמה ענין טומאה אצל איסור חל על איסור הא נדאי בין טמאה ובין טהורה מטמאין בנבלתם, ותירצו ונ"ל וי"ל דקסבר פיון דלענין אכילה לא מצטרפי לענין טומאה נמי לא מצטרפי עכ"ל ועיי"ש, חזינו מזה דלרב אסי אע"ג דנדאי חל טומאת נבלה אבהמה טמאה מ"מ היכא דאיסור אכילת נבלה לא חל על איסור אכילת בהמה טמאה לא חל נמי טומאת נבלה עליה, וסברא פועין זו פתב הרמב"ם בפיהמ"ש בכריתות בנקודה הנפלאה פידוע, וא"כ ה"נ אף דנדאי חל איסור גזל על איסור חלב מ"מ פיון דבכל הקדשים הנקדשים ע"ג המזבח יש בהן איסור תורה וגם מלקות על אכילתן מלבד איסור מעילה עיין מל"מ פ"א מה' מעילה שם דבר זה היטב.

א"כ אי נימא דבקדשים נמי אין איסור חל על איסור, א"כ ע"כ דבאימורי ליכא מלקות דאכילת קודש דלא אתי לאו דאכילת קודש וחייל אאיסור חלב, ומדלא חל איסור אכילת קודש לא חל נמי איסור גזל הקדש כמש"כ התוס' לענין טומאה, ואפי' לרב דס"ל התם במעילה דמצטרפי לענין טומאה וחל טומאה אאיסור בהמה טמאה אע"פ דאיהו נמי מודה דלענין אכילה לא מצטרפי משום דאין אחע"א, י"ל דדוקא התם ס"ל הכי דהטומאה לא מאכילה היא באה ואין ענין זל"ז פלל, אבל באכל חלב קדשים י"ל דגם רב מודה דכיון דלא חל על אכילה זו איסורא של אכילת קודש לא חל נמי על אכילה זו איסור מעילה ודו"ק: ועוד י"ל בפשוטו דהרי רבי דקאמר ומעלה מעל בה' לרבות קדק"ל למעילה, סתמא נדאי לכל מילי דמעילה קאמר וגם לענין הדין דצירף את המעילה לזמן מרובה, ובאכל היום פזית חלב שהיה שנה רק חצי פרוטה ואכל לאחר שלש שנים עוד פזית חלב שהיה שנה ג"כ חצי פרוטה חייב נמי קרבן מעילה, והרי פאן אי אפשר לחייבו מדין גזל ממון רק מפני איסור גרידא, דהרי פחות משו"פ אין לה דין ממון לשום ענין ועיין בפרק דלקמן בסמוך ומ"מ חייב מעילה, הרי מוכח מזה דבקדשים איסור חל על איסור, והרי באמת פן הוא הדין דגם בחלב צירף את המעילה לזמן מרובה והוא מדרשא דרבי, ומוכח שפיר דבקדשים אחע"א אף אי נימא דבנהנה פרוטה שלימה בפעם אחד הוא חייב מעילתו מטעם גזל ממון הקדש, ולענ"ד נכון הוא ואין בזה דוחק פלל: פרוק ט"ז.

עוד כתב שם הגאון ר' צבי"י וז"ל, נראה דמה דהקדש בדה"ב משום גזל הקדש הוא היינו דוקא בנהנה או אכל שנה פרוטה שלמה בפעם אחד, אבל מה דרביבית התורה גבי הקדש גם פחות משו"פ להשבון אינו מטעם גזל הקדש רק מטעם איסור לבד, דהרי פחות משו"פ לא מיקרי ממון לשום דבר כמבואר בנחל יצחק סי' ז', וכן מוכח מרש"י סופה (דף כ"ז) דפחות מפרוטה לא מיקרי לה למ"ד סופה שאולה פסול, וכ"כ שם (דף ל"ה) דפחות משו"פ אין בו דין ממון לענגן אתרוג, וכן מוכח בכריתות (דף י"ח ע"ב) דפחות משו"פ בהקדש אין בו שם ממון כלל וגרע גם מחטאות ואשמות דיש עליהם שם ממון עיין בפרק הקודם, דהנה האיבועית אימא שם לא ניתא ליה בתירוץ קמא וס"ל דיש ליוהכ"פ לכפר על חצי פרוטה שאכל קודם יוהכ"פ, אם הנה יוהכ"פ מכפר על חצי שיעור אף דחטאת ואשמות נקראים ממון לענגן כפירת יוהכ"פ, אלמא דחצי פרוטה אינו ממון כלל ולא דמי גם לחטאות ואשמות, והסברא בזה היא פשוטה דכיון דחצי פרוטה של הדיוט לא נחשב כלל לממון, אין לו חשיבות ממון גם בהקדש, ובזה דרביבית תורה חצי פרוטה בהקדש להשבון לא נעשית בזה פנים חדשות שיהיה לה חשיבות ממון.

רק גזרת הכתוב הוא שחייב בהקדש בהשבה מטעם איסור לחוד, ויש לעיין בירושלמי פסחים (פ"ב ה"ג) ובגיטין (דף כ' ע"א) בעלה של זנת: ובזה יתיישב לנו מש"כ הרמב"ם בפ"י מה' תרומות ה' כ"ה, דבאכל תרומת הקדש בשוגג דחייב חנומש גם משום הקדש, דהקדש הנה איסור מוסיף לפנהנים ונחל על איסור תרומה, ולכאורה תמוה דלמ"ל להרמב"ם טעמא דאיסור מוסיף הוה חנומש דהקדש גם הוא בא משום גזל ממון הקדש כמש"כ התוס' בכתובות (דף ל"ד) ובתשלומי ממון לא שייך הפללדאין אחע"א כמש"כ בפרק הקודם, אבל עתה ניתא דהרמב"ם בא לפרש דגם באכל שיעור פרוטה ע"י צירוף היום חצי פרוטה ומחר חצי פרוטה שמצטרפין נמי למעילה דבזה לא הנה התשלומין משום גזל הקדש דהא בעת שאכל לא הנה בו דין ממון כלל כמו שהוכחתי לעיל, ואינו רק איסור גרידא ונחל הוא מ"מ אאיסור תרומה וע"כ דהוא משום דהנה איסור מוסיף, ולפי"ז אם נפל פחות מפרוטה של הקדש ברובא דחול צריף הוא להתבטל, אם לא מטעם דהנה דשיל"מ ע"י פדייה, דזה ברור בעיני דגם פחות משו"פ של הקדש נמי יוצאה לחולין ע"י פדיון מדלא חשיב שש פרוטות במשנה דב"מ (דף נ"ה עיי"ש), וכן מוכח ביבמות (דף פ"ח ע"א) מדלא משני הש"ס דמייירי בהתיכה פחות משו"פ דאי אפשר לפדותה, וגם נתפס קדושת הקדש על פדיון פחות משו"פ, לא מבעיא לדעת התוס' בגיטין (דף י"ב) דתחילת הקדש חל נמי על פחות משו"פ אלא אפי' לשיטת רש"י שם דאין הקדש חל על פחות משו"פ, נלענ"ד דהינו דוקא באמירה בעלמא ואולי דרש"י הולך בזה לשיטתיה בסופה (דף כ"ז ול"ה) שהבאתי לעיל דפחות משו"פ לא מיקרי לה, וה"ה דלא מצי להקדישה דלא מיקרי פי יקדיש איש את ביתו, אבל ע"י מסירה ליד הגזבר ודאי דזכה בו הקדש דלא גרע מהדיוט דקונה ודאי גם פחות משו"פ בקנגן גמור, וה"ה דקונה הקדש פדיון אפי' פחות משו"פ ע"י מסירה לגזבר דמ"ש, וראיה לזה מהא דמבואר בכריתות דף יו"ד ע"ב) דקרפן דדלי דלות הנה מה"ת בפרוטה נכי רבעא, ואיך חל הקדושה לדעת רש"י על פחות משו"פ אלא ע"כ דבמסירה ליד גזבר גם לדעת רש"י חל הקדושה גם על פחות משו"פ, ואין להקשות איך יוצא בקרבנו הא בעינן שיהא שלו בעת ההקדשה, די"ל דמקרבנו ממעטינן של אחר קרבנו ולא הגזול, אבל אם אינו של אחר

אֵלָא שְׂאִינוּ שְׁלוּ רַק כְּעִין שְׁל הַפְּקָר לֹא אִיכְפַת לָו וְעֵינָן ח"ס ח"א"ס ח"ס"י ק"פ עיי"ש היטב] וְהָא דְעֶרְכִין (דף כ"ז) דְבַעֲיָנוּ בְּהַקְדָּשׁ שְׁיָהָא בְּחֻמְשׁוּ פְּרוּטָה,, וְכֵן בַּכ"מ דְאָמְרִינָן הַקְדָּשׁ שְׁחִלְלוּ עַל שׁו"פ זֶה אִינוּ דְהַקְדָּשׁ שְׂאִינוּ שׁו"פ רַק בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי נְתַמְעֵט מְדַכְתִּיב מַמְעַשְׂרוּ וְלֹא כָּל מַעֲשָׂרוֹן אֶדְ מֵהַתּוֹס' בַּב"מ (דף נ"ג) ד"ה אֵין בּוּ מִשְׁמַע דְמִסְבָּרָא אָמְרִינָן דְפָחוֹת מִשׁו"פ לֹא חָשִׁיב מְמוֹן לְתַפְּסָא פְּדִיּוֹן, אָבָל מ"מ י"ל דְהו"ל דְשִׁיל"מ ע"י שְׁיָכוֹל לְחַלְלוּ עַל פְּרוּטָה שְׁלִימָה, וּבַמַּע"ש מַה דְלֹא חָל עַל פְּרוּטָה קְדוּשְׁתָּהּ דְחֻצֵי פְּרוּטָה לֹא מִסְבָּרָא יְדַעֲיָנוּ לֵה רַק מִמְיַעוּטָא דְקָרָא כַּמֶּש"כ הַשֶּׁמ"ק בַּב"מ שָׁם, אָבָל בְּהַקְדָּשׁ שְׂאִין לָנוּ קָרָא לְמַעַט חֲזַר הַדִּין דְהַקְדָּשׁ שְׁחִלְלוּ יוֹתֵר עַל דְמִי תַפְּסָא הַכֹּל, כַּמְבֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי פ"ד ה"ב דְמַס' מַע"ש וְכֵן בְּש"ס דִּילָן בַּב"מ (דף נ"ה) כַּמֶּש"כ רַש"י שָׁם ד"ה הַקְדִּישׁוּ פְּדוּי וְכֵן פְּסַק הַרְמְב"ם פ"ז מַה עֶרְכִין הִיא, וּבְנֻדָּאֵי אַף שְׁשֻׁנָה מְעַט יוֹתֵר מִשְׁוִי הַהַקְדָּשׁ כִּינָן שְׁהַמּוֹתֵר הוּא פָּחוֹת מִפְּרוּטָה שְׁהָרִי הַהַקְדָּשׁ עֲצָמוּ שְׁנָה עַכ"פ מְעַט א"כ פְּרוּטָה שְׁהוּא פּוֹדָה בָּהּ אֵין בְּמִתְרָה רַק פָּחוֹת מִשׁו"פ יוֹתֵר עַל שְׁוִי הַהַקְדָּשׁ נֻדָּאֵי דְמִקְרִי אַפְתִּי דְשִׁיל"מ לְכֵן פָּחוֹת מִשׁו"פ דְהַקְדָּשׁ שְׁפִיר דְאִינָה בְּטִילָה מְטַעַם דְשִׁיל"מ ע"י פְּדִיּוֹן: וְכָל זֶה הוּא רַק אִם לֹא נִשְׂאָר עוֹד מְעוֹת שְׁל הַקְדָּשׁ שְׁלֹא נִתְעַרְב, אָבָל בְּנִשְׂאָר מְעוֹת שְׁל הַקְדָּשׁ מְלַבֵּד הַמְעַנְרָב בְּחֻלִּין פְּשִׁטָּא דְהוּא דְשִׁיל"מ אִפִּי אִם מַה שְׁנִתְעַרְב אִינוּ שׁו"פ, שְׁהָרִי הוּא יָכוֹל לְפָדוֹת עִם הַנִּשְׂאָר בְּיַחַד שׁו"פ וּבְנֻדָּאֵי דְהוּא דְשִׁיל"מ: וּמַש"כ כְּבוֹד אָבִי דְלֵהֲכִי לֹא דָנוּ בְּנִפְל פְּרוּטָה שְׁל הַקְדָּשׁ בְּתוֹךְ כִּיסוֹ לְהָא דְמִמוֹנָא דְהַקְדָּשׁ לֹא בְּטִיל, מִשׁוֹם דְעֵדִינָן בְּיַד הַבְּעָלִים לְשִׂאוֹל עַל הַקְדִּישׁוֹ וְאֵין זֶה מְמוֹן הַקְדָּשׁ [עֵינָן לְעֵיל פְּרָק י"ד] לְדַעֲתִי יֵשׁ לְהַעִיר מִמֶּש"כ הַעֲטָרַת פְּז סוֹף מַס' בִּיעָזָה דְבַתְעַרְוּבוֹת שְׁהַאִסוּר נְהַפְּדָה לְהִתֵּר שׁוֹב אֵין לְשִׂאוֹל אֶהַקְדִּישׁוֹ דְהוּא כְּאֶכְלוּ כְּלוּ שְׂאִין נִשְׂאָל עָלֶיהָ, וּבְמִקוֹם שְׁנִאָמַר שְׁגָה בְּתַעֲרוּבוֹת יָכוֹלִין הַבְּעָלִים לְשִׂאוֹל הֵינָנוּ בְּנִשְׂאָר קֶצֶת שְׁלֹא נִתְעַרְב.

וְלִדְבָרֵינוּ בְּפְרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְדָּשׁ דְלֹא נִשְׂאָר בְּיַדוֹ מֵהַקְדָּשׁ זֶה שְׁלֹא נִתְעַרְב אִם תִּתְבַּטֵּל בְּרוֹב לֹא יוֹכֵל עוֹד לְשִׂאוֹל עַל הַקְדִּישׁוֹ, א"כ חֲזַר הַדִּין דְלֹא תִתְבַּטֵּל דְאִם תִּתְבַּטֵּל לֹא יִהְיֶה עוֹד בְּיַד הַבְּעָלִים לְשִׂאוֹל, וּא"כ לֹא תִבְטִיל דְלֹא חֲזַר הַבְּטוּל אֵין בְּיַד הַבְּעָלִים לְשִׂאוֹל וְחֲזַר הַדִּין דְמִמוֹנָא לֹא בְּטִיל, וְעוֹד י"ל דְלְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְמַזִּיק הַקְדָּשׁ פְּטוּר אַף מִקְרָן י"ל דְאֵין בְּמִמוֹן הַקְדָּשׁ תּוֹרַת מְמוֹן כָּלָל, וְהַתּוֹרָה לֹא צִוְּתָה לְשַׁלֵּם רַק בְּנִהְיֶה אוֹ אָכַל אוֹ שְׁהוּצִיא מִרְשׁוֹת הַקְדָּשׁ וּא"כ אֵין בְּמִמוֹן הַקְדָּשׁ רַק תּוֹרַת אִסוּר אָבָל לֹא דִין מְמוֹן כָּלָל, וּלְפִי"ז י"ל דְמַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' סוֹף מְעִילָה דְלְבְטִיל פְּרוּטָה שְׁל הַקְדָּשׁ בְּרוֹב דְחֻלִּין הוּא מִשׁוֹם דְאָזְלִי שָׁם בְּשִׁיטַת הַסּוֹבְרִין דְמַזִּיק הַקְדָּשׁ פְּטוּר גַּם מִקְרָן,, וּא"כ אֵין בּוּ תּוֹרַת מְמוֹן רַק תּוֹרַת אִסוּר וְשִׁפִּיר צָרִיף לְהַתְבַּטֵּל מַה"ת עַכְת"ד וּבְכָלֵל הֵמָּה דְבָרִים יְקָרִים וְנִחְמָדִים.

וּמַה שְׁיֵשׁ לִי לְהַעִיר עָלֵיהֶם אֶעִיר בְּזָה אָבָל בְּתַכְלִית הַקִּיצוּר: (א) מַה שְׁפָתַב דְפָחוֹת מִשׁו"פ אֵין לֵה דִין מְמוֹן נֻדָּאֵי דְכֵן הוּא, וּכְבָר הַבְּאִתִּי רְאִיָה לְזָה מְהָא דְקְדוּשִׁין (דף י"א ע"ב) דְאָמַר חֻזְקִיָה וְהַפְּדָה מְלַמֵּד שְׁמַגְרַעַת פְּדִיּוֹנָה וְיוֹצֵאָה אִי אֶמְרַת בְּשִׁלְמָא דִּיהֵיב לֵה דִינָר הֵינָנוּ דְמַגְרַעָה וְאָזְלִי אֵלָא אִי אֶמְרַת דִּיהֵיב לֵה פְּרוּטָה מִפְּרוּטָה מְאִי מַגְרַעָה, הָרִי מְפּוֹרָשׁ דְפָחוֹת מִפְּרוּטָה אֵין לֵה דִין מְמוֹן כָּלָל, וְכֵן מוֹכַח בְּקְדוּשִׁין שָׁם (דף י"ט ע"א) וְהַפְּדָה צָרִיף שְׁיָהָא שְׁהוּת בְּיוֹם כְּדִי פְּדִיָה מִכָּאן אָמַר רִיב"י אִם יֵשׁ שְׁהוּת בְּיוֹם לְעֲשׂוֹת עֲמוֹ שׁו"פ מְקוֹדֶשֶׁת וְאִם לֹא אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת, הָרִי מְבֹאָר דְפָחוֹת מִשׁו"פ אֵין לֵה דִין מְמוֹן כָּלִי

ספק: וממילא דהקדש פחות משו"פ אין לה דין ממון רק תורת איסור, ויש לי ראייה לזה ממעשר שני פ"ז מ"ח דתנן התם הפניית איסור של מע"ש אוכל עליו אחד עשר באיסור וכו' וב"ה ס"ל בנדאי אחד עשר ובדמאי עשרה, וכתב פ"ז הרמב"ם בפיהמ"ש שם וז"ל, לפי שעיקר אצלנו שמה שהוא פחות משו"פ אין חוששין לו בכל התורה לא לענגו גזל ולא לענגו נהנה מן הקודש ולא לשום ענין מן הענינים עכ"ל, והרע"ב במשניות הביא דבריו שם, ולכאורה תמוה דהרי הרמב"ם בעצמו פסק דגזל פחות משו"פ אסור מה"ת והובא בשו"ע ח"מ שנ"ט, וביותר תמוה דהרי בהקדש מרבין מאשר חטא על הקודש ישלם לרבות פחות משו"פ להשבון בב"מ (דף נ"ה ע"ב) ע"ש, ועיין בכ"מ פ"ח דמע"ש מה שהביא בשם הר"י קורקוס ותבין מה שיש להעיר על דבריו ע"פ דברינו, אלא ע"כ דהכי קאמר דכיון דהתם בתערובות מיירי דהרי בהאי איסור מעורב רק חלק אחד עשר של מע"ש בעשרה חלקים של חולין, ממילא בטיל הוא חלק של איסור ברוב של היתר, אלא דקשה ע"ז הרי מע"ש ממון גבוה הוא לכמה תנאי וקיי"ל דממונא לא בטיל ועיין שם שמעתיא שמעתיא ו' פ"ד, ע"ז פתב הרמב"ם דהעיקר אצלנו דכל פחות משו"פ אין חוששין לו משום ממון בכל התורה, לא לענגו גזל שאם נתערב לו פחות משו"פ של חבירו בשלו נדאי דבטיל כיון שאין בו דין ממון רק דין איסור ואיסורא בטיל ברוב.

וכן לענגו הקדש שאם נתערב פחות משו"פ של הקדש בחולין באופן שאינה דבר שיל"מ כגון חתיכת בשר קודש מקדשי קדשים לפני זריקה או מעולה אפ"ל לאסור זריקה שאינה יוצאה לחולין ע"י פדיון ואין לה מתירין נדאי דבטילה ומותר אס"פ ליהנות מהתערובות אפ"ל לכתחילה, כיון דאין בה רק איסור ולא דין ממון כלל, ומשו"ה בטיל נמי שפיר גם גבי מע"ש, אלא היכא דאיכא שו"פ עם החומש כשיפדה המע"ש חוששין לו מדרבנן בעלמא, אבל אם לא יהיה שו"פ גם עם החומש אפ"ל מדרבנן אין חוששין לו מאי אמרת הרי יש לו מתירין ע"י פדיה הא פבר כתב הר"ש בפ"ב דמע"ש גבי מע"ש שאפאה השבח לשני בשם הירושלמי, דתבלין של מע"ש שנפלו לתוך חולין לא יאכל בגבולין ולא מהני פדיון לדבר שאינו בעין ע"ש, וכתב הקצוה"ח בשו"ת שפסוף ספרו אבני מילואים סי' ז' דלפי"ז הא דאימתא בירושלמי דמע"ש הנה דשיל"מ ולא בטיל הובא בתוס' בע"ז (דף ע"ז) ד"ה טבל, צ"ל דמיירי בביבש בביבש אבל לח בלח לא הנה דשיל"מ כיון דאין לו פדיון ורק יבש בביבש מיקרי בעין ע"ש, וא"כ ה"א נמי כיון דבכל פורתא ופורתא פתיף ביה חלק אחד עשר של מע"ש בעשרה חלקים של חולין משו"ה לא מהני ביה פדיון כלל, דהנה פלח בלח ובטיל שפיר, אבל אי אית ביה שו"פ עם החומש אלו פדה אותו בהיותו בפ"ע לא בטיל דחיישינן גביה משום ממונא דגבוה וממונא לא בטיל ודו"ק היטב שזה נכון בעזה"ש ובה מתורץ קושיות הרבה בענין זה, ועיין בספרי תקנת השבים למס' מעילה סי' כ"ג בזה ועיין בעין יצחק ח"א חאו"ח סי' כ"ב אות ט"ז מש"כ בזה, ועיין שמ"ק בכורות (דף י"ד ע"א) אות ג' שכתב דאין איסור הנאה בהקדש פחות משו"ה פרוטה, והם דברי מהר"י קורקוס בכ"מ ספ"ב מה' מעילה ושם פ"ז ה"ח וצע"ג, ובמק"א פתבתי גם בזה ליישב: ב) ומש"כ דבהדיוט קונה נדאי גם פחות משו"פ בקנין גמור וה"ה בהקדש פשוסר ליד גזבר, לענ"ד יש להביא ראייה לדבריו דגם בפחות משו"פ יש קנין גמור בהדיוט מהא דגיטין (דף כ') יכילנא למפסיל לכולהו גיטי דעלמא, אי משום דכתיב ונתן ופירש"י שיהיה בו שו"פ דילמא נתינת הגט היא עיי"ש הרי מבואר דסתם גט אינו

שו"פ, וא"כ נהי דאין להוכיח מגט גופא דמועיל זכות האשה בגט אף שאין בו שו"פ דבגט דנותן לה גם בעל פרוטה לא בעינן זכיה פלל רק נתינה, אבל הרי מוכח מהא דקיי"ל דהאשה כותבת את גיטה ומקנית אותו לבעל, ונהרי סתם גט אינו שו"פ ואיך זוכה הבעל בהגט וקא הגט בעינן שיהיה של הבעל ממש אע"כ דיש קנין גם בפחות משו"פ, וכן מבואר פשוטות המשנה דמעילה דף כ"א ע"א ע"ש וקצרתי, וכן מוכח מקדושין (דף י"ג) דכותב לו על השטר שדי מכורה לך אע"פ שאין בו שו"פ, וקא בשטר לכו"ע בעינן שיקנה הלוקח בגוף השטר פדכתיב ואקח את ספר המקנה, ומה"ט שטר מקח שכתבו על איסורי הנאה פסול כמבואר באבני מילואים לאהע"ז סי' קל"ט, ואיך זוכה הלוקח בשטר שהוא פחות משו"פ אע"כ דמועיל זכיה בפחות משו"פ, ומזה נראה דפחות משו"פ נקנה בתורת אגב ג"כ דהרי קיי"ל דכיון שהחזיק בשדה נקנה השטר בכל מקום שהוא מטעם אגב כדאיתא בב"ב (דף ע"ז) וכ"ז פשוט, אלא משום דביד אפרים ליו"ד סי' ס"א כתב דפחות משו"פ לא שייך זכיה פלל והביא ראיה מגיטין (דף כ') ודבריו תמוהין מאוד.

ובאמת בסוף אריכות דבריו שם כתב דאפשר דאע"פ דפחות משו"פ אינה ממון מ"מ זכיה יש בה, אבל לדברינו הדבר ברור בלי שום ספק, וזהו גם דלא כהפנ"י גיטין דף י"ב ע"ש: ג) מש"כ דהקדש שפדאו ביותר משווי חל ההקדש אפולו ולכן הקדש פחות משו"פ שחללו על פרוטה מחולל כן הסבא נותנת.

מ"מ בהדיוט כה"ג למשל כשפיר חפץ פחות משו"פ אם שייך קנין כסף יש לעיין דהרי זה פשוט דכסף שקונה בו צריך להיות לא פחות מפרוטה כמפורש בח"מ סי' ק"ץ, והנה לדעת הסמ"ע סי' ק"ץ הנ"ל קנין כסף היינו דמי שיווי החפץ וא"כ כשנותן פרוטה בעד חפץ ששוה חצי פרוטה כיון דכסף שווינו אינו קונה דהנה פחות מפרוטה תו לא שייך בו קנין כסף פלל, אולם י"ל כיון דהקונה יודע שאין החפץ שו"פ והוא משלם בעדו פרוטה הנה כמו שהתנה המוכר ע"מ שאין לה עליו אונאה דאין בו אונאה כבהקדש וממילא חל הקנין, ותדע דאל"כ יוקשה מאוד ראית הש"ס בע"ז (דף ע"א ע"ב) מדב"נ נהרג על פחות משנה פרוטה ש"מ דמשיכה בנכרי קונה דלמא בנכרי כסף קונה ואפ"ה בפחות משו"פ קונה משיכה משום דקנין כסף לא שייך גביה אע"כ כמש"כ דזה תלוי בדין אונאה ודו"ק וקצרתי מאוד בזה לפי שאין זה מעניינינו: ד) מה שפקפק על סברת אביו הגאון ז"ל במה שכתב דלהכי לא דנו התוס' בפרוטה של הקדש שנפלה לתוך פיסו להא דממון הקדש לא בטיל משום דביד הבעלים לשאול על הקדישם ולא מיקרי עדיין ממון הקדש, מדברי העטרת פז סוף ביצה דבתערובות שנהפך האיסור להיתר שוב אינו יכול לשאול על הקדישו דהנה כאכלה פולה שאין נשאלין עליה, לענ"ד אין זו השגה פלל, חדא דעיקר דבר זה הוא מן המתהפכים, דאם נאמר דכיון דבטילה ברוב שוב אין נשאלין עליה דהנה כאכלה פולה א"כ הו"ל דין ממונא של הקדש וא"כ לא בטלה מטעם ממונא, ואם נימא דלא בטלה מטעם ממון א"כ הרי עדיין נשאלין עליה וא"כ אין לה דין ממון ושפיר בטילה ודו"ק.

[עיינו בהשקפה ולקמן פרק כ"ד אות ז] ועוד דהא קושית התוס' אפרוטה שנפלה לתוך פיסו קאי ובאופן זה הרי יכול להיות שיש ביזו עוד אחת של הקדש, וא"כ לא הנה כאכלה פולה ועדיין נשאלין עליה והתוס' בקושיתם הרי ס"ל דמשנתנו בכל גוונא

איירי, ואפשר דמשו"ה לא הקשו התוס' קונשייתם, רק אפרוטה שנפלה ולא על פרוטה בכיס זה הקדש, ועוד דקונשיית התוס' עכ"פ א"ש למ"ד דאפי' אכלה פולה נשאלין עליה וכו' פסק הרמב"ם פ"ו מה' שבועות הי"ח, וכיון דאיתא בשאלה אין לה דין ממון לדעת העין יצחק ונפיר הקשו דתבטיל ברוב, וגם בעיקר דברי העטרת פז יש לפקפק ועיין בספר ברוך טעם דין ב' בפרק ב': אלא דבעיקר הפלל שכתב אביו הגאון ז"ל דכל שיש יכול עדיין לשאול עליו עדיין ממון בעלים מיקרי לא ראיתי עוד שום ראיה לזה, דמהא דפסחים (דף מ"ו ע"ב).

גבי חלה טמאה דאמרינן דאליבא דר"א הואיל דאי בעי מיתשיל עלה ממוןנו הוא. הנה מלבד דר' יהושע פליג עליו הרי כתבו שם התוס' ד"ה הואיל ואי בעי הראשון וז"ל, ועוד י"ל הואיל ואי בעי מיתשיל עלה לא שכיח לא אמר להתיר כדמוכח לקמן.

גבי לחה"פ וכו' ע"ש, הרי דלהתיר לא אמרינן הואיל וא"ב מיתשיל עלה ממוןנו הוא, ובתוס' שם ד"ה הואיל ואי בעי השני כתבו וז"ל, תימה לרשב"א אמאי אמר בפ' כל שעה דמזנת מע"ש אינו יוצא בה בפסח לר"מ דחשיב מע"ש ממון גבוה וכו' הא הואיל וא"ב מיתשיל עלה מחשבין לה כשלו [ועיין מהרש"א שם] ותיירץ ר"י דשאני הני דכתיב בהו לה' אע"ג דאי בעי מיתשיל עלה חשכם הפתוב של גבוה עכ"ל וגם לתיירץ זה הרי בהקדש פתיב נמי לה' ואינו חשוב טוב ממון בעלים.

ואף דיש שם נמי עוד תירוצים אחרים מ"מ גם ראיה עכ"פ להאי פלגא אין כאן, ומב"ק (דף ע"ו פ"א) מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דשמעון נמי אין ראיה. ואדרבה לכאורה יש סתירה להאי פלגא מהתוס' שם ד"ה והשתא תורא דשמעון דכתבו דבקדשי בדה"ב לא מיקרו על שם בעליה, וגם בקדשי מזבח שינוי רשות מיקרי אלא דאין חייבין עליהם ארבעה וחמשה ועל פרחו פלל זה לפענ"ד עדיין צ"ע: וביבמות (דף פ"ח ע"א) הקדש נמי אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו משו"ה נאמן גביה עד אחד לומר דאיתשיל מרה עלה, אי קדושת הגוף משום דבידו לאיתשולי עליה לכן נאמן לומר שפבר שאל עליו ע"ש היטב, והקשה השב שמעתא שמעתא וא"ו פ"ו לפ"מ שכתב הט"ז ביו"ד סי' קכ"ז דבעלים נאמנים על שלהם אף שאין בידם מעולם ואף דאתחזק איסורא, וכן משמע מהרא"ש פרק הניזקין דבעלים נאמנים על שלהם דכתב דהא דעד אחד נאמן במה שבידו אף דאתחזק איסורא הוא משום דכל שבידו הו"ל כבעלים ע"ש, וא"כ ביבמות שם דקאמר אי דידיה משום דבידיה לאיתשולי עליה תיפוק ליה דבידיה הא בעלים הוא ובעלים לא בעו שיהא בידם, ותיירץ הש"ש דכיון דאקדישינהו שוב לאו בעלים הוא משו"ה צריך הש"ס לומר משום דבידו ובידו הרי מהני אף שלא מתורת בעלים, ולכאורה סותר הש"ש בתירוצו זה מש"כ איהו גופא שם פ"ז בהא דאיתא ביו"ד סי' ל"ט הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא במקום שהיא טרפה והמוכר אומר שהיתה במקום שהיא כשרה וכו' הרי היא פנאבדה הריאה, והקשה הש"ש שם דהרי על הריאה יש להלוקח דין בעלים ולהמוכר אין לו דין בעלים א"כ הו"ל להאמין להלוקח עיי"ש בארובה, ותיירץ הש"ש עצמו דכיון דהיה להמוכר שם בעלים פעם אחד שוב אע"פ דעתה אינו בעליו דין בעלים יש לו גם עתה, ומשו"ה אין הלוקח נאמן נגד המוכר פיון שגם המוכר בעלים הוא ונהו חד לגבי חד ונהו פנאבדה הריאה עכת"ד שם, וא"כ אפתי קשה

ביבמות ושם למ"ל להש"ס לטעמא דבגידו לאיתשולי עליה תיפוק ליה משום טעמא דבעלים, ואי משום דאקדישינהו ועתה אינו שוב בעליו הרי פינו דהיה עליו בעלים פעם אחר יש לו דין בעלים לעולם אף לאחר שייצא מרשותו ולמה צריך לטעמא דבגידו, ואפשר דהש"ש אגזל לשיטתיה שם פ"ד דהקדש אין לו דין ממון רק דין איסור, וא"כ י"ל דכיון שהקדיש תו לאו בעלים הוא כלומר שאין בהם דין בעלים כלל לא לבעלים הראשונים ולא להקדש ומשו"ה צריך הש"ס לומר הטעם משום דבגידו ודחוק, אולם לפי מאי דקיימינו עתה דהקדש דין ממון יש לו ושייך גביה דין בעלים א"כ הרי תשאר קושית הש"ש דלמ"ל הטעם דבגידו, ומכ"ש אי נימא דכל דאפשר לאיתשולי עליה אפתי ממוןא דבעלים הוא, הבעלים שהקדישום, א"כ למ"ל להש"ס הטעם דבגידו, אף י"ל דזהו באמת קושית הש"ס אי דידיה משום דבגידה לאיתשולי עליה, כלומר וכיון דבגידה לאיתשולי עליה אפתי בעליו הוא ונאמן מטעם דהוא בעלים ולא מטעם דבגידו ומתנישב בזה קושית הש"ש אל נכון מאוד, דבאמת מטעם בעלים אתינן עלה ולא מטעם בגידו אלא דאי לא הוה בגידו למתשיל עלה ממילא לא הוה ליה להמקדיש דין בעלים (ומה שכתב הש"ש דכל שהיה לו פעם אחר דין בעלים שוב יש לו דין בעלים לעולם ביארתי במקו"א דאין זה סברא כלל וגם הש"ש הניח זה בצ"ע ע"ש] ולא היה נאמן, אבל מ"מ אף שזה נכון מאוד ע"ד החידוד פשוט לשון הש"ס לא משמע הכי, וגם דא"כ אם כבר נתן ליד הגזבר שוב אינו נאמן פינו דעתה אין לו דין בעלים פינו דלאחר שמסר ליד הגזבר שוב אינו יכול למיתשיל עלה ועיי"ש בגמ', וע"כ דמטעם בגידו בפשוטו אתינן עלה כדקיי"ל דכל שבידו נאמן, וא"כ מוכח משם דאף דמצי למיתשיל עלה מ"מ כבר ממון גבוה הוא ואין לו להמקדיש עליו עוד דין בעלים וכמש"כ שם הש"ש פ"ק וא"ו כמו שהבאתי בזה לעיל, ולהכי קאמר הש"ס דרק מטעם בגידו נאמן ולא מטעם בעלים ויש ליישב עוד בדוחק ודו"ק בזה כי קצאתי מאוד ודע דנהי דשאלה מפקיע נדאי מידי חיוב קרבן מעילה אפי' למפרע ועי' בשמ"ק ב"ק (דף ל"ד ע"ב) בהקדשו גיזק שהביא בשם הרא"ש דאם הודה המזיק אח"כ פקע המעילה למפרע ע"ש מ"מ איסורא דעבד עבד ובעי כפרה ודו"ק: פ"ק י"ז.

פירות הנושרין מכל הני מקלי מעלייתא שפתבנו בפרקים הקודמים בענין ממוןא דהקדש אי חשיב ממון לענין ביטול הוא, דיש כמה גוונא דאין להקדש דין ממון ואלה כמה בקצרה, (א) היכא דההקדש בא ע"י אמירה לגבוה לחודא ולא נעשה עדיין שום קנין לגבוה ולא שייך עדיין לומר שלא יהא כח הדיוט חמור מפח הקדש, (ב) הקדש בזה"ז דליכא פסידא להקדש, (ג) הקדש שנתערב בחולין ביז הבעלים שהקדישוהו דמצו למיתשיל עליה, ודין זה העליתי בפרק הקודם בצ"ע, (ד) הקדש קדושה"ג יש מחלוקת בראשונים אם יש להם דין ממון אם לא ונתבאר זה לעיל בפרק ט"ו, (ה) הקדש מ"מ אם אין בו שו"פ אין לו דין ממון ונתבאר זה יפה בפרק ט"ז הקודם: וביבמות (דף פ"א ע"ב ודף פ"ב ע"א) קשקיל וטרי הש"ס בחתיכת חטאת שנתערבה בחולין למה אינה בטילה ברוב ע"ש.

ולא קאמר שם דלא בטילה מטעם ממון גבוה וממוןא לא בטיל, הנה להראשונים דס"ל דקדושת הגוף אין לו דין ממון בפשוטו ניחא דהרי חתיכת חטאת קדושת הגוף היא, ולהסוברים דגם קדושה"ג יש לו דין ממון יש לומר דכיון דבברייתא שם סתמא קתני

משמע אפ"י אם אין בכתובת החטאת שנה פרוטה נמי אינה בטילה אה דבפחות משו"פ אין לה דין ממון, ומשו"ה הוצרה הש"ס לטעמים אחרים דהנה דבר שפמנן וכינצא, אבל אינה הקדישות דשוו פרוטה דין ממון יש להם וכמו שנתבאר בארנקה, וכדמוכח בפסחים (דף כ"ט) דממון הקדש דמי לממון הקדוש.

וכמש"כ התוס' בכתובות (דף ל"ד ע"ב) דלא כהש"ש ששהבאתי לעיל דס"ל דגם קדושת דמים בכל גוונא אין לו דין ממון רק דין איסור, כמו שנתבאר כ"ז כבר בדברינו בפרקים הקודמים: והא דתרומה עולה באחד ומאה אף דהנה ממונו של פהו, הוא משום דאין עיקר האיסור משום ממון חבירו דהרי גם תרומה שלו שם תרומה עלה וג"כ מדמעת כמו של חבירו, משו"ה לא דייגינן בזה דין ממון כמש"כ השמ"ק סוף ביצה דהיכא דהבעלים לא מעלין ולא מורידין בזה אין לדון רק דין איסור, ולכן נבלה של חבירו ג"כ בטילה ברוב היתר שלו פיון דאין האיסור משום הבעלים דגם נבלה שלו אסורה לו ואוסרת, ועיין לעיל פרק ה' שם הבאתי דמ"מ מחויב הוא לשלם סאה תרומה משום גזל השבט אפ"י אם התרומה היא טמאה שהרי מ"מ יש לה שיווי להסיקה תחת תבשילו ונהנה.

זה נהנה וזה חסר ע"ש, וכן אין להקשות ממע"ש דאפ"י למ"ד ממון גבוה הוא ומ"מ בטיל שפיר ברוב באין לה מתירין כדאיתא בב"מ (דף נ"ג) דמע"ש נמי אין האיסור מצד ממון גבוה, ותדע שהרי כתב הלח"מ בפ"ו מה' חמץ דהא דמע"ש הנה ממון גבוה הוא רק דווקא בירושלים אבל בגבולין הנה ממונא של הקדוש עיין בתוס' קדושין (דף נ"ג) ובסנהדרין (דף קי"ב) ובבכורות (דף ט') והענין ארוך ורחב ואכמ"ל בו, ומ"מ הרי יש לו פל דין מע"ש ואוסרת ומבואר מזה שאין עיקר איסורה משום ממון גבוה, וגם למ"ד מע"ש ממון הקדוש הוא נמי אוסרת, משו"ה לא דייגינן בה לענין דין ביטול דין ממון: ואין להקשות פיון שנתבאר דגם בהקדש הרי איכא הרבה אופנים שאין להם דין ממון ומ"מ יש בהם דין מעילה, וא"כ נימא דגם היכא דאיכא דין ממון גבוה נמי לא שייך לדון דין ממונא לא בטיל דמ"ש ממעשר ותרומה, דבאמת שני ושני דנבלה ותרומה ומע"ש עיקר איסורן אינו משום ממון כמו שנתבאר, משא"כ בהקדש דעיקר איסורו הוא משום ממון גבוה כדאיתא בב"ב (דף פ"ח) דמעילה מיקרי באמת גזל גבוה, רק לענין דין דממונא לא בטיל לא שייך בהני גוונא שנתבאר לעיל, דכיון דאין עליו חשיבות ממונא כל כף לכן אינו דומה לממון הקדוש דלא בטיל.

אבל מ"מ גם בכל הנה גוונא הרי יש צד זכות להקדש ונהנה מממון גבוה, אלא דכיון דאינו ממון גמור כממון הקדוש לא שייך בהו לומר לא יהא כח הקדוש חמור מפת הקדוש, אבל מ"מ עיקר מעילה הוא משום שנהנה מגבוה, ומשו"ה היכא דיש בו דין ממון גמור להקדש שפיר אינו בטיל בכל ממון הקדוש, דכלל בידן דאיסור הינצא מצד ממון כמו איסור תחומין לא בטיל, וה"ה באיסור מעילה הינצא מצד ממון הקדוש: פרק י"ח.

שאלה, קב חטים של עכו"ם שנתערב בט' קבין חטים של ישראל אם מחויב הישראל להחזיר להעכו"ם קב חטים שלו, וכן להיפך קב של חטים של ישראל שנתערב בט' קבין של עכו"ם אם חייב העכו"ם להחזיר להישראל קב חטים שלו אם לאו: תשובה, לכאורה פיון דקיי"ל דממונא לא בטיל מה לי ממון ישראל אצל ישראל או ממונא דיישראל אצל

עפ"ם או דעפ"ם אצל ישראל בכל אופן לא בטיל, אלא דבקב של עפ"ם שנתערב מאיליו בט' קבין של ישראל יש לומר דפטור הישראל מלקשיב לו הקב חטים שלו, מטעם זה דכיון שנתערב מאיליו ובהתיירא אתי לידיה דמי להפקעת הלואתו דמותר, ואין לומר דדוקא בהלואה דלהוצאה נתנה ואינה בעין אז דוקא מותר להפקיעה, משא"כ בנ"ד כיון דממונא לא בטיל הרי מעורב אצלו ממונו של גוי ויש להעפ"ם חלק בהחטים לא אמרינן הפקעת דבר של עפ"ם מותר, זה אינו דהרי הט"ז כתב להדיא ביו"ד סי' ק"כ ס"ק י"א דגם במשכון של עפ"ם נמי מותר הפקעתו, וכ"כ גם התומים בח"מ סי' ע"ב ס"ק נ"ז דגם בזה שייך הפקעת הלואה, ועיין בב"ק (דף קי"ג ע"ב) רבינא זבין דיקלא הוא ועפ"ם אמר ליה לשמעיה קדם ואיתי וכו'.

אף מרבינא נראה דס"ל גזל עפ"ם מותר אבל אגון לא קי"ל פן רק דגזל עפ"ם אסור מה"ת, ולענ"ד יש להביא ראיה לזה מהא דח"מ סי' ע"ב סעי' ח' ראובן שאל משמעון סיני שקהה לו במשכון מעפ"ם ואבדו ושואל ממנו ממונו הרבה כמו ששואל ממנו העפ"ם לא ישלם לו אלא דמי שווי דסתם סיני בעלמא עכ"ל השו"ע ועיי"ש בסמ"ע ובש"ף, ולכאורה הדבר תמוה דהרי קי"ל אין דיני שמירה למזון עפ"ם וא"כ מדינא פטור שמעון לשלם להעפ"ם אפי' דמי סיני דעלמא, וא"כ למה חייב ראובן לשלם לשמעון אפי' דמי סיני דעלמא כיון דהעפ"ם תובע מראובן אפי' דמי סיני פשוט רק באלמות ומדינא פטור ראובן לגמרי והיא תמיה עצומה, אע"כ לומר דכיון דהסיני פא ליד שמעון בהתיירא ומדינא הפקעת הלואתו מותר, יכול שמעון לטעון נגד ראובן ולומר דל עפ"ם מכאן דהסיני נעשה שלי מדינא וחיוב אתה לשלם לי עכ"פ דמי שווי של סיני פשוט ודו"ק ועיין בפ"ת לח"מ סי' ש"א [עי' בהשמטות] ואם הפקיד עפ"ם קב חטין אצל ישראל על דעת שיינחנו הישראל עם חטין של הישראל וישיב לו קב חטין לאחר זמן ובתוף הזמן נגנב או נאבד קב חטים מהחטים ההם, נראה דכיון דאין לנכסי עפ"ם דין שמירה מקרא דרעהו, וגם חזקת מרא קמא ליפא בנכסי עפ"ם כפיה שיהביא השב שמעתתא ש"ד פ"ז, א"כ אפי' אי נימא דבדבר שלא ניתן להוצאה ליפא היתר דהפקעת הלואתו מ"מ יכול הישראל לומר לו שלף נגנב או נאבד, ואפ"ל במעות כה"ג נמי יכול הישראל לומר להעפ"ם שלף נאבד עיין לקמן פרק מ"ה שם דברנו בענין זה בארובה וכאן הרנינו מוכרח לקצר: וידוע שגם הקדש נתמעט מדין שמירה מהאי קרא דכי יתן איש אל רעהו ונתמעט הקדש דלאו רעהו הוא, ובב"ק (דף צ"ג ע"א) תניא לשמור ולא לחלק לעניים והביא מזה ראיה הרא"ש בתשובותיו פ"ל י"ג דין ח' דהקדש עניים דין חולין יש לו ומיקרי רעהו דאל"כ למה פריף ליה מקרא דלשמור ולא פריף מקרא דרעהו, והמל"מ פ"ד הלכה י"ד מה' מלנה ע"ש הקשה דלמ"ל להרא"ש להוכיח מפירכת אב"י לרב יוסף מברייתא דלשמור אמאי לא הוכיח מגופא דקרא דל"ל לשמור תיפוק ליה מרעהו, ותיגרץ הגאון מהרא"ל צינץ ביו"ד סי' ק"ס דלר"ש בן מנסיא דדריש רעהו תם משלם חצי נזק אבל בהקדש משלם נזק שלם, א"כ גם רעהו דגבי שומרין דריש נמי דרעהו הוא דש"ח חלוק משומר ש"כר אבל בהקדש אפי' ש"ח חייב אגובה ואבדה ואינו נפטר בשבועה, ולכן בעי קרא דלשמור ולא לחלק לעניים וא"כ י"ל דברייתא דמפיק לה מלשמור אתיא כר"ש בן מנסיא, ועיין תמורה דף כ"ז ע"ב לענין אונאה, אבל מאב"י מוכיח הרא"ש שפיר דהרי להלכה נדאי ס"ל לאב"י פסתם משנה

דְּהַקְדִּישׁוֹת פְּטוּרִין לְגַמְרֵי וּא"ש, וּמ"מ בְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּמָמוֹן עֲנִיִּים לֹא נִקְרָא רַעְהוּ יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאִי לָאוּ קָרָא דְלִשְׁמֹר הֵנָּה אֲמִינָא דִּיאַע"ג דְּהַקְדִּישׁוֹת פְּטוּרִין מְדִינֵי שְׁמִירָה, הֵינְנוּ שְׂאִין הַשּׁוֹמֵר מְחַנְיָב לְשֵׁלֵם לְהַקְדֵּשׁ אֲבָל הַגְּזָבֵר שֶׁהַפְּקִיד אֲצָלוֹ לְחֻלְק לְעֲנִיִּים וְכִינּוֹן דְּפִשְׁע בּוֹ הַשּׁוֹמֵר הֵנָּה אֲמִינָא דְצָרִיף לְהַחְזִיר לוֹ פְּקִדוֹנוֹ מֵאַחַר שְׁלֵא נָתַן לוֹ רַק עַל דַּעַת לְחֻלְק, וְאֲפֹשֶׁר שֶׁהוּא יִתֵּן מְעוֹת אַחֲרֵים תַּחֲתִיָּהוּ א"כ יֵשׁ לְהַשּׁוֹמֵר דִּין עִם הַדְּיוֹט שֶׁתּוֹבֵעַ מֵהַפְּקִיד אֲצָלוֹ וְרוֹצֵה לְחֻלְקוֹ לְכוּ צָרִיף קָרָא דְלִשְׁמֹר.

וְכוּ נִרְאֶה מֵהַמְרָדְכֵי פ"ק דב"ב שֶׁהַקְּשָׁה הַרְשָׁב"א תִּפְּוֹק לִיהָ דְהו"ל מָמוֹן שְׂאִין לוֹ תּוֹבֵעִין וְתִירְצוּ דְהָאִי גִבְרָא תְּבַע מִיְגִיָּה ע"ש, וּא"כ גַּם זֶה לִק"מ דְּמַה"ט הֵנָּה אֲמִינָא דְמִקְרֵי גַם רַעְהוּ אִי לָאוּ קָרָא דְלִשְׁמֹר וּפְלָא עַל הַמַּל"מ שְׁלֵא הִרְגִּישׁ בְּזָה וְנִכְנַס שָׁם בְּדַחֲוִיקִים.

וְהוּא עֲצָמוֹ מְבִיא שָׁם הַמַּהֲרִי"ט שֶׁמְבִיא שָׁם אֶת הַמְרָדְכֵי פ"ק דב"ב: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה דְגַם הַקְדֵּשׁ עֲנִיִּים לֹא נִקְרָא רַעְהוּ, דְּהָרֵי בַפ' הַזֶּהָב (דָּף נ"ז ע"ב) מְסִיק דְּאִין רִיבִית לְהַקְדֵּשׁ בְּאַבְנֵי בְּנֵי הַמְּסוּרוֹת לְגִזְבֵּר, אַע"ג דְּבוֹנִין בַּחֹל וְאַח"כּ מְקַדִּישִׁין וּא"כ אִין עֲדִינּוּ שָׁם הַקְדֵּשׁ עָלָיו אַפ"ה אִין לְהַקְדֵּשׁ רִיבִית וְאוֹנָאָה, וּא"כ ע"פ סְבֵרַת הַלֵּב גַּם הַקְדֵּשׁ עֲנִיִּים בְּכָלֵל הַקְדֵּשׁ הוּא שְׁלֵא יְהֵא בּוֹ אִיסוּר רִיבִית וְאוֹנָאָה וְכ"כ בְּאַמַּת בְּסִפְרָא ג"מ בְּהַגְהַת מְרָדְכֵי שָׁם, אַף מ"מ יֵשׁ לְחֻלְק דְּהֵתָם אַע"פ שְׁבוֹנִין בַּחֹל וְאַפְתִּי חֹלִין הֵם מ"מ עֵיקַר הַתְּשׁוּלוּמִין לְהַקְדֵּשׁ יְבוֹא שֶׁהוּא נוֹתֵן אֲדַעְתָּא דְּהֵכִי שֶׁאַח"כּ יְהִיָּה הַקְדֵּשׁ, וּא"כ אִינוּ נוֹתֵן רִיבִית לְאַחֵיו רַק עַל דַּעַת שְׁיִהְיִי הַקְדֵּשׁ, וְאַפְלִי תִימָא דְּאִיסוּר לּוֹמֵר לְחַבְרֵיו הַלּוֹנֵי מְנָה וְאַשְׁלֵם ק"ד לְהַקְדֵּשׁ אַע"פ שֶׁהַמְּלָנָה יְהִיָּה גִזְבֵּר דְּהַקְדֵּשׁ הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּמִשְׁתַּעַבְדַּד הַגְּזָבֵר מְדִין עָרַב, מִשֶּׁא"כ הֵכָא אִין הַגְּזָבֵר מְשַׁעַבְדַּד עֲצָמוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ כְּלוּם וְהַבְּעָלִים הַמְּקַדִּישִׁין אִין יוֹדְעִין מְאוּמָה לֹא שְׁיִיף דִּין עָרַב, וְעֵינּוּ מִשֶּׁא"כ בְּסִפְרֵי תַקְנֵת הַשְּׁבִיִּים סִי' ע"ב בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם: וְהִנֵּה בְּסִפְרֵי תַקְנֵה"ש הַנְּ"ל סִי' ב' כְּתַבְתִּי דְּמַמְש"כ רַש"י בַּב"מ (דָּף נ"ז ע"ב) שָׁם דְּגִזְבֵּר דִּין שְׁלִיחַ יֵשׁ לוֹ וּמ"מ בְּעֵינּוּ קָרָא לְמַעַט הַקְדֵּשׁ מִרִיבִית הָרִי מוֹכַח לְכַאוּרָה דְּרַש"י ס"ל דְּבַהֲדִיּוֹט רִבִּית ע"י שְׁלִיחַ נְמִי אִיסוּר מַה"ת דְּלֹא כַּמְש"כ הַרְמַב"א בְּשִׁמּוֹ בִּיּו"ד סִי' ק"ס סֵעִי ט"ז, וְעַתָּה רְאִיתִי שֶׁהַגְּאוֹן מַהֲרַא"ל צוֹנֵץ עֶמֶד ע"ז וְתִירְץ וְנ"ל, וְאֲפֹשֶׁר לְפַמְש"כ הַמַּהֲרִי"ק דָּאֵם עֲשֵׂה הַשְּׁלִיחַ עִם הַלְוָה שְׁטֵר עַל שָׁם הַמְּלָנָה אִיסוּר דְּהַמְּלָנָה הו"ל בְּעַל דִּינּוֹ א"כ י"ל דְּהַקְדֵּשׁ אֲצִטְרִיף קָרָא לְהַתִּיר בְּעֲשֵׂה הַגְּזָבֵר שְׁטֵר עִם הַלְוָה עַל שָׁם הַקְדֵּשׁ, דְּבַהֲדִיּוֹט כְּהָא"ג אִיסוּר אַפִּי' ע"י שְׁלִיחַ וּבְהַקְדֵּשׁ שְׁרִי מ"מ דְּלֹא אַחִיף הוּא וּמְנָה רְאִיָּה לְמַהֲרִי"ק עַכ"ד אֲבָל עֲדִינּוּ לֹא הֵנּוּחַ לִי בְּתִירוּצוֹ דְּלַעֲנָד לְמ"ד דְּגִזְבֵּר אִין לוֹ דִּין בְּעָלִים בְּהַקְדֵּשׁ אִין לְהַקְדֵּשׁ דִּין בְּעָלִים כְּלָל וְעֵינּוּ תוֹס' רִידְב"ז בִּירוּשְׁלַמִי דְּמַעֲשָׂרוֹת פ"א וְקַצְרֵתִי: וְהִנֵּה הַמַּל"מ שָׁם ח"ד מַה' מְלָנָה קְרוּב לְסוּפּוֹ ז"ל, וְהָא דְּהַקְדֵּשׁ גְּמוּר שֶׁהַקְדֵּשׁ לְבַדָּה"ב מוֹתֵר לְהַלּוֹתוֹ אַפִּי' בְּרִיבִית דְּאוֹרֵיִתָּא פְּשׁוּט בַּב"מ (דָּף נ"ז ע"ב) וּמוֹכַח הֵתָם דְּלֹא מְשַׁפַּחַת רִיבִית דְּאוֹרֵיִתָּא בְּהַקְדֵּשׁ גְּבוּהָ אֲלֵא בְּאַבְנֵי בְּנֵי הַמְּסוּרוֹת לְגִזְבֵּר דְּלִיכָא מְעִלָּה, אֲבָל מְעוֹת שֶׁל הַקְדֵּשׁ בְּהַלְוָה כִּינּוּן שְׁמַעַל הַגְּזָבֵר יֵצֵא לְחֹלִין וְהו"ל כְּהַדְּיוֹט וְלֹא יִדְעָתִי לְמֵאִי אֲצִטְרִיף מִן בַּב"י לִיּו"ד סִי' ק"ס לְהַבִּיא דִּין זֶה בְּשָׁם הַמְרָדְכֵי מֵאַחַר שֶׁהוּא מְבוֹאֵר בְּגַמ' וְכו', וְדַע שֶׁהַתּוֹס' הוֹקְשָׁה לְהֵם בְּאוֹקִימָתָא קַמְיִתָּא דְּלִסְפַּק סְלִתוֹת וְהָאֵרִיכוּ בְּזָה וְדַבְרֵיהֶם מְבוֹאֵרִים יוֹתֵר בְּמַנְחוֹת (דָּף צ' ע"ב) ע"ש, וּא"ת הִיכָא מְשַׁפַּחַת לְהָ רִיבִית בְּהַקְדֵּשׁ גְּבוּהָ הָא תַּנּוּ בַפ"ד דְּשְׁקָלִים אִין מְשַׁתְּפְרִין

בְּשֵׁל הַקִּדְשׁ וְכוּ', כִּבְרַת הַקִּשָּׁה כִּן הַרְאָב"ד בַּפ' ז' מֵה' פְּלִי הַמִּקְדָּשׁ וְחִירָץ דְּלֹא אֲמַרִּינוּ אִין מִשְׁתַּפְּרִין בְּשֵׁל הַקִּדְשׁ אֲלֵא בְּדָבָר שְׂאִין בּוּ צִוְרָה לְמִזְבֵּחַ כַּגֹּן פִּירוֹת, אֲבָל נִסְכִּים שֶׁהֵן צָרְכֵי צִיבּוֹר לִוְקָחִין, וְא"כ אֲבָנִים ג"כ מוֹתֵר לְהַשְׁתַּפֵּר בָּהֶן כִּינּוּן שְׂיֵשׁ צִוְרָה מֵהֶם וְדָמֵי לְנִסְכִּים עַכ"ל הַמַּל"מ שָׁם, וְאַתָּה רוֹאֵה שְׁתַּמִּיחֶתּוּ עַל מָרְן הַב"י שֶׁהֵבִיא הַדִּין דְּאִין אִיסוּר רִיבִית בְּהַקִּדְשׁ מִשָּׁם הַמְרָדְכֵי וְהִיא גְּמָרָא מְפֻרְשֵׁת עֲצוּמָה מְאֹד, אֲכֵן לַפ"מ שְׂבִיִּאֲרֵתִי בְּסַפְרֵי תַקְנֵת הַשְּׂבִיבִים סִי' ע"ב דְּמִשׁו"ה לֹא הֵבִיא הַרְמַב"ם הַאִי דִּינָא דְּאִין רִיבִית לְהַקִּדְשׁ אַע"פ שֶׁהִיא גַּמ' עֲרוּכָה, מִשׁוּם דְּאִיהוּ אֲזִיל לְשִׁיטְתִּיהָ דְּפִסְקָא כְּתַנְאִי וְאִמּוֹרָאִי דַּס"ל דְּגִזְבֵּר בְּהַקִּדְשׁ אִין לֹו דִּין בְּעָלִים רַק דִּין שְׁלִיחַ, וְגַם ס"ל דְּלֹא אֲסָרָה תוֹרָה אֲלֵא רִיבִית הַבָּא מִלְּנָה לְמִלְּנָה וְא"כ ע"י שְׁלִיחַ כִּהְיָ דְּהַקִּדְשׁ אִפִּי בְּהַדְיוּט מוֹתֵר וְאִפִּי אִם נִימָא כַּהִמְהַרִּי"ק דְּאִם עֲשֵׂה הַשְּׁלִיחַ אֵת הַשְּׁטֵר עַל שָׁם הַמִּלְּנָה אִסוּר מֵה"ת וְנִימָא כַּהִמְהַרָּא"ל צוּנִץ דְּהַקִּדְשׁ גּוֹפָא דִּין בְּעָלִים יֵשׁ לֹו עֵינִין בְּדָבָרֵינוּ לְעֵיל מ"מ לֹא הֵבִיא הַרְמַב"ם הַדִּין דְּאִין רִיבִית בְּהַקִּדְשׁ בְּעֲשֵׂה הַגִּזְבֵּר הַשְּׁטֵר עַל שָׁם הַקִּדְשׁ מִשׁוּם דְּזֵה אִין מְפֻרְשׁ בַּגַּמ' וְדו"ק] א"כ א"ש וְדָאִי דְּהִוְכַרַח הַב"י לְהֵבִיא מְקוֹר דִּין זֶה מֵהַמְרָדְכֵי דְּפִוּסְקָא לְהַלְכָה דְּגִזְבֵּר דִּין בְּעָלִים יֵשׁ לֹו אִו דְּאֲסָרָה תוֹרָה רִיבִית אִפִּי ע"י שְׁלִיחַ וְדו"ק: וְעַנְנֵן רִיבִית הוֹאִיל דְּאֲתָא לִידֵן נִימָא בִּיָּה מִיְלֵתָא זוּטְרָתָא, דְּהִנֵּה הַדְּגוּל מְרַבְּבָה בְּסִי' קַס"א סַע"י ו' אֵהָא דְּכַתְבֵּי הַמְחַבֵּר דְּאִין הַבָּנִים חֵיבִין לְהַחְזִיר רִיבִית קְצוּצָה שְׁלֵקַח אֲבִיָּהֶם, כְּתַב וְנ"ל נִסְתַּפְּקֵתִי אִם מֵת הַלְּנָה אִם הַמִּלְּנָה חֵיבִיב לְהַחְזִיר לְיִוֵרְשֵׁי הַלְּנָה כִּינּוּן דְּעֵינֵקֵר הַחְזִירֵת הַרִיבִית הִיא מִשׁוּם וְחִי אַחִיָּה אֵהָדָר לִיָּה כִּי הֵיכִי דְּנִיחֵי עִמָּהּ וְכִינּוּן שְׁמַת הַלְּנָה לֹא יָבוֹא לְהַחְזִירוֹ עַכ"ל הַדְּגַמ"ר: וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּחֵיבִיב לְהַחְזִיר לְיִוֵרְשֵׁי הַלְּנָה.

דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת מֵאִי פְּרִיָּה הַש"ס ר"פ א"נ לַמ"ל דְּכַתְבֵּי רַחֲמָנָא לֹאוּ בְּגִזְלֵי גִילְיָה מְרִיבִית, וְקִשָּׁה הֵא אֲצִטְרִיָּה לֹאוּ בְּגִזְלֵי דְּאִי הִנֵּה יִלְפִינוּ מְרִיבִית הִנֵּה אֲמִינָא כְּמוֹ דְּבְרִיבִית לְבְרִיָּה לֹא אֲזַהֵר רַחֲמָנָא לְאַהֲדוּרֵי ה"נ בְּגִזְלֵי וְדִיו לְבָא מֵה"ד לְהִיּוֹת כְּנֻדוֹן.

אֲמַנְם הַדְּבָר הוּא נְכוֹן דְּהָרִי הֵא דְּפִסְקִינוּ שָׁם סַע"ה דְּאִפִּי בְּרִיבִית קְצוּצָה אִין בִּי"ד יוֹרְדִין לְנִכְסֵי הַמִּלְּנָה מְקוֹרוֹ מְהַרְשֵׁב"א הוּבָא בַּמַּל"מ שָׁם שְׁהוֹכִיחַ כִּן מֵהָא דְּאִין הַיִּוֵרְשִׁין מְחֻיָּבִים לְהַחְזִיר הַרִיבִית ע"כ דְּאִין כָּאֵן שְׂעִיבּוֹד נְכֻסִים, וְהַקִּשָּׁה הַמַּל"מ הֵא זֶהוּ גִזְה"כ וְחִי אַחִיָּה עִמָּהּ לְבְרִיָּה לֹא אֲזַהֵר רַחֲמָנָא, וְאִי דְּמִפְרֵשׁ טַעְמָא דְּקָרָא אֲכַתִּי לְמָה גַּם כְּשֶׁהַרִיבִית בְּעֵין וְאִין צִוְרָה בְּנִכְסִים כָּלֵל אִין חֵיבִיבִים הַיִּוֵרְשִׁים לְהַחְזִיר וְע"כ דְּגִזְה"כ הוּא וְא"כ מַנ"ל לְהַרְשֵׁב"א דְּלֹא נִשְׁתַּעְבְּדוּ הַנְּכֻסִים בְּמִלְּנָה גּוֹפָא.

אֲכֵן הָעַנְנֵן הוּא כִּף דְּרִיבִית מְכִי פִרְעֵ לְנָה לְמִלְּנָה קְנָהוּ מִלְּנָה לְגַמְרֵי וּמְמוֹן גְּמוֹר הוּא לֹו וּמִשׁו"ה אַע"פ שֶׁהוּא בְּעֵין הו"ל כְּאִינוּ בְּעֵין וּפְטוּרִים הַיִּוֵרְשִׁים לְשֵׁלָם. כַּמִּש"כ הַרִיטְב"א דְּאִם קִידְשׁ הַמִּלְּנָה אִשָּׁה בְּרִיבִית קְצוּצָה מְקוֹדְשֵׁת דְּמְמוֹן שְׁלֹו הוּא, אֲלֵא דִישׁ עָלֵיו גִּזְה"כ לְהַחְזִיר עֵי"ש, מִשָּׂא"כ גִּזְלֵי דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא גְּבִי גִזְלֵן בְּרִשׁוּתִיהָ דְּנִגְזֵל אִיתָא, וּמִשׁו"ה מְחֻיָּבִים הַיִּוֵרְשִׁים ג"כ לְהַשְׁיב הַגִּזְלָה לְנִגְזֵל, וְא"כ מְסַבְּרָא יְדַעִינוּ לְחַלְקֵי בֵין רִיבִית לְגִזְלֵי דְּבְרִיבִית אִין הַיִּוֵרְשִׁים מְחֻיָּבִים לְהַחְזִיר וּבְגִזְלֵי חֵיבִיבִים לְהַחְזִיר, וְלִפִּי"ז שְׁפִיר יְכוּלִים אֲנוּ לְלַמּוֹד לֹאוּ דְּגִזְלֵי מְרִיבִית דְּמִיד שְׂנַדַע דִּישׁ לֹאוּ בְּגִזְלֵי מְמִילָא מְסַבְּרָא נִדַע דְּבְגִזְלֵי חֵיבִיבִים הַיִּוֵרְשִׁים לְהַחְזִיר כִּינּוּן דְּהַסְבְּרָא בְּעֲצָמָה נוֹתַנָת דְּלֹא קְנָה הַגִּזְלֵן לְהַגִּזְלָה וְכָל הֵיכָא דְּאִיתָהּ בְּרִשׁוֹת מְרָה הִיא, וְהַעֲיָקֵר בְּקִצְרָה הוּא דְּבְרִיבִית הַחְזִירָה הִיא רַק כְּעֵין קְנָס וְלִדְיָה קְנָסָה

תורה ולא לבנו משא"כ בגזל ששהשבה היא דין: אבל אם נימא פהדגול מרובה דגם המלנה בעצמו א"צ להתזיר ליורשי לנה, א"כ הדרא קושיא לדוכתא איך מקשה הש"ס דלמ"ל לאו בגזל גיליף מריבית, הא אי הנה ילפינו מריבית הו"א דגם גזלן א"צ להתזיר ליורשי הגזל פבריבית, ולענין יורשי הלנה והגזל קשה לחלק מסברא הנ"ל, אלא ע"כ דביורשי הלנה באמת חייב המלנה להתזיר הריבית פבגזל, ונדעתי שיש עוד לדבר בזה, ועיין בספר עדות ביהוסף מהגאון ר' יוסף רויזין אבד"ק סלאנים זצ"ל, ואני מקצר: וכאן יש להזכיר דכעין זה יש להוכיח פשיטת הרמב"ם דס"ל דמהני מחילה בריבית דלא פהראב"ד והעומדים בפשיטתיה החולקים עליו, דאי נימא דבריבית לא מהני מחילה קשה האיך אפשר למילף גזל מריבית ואונאה לפי המסקנא שם, הא י"ל שאני גזל דינדע ומחל ועיי"ש ברש"י ונהרי בגזל ודאי מהני מחילה,, וא"כ לא שייך לומר ריבית תוכיח שיהי ריבית שאני דאפי' אם מחל לא מהני המחילה וע"כ לא דמי גזל לריבית, אלא ע"כ דגם בריבית מהני מחילה ועיין ש"ך שם סי' ק"ס ס"ק ז' ודברינו אלה המה רק הערות, לפי שכל עניני הפרק הזה אינו בא בספר הזה רק על דרך מענין לעניןבאותו ענין ואין בו שייכות להפלים שנתבארו ושינתבארו איה"ש בספרנו הזה, ומ"מ לא חדלתי מלהביאו כאן מפני שיש בו לענ"ד הערות נכונות אשר יהיו לתועלת לדידי ולדכונותי וכל פטפוטי דאורייתא טבין אמרו חז"ל: פרק י"ט.

הנה יש לי ענין אחד השייך מעט אל הענין אשר פתבנו בפרקים הקודמים. והני רואה נכון להביאו בזה, אכן לפי שאינו שייך למטרת ספרי זה רק מעט כאמור אראה לקצר בו ככל האפשר, ומ"מ אשתדל בעזרה"ה לתת לפני הקורא המעיין מושג נכון בהענין ההוא: ברור בעיני הדבר שאם היה לישראל מגורה של סולת למשל בת מאה סאה, וקנה גזבר של הקרש ממנו חמשים סאה סולת בכסף דקונה בהקדש קנין גמור, דמ"מ מותר המוכר לספק מהמגורה סולת לצרכי חולין ואין להמגורה דין תערוכות הקדש כלל, דהנה פאלו התנה בפירוש שכל זמן שלא יקבל הגזבר הסולת שקנה לא יחול עדיין שם הקדש על הסולת כלל, ואחר שיקבל הגזבר הסולת אז יחול ההקדש ודמי ממש להא דאיתא במשנה דסוף מעילה באומר פרוטה מן פיס זה הקדש שמודה גם ר"ע שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הפיס ואין להאריך בזה כאן: ובמה דקיי"ל דבממון יכול המנוחזק לומר קים לי כמיעוט הפוסקים משום דאין הולכין בממון אחר הרוב כמש"כ הש"ך בספרו תקפו פהן סי' קכ"ג קכ"ד ע"ש, אם נפל איזה דין ודברים בין הדיוט להקדש אם יכול ההדיוט לטעון קים לי כהמועט אם הוא הנתבע, נראה דלהוציא ממון מהדיוט לגבוה ודאי דין ממון יש לו ויכול ההדיוט לטעון קים לי עיין שב שמעתא שמתא ו' פ"ד ושו"ת הר"ן סי' א', ומכ"ש שהגזבר יכול לומר קים לי נגד הדיוט אם הגזבר הוא הנתבע, ונהרי גם במתנות עניים ובמתנות פהונה קיי"ל דבכל ספק שנפל בהם בין ספק במעשה בין ספק בדין המוציא מחברו עליו הראיה, אם לא היכא דשייך צדק משלה ותן לו פידוע עיין הגהות אמרי ברוך לטו"א ר"ה לאבני מילואים, אלא דיש לעיין היכא דיש מצנת נתינה אמאי לא ניזיל לחומרא ויצטרף ליתן וכאן לא שייך תירוץ המהר"י באסן לענין ספק גזל הידוע, ובאמת פבר עמד ע"ז הש"ך ביו"ד סס"י קע"ז ותירץ דאין פח לבי"ד להוציא ממנו ממון פינו דהנה ספיקא דדינא, וכ"כ גם השעה"מ פ"ג מה' גירושין ריש ה"ד, אבל אפתי צ"ע דאמאי לא מצינו בשום מקום דעכ"פ לצאת

ידי שמים חייב לתת ספק בכור למשל לפה: ובהערה זו כבר לא יספיק לנו גם הסברו של הח"ס חיו"ד סי' רמ"א שכתב וז"ל, כל ספק ממונה קולא לנתבע אע"פ שהוא איסור עונשין גזל אונאה וריבית וכדומה וטעמא נ"ל, דהנה בכל מצ"ע דכופין אותו בהפאה עד שתצא נפשו אין לבי"ד רשות לירד לנכסיו שניני תפילין וכדומה, והטעם נ"ל משום דילמא נפיק מיניה בנין דמעלי כב"ק (דף קי"ט ע"א) ואפי' מאן דפליג שם מודה בשאר איסורים, אף באיסורים הנוגעים למזון כגון מצנה לפרוע חוב ולהשיב גזל אונאה וריבית, עד שנפכה אותו עד שתצא נפשו מוטב לירד לנכסיו.

ואי משום בנין דמעלי הרי זה המזון אינו שלקה ונתמי דאכלי דלאו דידהו וכו'. אף כל זה בנדאי אבל בספק אע"ג דבשאר ספק איסור דאורייתא דלחומרא נמי מכין אותו עד שיסיר מספק איסור, מ"מ הכא בספק מזון אין מכין אותו אפי' בגופו לתת המזון, ואולי נפקא מיניה בנין דמעלי ולדידהו לא הנה ספק איסור דאינהו לא עברי איסורא, ולא מוטל עליהם מצות פריעת בע"ח ולא השבת גזלה וספק מזון דידהו קולא לנתבע עכ"ל, וגם עליו קשה דאפתי עכ"פ אמאי לא מציינו בספק מתנות כהנה שחייב עכ"פ לצאת ידי שמים ולתת לפהו וגם עיקר סברתו מטעם בנין מעליא היא קשה מאוד ואכמ"ל בזה: אף י"ל בזה דבר נכון ע"פ שיטת הרמב"ם, דהנה בפט"ז מה' מכירה הי"ד פסק דהמוכר דבר לחבירו שאיסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימין וכו' ואם אכלו אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום עכ"ל הובא ביו"ד סי' קי"ט סעי' י"ג, והסביר שם הש"ך ס"ק כ"ז דהם לא גזרו איסור כדי להוציא מזון דלענין מזון אוקמה אדין תורה וכ"מ מדברי ה"ה וכו' עכ"ל, ולפי"ז א"ש הפל ולא יקשה מאומה, דהרי הרמב"ם ס"ל דכל ספק דאורייתא מותר מה"ת וא"כ ה"ה גבי הנה דספק מצנה דמ"כ וספק בכור ופדיון בכור אדם ספק נמי פטור מה"ת, אלא דיש עדיין חיוב מדרבנן ככל ספק דאורייתא דמדרבנן לחומרא, וע"ז יש שפיר לומר הסברא של הש"ך אליבא דהרמב"ם בה' מכירה דחכמים לא גזרו איסור להוציא מזון ואוקמה אדין תורה, ומדאורייתא ליכא פאן חיוב מצנה דפטור משום ספק כהרמב"ם הנ"ל והדבר נעים, אכן יש עדיין להעיר בעיקרי היסודות שכתבנו פאן, ואבארם בעזהי"ת בזה: בהיסוד הראשון דלהרמב"ם דספק דאורייתא מה"ת לקולא וה"ה בספק מצ"ע, יש אחרונים דלא ס"ל פן אלא דבספק מצ"ע גם להרמב"ם חייב מה"ת, וטעמיהו הוא משום דס"ל דהא דספק דאורייתא לקולא ילפינן לה מספק ממזר דהתירה תורה או מדבעינן באשם תלוי חתיכה אחת מב' חתיכות פידוע, וא"כ רק בספק איסור גלי רחמנא אבל לא בספק מצנה ומה דלא גלי לא גלי, ואין להקשות עליהם הא מצנה קילא מאיסור שיהי במצנה מספקינן אי יש דיחוי אם לא (סוּפָה ל"ג) ועיין יו"ד סי' כ"ח, ובאיסורין קיי"ל דבנדאי אין דיחוי כמפורש במשנה דטהרות (פ"ג מ"ד) עיי"ש ברע"ב ובתויו"ט, הרי לכאורה מוכרח דאיסור חמור ממצנה ואם ספק איסור מה"ת לקולא קו"ח ספק מצנה, דבאמת אין זה ענין לכאן דהא דאפשר דיש דיחוי אצל מצות הטעם הוא פשוט, דדם העוף כשפסהו הרוח הרי אינו חזי לכיסויי פלל וכן בנקטם ראשו ואח"כ עלה בו תמרה בשעת הדיחוי הנה נדחה מהמצנה לגמרי לכה אפשר דאינו חוזר ונראה, אבל איסור שנתמעט בחמה הרי גם בשעת מיעוטו יש עליו איסור דח"ש אסור מה"ת משו"ה שפחח חזר לאיסורו לגמרי, ובזה הנה מקום לומר דהא דפליגי ריו"ח ור"ל במנחות (דף נ"ד) אי יש דיחוי באיסורים אם לא

אזלי לשיטתם בענין חצי שיעור ביומא (דף ע"ד) אף אכמ"ל בזה, אבל באמת הרבה אחרונים ס"ל דגם במצות עשה ספק מותר מה"ת דהתורה על הודאי דברה ולא על הספק עיני חנות דעת ביו"ד סי' ק"י, וכ"כ להדיא המרכבת המשנה ברמב"ם פ"ט מה' טומאת מת והנני מעתיק לה דבריו שם לפי שהוא ספר שאינו מצוי כלל וזה לשונו שם: עיני תוס' חגיגה (דף ד' ע"א) ד"ה אלא טומטום וכו' ולולא דברי התוס' הנה מקום לתרץ פלקושיות התוס' לפמש"כ רבינו פאן דכל הספיקות מד"ס חוץ מספק פרת, דמשו"ה לא פריה הש"ס פ"ק דכ"מ גבי עשירי ספק תשיעי אצטריה קרא למעט ספיקא משום דה"א דהנה מעשר מספק ואסור לשוחטו מחוץ לעזרה דשחטי חוץ בכרת, ואצטריה נמי קרא לספק בהרת קודם שער לכן דלא נימא דטמא מספק ואסור במקדש וקדשיו דטומאת מקדש וקדשיו בכרת ושפיר פריה הש"ס ביומא אצטריה קרא לרבות ספק חלב דכוי דחלב הרי הוא בכרת ונדענו בלא קרא דכל חלב דאסור, וכרת וחסאת גם לאחר דכתיב כל אין בחלב כוי דומיא דתערובות חמץ דמרבין מכל ומ"מ פרת אין בון וניחא נמי הא דפריה בחגיגה שם ל"ל קרא למעט טומטום ממצות ראיה דהא גם בלא קרא הו"ל ספק מצות עשה ופטור דבר תורה, וכו' ע"ש שהאריה לנישב כל המקומות לשיטת הרמב"ם ועכ"פ ס"ל מפני דגם ספק מצ"ע מה"ת לקולא ופטור וכן ס"ל לעוד אחרונים אף די לנו באלה, ועיני מש"כ בענין זה בחידושי להלכות חגיגה ברמב"ם פ"ק ב' הלכה א': גם ביסוד השני בסברת הש"ך ביו"ד סי' קי"ט יש להעיר לכאורה מב"מ (דף נ"ה ע"ב) דתנו התם חמשה חומשין הן וכו' ותרומת מעשר של דמאי, ובגמ' שם אמר רבא ק"ל לר"א תרומת מעשר של דמאי וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה אר"נ א"ש הא מני ר"מ היא וכו' עכ"ל הגמ' וקשה לכאורה לסברת הש"ך פ"שחז"ל גזרו על הדמאי לא הו"ל לגזור לענין תשלומין דחומש דלענין הוצאת ממון הו"ל לאוקמה אדאורייתא, אכן הרה"ג ר' ישעיה נאייזאטץ הסביר בזה בקונטרס תוספת שביעית שלו הסבר הראוי להאמר וז"ל, דלכאורה לפמש"כ הש"ך דחכמים לא גזרו איסור להוציא ממון צריכין אנו לחקור ולהבין איה יש שום מציאות כלל לאיסור דרבנן, הרי בזה שאנו אוסרין דבר זה.

על האי גברא אנו מפסידין ממון, ועיני פני יהושע בגיטין (דף נ"ד ע"ב) ד"ה אמר אפיי כל שבידו וכו' דחשב זאת להפסד ממון, וכן מצאתי זאת בלשון הש"ך ביו"ד סי' קכ"ו סק"ג ע"ש ומצאתי עוד יותר בחידושי הרשב"א לגיטין (דף נ"ג ע"א) ד"ה מ"ט וכו' עשה"ט, וא"כ איה גזרו חז"ל איסור להפסיד ממון של זה, ונראה דבאמת זה לא דמי כלל להיה דש"ך ה"ל, דהש"ך קאמר רק להוציא עי"ז ממון ר"ל היכא דנתגלגל הדבר ונעשה עי"ז ממון במקום אחר בזה אמרינן דחז"ל לא גזרו לענין ממון, דמעיקרא כשגזרו רק לענין איסור גזרו, משא"כ בכל איסור דרבנן הנה ממילא פינו שחז"ל אוסרים דבר זה ממילא גם יופסד ממון ועל זה גופא היה עיקר גזרתם שלא יהיה היתר אכילה בדבר, ולזה יש להם פח כמו שמצינו שהפקר בי"ד הפקר גבי מקדש בחטי קורדינייתא, ומעתה לקמ"ד קושיתי ה"ל מגמ' דב"מ ה"ל, בהקדם מש"כ התוס' בכתובות (דף ל"ד ע"ב) ד"ה זר וכו' דשוגג דתרומה תשלומין דידיה פפרה הנה ולא ממנא ע"ש, וא"כ הנה פאן כפירת החומש במקום האיסור גופא, וכמו שאמרה תורה בתרומה דאורייתא פן אמרו חז"ל ג"כ גבי דמאי, וא"כ התשלומין פאן נכלל ג"כ בכלל האיסור גופיה שאמרו חז"ל

שדבר זה יהיה אסור באכילה וצריך כפירה כמו בתרומה דאורייתא דעגנו כפירה ועגנו
איסור גופא דבר אחד הוא דדא ודא אחת היא ועיין בחדושי למעילה (דף ב' ע"ב) שם
הבאתי את לשון הרמב"ם פ"י ה"ד מה' תרומות שפתיב ונ"ל, דמן הדין הנה דאין חייבין
חומש על תרומת מעשר של דמאי אבל אמרו חכמים דאם לא יתנו חומש יזלזלו בה
עכ"ל, והכ"מ לא הראה מקום לטעם זה אכן הוא מפני שבידלמי דמאי (פ"א ה"ב)
והובא בר"ש פ"ק דדמאי והאי טעמא שנייה גם בתרומה דרבנן, ומשו"ה בקרשים דלא
שנייה בהו זלזול דהרי בדילי אינשי מנהון יותר הרבה מחולין ונוהגין בהם כבוד משו"ה
היכא שאין בהו מעילה דאורייתא רק מדרבנן משלמין רק קרן ולא חומש, ועוד הארכתי
שם בזה בחילוק שבין תרמ"ע של דמאי שמשלם חומש לבין מעילה דרבנן שאין משלם
עליה רק קרן בדברים נכונים, אבל מ"מ צריכין אנו גם להסבירא שפתיב הרה"ג ר' ישעיה
נאייזאטץ דחז"ל שפיר גזרו חומש בדמאי כינון שהוא לכפירה משא"כ היכא שהתשלומין
הוא משום ממון כהה דמעילה כמש"כ התוס' בכתובות שם שפיר לא גזרו חומש דחז"ל
לא גזרו להוציא ממון: ואמת שיש לעיין עדיין בקדושת הגוף דיש ראשונים הסוברים
דבדודה"ג התשלומין לכפירה באין, למה לא יתחייב במעילה דרבנן שבהם חומש ג"כ,
ונצטרף לומר לשיטתם סבירא אחרת דדוקא בתרומה ובתרומת מעשר דבדאורייתא אין
בהם רק קרן וחומש משו"ה גם בתרומה דרבנן ובתרמ"ע של דמאי יש קרן וחומש,
משא"כ במעילה דבדאורייתא יש גם אשם מעילה עם הקרן והחומש והא בלא הא לא
סגי, משו"ה במעילה דרבנן דאשם אי אפשר להקריב ולא שנייה לומר כל דתקון רבנן
פעין דאורייתא תקון משו"ה פטור נמי מחומש ודי בזה פאן: פרק כ'.

עוד רצו אחרונים להסיר קושית התוס' דלכטיל פרוטה של הקדש ברוב של החולין.
בטענה דהא דתנו פינון שהוציא הראשונה מעל פנונת המשנה היא דהמעילה היא רק
מדרבנן, והרי מדרבנן ודאי דמטבע לא בטיל דהנה דבר שבמנין עכ"פ, ואולם לפי
שבתוספתא פ"ג דמעילה מפני דלר"ע פינון שהוציא את הראשונה מביא אשם תלוי
כמש"כ התוס', השתדלו להוכיח דגם אמעילה דרבנן יכול להביא קרבן מעילה, ויש
שרצו להעמיס זה בכוננת תירוץ התוס' גופא דמטבע חשיב ולא בטיל מדרבנן אבל מ"מ
שפיר מביא קרבן מעילה גם אדרבנן ואנכי לפי רגל חיבורי זה הנני מוציא לנפשי חובה
להביא דבריהם ואולם בתכלית הקיצור ולהעיר עליהם פינ' ה' הטובה עלי: זה לשון
הגאון משיב דבר ח"ג סי' ע"ד, והנראה לי להקדים דאפי' אי מדרבנן לא בטיל יש בו
מעילה מה"ת דממילא הוא קדוש מה"ת, וכמו דמצינו בירושלמי דשקלים פ"ב אהא דתנו
בני העיר שוקלין אחרים פחתיהן, מתניתין פליגא אר"ל וכו', עוד הוא משום תקנה
ואח"כ פליגי אמוראי אי נפלה לתקלין סדתינ או לתקלין עתיקין וקשה איך יקריבו
קרבתות ציבור ממעות שהן חולין מה"ת, ולמ"ל משום בטול ברוב דהא א מבטלין איסור
לכתחילה, אלא צ"ל דכשם שבי"ד יכולין להפקיר בע"כ ופטור מן המעשרות וכו' פן
יכולין להקדיש בע"כ וכ"ש בהוראה דלאו בע"כ הוא, אלא הבועלים מקדישין ע"ד
הוראתם מרצונם הטוב, וה"נ אם אינו בטל מדרבנן יכול להיות שמועלין בו אלא שלא
תקנו חכמים שיהא כל הפיס קודש וימעלו בכל פרוטה ופרוטה פינון דיש תקנה לחללה
על היתר, ונחלקו ר"ע ורבנן ר"ע סובר פינון דהראשון שציצא מן הפיס הקדושהו חכמים
מועלין בו וממילא שוב לא ימעלו באחרינא שהרי לא הקדישן פלהפיס, ורבנן ס"ל דאף

ע"ג דאָסרו ליהנות מ"מ לא תקנו כָּאן חֲכָמִים שְׂיִמְעֵלוּ בּוֹ עַד שְׂיִוְצִיא אֶת כָּל הַפִּיס, שְׁהָרִי יֵשׁ כְּמָה דְבָרִים שְׂאָסְרוּ חֲכָמִים מִשׁוּם קוֹדֶשׁ וְאִין בּוֹ מְעִילָה, וּלְהִכִּי אִם הוֹצִיא אֶת כָּל הַפִּיס מְעַל גַּם לְרַבָּנָן, וּר"פ לְטַעְמֵיהָ דְמַחְזִיב אֶסְפֵּק מְעִילוֹת אֲשֶׁם תְּלוּי וְהָרִי כָּל אֶחָד נֶאֱסָר מִסְפֵּק וְכֵן מִבְּנֵי בְּתוּסְפֵתָא דְמְעִילָה דר"ע מְחִיב רַק אֲשֶׁם תְּלוּי, עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים דְמַתְנִיתִין לֹא מִיָּרִי בְּכִיס פְּרוּטוֹת שְׁוֹת כְּמִבְּנֵי בְּתוּס' שֶׁם ד"ה הָיוּ, וְיָדוּעַ דַּעַת הַתּוּס' בְּשִׁבּוּעוֹת (דָּף מ' ע"א) ד"ה בְּטַעְנֵוּ דְפְּרוּטוֹת שְׂאִינָן שְׁוֹת לֹא חַד מִיָּנָא הוּא, וְהִשְׁתָּא יֵשׁ לְבָאָר פְּנוּנַת הַתּוּס' הִכִּי שְׁהַקְשׁוּ וְלִבְטִיל הָאִי פְּרוּטָה בְּרַבְּבָה שְׂיִהָא מוֹתֵר לְיִהְיֹנּוּ, דִּידוּעַ דְשִׁשִּׁים לֹא שְׂיִיָּה אֱלָא בְּמִיָּדִי דְאַכִּילָה וּכְמַש"כ הַתּוּס' בְּכַוּוֹרוֹת (דָּף כ"ב ע"א) ד"ה הִנֵּה דְלָא אִיתְּמַר טַעַם כְּעִיקָר לְעִנְיָן טוּמְאָה וְה"נ שְׁשִׁים דְנִפְיָק מִיָּנָה, וְכִי תִימָא מִשׁוּם דְהִנֵּה דְשִׁיל"מ וְלֹא בְטִיל וְא"כ שְׂיִיָּה בּוֹ מְעִילָה וּכְמַש"כ הָא לִיכָא לְמִימַר, שְׁהוּא מְדַרְבָּנָן וְא"כ לֹא גָזְרוּ בְּשִׁאִינוּ מִיָּנָה כְּמַש"כ הַר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב ע"א) וְהִכָּא הוּא שְׂאִינוּ מִיָּנָה פְּנ"ל, וְצ"ל דְלִיכָא אֱלָא חַד בְּכִיס אִי נָמִי מְטַבֵּעַ חֲשִׁיב וְלֹא בְטִיל מְדַרְבָּנָן וּכְמַש"כ, וְהַפְסָף מְשֻׁנָּה ז"ל [עִינֵי בְּדַרְבְּרִינוּ לְקַמָּן] מְפָרֵשׁ דְמִיָּרִי בְּפְרוּטוֹת שְׁוֹת מִשׁוּ"ה שְׁפִיר דְלֹא בְטִיל מִטַּעַם דְשִׁיל"מ, עַכְתָּ"ד הַמְשִׁיב דְבָר שֶׁם וְכ"כ עוֹד בְּחֻלְקָא א' ס' ל"ד ע"ש: וְמָה שְׂיֵשׁ לִי לְהַעִיר ע"ז הוּא דְמַלְבַּד שְׁפָל זֶה הוּא רְחוּק מְאוֹד בְּכַוּוֹנַת הַתּוּס', הִנֵּה הַדְּמִיוֹן לְהַפְקָר בִּי"ד קָשָׁה לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְכַח יֵשׁ בְּיַד בִּי"ד רַק לְהַפְקִיר שְׁלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר שֶׁל בְּעֵלִים הָרֵאשׁוֹנִים.

אָבֵל לֹא שְׂיִהְיֶה הַדְּבָר שֶׁל בְּעֵלִים חֲדָשִׁים וְמָה לִי בְּעֵלִים חֲדָשִׁים דְהַדְּיוּט מָה לִי דְהַקְדֵּשׁ. גַּם מָה שְׁהִבִּיא רְאִיָּה מְשִׁבּוּעוֹת (דָּף מ' ע"א) תּוּס' ד"ה בְּטוּעְנֵוּ שְׁפִתְבוּ דְפְּרוּטוֹת שְׂאִינָן שְׁוֹת לֹא חַד מִיָּנָא הוּא אֲתַפְּלָא, דְמָה עִנְיָן מִיָּנָה וְשְׂאִינוּ מִיָּנָה לְעִנְיָן מוֹדָה בְּמַקְצַת מִמֵּין הַטַּעְנָה לְעִנְיָן מִיָּנָה וְשְׂאִינוּ מִיָּנָה לְעִנְיָן דְשִׁיל"מ, וְהָרִי בְּב"ק (פ"ג מְשֻׁנָּה י"א) בְּשִׁנֵּי שְׁנוּרִים אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעַד אוֹ אֶחָד גְּדוּל וְאֶחָד קָטָן פְּטוּר הַמְזִיק מִלְשָׁלֵם אִפִּי דְמִי תָם וְקָטָן שְׁהוּדָה מִשׁוּם דְאִין הַהוּדָאָה חֲמִין הַטַּעְנָה עִי"ש בְּגַמ'.

וּבְדְשִׁיל"מ הָרִי וְדָאִי דְמִיָּנָה מִיָּקָרִי בְּכַהֲא"ג דַּל"כ לֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ דְשִׁיל"מ בְּתַעְרוּבוֹת דְיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ כָּלֵל, וְגַם בְּיָצָה שְׁנוּלְדָה בִּיּו"ט שְׁנוּתְעָרְבָה בְּבָצִים אַחֲרוֹת לְמָה לֹא תִבְטָל מ"ש שְׁנֵי בָצִים מְשֻׁנֵּי שְׁנוּרִים שְׁנוּיִם בְּגִדְלוֹת אֱלָא שְׁזָה תָם וְזֶה מוּעַד, אֱלָא ע"כ שְׂאִין הַנוּשְׂאִים שְׁנוּיִם דְלְעִנְיָן מוֹדָה בְּמַקְצַת הַטַּעְנָה לֹא אִמִּינוּ וְשְׂאִינוּ מִיָּנָה בְּשִׁמָּא מְשֻׁנְחִינוּ, וְאִפִּי בְשִׁהֵם דוּמִין בְּשִׁמָּא אִם תּוּבְעוּ חֲפָץ זֶה וְהוּא מוֹדָה לוֹ מְחַצָּה בְּחֲפָץ אַחַר הַדוּמָה לְגַמְרִי בְשִׁמָּא לְחֲפָץ שְׁהוּא תּוּבְעוּ אִין זֶה מִמֵּין הַטַּעְנָה, שְׁהָרִי הַתּוּרָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה אֲמָרָה שְׂצָרִיכָה הַהוּדָאָה לְהִיּוֹת דוּקָא זֶה גּוּפָא שְׁתַּבְּעוּ, אָבֵל לְעִנְיָן דְשִׁיל"מ דְבְּעִינָן שְׂיִהָא מִיָּנָה בְּשִׁמָּא וְדָאִי דְמְטַבְּעוֹת כְּסָף גְּדוּלִים וְקִטְנִים חַד מִיָּנָא הוּא, וְיֵשׁ עוֹד לְהַעִיר בְּזֶה אָבֵל הַנְּגִי סוּמָךְ עַל הַמְעִינֵי מִפְּנֵי שְׂאִינְנֵי רַק מְעִיר וְלְהַעִיר דִּי בְּמַש"כ בְּנָה: וְהַגָּאוֹן עֵין יִצְחָק ח"א ס' כְּתַב, שְׁלּוּלָא דְבָרִי הַתּוּס' י"ל בְּאַמַּת פְּנוּנַת הַמְשֻׁנָּה הוּא דְמְעַל רַק מְדַרְבָּנָן.

כְּדַמְצִינוּ בְּרִישׁ מְכִילְתִּין (דָּף ב') מֵאִי מְעַל מְדַרְבָּנָן וְכֵן שְׁנִינוּ לְעִיל (דָּף י"ת) הַנְּהַגָּה מִן הַחֲטָאת כְּשִׁהָא מְתָה כִּיּוֹן שְׁנִינְהָ מְעַל וְהוּא מְדַרְבָּנָן, וְעִינֵי לְעִיל וְדָף ב' ע"ב) תּוּס' ד"ה וְמִי אִיכָא שְׁפִתְבוּ דְאִיכָא מְעִילָה טוּבֵי דְאִינָן אֱלָא מְדַרְבָּנָן.

ובבאמת דברי התוס' צריכין ביאור דלמה לא ניחא להו לומר דהמעילה היא מדרבנן ואינה בטולה מטעם דשיל"מ, ואפשר לומר בכוננתם דהרי מבואר לעיל, (דף ב' ע"ב) דהנפ"מ בין מעילה מה"ת למעילה דרבנן דבדרבנן אונן חייב חומש ואשם רק קרן גרידא.

ובכריתות (דף כ"ב) איתא דאף ר"ע דמחייב ע ספק מעילות אשם תלוי מ"מ מודה דהקרן והחומש לא בעי לאתויי, וא"כ לא מצינו למימר דמעל דמשנתנו הוא דרבנן, דהא אמעילה דרבנן אינו מביא קרבן ועל ספיקה אינו מביא אשם תלוי וגם החומש נמי אינו חייב במעילה דרבנן כמש"כ לעיל, והקרן הרי אף ר"ע אינו מביא בספק מעילות אפי' בספק מעילה דאורייתא, ואף דמודה ר"ע במעילה מועטת דמביא הקרן כמבואר בכריתות שם אין זה רק עצה טובה כדי שלא יהיה צריך אח"כ להביא אשם ודאי משו"ה מביא הקרן עם אשם תלוי ומתנה כמש"כ התוס' בשבת (דף ע"א ע"ב) ד"ה מאן דאמר עיי"ש, ובאמר פרוטה בכיס זה הקדש לא שייך שיזכור אח"כ דהיתה הפרוטה הראשונה שלקח מן הכיס הקדש [א"ה אין זה ממוקד, דהרי התוס' העמידו קושיותם אנפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו ובודאי יכול להיות שיזכור אח"כ איזה פרוטה היתה של הקדש, וצ"ל בכוננתו דמסתמא נפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו ופרוטה בכיס זה הקדש תרתי כבי אלו בחד גוונא מיירי, וטפי הול"ל דכיון דכל המעילה היא מדרבנן א"כ גם לאחר שיזכור לא יהיה צריך להביא אשם מעילה וא"כ למה יביא עתה קרן ודו"ק] וא"כ אף ר"ע אינו מביא עתה הקרן ומזה הוכיחו התוס' דע"כ מעל דמשנתנו מעל מדאורייתא קאמר: אבל לענ"ד אין זה רק לשיטת התוס', אבל לדידי י"ל דאין זה מוכרח דהמעילה היא מה"ת וי"ל דמעילה דקאמר ר"ע מעילה מדרבנן קאמר, וכן ראיתי דגריס הצ"ק בתוס' גופא באמת כזה"ל, וליכא למימר דליכא אלא חד בכיס דא"כ מאי עד שיוציא את כל הכיס דקאמר, הו"ל למימר עד שיוציא את השנייה, וי"ל דמעילה מדרבנן קאמר אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל עכ"ל, הרי להדיא דהאי מעל מדרבנן הוא, והא דקשה אליכא דר"ע דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי הא אינו חייב קרבן על מעילה דרבנן י"ל בזה דהרי הטעם שאין מביאין אמעילה דרבנן אשם מעילה הוא משום דהנה חולין בעזרה וממילא דאינו מביא נמי חומש כמש"כ רש"י ותוס' במעילה (דף ב' ע"ב) ע"ש, ונ"ל דזה אינו רק למ"ד חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא אבל למ"ד חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא יכול הוא באמת להביא גם אשם גם אמעילה דרבנן.

כדמצינו בגזיר (דף כ"ט) אהא דהאיש מדיר את בנו בגזיר ומביא קרבן אף שאינו אלא לחנכו במצות משום דקסבר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ע"ש ונהרי בחולין (דף י"ז) אמרינן דר"ע סבר בשר תאונה לא איתסר פלל ורי"ש סבר בשר נחירה לא אישתי פלל, ופירש"י ד"ה בשר נחירה לא אישתי וכו' ונביחה דכתיב.

בהאי קרא וכו' אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה עכ"ל, חזינו מזה דרש"י ס"ל לחד תירוץ דלר"ע דס"ל דקרא דוכי ירחק ונבחת אתי לאסור בשר נחירה אין לו שום קרא לחולין שנשחטו בעזרה א"כ ודאי דס"ל חולין שנשחטו בעזרה מדרבנן הוא, וממילא מביאין קרבן גם על מעילה דרבנן וכההיא דגזיר הנ"ל, ונשפיר א"כ י"ל דמעל דקאמר מדרבנן הוא דקאמר ר"ע דהרי חולין שנשחטו בעזרה מדרבנן הוא לדידיה, ועל פי זה יש לדון בשיטת הרמב"ם לפי מש"כ המל"מ פ"ב דגזירות הי"ג וכמש"כ הרמב"ם בפ"א

מה' מעילה הלכה וא"ו ודו"ק פי קצרת: ועוד י"ל אליבא דר"א דאמר אדם מתנדב אשם תלוי בכל יום כדאימא בכריתות (דף כ"ה) ולדידיה י"ל דאף על מעילה דרבנן מיימי אשם תלוי, ואין בוחשש חולין בעזרה דהא יכול להביא ולהתנות דאם לא מעל יזה נדבה כדמצינו בכריתות (דף י"ח ע"ב) ועיין ביו"ד סי' ה' ובאו"ח סי' א', ומצינו בחולין (דף מ"א) דעל סתם משנה אמרינן הא מני ר"א היא וא"כ י"ל דמעל דמשנתנו הנה רק מדרבנן, ואפ"ה מביא אשם תלוי משום דיכול להתנות כר"א, והא דאימא בריש מעילה דעל מעילה דרבנן אינו מביא אשם וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' מעילה היינו משום דהלכה פרבנן דר"א דאין אדם מתנדב אשם תלוי, והא דס"ל לרבנן דלא מעל עד שיוציא את כל הפיס להסוברים ביו"ד סי' ק"ט דאיסור הבטל ברוב נהפך האיסור להיתר עדיין תקשה לחכמים אמאי מעל, ואפשר לומר דלחכמים נמי האי מעל רק מדרבנן הוא, אף זה ניחא לפי הסברא שכתבנו בראשונה דחולין שגשחטו בעזרה לאו דאורייתא.

אבל לסברא השניה דמתנדב אדם אשם תלוי בכל יום כר"א אפתי לא אתי שפיר לרבנן דמשנתנו, דאיך יביא אשם נדאי על מעילה דרבנן דאשם נדאי אינו יכול להתנות משום נדבה לכו"ע, אכן להסוברים דבטול ברוב הוא מצד רוב המברר ומשו"ה ס"ל להנהיג דקיימי בהו שטיה דאסור לאחד לאכול את פולן, כמש"כ התוס' בחולין (דף ק') ד"ה בריה וכו' והובאה דיעה זו ביו"ד סי' ק"ט ע"ש, א"ש הו מעל דחכמים דכיון דהוציא את כל הפיס שפיר מעל אף מה"ת דהא בכהאי גוונא לא שייך רוב המברר, וזהו פשיטת הסוברים בהו דבכורות (דף כ"ג) דהא דנבלה בטילה בשחוטה ומ"מ מטמאה במשא מה"ת הוא מטמא ודלא פשיטת התוס' שם דהוא מדרבנן עיין בדבריהם בבכורות שם עכת"ד העיין יצחק: והנה סוף דבריו אלה הנה דלא כדברי הפמ"ג ביו"ד סי' ק"ט ובפתיחה להלכות תערוכות שכתב כמה פעמים דאפי' להסוברים דאסור לאדם אחד לאכול את פולן אין זה אלא מדרבנן ע"ש וזה פשוט, אבל זה נדאי אין לומר דלחכמים דמתניין מעל פשהוציא את כל הפיס מדרבנן ובאמת אינו חייב לשלם רק הקרן, דבתוספתא פ"ג דמעילה איתא בזה"ל פרוטה של הקדש שנפל לתוך הפיס או שאמר וכו' כיון שהוציא את הראשונה מביא אשם תלוי ואת השניה מביא אשם נדאי דברי ר"ע וחכמים אמרינן אינו מביא אשם תלוי עכ"ל התוספתא הרי להדיא דחכמים פליגי רק אאשם תלוי אבל פשהוציא את השניה מביא אשם נדאי לכו"ע, ותוספתא זו נעלם במח"כ מהצ"ק וכנראה שנעלמה גם מהעין יצחק שהרי לא הזכירה כלל, וכתוספתא זו מפורש גם בירושלמי פ"ו דדמאי בזה"ל תנא על הראשונה מעל בספק ועל השניה מעל בנדאי דברי ר"ע עכ"ל, ומתוספתא וירושלמי האלה תמיהה קיימת על התוס' בסוטה שהבאתי לעיל פרק א' שרצו לפרש דר"ע מחייב פשהוציא הראשונה אשם נדאי מטעם ברירה ודבריהם צע"ג: והנה מה שבנה העין יצחק יסוד דלר"ע חולין שגשחטו בעזרה לאו דאורייתא על תירוץ אחד ברש"י חולין הנ"ל, לענ"ד יסוד רעוע הוא מאוד דמלבד דלתירוץ השני ליכא למימר הכי הרי גם לתירוץ קמא י"ל דתיתי שמעת מינה ואין להאריך בזה ועיין מלא הרועים ערך חולין שגשחטו בעזרה, אוילם הסברא השניה דר"פ ס"ל כר"א דמתנדב אדם א"ת הוא דבר מתקבל מאוד.

ויש לי להביא ראיה לדבריו מהא דכתב רש"י בשפת (דף ע"ב ע"ב) אהא דאמר עולא למ"ד אשם נדאי לא בעי ידיעה בתחילה, ופירש"י פלוגתא דר"ט ור"ע היא בכריתות

דר"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי [נענין לעיל פָּרָק א'] ומודה ר"ע שאינו מביא את מעילתו פְּלוּמֵר הַקֶּרֶן וְהָאֲשָׁם עַד שֵׁינֻדַּע לוֹ, ר"ט אומר מה לזה מביא שתי אשמות וכו' יביא קָרֶן וְחֹנֶמֶשׁ וְיָבִיא אֵיל וְיִתְּנָה אִם וְדָאֵי מְעֵלְתִי זֶה מְעֵלְתִי וְזוֹ אֲשָׁמִי וְכוּ' אֶלְמָא לֹא בְּעֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה דְהָא לֹא אֲתִיבָדַע פִּי אֲתִיבָא וּמְכַפֵּר לִיהַּ עַכ"ל רש"י שם, מְבִנְיָא דַס"ל דְלַר"ע גַּבֵּי אֲשָׁם בְּעֵינֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' עַל רש"י קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה דְהָא מְפִנְרֵשׁ בְּפִרְיִתוֹת שָׁם דְּמוּדָה ר"ע בְּמַעֲלָה מוּעֲטַת דְּמִבִּיא אֲשָׁם אַחַד וּמִתְּנָה, וְקָאָמַר עֲלָה רָבָא בְּגַמ' שָׁם דְּמִדְּבָרֵי שְׁנֵיהֶם נִלְמַד דְּאֲשָׁם וְדָאֵי לֹא בְּעֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה.

הרי דמפּוֹרֵשׁ גַּם לַר"ע דְּלֹא בְּעֵינֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה בְּאֲשָׁם וְדָאֵי וְע"כ דְּחֵו הַתּוֹס' שָׁם דְּבָרֵי רש"י בְּשֵׁתֵי יָדִים וְנִרְאָה לִינִישָׁב שֵׁיטַת רש"י בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת: דְּהֵנָּה כְּבָר כְּתַבְתִּי בְּפָרָק א' דְּלַרְבָּא דַס"ל דְלַר"ע לֹא בְּעֵינֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת בְּאֲשָׁם תְּלוּי, וְרַב נַחְמָן דַס"ל דְלַר"ע בְּעֵינֵי חֲתִיכָה א' מִב' חֲתִיכוֹת וְאֵינֵן לְדִינָא קִי"ל כְּרַב נַחְמָן ע"ש בַּפ"א פִּי לֹא אֶכְפֹּל פְּאֵן הַדְּבָרִים, וּבְהִיּוֹת פִּי י"ל דַס"ל לְרש"י דְהָא דְאָמַר רָבָא מְדַבְּרֵי שְׁנֵיהֶם נִלְמַד דְּאֲשָׁם וְדָאֵי לֹא בְּעֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה זֶה יַעֲלָה לְשִׁיטְתָּיָה דְּנֻקָּא דַס"ל דְלַר"ע לֹא בְּעֵינֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת, דְּהֵנָּה כְּבָר חֲקֵרוּ רַבִּים לְהִרְמַב"ם דַס"ל בַּפ"ט מַה טְּוִמְאַת מַת דְּסַפֵּק דְּאוֹרֵייתָא מַה"ת לְקוֹלָא וְרַק מְדַרְבְּנֵי הוּא לְחוּמְרָא א"כ אִיךָ מְבִיאִין אֲשָׁם תְּלוּי עַל הַסַּפֵּק, וְתִירְצוּ הָאֲחֵרוּנִים דְּכִינֵן דְּהִרְמַב"ם פִּסְק כְּרַב נַחְמָן דְּבְעֵינֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת שִׁיבְעֵי אִיסוּרוֹ בְּכַה"ג גַּם לְהִרְמַב"ם סַפֵּק מַה"ת לְחוּמְרָא, וּבְאַמַּת לְמ"ד דְּלֹא בְּעֵינֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת ע"כ צָרִיכִין אֲנוּ לִזְמַר דְּמִתְּנַדְּב אָדָם אֲשָׁם תְּלוּי בְּכָל יוֹם וְעֵינֵי בִירוּשְׁלַמִי שֶׁהֵבִיא אֶה"ש"ף בִּי"ד ס' כ"ז] וְהִשְׁתָּא בְּשִׁלְמָא לְרָבָא דַס"ל דְר"ע לֹא בְּעֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת, מִמִּילָא מַאי דְתִנֵּינֵן בְּמִשְׁנָה דְר"ע מְחִיב עַל סַפֵּק מְעִילוֹת א"ת מִיְיָרֵי אִפִּי בְּחֲתִיכָה אַחַת, וְא"כ נְהִי דִיכוּל לְהִבִּיא אֲשָׁם תְּלוּי עַל סַפֵּק זֶה אַע"ג דְּסַפֵּק דְּאוֹרֵייתָא מִתְרַמַּת מַה"ת אֶבְל אִיךָ קָאָמַר דְּבְמַעֲלָה מוּעֲטַת מְבִיא אֲשָׁם וְדָאֵי וּמִתְּנָה, אִיךָ תוֹעִיל לוֹ יְדִיעָה זֶה לְאֲשָׁם וְדָאֵי דְהֵגַם דְּנוּדַע לוֹ שְׂאֶכְל סַפֵּק קוֹנְדֵשׁ סַפֵּק חוֹלִין הָא בְּחֲתִיכָה אַחַת עֲדִינֵן סַפֵּק מִתְרַמַּת מַה"ת וְלֹא נוּדַע לוֹ עֲדִינֵן יְדִיעַת אִיסוּר פְּלִל, וּמוֹכַח לְשִׁיטְתָּיָה שְׁפִיר דְלַר"ע נְמִי לֹא בְּפִי בְּאֲשָׁם וְדָאֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה, אֶבְל בְּשִׁבְתָּ שָׁם י"ל דְקָאֵי לְהִלְכָה דְקִי"ל כְּרַב נַחְמָן וּמִמִּילָא בְּכַה"ג דְּמִיְיָרֵי ר"ע בְּמִתְנִיתִין בְּאַכְל אַחַד אֶת הָרֵאשׁוֹנָה וּבָא אַחַר וְאַכְל אֶת הַשְּׁנֵי מִיְקָרֵי חֲתִיכָה מִב' חֲתִיכוֹת, וּמִשׁוּ"ה צִייר רש"י שָׁם בְּחֲתִיכָה מִב' חֲתִיכוֹת וְכִמוֹ שְׂכַתְבְּתִי לְעִיל פָּרָק א', וּמִמִּילָא לֹא מוֹכַח פְּלִל דְלַר"ע לֹא בְּעֵינֵי בְּאֲשָׁם וְדָאֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלֵלָה דִי"ל דְשִׂאנִי הָכָא דְאֲתִיבָדַע לִיהַּ יְדִיעַת אִיסוּר מְסַפֵּק עַכ"פ וְסַפֵּק כְּזֶה הָרֵי אִיסוּר מַה"ת לְכו"ע אַף לְהִרְמַב"ם, דְּהָרֵי אֶקְבַּע אִיסוּרָא וּמִיְקָרֵי שְׁפִיר יְדִיעָה לְעֵינֵי זֶה שְׂיֻכַּל לְהִבִּיא אֲשָׁמוּ, אֶבְל בְּלֹא הו"ל יְדִיעָה פְּלִל מוּדָה ר"ע דְאִינוּ יְכוּל לְהִבִּיא אֲשָׁם וְדָאֵי וּמִתְנַרְץ שְׁפִיר דְבָרֵי רש"י ז"ל, וּמְבִנְיָא ג"כ לְפִי"ז דְלַרְבָּא עַכ"פ וְדָאֵי דַס"ל דְלַר"ע דְּלֹא בְּעֵינֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת וּמִמִּילָא דַס"ל ע"כ דְּמִתְנַדְּב אָדָם אֲשָׁם תְּלוּי בְּכָל יוֹם וְה"ה נְמִי לַר' זִירָא אֶלְיָבָא דְר"ע מוֹכַח הָכִי, וְא"כ אַף דְאֶלְיָבָא דְרַב נַחְמָן יְכוּל ר"ע לְסַבֵּר גַּם דְּלֹא כַר"א, מ"מ פְּלִל בְּיָדֵינוּ דְאֶפּוֹשִׁי פְּלוּגְתָּא לֹא מְפָשִׁינֵן וְא"כ לְכו"ע דַס"ל דְלַר"ע כַר"א דְאָדָם מִתְנַדְּב אֲשָׁם תְּלוּי, וְשְׁפִיר מְצִינֵן לְמִימַר דְר"ע סָבַר פִּינֵן שְׁהוּצִיא אֶת הָרֵאשׁוֹנָה מְעַל הֵינֵנוּ מְדַרְבְּנֵי וּמ"מ מְבִיא א"ת, אִפִּי אִם נִימָא חוֹלִין שְׁנִשְׁחֲטוּ

בעזרה דאורייתא פיון דס"ל מתנדב אדם אשם תלוי ויכול להביא ולהתנות פן רצייתי לומר: שבתי וראיתי דאף שהדברים מצד עצמן נכונים מאוד מ"מ יש להעיר עליהם.

דהרי השב שמעתתא שמעתא א' פ"ד החליט דרבא ס"ל על כל פנים ספק דאורייתא מה"ת לחומרא, אלא דאנו פסקינו פאפיי ורב שימי דפליגי עליה ע"ש שהביא שגם הרשב"א כתב פן פ"ק דחולין וע"ש שבאר בזה כל הצורה בחולין שם (דף ט' ע"ב), וא"כ הרי תשאר לדברינו קושיא עצומה דמנ"ל לרבא דלר"ע לא בעינו באשם ודאי ידיעה בתחילה, דילמא באמת בעי ידיעה בתחילה אף פיון דספק דאורייתא מה"ת לחומרא הרי נודע לו ידיעת איסור מספק עכ"פ, וא"כ ע"כ נהיה מוכרחין לומר דס"ל ידיעת ספק לא שמה ידיעה לענין אשם ודאי, וא"כ גם לרב נחמן מוכרח דלר"ע לא בעינו באשם ודאי ידיעה בתחילה, וגם שוב אין לנו שום הכרח דלר"ע מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום פדהוכחנו לעיל פיון דרבא ס"ל ספק דאורייתא מה"ת לחומרא, ומ"מ יש מקום עדיין ליישב כל דברינו אף אינני יכול להאריך בזה פאן יותר מדי והנני רק מעורר: היצא מדברינו בכל הפרקים אשר ערכנו בזה עד עתה דקושית התוס' דלבטיל פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס ברוב דחולין, היא קושיא אלימתא היא לשיטת התוס' וכל אלה שחפצו לומר דקושיתם מעיקרא לא קשה מידי מאיזה טעם שמצאו אין הצדק אתם, ואציין בקצרה מענינם של הפרקים הקודמים בשיטה אחרונה של חלק הראשון הנה פאן, דאין לומר דטעם הקרבן מעילה הוא משום ברירה כמש"כ התוס' בסוטה (דף י"ח) חדא דהתוס' בעצמם שם החליטו דבמעורב מתחילתו ואי אפשר לברר אז דוקא שייך לומר ברירה, אבל אם הנה ניכר מתחילתו וא"כ נתערב אין שייך לומר ברירה עיי"ש בתוס' סוטה ולעיל פרק א', ומלבד זה התוספתא סתירה גלויה לדבריהם וכן הירושלמי שהבאתי בפרק זה פן לומר דמתניתין אתיא כר"י דמין במינו לא בטיל אפי' באלף אי אפשר לשיטת התוס' דר"י דס"ל מב"מ לא בטיל הוא דוקא בלח בלח אבל גבי יבש ביבש מודה דשפיר בטיל אפי' מב"מ ומבואר זה בדברינו לעיל פרק ג' [וכ"כ הרב תפא"י במשניות פאן, רק מש"כ דר' יוסי ור"ש גמי ס"ל כר"י דמין במינו בלח לא בטיל לא נהירא לענ"ד ועיין בספר מלא הרועים]: ובזה נדחה גם תירוצו של התפא"י פ"ט מ"ז דבכורות על קושית התוס' פ"ק דב"מ (דף ו' ע"ב) בקפץ אחד מן המנויים לתוכן דלבטיל ברוב, ומצא שם עצמה ע"פ הפלל דמין במינו לר"י לא בטיל עיין בדברינו לעיל שם פ"ג (והוא סותר בבכורות שם דברי עצמו בסוף מכילתין מעילה פמוכן], גם לומר כמש"כ התפא"י במשניות פאן במעילה ע"פ המרדכי דסוף חולין דאיסור שנולד בתערובות לא בטיל גמי אין סברא כלל, חדא דהתוס' בנו יסוד קושיתם על פרוטה שנפלה לתוך הכיס שלא נולד האיסור בתערובות, ותו דיש הרבה ראשונים דלא ס"ל סברת המרדכי כלל וא"כ אפי' אם הקשו התוס' קושיתם אפרוטה בתוך פיס זה הקדש גמי א"ש קושיתם דגם התוס' פאן ס"ל דלא כהמרדכי וזה נתבאר לעיל בארובה בכמה פרקים, וכן לומר דטעם ממונא לא בטילה הפרוטה של הקדש אי אפשר לדעת התוס' דהרי יש כמה גוונא דכסף הקדש אין לו דין ממון לענין בטול רק דין איסור ומשנתנו סתמא קתני משמע דבכל גוונא איירי וגם זה נתבאר ברובה לעיל בכמה פרקים וגם לומר באחרונה פאין תירוצו אחר דמעל דמתניתין מדרבנן קאמר אי אפשר אפי' ע"ד הדוחק שהרי התוספתא והירושלמי הנזכרים לעיל פרק זה אומרים מפורש דמביא א"ת בהוציא את הראשונה

ואֲשֶׁם וְדַאי בְּהוֹצִיא הַשְּׁנִיָּה וְהִירוּשְׁלָמִי בְּעֶצְמוֹ פ"ז דְּדִמְאֵי שְׁם צָרִיף בְּיָאוּר שְׁלֵא נִתְבְּאָר עֲדִינָן אֶל נִכּוּן ע"ש וּבִמְפָרְשִׁים] וְהַתּוֹס' פֶּאֶן אֲזִילִי בְּשִׁיטַת הָרֵאשׁוֹנִים דס"ל דע"י בְּטוּל בְּרוּב נִתְהַפֵּף הָאִסּוּר לְהִתֵּר, וּא"כ אפ"י אִם נִימָא דר"ע ס"ל דְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְּעֶזְרָה לָאוּ דְאוֹרֵייתָא אוּ דִּיִּסְבֹּר כר"א דְּמִתְנַדֵּב אָדָם אֲשֶׁם תְּלוּי מ"מ אִיף יָבִיא אֲשֶׁם וְדַאי כְּשֶׁהוֹצִיא הַשְּׁנִיָּה פִּינּוֹן דְּפְרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּטֵלָה מֵה"ת בְּרוּב, וְהִנֵּה בַתְּשַׁב"ץ ח"א ס' קל"ח בְּעוֹבְדָא שְׂרָאוּבּוֹן שֶׁהוּא חֶבֶר עִיר נֶדֶר הִנָּאָה מִשְׁמַעוֹן, וְקַפְצִי שְׁמַעוֹן וְהַדִּירוּ, ג"כ הִנָּאָה לְרֵאוּבּוֹן מִמֶּנּוּ, וְכַתֵּב הַתְּשַׁב"ץ שְׁם דְּאִסּוּר לְרֵאוּבּוֹן לִיקַח הַשְּׂכִירוֹת הַקְּצוּב לֹא מִקְּנוֹת הַקֶּהֱל מִשׁוּם תְּעַרְבוּבוֹת מְעוֹת שְׁמַעוֹן שְׁבָהֶם, וְאִין לֹאמֵר דְּכְשִׁנוֹתָנִים לְרֵאוּבּוֹן הַשְּׂכִירוֹת הַנּוֹבֵר הַדְּבָר דֵּהֶם מִמְּעוֹת שְׂאָר הַקֶּהֱל, דֵּהֵא בְּדְאוֹרֵייתָא אִין בְּרִירָה וּנְדָרִים אִסּוּר תּוֹרָה הוּא עַכְתָּ"ד, וְכַתֵּב שְׁם גַּם הַסְּבָרָא דְלֹא שְׁיִיף בְּיִטּוּל מִשׁוּם דְּנְדָרִים הו"ל דְּבִשְׁלִ"מ, וְקִשָּׁה הַרְבֵּה בְּדְבָרֵינוּ ג"כ דֵּהֲרִי הָא דְדִשְׁלִ"מ לֹא בְּטִיל הוּא מְדַרְבָּנָן לְבַד, וּא"כ אִם שְׁיִיף פֶּאֶן עֲנִין בְּרִירָה הו"ל רַק בְּדַרְבָּנָן וְלֹא בְּדְאוֹרֵייתָא, וְתוּ דְלֵהִיפּוּף פֶּאֶן לֹא שְׁיִיף עֲנִין בְּרִירָה פְּלִל כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' בְּסוּטָה (דף י"ח ע"א) וּבַתְּמוּרָה (דף לָמ"ד ע"א) בְּדָבָר שֶׁהוֹפֵר הָאִסּוּר וְנִתְעַרַב אַח"כ, וְגַם עַל הָעוֹבְדָא דְשָׁם יֵשׁ לְהַעִיר דֵּהֵא קִי"ל דְּמִמוֹנָא לֹא בְּטִיל כְּמוֹ שֶׁהַעֲרָנוּ לְעִיל עַל הַתּוֹס' דִּין בְּאַרְנוֹכָה, אִוְלָם אַחֲרֵי שְׁיַעֲיִין הַמְּעִיִין בְּדְבָרֵינוּ עַד פֶּאֶן וּבְדְבָרֵינוּ לְהֵלֵן אֶקְוָה שְׁיִמְצָא מַעְצָמוֹ הַדְּבָרִים הָרֵאוּבּוֹן לְדָבָר גַּם אוֹדוֹת הַתְּשׁוּבָה הֵיבֵא שֶׁל הַתְּשַׁב"ץ וְתוּן לְחֻכְם וְיִחְכֶם עוֹד: אִף זֹאת צָרִיף לְדַעַת דְּלֵהִקְשׁוֹת לָמָּה לֹא נִימָא פֶּאֶן כָּל דְּפָרִישׁ מִרְּבָא פָּרִישׁ וְלָמָּה יִמְעוֹל לר"ע כְּשֶׁהוֹצִיא הָרֵאשׁוֹנָה, אִין זֹו קוּשְׁיָא עֲצוּמָה פְּלִל דִּי"ל דְּבָאָמַת אִיירי ר"ע רַק כְּשֶׁפֶשֶׁט יָדוּ וְלִקַּח מִן הַפִּיס דְּבַכָּה"ג גַּם בַּט' חֲנוּיּוֹת לֹא אֶמְרִינָן כָּל דְּפָרִישׁ וְכו', וְהִיכָא דְּפָרִישׁ מְטַבַּע מַעְצָמָה מֵהַפִּיס מוֹדָה ר"ע דְּאֶמְרִינָן כְּדַמְר"פ, וְמָה שֶׁפְּתַבְּתִי עַל יְסוּד קוּשְׁיָא זֹו דְּנִימָא כְּדַמְר"פ בְּפָרְקִים הַבָּאִים לְהֵלֵן אִין זֶה אֶלָּא לְבָרֵר הָעֲנִינִים וּמִמִּילָא רִוּוּחָא שְׁמַעְתָּתָא וְנִכּוּר מְסִירַת מוֹדְעָה זֹו: וְלֵהִשְׁלִים עֲנִין בְּיִטּוּל מְמוֹנָא אָבִיא בְּפָרְקִי זֶה תְּשׁוּבָה וְשֶׁקְלִיא וְטָרִיא בְּעֲנִין זֶה מְסַפֵּר דְּבָרֵי דוֹדִים לְהַגָּאוֹן ר' חֲנוּף הָעֲנַדִּיל פְּרִידְלָאָנְד וְהַרְבֵּ ר' שְׂאוּל בֶּן הַלּוּי ס' ט' וְי"ד וְנ"ל, לְהַגָּאוֹן הָאֶמְרִינָי וְכו' וְכו' מו"ה יִשְׂרָאֵל סַאלֵאנְטֵר וְכו' וְכו', מָה דְּחִיָּדֵשׁ הַדְּר"ג דֵּהִיכָא אֶמְרִינָן מְמוֹנָא לֹא בְּטִיל וְאִף הָאִסּוּר דְּשְׁיִיף לֹא בְּטִיל, הִיִּינוּ דְּנֹקָא הִיכָא דְּתֵלִיא בְּבַעֲלִים כָּל דְּהוּ כְּמוֹ תְּחוּמִין שְׁנוּהֵג בְּכָל אוּ מִי שְׁנִתְעַרַב וְכו' בְּזֶה דְּנֹקָא אֶמְרִינָן דְּלֹא בְּטִיל מְמוֹנָא דְּבַעֲלִים, וְאִף אִם נִימָא דְּתְּחוּמִין אִינוּ אֶלָּא בְּשַׁל יִשְׂרָאֵל מ"מ לֹא נִתְעַרַב אֶלָּא בְּשַׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתוֹ וְאִינוּ בְּדִין שְׁיִתְבַּטַּל שְׁם בְּעָלִים דְּחֶבְרִי בְּשַׁלוּ, אֶבֶל בְּרִיבִית דְּהָאִסּוּר אִינוּ אֶלָּא דְּנֹקָא בְּבַעֲלִים דִּישְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְעַרַב בְּשַׁל עַכּו"ם י"ל שְׁפִיר דָּאָף דְּמִמוֹנָא לֹא בְּטִיל מ"מ קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל דְּבַהֲאִי מְמוֹנָא שְׁפִיר בְּטִיל בְּמִמּוֹן עַכּו"ם וְנַעֲשֶׂה כְּמִמּוֹן דְּעַכּו"ם דְּשָׂרִי לְהַלּוּוֹתוֹ בְּרִיבִית, כְּמוֹ דְּאִיתָא בִּיבְמוֹת (דף פ"ב) דְּחֶתִּיכָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ חֲטָאת שְׁנִתְעַרְבָה בְּחֶתִּיכוֹת שֶׁל חוֹלִין דְּבָטַל אִף דְּזֶה הָוָה מְמוֹן גְּבוּהָ אֵלוּ דְּבָרֵי הַרְבֵּ גָאוֹן יִשְׂרָאֵל, מְכָאן וְאִילָף דְּבָרֵי צָעִיר הַתְּלַמִּידִים:.

לְפַעַנ"ד הָרִי קְדוּשַׁת בְּכוֹר וְדַאי דְּתֵלִיא בְּקְדוּשַׁת בְּעָלִים דִּישְׂרָאֵל, וְאֵעִפ"כ מְבוֹאָר בְּבִכּוֹרוֹת (דף ג' ע"א) דְּאֶפְי' אִם יֵשׁ לְעַכּו"ם אֶחָד מִמָּאָה פּוֹטֵר מְבִכּוֹרָה, וְלֹא אֶמְרִינָן דְּלְבְּטִיל חֶלֶק דְּעַכּו"ם בְּרִוּבָא וְלִיְהוֹי כְּכּוּלוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְיִתְחַיֵּיב בְּבִכּוֹרָה, וּבְגַמ' שְׁם מְפֹרָשֶׁה־טַעַם מִשׁוּם דְּעָרִיבֵי בֵּיהַ חִילִין.

דְּפָרִיף שֵׁם מ"ש מְנַפְלִים דאע"ג דְּלִיכָא בְּהוּ חֵיוֹתָא קְדוּשֵׁי הָכִי הַשְׁתָּא וְכוּ' הָתָם פִּינּוּ דְלָא
עָרִיבֵי בִיָּה חֻלְיִין וְכוּ' הֵכָא פִּינּוּ דְעָרִיבֵי חֻלְיִין בְּהוּ לָא קָרִינּוּ בְּהוּ כָּל בְּכוֹר וְכוּ', וְאִם נִדְחָה
ע"פ סְבֵרַת הַמְרָדְכֵי דְבְּמַעֲרָב מִתְחִילַת בְּרִייתוֹ לֹא שִׁינָה בִּיטוּל, מ"מ וְקוּשָׁה מִשְׁתַּפּוֹת
שֶׁל נְכָרֵי בְּהָאָם דְּפוֹטֵר ג"כ אפ"י מְקַנָּה קוֹדֵם לִידָה וְאַפ"י חֵלֶק שְׂאִינוּ מְבֹנָר וְלֹא אֲמָרִינוּ
שֶׁחֵלֶק הָעֶפּוֹ"ם יִתְבַטֵּל בְּרוּב, וּבְפִסְחִים (דָּף וְא"ו) בְּעִיסַת אֲרֻנוּנָא אִי לֹא מִשּׁוּם דְּלִית
לֵיהּ קָלָא הֵנָּה פְּטוּרָה מִחֵלָה אֲף דְאֲרֻנוּנָא הוּא אֲחָד מֵעֶשֶׂר, וְלִדְעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים אפ"י
כְּשִׁישׁ לְהִשְׁרָאֵל לְחֹד שְׁיַעוּר חֵלָה, וְכֵן הוּא בִּי"ד ס' ש"א גְּבִי בְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה
דְּשׁוֹתְפּוֹת פֶּהוּ אוֹ לוי פּוֹטֵר בְּכָל שְׁהוּא וְכֵן לְעֵנִין מִתְּנוּת זְרוּעַ וְלַחֲנִים [אַמַּת דְּלַפְמִש"כ
הַשֵּׁמ"ק ב"ב"מ (דָּף וְא"ו ע"ב) אֲקוּשְׁתֵּי הַתּוֹס' שֵׁם ד"ה קִפְז דְּאֲף שְׁנַתְבַטֵּל בְּרוּב מ"מ
עֶשְׂרֵי סֶפֶק מְקָרֵי יֵשׁ לְדַחֲוֹת רְאֵיָה זֹו וְאֲף דְּבִאֲיַבְעִית אִימָא אֲמָרִינוּ דְּבְּכוֹר רְנוּבָא בְּכוֹר
מִשְׁמַע, לֹא מִשּׁוּם בִּיטוּל הַמוּעֵט בְּרוּב אֲתִי עֲלֵה, אֲלֵא דְמִשּׁוּם הָרוּב מְקָרֵי בְּכוֹר וְנוֹתָן
רוּב דְּמִים לְפִהוּ: וְכֵן מִש"כ רש"י יוֹמָא (דָּף י"א) אֵהָא דְאַבּוּלֵי דְמַחֲזוּנָא מ"ט לֹא עֲבָדֵי
בְּהוּ רַבְּנָן מְזוּנָה דְמַחֲזוּנָא עִיר שְׁרֻבָּה יִשְׂרָאֵל הֵנָּה, וְכֵן הוּא בִּי"ד ס' רפ"ו דְּבְּרוּב יִשְׂרָאֵל
חֲנִיבָת בְּמְזוּנָה מְדִינָא, לֹא מִשּׁוּם בִּיטוּל הוּא אֲלֵא מִשּׁוּם דְּפִסְקִינוּ כְּהַב"א אוֹ מִשּׁוּם
דְּלַחֲוִמָרָא וְעֵינִין פ"ז (דָּף ז') תוּד"ה בְּשֶׁל תוֹרָה, דְּבְּדָבָר דְּאִי אֲפִשֶׁר לְמִיפְלַג מְקָרֵי עַל שֵׁם
הָרוּב יִשְׂרָאֵל, וְעוֹד דְּהָתָם לֹא מִבִּיתָה נִפְקָא דְנִימָא וְכִינּוּ דְבְּטֵל חֵלֶק הָעֶפּוֹ"ם הו"ל בִּיתָה
דְּקַדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, דְּהָא אֲצִטְרִיף לְדָרָה בִּיאָתָה כְּבַחֻלִין (דָּף קל"ו פ"א), אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלִיכָא
לְרַבּוּי מְלַמְעֵן יָרְבוּ יְמִיכָם לִיחֲנִיב שׁוֹתְפּוֹת עֶפּוֹ"ם בְּמְזוּנָה, וְא"כ לִיכָא נְמִי מִיעוּטָא
לְפִטוּרָא אֲף אִי נִימָא דְלָא בְּטֵל מְקַצַּת דְּעֶפּוֹ"ם בְּרוּבָא דִּישְׂרָאֵל [וְעֵינִין מְרָדְכֵי ספ"ק דפ"ז
וּבְרֻשָׁב"א שְׁבַת דָּף קל"א]: וְאִין לְהִבִּיא רְאֵיָה לְהַדְר"ג מִכְּתוּבּוֹת (דָּף מ"ה ע"ב) בְּעִיר
שְׁרֻבָּה נְכָרִים סוּקְלִין אוֹתָהּ עַל פְּתַח בִּי"ד, מִשּׁוּם דְּבְּטֵלָה קַדוּשַׁת הַחֹמֶה כְּמִש"כ הַתּוֹס'
וְכֵן מְוַכְרַח גַּם מְלַבַּד קוּשְׁיִיתָם, דְּאִי מְבַשְׁעָרֵיף נִפְקָא הו"ל לְמַעוּטֵי מַחְצָה עֶפּוֹ"ם כְּבַחֻלִין
(דָּף קל"ה) וּבְבְּמְזוּנָה דְּמַחְצָה פְּטוּר, דְּהָתָם לֹא תְלוּי פָּלַל בְּמִזְמוֹן וְקִנְיָן אֲלֵא בְּרוּב
הַיּוֹשְׁבִים בָּהּ דַּא"ל"כ מ"ט בְּאַמַּת לֹא יִלְפִינוּ מְבַשְׁעָרֵיף, אַע"כ דְּהָתָם קָאֵי בְּשַׁעְרֵיף אֲכָלֵל
יִשְׂרָאֵל הֵינּוּ קַדוּשַׁת א"י, וּבְרוּבָה עֶפּוֹ"ם לִית בָּהּ קַדוּשָׁה כְּמוֹ בְּגָלוּת שְׁבִטְלָה קַדוּשַׁת
הָאָרֶץ אֲף שְׁהִיא שְׁמָמָה לְגַמְרֵי וְאִין בָּהּ אפ"י עֶפּוֹ"ם לְמ"ד לֹא קַדְשָׁה לְעַת"ל, וְלְעֵנִין זֶה
גַּם קַדוּשָׁה שְׁנִיָּה בְּטֵלָה כְּמִש"כ הַתּוֹס' בְּמַגִּילָה, (דָּף יו"ד פ"א) ד"ה הָא אֲף דְּבּוּדָאֵי
נִשְׁאַרוּ אִינָה יְהוּדִים בַּא"י, וְה"נ בְּעִיר פְּרֻטִית כְּשְׁרֻבָּה עֶפּוֹ"ם לִית בָּהּ קַרוּשָׁה וְלֹא מִשּׁוּם
בְּטוּל קְאֲתִינוּ עֲלֵה, וְהָרִי לֹא תְלִי הַש"ס עֵנִין זֶה בְּהַמְחַלְקַת אִם יֵשׁ קִנְיָן לְעֶפּוֹ"ם בַּא"י
אִם לֹא: וְעוֹד רְאֵיָה מִהַתּוֹס' וְהָרָא"ש סוּף ע"ז, שְׁחַקְרוּ לְמ"ד אֲנָפִן קוּנָה בְּשִׁבְחָ פְּלִי אִם
עֶפּוֹ"ם עֲשָׂה פְּלִי לְיִשְׂרָאֵל חֲנִיב בְּטְבִילָה וְכֵן פְּסַק בְּשׁו"ע יו"ד ס' ק"כ אֲף דְאֲנָפִן אִינוּ
קוּנָה רַק מְקַצַּת כְּמִש"כ הַגְּר"א שֵׁם, וְאִם מְקַצַּת הַכֶּסֶף שֶׁל עֶפּוֹ"ם לְכוּ"ע חֲנִיב בְּטְבִילָה
וְלֹא אֲמָרִינוּ דְּבְּטֵל חֵלֶק הָעֶפּוֹ"ם בְּרוּב דִּישְׂרָאֵל: וְבַר"ה (דָּף י"ג פ"א) דְּעוֹמֵר מִיִּיתִי מְהִנֵּי
דְּעֵינִילִי בְּיַד עֶפּוֹ"ם דְּקִצְרָה וְלֹא שֶׁל עֶפּוֹ"ם, וְכָתְבוּ שֵׁם הַתּוֹס' דְּאֲף דַּא"י מְוַחֲזַקַת
מֵאַבוּתֵיו יֵשׁ לְעֶפּוֹ"ם בְּמָה שְׁזָרְעוּ הֵינּוּ מְדִין אָרִים כְּמִש"כ הַטו"א שֵׁם וְהָא אָרִיס אִין לוֹ
רַק שְׁלִישׁ אוֹ רְבִיעַ עֵינִין גִּיטִין (דָּף פ"ר ע"ב) מ"מ לֹא בְּטֵיל חֵלֶק הָעֶפּוֹ"ם בְּרוּב דִּישְׂרָאֵל,
וְכֵן בְּגִיטִין (דָּף מ"ג ע"ב) הָאָרִיסִין וְהַחֲכִירִין וְאָרִיסִי בְּתֵי אַבוּת פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר, וְעֵינִין
בְּחֵלָה (פ"ד מ"ז) בְּפְלוּגְתָא דַּר"א וַר"ג וְבַרְע"ב וּבְשִׁנּוֹת אֲלֵיָהוּ שֵׁם וְלֹא בְּטֵיל מִיעוּט

קדושת א"י ברוך דעפוןם ובשביעית (פ"ה מ"ג) לוף שעברה עליו שביעית וכו', וכתב שם הר"ש דאע"ג דאמרין בנדריים דגדולי היתר מעלין האיסור.

הכא אפקיע ממונא שאני עכ"ל. אף דהתם ג"כ משום קדושה ולא הנה ממונא דבעלים מיוחדים רק קדושת שביעית לעניים, ולא מסתבר לומר דהתם הוא רק מדרבנן משום פסידא דעניים.

וכן מוכח מכמה בסדר זרעים: ובמגילה (דף כ"ו ע"א) דביהכ"נ של פרפים לא מצי למזבן פינו דמעלמא קאתו לה, וכתב שם הרא"ש מירושלמי דשמא יש אחר בסוף העולם שהיה סמוך לעיר זו והיה רגיל לזנוס בה ולדעתו נמי הוקדשה, ואי אפשר לאפקועי חלק קדושתו אף דממון ממש נדאי אין לו בה שהרי לא הקנו לו בה ממון ממש, ומ"מ אין יכולין להפקיע חלקו ואף בדיעבד אינו נמפר ולא אמרינן דחלקו יתבטל ברוב, ובקדושין (דף נ"ד ע"ב) אם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי לא מצי יהיב טבל של מע"ש במתנה דמע"ש ממון גבוה הוא.

אע"ג דרוךא דידיה ניהו, ובפסחים (דף ל"ח) וסופה (דף ל"ה) כתבו התוס' דאתרוג של טבל אינו שלכם משום חלק הפהו והלוי: וראיית הדר"ג מחתיכה של חטאת שנתערבה התם האיסור לא תלוי כלל בממון דהרי מעילה לית בה פינו שהיה לה שעת הפושט כמפורש במשנה דריש מעילה, משא"כ איסור ריבית וכדומה התלוי בממון, ומשום ממון פהו אין איסור לישראל דכל ממון פהו מותר גם לישראל, ונהרי חלה ותרומה דממון פהו הם ובטלים בחולין וה"נ חתיכה של חטאת פינו דכבר אין בה מעילה משום ממון פהו שפיר בטילה, ועוד נ"ל דלפי המסקנא בביצה (דף ל"ח ע"ב) איסור התלוי בממון בטיל לשיטת רש"י אף בבטלים מיוחדים, וגם לבעה"מ שם דרב ספרא מסיק דלא בטיל הרי פתב דאביי ורבא ור"א מסקי בטעמא אחרינא וא"כ הלכה פנותיהו דהלכה פכתראי ולכאורה קשה כל הנ"ל ובב"מ דהשוכר את הפועל למחצה לשליש ולרביע לא ילקט בנו משום דמקרי עני בשלו, ובחולין (דף ל"ט ע"ב) א"ל ר"א בריה דר"א לרב אשי יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי וכו' אסור, ונהרי רב אשי בביצה מסיק דבטיל שם בעלת המים מהעיסה לולא דהוה דשיל"מ א"כ שם נמי לבטיל דינר דעפוןם בשל ישראל ולא יאסר, ועכצ"ל דלענין זה נדאי ממונא לא בטיל דלפקע ממונו אצל חבירו להפסיד, ויש בנדאי לבעל המיעוט חלק בהתערובות, משו"ה פינו דיש להעפוןם חלק בהמה זו אוסרה, אבל בתחומין פינו דבטיל חלקה בהתערובות ואין לה בעיסה רק חלק חדש בחילוף חלקה, וחלק זה לא קנתה רק היום משו"ה לא הנה פרגלה אף שיש לה תובעין כמש"כ רש"י שם.

אבל בחולין שם העפוןם מקרי בעלים קצת ויכול לאסור כשותף בפלגא, וא"כ א"ש בחטאת ותרומה דשם ג"כ החלק שהוא תמורת החטאת ותרומה לית ביה איסור [ומ"מ לרב ספרא דס"ל דבתחומין לא בטיל צ"ל כדכתבנו תחילה דחטאת לא תליא בבעלים משא"כ איסור תחומין דתליא בבעלים] והפלה הוא דאיסור התלוי בחתיכה אף שתלוי בממונא שנתערבה בטל האיסור, אבל פשתלוי בבעלים לחוד בממונו ולא בחתיכה לא בטיל אפי' לאביי ורבא ורבא אשי, ובפסחים (דף ע"ו ע"ב) אין צולין שני פסחים פאחד מפני התערובות וקשיא ללוי דס"ל ריחא לאו מילתא בגבלה עם פשרה, ולכאורה מאי

קושיא הא בפסח האיסור הוא משום שלא למנויו ונהו ממונא דלא בטיל, ולפמש"כ א"ש דהתם האיסור תלוי בהתיקה, אבל אם תלוי בממון לא בטיל לכו"ע: עוד יש לי לדון לפני רבותי דאף שאיסור הבא מחמת ממון נימא דלא בטיל, י"ל דהיינו דוקא אם לוקח כל הממון כמו במעילה בהוציא את כל הכיס ובתחומין אם מטלטל כל העיסה, אבל בלוקח רק קצתו או אפי' רובו אזלינן לענין איסור בתר רובא, דמי שנתערב לו קב חטין של חבירו בעשרה שלו, מותר לו לאכול תשעה קבין אפי' לכתחילה ולא דמי בזה להקדש שלכתחילה עכ"פ אסור, ונהו מש"כ רש"י בערכין (דף ד' ע"א) דרק הפהגים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחכ"ה פליל תהיה אם עומר ושתה"ל ולחה"פ משלנו איך נאכלין, ולדידן לית לן הך דרשה דכליל תהיה במנחת פהו גרידא פתיב אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא עכ"ל רש"י, דאף דממונא לא בטיל מ"מ פיון דרק מקצת מעות הלשפה ניטל על העומר ולחה"פ אזלינן בתר רובא, ועוד קצת ראיה לזה דהא רב ספרא סובר בביצה דתחומין מקרי תלוי בממונא ולא בטיל, ואפ"ה ס"ל בעירובין (דף מ"ה ע"ב) בהא דתניא גשמים שיירדו מערב יו"ט יש להם אלפים אמה לכל רוח דבגשמים הסמוכין לעיר עסקינן.

דדעת אנשי העיר עליהו ומשום תחום העיר נגעו בה, וקשה מי לא משפחת לה שעירב אחד מהן ואוסר על כל בני העיר ואיך סתם תנא דיש להם אלפים אמה לכל רוח, ומצאתי בעזה"ש שהרשב"א בביצה הביא ראיה זו דאזלינן בתר רוב העיר, וא"כ אמאי אמר רב ספרא בביצה דממונא דתחומין לא בטיל, אע"כ לחלק בין לוקח מעט מהמים פהו דעירובין שם ובין לוקח הפל פהו דביצה, דהיכא דלוקח רק מעט גם לרב ספרא אזלינן בתר רובא, ע"כ תמצית תשובת הגאון ר' חנוך הענדיל פרידלאנד ז"ל, וקרב ר' שאול בן הלוי השיג עליו שם בתשובתו ונהני מעתיק גם דבריו ז"ל: בסוגיא דביצה (דף ל"ח) הרי שנתערב לו קב חטין וכו' א"ר אושעז' שפיר וכו' חטין בחטין נמי וכו' דמבטיל בטיל, וקשה לי מאוד איך שייך להעלות על הדעת דר"א דגם תערובות ממון בטיל, א"כ בטלת פל שותפות שבעולם שאם יהי' לאחד שני חלקים ולהשני חלק אחד יקח בעל ב' החלקים פל החפץ מטעם בטול, וע"כ צ"ל דנדאי בעשו שותפות מתחילה אין שייך שום בטול, ודברי הגמ' בנתערב אס"פ דוקא, ולהנחה הזאת בטלו רובי ראיות כתר"ר, ונהנה הש"ס בבכורות (דף ג' ע"א) בכור לר"י פולו בכור משמע או פל הבכור לרבנן, היינו פיון שא"א להפקיע חלק הנכרי שהרי עשה בתחילה שותפות עם נכרי, ולא חייבה תורה ליתן בכור לכהן אם יש לנכרי חלק בו אפי' אחד ממאה, וכן זרוע ולחיים לא חייבה תורה ליתן לכהן אם יש למי שהוא פטור ממתנות איזה חלק בהם.

ואל תשיבני מרבנן דר"א דמחייבי בצבי הבא על התנישה בחצי מתנות פדאיתא בחולין (דף קל"ב ע"א) אלמא דא"ל במתנות זרוע ולחיים שלמים, דהתם שאני שאין בכריה הזאת רק חצי תנישה א"כ חייב במתנות פל חלק התנישה, אבל אם מחלק התנישה ששייך מתנות מקצת בעליו פטורין בזה לא מצינו שחייבה התורה לחצאין, ומה שהביא כתר"ר מיומא (דף י"א) גבי אבולי דמחוזא שרובה ישראל חייבת במזוזה משום דפסקינן כאב"א בבכורות שם דבכור רובא משמע או משום דלחומרא, ומשום דליכא לריבויא מלמען ירבו מיכם לחייב שותפות נכרי ולאפטורי נמי ליכא מיעוט, לדעת מלמען ירבו מיכם הייתי מרבה אפי' מיעוט ישראל דחייב להקב"ה אפי' נפש אחת מישראל, וכן אין

זה תלוי אם בכור רובו משמע או פולו משמע, אלא דתלוי פדאמרו בשפת (קכ"ב ע"א) במרחץ המרחצת בשפת ברוב נכרים יכנס בה מיד, מטעם דכי מחממי אדעתא דרנפא מחממי, וה"נ לא חייבה תורה מזוזה רק שערי ישראל ואם רנפא עפוי"ם לא נעשו השערים בשביל ישראל וא"כ לאו שעריה גינהו, ולא מרבינו מלמען ירבו רק נשים מטעם שמצוה זו מרבה ימים והתורה חסה גם על חיות הנשים, אבל עיר שרנפה עפוי"ם אין זה שעריה וממילא פטורה וכן מה שהביא מפתובות (דף מ"ה ע"ב) שעריה ולא שער עפוי"ם ובעיר שרנפה נכרים סוקלין על פתח בי"ד, וכתב כת"ר דהוא משום שפטלה קדושת החומה וכו' דלא תלי זה בגמ' במחלוקת אי יש קנין לנכרי בא"י עכ"ל, לענ"ד סקילת ארוסה על פתח שער העיר אין תלוי כלל בעיר שיש לה חומה, וסנהדרין נוהגת גם בחו"ל כבמכות (דף ז' ע"א) וא"כ בעיר שרנפה ישראל גם בחו"ל הנה הדין לסוקלה על פתח שער העיר וא"כ לא תלוי זה כלל בקדושה ואם יש קנין לעפוי"ם בא"י אם לאו, רק תלוי בשם שעריה שהשערים נעשו בגלל הרוב פנ"ל, ואם אין רוב ישראל אין זה שעריה שלא נעשו בגלל ישראל ומשו"ה הזונה נדונית על פתח שער בי"ד ומה שהביא כת"ר מהא דיו"ד סי' ק"כ סעי' דאם אומן נכרי קונה בשבח פלי אם עשה עפוי"ם פלי לישראל חייבת בטבילה, וכן מעומר שקנו הנכרים מטעם אריס בשדה חבירו ומאריסי פתי אבות דפטורין ממעשר, ומשמע דביש לו חלק בקרקע חייב במעשר ולא אמרינו שייבטל ברוב, לענ"ד פשוט כמו שביארתי לעיל דכשהושוו לכתחילה שיהיה לזה חלק ושותפות אין שייך כלל ענין ביטול ברוב, ולהכי ביש לו איזה חלק קטן חייב ודאי במעשר, וכן אם אומן קונה בשבח פלי הרי יש לנכרי חלק בה כמו שנשתתפו בתחילה ובה פבר נדחית גם ראיית הדר"ג ממגילה בביה"נ של פרפים דכיון דקנוי לאחד בסוף העולם חלק קטן הרי הוא שותף מדעת ואין פאן ענין ביטול ברוב, וכן מה שהביא הדר"ג מחולין (דף ל"ט ע"ב) יהיב לה זוזא לטבח ישראל מאי וכו' אסור ואמאי לא בטיל דינר של נכרי ברנפא דישאל, לדברינו אין זה שום ראייה דכיון דקנה הנכרי שותפות אפי' חלק קטן לא בטיל, וכן במתנות שלא הורמו שם בקדושים (דף נ"ד) וכן היא דסנפה (דף ל"ה) באתרוג של טבל, פיון דזכתה לו התורה הרי הוא פשותף: ומש"כ פבודו דחתיכת חטאת לא הנה ממון גבוה יפה פתב, ומה שהביא ראיה מזרוע בשלה ומחטאת דמדאורייתא ברנפא בטיל, לכאורה היא סתירה למש"כ דמתנות פהונה וכן שותפות אין שייך בטול דא"כ הך אמאי בטיל, אבל באמת פשוט דהך תלוי בנתינת טעם שלקהם, ונתינת הטעם אי אפשר להשיב להפהו וכן החטאת שנתנה טעם בכשר אין נתינת הטעם בכלל מתנות פהונה, א"כ הדר הו"ל פשאר אסור דשפיר בטיל ברנפא ומה שפיאר פבודו דהתוס' דמעילה (דף כ"א ע"ב) קושיתם אזלי למסקנא דביצה דאפי' ממוןא בטיל, וגם לבעל המאור אב"י ור"א ור"א ס"ל דממוןא בטיל יפה פתב: אף מה שחידש דאף אם, נימא דאסור שמתמת ממון לא בטיל, היינו דוקא בנוטל כל הממון פבמעילה בהוציא כל הפיס ובתחומין שהוא מטלטל כל העיסה, אבל וכו' קצת או רנפא אזלינו לענין אסור פתר רנפא, ומי שנתערב לו קב חטין בט' קבין של חבירו מותר לבעל הט' לאכול ט' קבין ואין בזה אסור גזל וכו' עכ"ל, לענ"ד ע"כ לומר בהקפד שהרי הגמ' מביא ע"ז הא דר"ח נבלה בטלה בשחוטטה, ובהדיא אמרו ע"ז בבכורות (דף כ"ג ע"א) א"ר יובר"ח טהור מלטמא במגע אבל מטהר במשא, פ"י דבמגע נוגע רק בחתיכה אחת אבל במשא

שנושא את כולם לא נתבטלה עיי"ש ב"רש"י, ולדברי כת"ר דלענין מקצת אפי' במזון ואפי' אית ליה בעלים לכו"ע אזלינן בתר רובא.

א"כ שפיר בטילה נבלה בשחוטתה לעולם אפי' אית לה בעלים ומאי מיייתי מינה שם בביצה (דף ל"ח ע"ב), וע"כ דהפירוש בגמ' ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה הפונה שיהא מותר לטלטל מקצת, ומתניתין סתמא קתני פרגלי שתיקה, אבל קשיא דבעיסה אפי' במקצתה יש בודאי מים ומלח א"כ אפי' מקצתה הוה פכולה, וצריכין אנו בזה לסברת כת"ר דכיון שבעלת המים והמלח לא תשיג בחזרה את המים והמלח שלה, רק שאם תתבע ינתן לה חלק בהעיסה, א"כ המים והמלח נתהפכו להיות חלק מן העיסה וכשטלטל מקצת מהעיסה הוה כמטלטל מקצת מהתערובות עיסה בעיסה, וכנוגע בחתיכה אחת מהחתיכות שנתבטלה בהם חתיכת הנבלה, והא דאמר בגמ' מי שנתערב קב חטין בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחד, הפונה שיאכל קודם שישיב לחבירו את הסאה של חבירו וחדו בשלו אע"פ שלא השיב לחבירו, וע"ז מסיק ר' אושעיא דבטיל שפיר ויכול לעשות פו, ולמה דמשיב הגמ' פילא חסריה הפונה שמחויב להשיב או להפריש מקודם חלק חבירו, ואף שהוא דחוק בלשון רש"י מ"מ א"א לפרש בענין אחר: ומה שהביא כת"ר מערכין (דף ד' ע"א) לענ"ד גם שם אין פונת רש"י מטעם בטול ברוב, אלא דכשאמרה תורה דמנחת פהו תהי' פליל, לא אמרה רק במנחה שמינחת לכהו כדדניק רש"י וכתב במנחת פהו גרידא פתיב, ומה שסיים אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא אין פונתו מטעם בטול, אלא שאין בדין שהציבור יהיו נגררין אחר המיעוט פהנים שפיהא פולה פליל, וע"כ יודה פבודו לסברא זו שהרי בקרבנות צבור יש לכל אחד מישראל חלק ועיין בפירש"י בחומש בפסוק אל תפן אל מנחתם, וא"כ בכל מנחה הוה פשוטתפות חדש ואיך תאמר דחשוב פנוטל או אוקל מקצת ויתבטל המיעוט ברוב, הדבר פשוט דחשיב פנוטל כל הפיס וכן פמו שמטלטל כל העיסה דהא בודאי יש גם לפהנים חלק בעומר ובשתי הלחם ונאכלים כולם, אבל הענין הוא פמו שפתי שפתיחה לא נאסר פלל חלק פהנים שבאותן המנחות, ובכלל קשה סברת כת"ר לחלק בדבר הנבלל בין מקצתו לכולו להאמר ובעירובין (דף מ"ה) בגשמים הסמוכין לעיר שהביא כת"ר לענ"ד פשוט דשם עוד לא זכה אדם בהם, ואם יקח אחד מבני העיר מים יותר לא יוציאו ממנו בדיינים שרשות לכל אחד ליקח פמה דבעי ולא שייך פילא חסריה פבורר צורות מגרנו של חבירו ונהו פכל דבר דבטיל ברובא, עד פאן דברי הספר דברי דודים והאריכו שם הרבה בענין ריבית אשר בהבאנק שרוב הפסוק של נכרים והמיעוט של ישראל, אבל אין דבריהם שייכים לנו לענייננו ומה שיש לנו להעיר בדבריהם פבר מבואר פמה שקדם בדברינו: חלק שני עד הנה עזרנו חסדי ה' לבאר דקושית התוס' שהקשו דלבטיל פרוטה של הקדש שנפלה לתוך פיסו ברוב היא קושיא אלימתא, וצריכה היא ישוב מירנוח, ובטרם נבוא לבאר תירוצי התוס' לאשורם, נציע תירוצים אשר רצו אחרונים לתרץ פזה לא בגדר דמעיקרא לא קשה מידי רק בגדר תירוצים לקושיא דחומר הנושא, ויהי ה' אלקינו עמנו לגמור את אשר החילוננו אל יעזבנו ואל יטשנו לנצח.

פרק כ"א. פתב הש"ך ביו"ד סי' ק"ט בסופו דכל זמן שלא נודע התערובות לא שייך בטול מה"ת עיי"ש, והרא"ש פרק גיה"נ סי' ל"ז הביא ראיה דהדיעה גורמת הן לאיסור הן להיתר מהא דזבחים (דף ק"ד) דאם נמצא טרפה בבני מעיים מרצה אע"ג דהוה פסולו

קידם הפשט וקונדם זריקה פינו דלא נודע פסולו קונדם זריקה, ואם נודע פסולו שהוא טרפה קונדם זריקה יוצא לבית השרפה אלמא דהידיעה גורמת הן לאיסור הן להיתר עיי"ש, ובפשוטו משמע נדאי דמה"ת לא שייך בטול קונדם שנודע התערבות שהרי הא דנמצא טרפה קונדם זריקה יוצא לבית השרפה הוא מה"ת, ומ"מ אם לא נודע עד אחר זריקה העור פשר הרי דהידיעה גורמת גם מה"ת, אמנם יש לדון בזה ע"פ שיטת הרמב"ם פ"ב מה' איסורי מזבח שכתב דבהמה שנולד בה אחת מן הטרפות אסורה למזבח רק מדבריהם ע"ש, וא"כ י"ל פינו דגם פשנודע הטרפות מה"ת פשר לכן הקילו פשלא נודע, אבל עיקר דברי הרמב"ם צ"ע ועיין שעה"מ פי"א מה' מאכלות אסורות, ופשטות דברי הרא"ש מורה פה"ש דקונדם שנודע לא שייך בטול מה"ת, ולפי"ז הרי לכאורה יש לתרץ קושית התוס' שהקשו דלבטיל פרוטה של הקדש ברוב הפרוטות דנימא דמתניתין דסוף מעילה מיירי בטרם שנודע התערבות שאו לקח פרוטה מהתערבות ואח"כ נודע התערבות משו"ה לא שייך לומר פרוטה של הקדש נתבטלה קונדם שנהנה ומשו"ה מעל שפיר, ועמד ע"ז בספר בית יצחק ח"א סי' נ"ד, וכתב דמ"מ אין ארוכה בזה לתרץ קושית התוס' דאפתי קשה איך מביא קרבן מעילה, דהרי השב מדיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מדיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו וכן קי"ל לדינא פידוע, וכאן אינו שב מדיעתו דהרי אם יתודע מהתערבות ג"כ הנה עושה זה, דהרי הנה בטיל ברוב והנה גם רשאי לעשות פן משו"ה אינו יכול להביא קרבן מעילה עכ"ת: ד: והרב מנחת פתים ליו"ד סי' ק"ט כתב ליישב ע"פ דבריו דקדוק לשון התוס' במעילה שם דמשמעות דבריהם הוא להקשות רק אליבא דר"ע, דאמר פינו שהוציא את הראשונה מעל, ונהרי גם לרבנו דאמרי דאינו מוטל עד שיוציא את כל הפיס נמי קשה דלבטיל פרוטה של הקדש ולא ימעול כלל, אבל לפי האמור א"ש דבשלמא לר"ע שפיר הקשו התוס' דלמה ימעול פינו שהוציא את הראשונה לבטיל פרוטה של הקדש ברוב, ואי דמיירי שלא נודע עדיין התערבות אפתי איך יביא קרבן מטילה הרי אינו שב מדיעתו.

דקא בזו הרגע שהוציא הראשונה מהפיס ונתנה לאחר אילו נתודע לו שהנה בפיס פרוטה של הקדש, היתה הפרוטה של הקדש נתבטל ברוב היתר והנה רשאי לתת אותה לאחר, דאע"ג דאז לא מונחת הפרוטה ביחד עם יתר הפרוטות בפיס, מ"מ הכי קי"ל דכל שהם בבית אחד מצטרפין לרוב ועיין בסי' קי"א פיו"ד וכל זה לר"ע, אבל לרבנו דס"ל דלא מעל עד שיוציא את כל הפיס אי פינו דאז רק אז אחר שהוציא כל הפרוטות באה המעילה ואז בעינן שיהיה שב מדיעתו, ואז הרי באמת שב מדיעתו הוא, דגם באם נודע לו אז שנתערב פרוטה של הקדש בפיס הנה אסור לו להוציא פרוטה האחרונה, דהרי בטרם שנודע לו לא נתבטל ועכשיו פשנודע הרי כבר הוציא הפרוטות הראשונות מהפיס ונתנם לאחרים, תו לא שייך לומר עתה דתבטיל פרוטה של הקדש ברוב פינו דאין הרוב אצל אדם אחד לא שייך בטול, ודו"ק בזה שדבריו אלה נכונים רק לדעת הבינת אדם ובית יצחק שם וכן הוא גם דעת הבית מאיר ליו"ד סי' ק"י הא' בבית וא' בעליה או בשני בני אדם לא בטיל מה"ת, אבל לא קי"ל פן לדינא ואכמ"ל יותר בזה: ולענ"ד אי משום הא דלא שב מדיעתו נוכל אפתי לתרץ קושית התוס' אליבא דה"ש"כ כמש"כ דכל דלא נודע תערבות מה"ת לא בטיל, ונימא דמתניתין איירי פשלקח הפרוטה מן הפיס קונדם שנודע התערבות, והא דאלו הנה נודע לו התערבות הנה ג"כ לוקח הפרוטה מהפיס מפני

הבטול זה לא מיקרי פלל לא שב מידיעתו, לא מפעיא אם נימא הטעם דבעינן שב מידיעתו לענין קרבן הוא מטעם דכל מי שעושה דבר באונס או בשוגג ואלו לא שהיה לו השוגג או האונס ההוא היה ג"כ עושה הדבר ההוא מזין מיקרי, [וענין הפלאה לפתובות (דף ג' תוס' ד"ה וסברה) ובשער המשפט לח"מ סי' של"ג סק"א וקצרותי] ודאי דבנידן דידן ליפא האי טעמא פנין דאלו הנה ידע הנה מותר לו ליהנות אפ"ל לכחילקה ואיזה מזיד שייך בזה, אלא אפ"ל אם נימא דהא דבעינן שב מידיעתו הוא אי וקלא נדרוש טעמא דגזרת הפתוב נמי הוא רק היכא שאחר הידיעה ג"כ הדבר עומד עדיין באיסורו, אבל אם לאחר הידיעה הנה מותר הדבר ע"פ הדין והא ראיה שהרי בהוריות (דף י"א) איתא ת"ר מעם הארץ פרט למומר רש"א אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן וכו' מאי בינייהו וכו' יע"ש שהתרוץ השני אינו מירוןח, ואמאי לא משני הש"ס בפשיטות דאיכא בינייהו אם נתערב פזית חלב בשני א שונן ולא ידע מהתערובות של חלב ואכל את כל יב ואחר שאכלם נודע לו שהיה בהם פזית חלב, פאן דכל זמן שלא נודע התערובות ליפא ביטול אשתכח דחלב אכל ולרבנן ודאי דמביא חטאת שהרי אינו מותר ולר"ש אינו מביא חטאת דאינו שב מידיעתו דאלו נודע לו הנה אוכל בנדאי שהיה נתבטל הכזית חלב ברוב והיה רשאי לאכול, אלא ע"כ דמה שהידיעה הנה גורם היתר אין זה מיקרי לא שב מידיעתו דבעינן שב מידיעת איסור וזה ברור עד שגם הראיה היא למותרין היוצא מדברינו אלה דלכאורה נוכל לתרץ קושית התוס' דמתניתין מיקרי קודם שנודע התערובות דלא שייך עדיין ביטול מה"ת לשיטת הש"ס: אמנם לקושטא דמילתא אין בזה מזור לקושית התוס' לענ"ד.

לפי שהדבר ברור דונקא לענין בטול תלוי הדבר בידיעה דכ"ז שלא נודע עדיין מתערובות האיסור לא נתבטל האיסור, דהרי ענין בטול ברוב שיהא מותר לאכול פולם לאו מסברא ידענין לה רק מגזה"כ אחרי רבים להטות, ומענין רובו פכולו דהמיעוט נגדר אחר הרוב כמו שביאר יפה בשו"ת הרי"ם חיו"ד סי' ט', וזה לא אמרינן רק בנודע האיסור ואנו צריכין לדון על התערובות אבל קודם שנודע לא נתבטל האיסור, אבל ענין כל דפריש מרובא פריש אף דגם אותו ידענין לסמוך עליו לדינא מקרא דאחרי רבים להטות.

מ"מ מלתא דמסתבר הוא שדבר המסופק אם הוא מהרוב או מהמיעוט לומר שהוא מן הרוב. בזה ודאי אין חילוק בין נודע התערובות או לא נודע, והדבר מוכרח מדברי הר"ן שהובא בש"ס יו"ד סי' ק"י ס"ק י"ד דבקבוע דאורייתא כמו ט' חנויות מוכרות בשור שחוטא וכו' פאם לקח מהקבוע קודם שנודע התערובות שרי משום דקבוע חידוש הוא ואין לה בו אלא משעת חידושו ואילך ע"ש ואין להקשות ע"ז דהרי סברא זו היא סברת רבא בב"ק (דף ע"ב) דעד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל דע"ז חידוש הוא ואין לה בו אלא משמת חידושו ואילך, ואב"י פליג עליו וס"ל דע"ז למפרע הוא נפסל ואנו פסקינן פאב"י בזה דהלכתא פאב"י ביע"ל קג"ם, די"ל דאב"י ס"ל דעד זומם אין בו חידוש פלל כמש"כ הטור שם דהנה פאלו פסלום בגזלנותא, אבי היכא דהנה חידוש מודה גם אב"י דאין לה בו אלא משעת חידושו ואילך ודו"ק] הרי דקבוע חידוש הוא ומסברא הו"ל לומר דמה שלקח מהרוב הוא, ומשו"ה אפ"ל אם לקח מהקבוע קודם שנודע התערובות ולפי האמת ונקא כשלקח קודם שנודע התערובות אמרינן כל דפריש מרובא פריש

בְּקִבּוּעַ דְּאוֹרְיִיתָא לְשִׁיטַת הָר"ן שֶׁם אֵלֶּא ע"כ דִּידִיעַת הַתַּעְרוּבוֹת בְּעֵינֵי דְנוֹקָא לְעֵינֵי בְּטוּל
בְּרוּב לְהַתִּיר כֹּל הַתַּעְרוּבוֹת בְּיַחַד, וְכֵן לְעֵינֵי קְבוּעַ לְשִׁיטַת הָר"ן אִפִּי בְּקִבּוּעַ דְּאוֹרְיִיתָא,
וְלְהַחֲלִיקִים עַל הָר"ן בְּקִבּוּעַ דְּאוֹרְיִיתָא מ"מ מוֹדִים הֵם בְּקִבּוּעַ דְּרַבְּנֵי שְׁאֵם לְקַחַת
מִהֶקְבִיעוֹת קוֹדֵם שְׁנוּדַע הַתַּעְרוּבוֹת אֲמָרִינֵן כֹּל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ, וְעֵינֵי בַּפּמ"ג יו"ד
ס' ק"י בַּשּׁפ"ד ס"ק י"ד שֶׁם וּשְׁפ"ד ס' ק"י ס"ק ל"ג, וְא"כ אִפִּי אִם נִימָא דְמִשְׁנָה
דְּמַעֲלָה מִיָּרִי בְּלִקַּח קוֹדֵם שְׁנוּדַע מ"מ תַּשְׁאָר קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּאַמְאִי לר"ע פִּינֹן שְׁהוֹצִיא
הָרֵאשׁוֹנָה מְעַל נִימָא כֹּל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ וְא"ל הָרִי פְּרוּטָה שֶׁל הָיִתֵּר לְקַח, וּבְזֵה
אַמְנֵם י"ל דְּמִשׁו"ה לֹא מְקִשׁוּ הַתּוֹס' לְרַבְּנֵי דר"ע דס"ל דְּאִינוּ מוֹעֵל עַד שְׁיוֹצִיא אֶת כֹּל
הַפִּיס, דְּאַמְאִי לֹא בְּטִיל פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּב וְלֹא יִמְעוֹל מִשׁוּם דְּהַתּוֹס' כְּבָר נִחְתּוּ
לְסַבְּרָא זו וי"ל דְּאִיָּרִי שְׁהוֹצִיא אֶת הַפְּרוּטוֹת קוֹדֵם שְׁנוּדַע הַתַּעְרוּבוֹת וְלֹא שְׁיָיָה אֲזַי בְּטוּל
בְּרוּב, וְכִלְלֵי דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ הָרִי לֹא שְׁיָיָה דס"ל דְּלֹא מְעַל עַד שְׁיוֹצִיא אֶת כֹּל הַפִּיס
וּבְשִׁתֵּי פְּרוּטוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת הָרִי אֵין לוֹמַר כֹּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ וְשִׁפִּיר מְעַל, מִשׁו"ה הַקִּשׁוּ
רַק לר"ע דה"ל דְּכִינֹן שְׁהוֹצִיא הָרֵאשׁוֹנָה מְעַל לָמָּה לֹא נִתְּבַטְּלָה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּב,
מֵאִי אֲמַרְתָּ דְּמִיָּרִי שְׁהוֹצִיא הַפְּרוּטָה קוֹדֵם שְׁנוּדַע הַתַּעְרוּבוֹת אֲכַתִּי תָּשׁוּב הַקּוֹשִׁיא נִימָא
כֹּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ וְזֵה נִכּוֹן בַּעֲזַת ש"ש, וְעֵינֵי בְּפֶרֶק הַסְּמוּךְ, וְעַי' בְּהַגְהוֹת הָרֵש"ש פְּסָחִים
(דף י ע"א) ד"ה גִּיזַל בְּתֵרָא דְּלִדְבָרֵי צ"ע תִּירוּץ הַתּוֹס' דְּמַעְבַּע דְּבָר חֲשׁוּב דְּאַכַּתִּי
נִימָא כְּדִמְרו"פ וְדו"ק: פֶּרֶק כ"ב.

וּבְסִפּוּר אֲתָנּוּן דְּאוֹרְיִיתָא ס' ג' כְּתִב גַּם הוּא עֲצָה פְּלִפּוּלִית לִיִּישׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ
דְּלִבְטִיל פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּב, וְגַם כֵּן ע"פ שִׁיטַת הַש"ך ביו"ד ס' רל"ט דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא
נוֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת מֵה"ת לֹא בְּטִיל בְּרוּב, וְאַלְהֵם הֵם דְּבָרֵי, דְּהֵנָּה מְקוּר הַדְּבָר דְּבַעֲיָנֵי שְׁיָהָא
נוֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת הוּא בִּירוּשְׁלָמִי מִס' עֲרָלָה, (פ"ב ה"א) ע"ש, וְקֹאֲמַר שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי
פְּשִׁיטָא שְׁיָדִיעַתוֹ מִתִּירָתוֹ, וִידִיעַת חֲבִירוֹ מֵהוּ שְׁתִּתִּירוֹ ע"ש, וְהוּבָא הִירוּשְׁלָמִי גַם בַּר"ש
בְּמִשְׁנֵיּוֹת שֶׁם, וְא"כ אִם נֹאמַר דְּבַעֲיָנֵי דְּנוֹקָא יְדִיעַת הַבְּעָלִים שְׁנִתְּעַרְבַּ וִידִיעַת אֲחֵרִים לֹא
מְהִי, וּבְהַקֹּדֶשׁ הָרִי גְבוּהָ הוּא בְּעָלֵי וְאַצֵּל גְבוּהָ הָרִי לֹא שְׁיָיָה יְדִיעַת הַתַּעְרוּבוֹת דְּהָרִי
קָמִי שְׁמִיא גְלִיא אֵיזָה הִיא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְאֵיזָה הִיא שֶׁל חוֹלִין, וְכִינֹן דְּבְהַקֹּדֶשׁ לֹא נוֹדַע
הַתַּעְרוּבוֹת לְבְּעָלִים מִמִּילָא לֹא בְּטִיל מֵה"ת וּמִתְנַרְצַת קוֹשְׁיַת הַתּוֹס', וְהָא דְּבַנְדָּרִים (דף
כ"ו ע"ב) קוֹשִׁיב הַקֹּדֶשׁ בֵּין הַנְּהָ דְּלֹא בְּטִילִי רַק מִטַּעַם דְּבִשְׁי"ל מִתִּירִין וְלָמָּה לֹא קֹאֲמַר
מִשׁוּם דְּתַמִּיד בְּהַקֹּדֶשׁ לֹא נוֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבְּעָלִים, י"ל דְּכִינֹן דְּבַנְדָּרִים שֶׁם הִבְרִיִיתָא
הִיא אֲלִיבָא דַּר"ש וְאֵיהוּ לְשִׁטְתָּיהָ אֲזִיל דס"ל דְּלֹא בְּעֵינֵי נוֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבְּעָלִים
לְבַטּוּל, דְּהָרִי בְּתֵרוֹמוֹת פ"ה תָּנּוּ סָאָה תְּרוּמָה שְׁנַפְּלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּה עַד
שְׁנַפְּלָה אֲחֵרַת אֲסוּר וַר"ש מִתִּיר ע"ש, וּבְתוֹסְפָתָא שֶׁם מְבַנְיָא דְּפְלִיגִי בְּלֹא נוֹדַע בְּנִתְיָם
וּכְמִש"כ הַפ"מ בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם, וְנִרְאָה דְּבָהָא פְּלִיגִי דַּר"ש ס"ל דְּבְּלֹא נוֹדַע נָמִי שְׁיָיָה בְּטִיל
מִשׁו"ה אֵינוּ חוֹזֵר וְנִיעוֹר, וְת"ק סְבַר דְּבְּלֹא נוֹדַע לִיבָא בְּטוּל וּמִשׁו"ה כְּשֶׁנַּפְּלָה אֲחֵרַת
שְׁתִּיָּהּ מִצְּטָרְפִין לְאַסוּר כִּינֹן דְּהָרֵאשׁוֹנָה לֹא נִתְּבַטְּלָה עֲדִינֵי, וּלְפִי"ז ר"ש בְּנְדָּרִים שֶׁם
אֲזִיל לְשִׁטְתָּיהָ מִשׁו"ה בְּעֵי בְּהַקֹּדֶשׁ טַעְמָא דְּדְּבָר שִׁיל"מ, אֲבָל לְדִינָא בְּלֹא"ה לֹא שְׁיָיָה
בְּטוּל בְּהַקֹּדֶשׁ מִטַּעַם דְּאֵין בָּהּ יְדִיעַת הַבְּעָלִים וְכֹל שְׁאֵין יְדִיעַת הַבְּעָלִים לִיבָא בְּטוּל מֵה"ת
גַּם מְלַבֵּד טַעַם דְּשִׁיל"מ: וְעוֹד י"ל בְּהָ דְּנְדָּרִים ע"פ מִש"כ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת (דף ע"א ע"ב)
ד"ה וּמִתִּירִין וְכו' דְּהָא דְּהַקֹּדֶשׁ שְׁנָה מֵאָה מְנָה שְׁחַלְלוּ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְחַוְלָל, הִינֵינוּ דְּנוֹקָא

הבְּעָלִים וְשֶׁהַקְדִּישׁוֹ, אֲבָל אַחַר אֵינוֹ יָכוֹל לְפָרוֹת הַקְדָּשׁ רַק בְּשִׁנוּיוֹ עֵי"ש, וּבְכֹרוֹת (דף י"א ע"ב) מְבֻנָּאָר דָּאָרְף ר"י דס"ל פֶּטֶר חֲמוֹר אֲסוּר בְּהִנָּאָה מ"מ יֵשׁ לְבַעְלֵיו בּוֹ זְכוּת וְנִקְרָא בְּעָלָיו מִפְּנֵי שְׂיָכוֹל לְפָדוֹתוֹ בְּשָׂה אִפִּי כֹל דְּהוּ מִשָּׂא"כ אַחַר דְּלֹא בְּעָלִים עֵי"ש, וְא"כ יֵשׁ לוֹמֵר דְּכָל הַקְדָּשׁ נִמְי הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַקְדָּשׁ נִקְרָא נִמְי בְּטָלִים, מִפְּנֵי הַזְכוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹ לְפָדוֹת שְׁנֵה מֵאֵמ"נ בְּפָרוּטָה וְכִמְש"כ הַתּוֹס' בְּמִנְחֹת הַנָּ"ל וּכְדַבְּכֹרוֹת הַנָּ"ל, וְא"כ שִׁיָּהּ שֶׁפִּיר בְּהַקְדָּשׁ נִמְי דִּין בְּטוֹל אִם נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבַעְלֵיו שֶׁהַקְדִּישׁוֹהוּ, מִשׁו"ה אֲתִי עָלָה בְּבְרִיָּתָא דְנִדְרִים שָׁם רַק מִטַּעַם דְּשִׁיל"מ, דְּהָרִי הָתָם סְתָמָא קְתַנִּי וּמִיָּרִי בְּהַקְדָּשׁ שְׁנֵה הַרְבֵּה נִמְי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַמְקַדֵּשׁ דִּין בְּעָלִים מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַזְכוּת לְפָדוֹתוֹ בְּפָרוּטָה מִשָּׂא"כ אָדָם אַחַר, אִךְ הָא תִּינַח אִם הַקְדָּשׁ הוּא יוֹתֵר מִשׁו"פ דָּאָז יֵשׁ לְהַמְקַדֵּשׁ זְכוּת לְפָדוֹת בְּפָרוּטָה וְלִהְרוֹיַח הַעֲוָדָה מִשׁו"ה יֵשׁ לוֹ דִּין בְּעָלִים, אֲבָל אִם כֹּל הַקְדָּשׁ הוּא רַק פָּרוּטָה אוֹ שׁו"פ דָּאָז אֵין לְהַמְקַדֵּשׁ שׁוֹם זְכוּת בְּהַקְדָּשׁ יוֹתֵר מֵאַחַר, דְּהָרִי גַם הַבְּעָלִים אֵין יָכוֹלִים לְפָדוֹת בְּפָחוֹת מִשׁו"פ וְא"כ אֵין הַבְּעָלִים יָכוֹלִים לִהְרוֹיַח בְּפָדְיוֹנוֹ כְּלוּם.

מִשׁו"ה בְּמִשְׁנֵתֵינוּ דְמַעֲיָלָה דְּכָל הַקְדָּשׁ הוּא רַק פָּרוּטָה דְּוִמְיָא דְּפָרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְדָּשׁ, וְכִינּוֹן דְּאִיָּרִי בְּפָרוּטָה לְבַד וְאֵין לוֹ בְּעָלִים רַק גְּבוּהָ לְבַד בְּוִדָּאִי מַה"ת לָא בְּטִיל לְפִי שְׁחִסֵּר יְדִיעַת בְּעָלָיו הַתַּעְרוּבוֹת וְשֶׁפִּיר מְעַל עַכְתָּ"ד: אֲבָל אַע"פ שֶׁהוּא דְּבָר חַד וְחֲרִיף מ"מ חִידוּדוֹ קוֹדֵם לְלִיבּוֹנוֹ וְאֵין הַתַּחֲלָה לְתִירוּצוֹ מִכַּפָּה טַעְמִים, וְהִבְאֵתִיו רַק מִפְּנֵי שְׁרָאִיתִי גְדוּלִים וְטוֹבִים מִמֶּנִּי טַעוּ בְּזָה וְסָבְרוּ שֶׁיֵּשׁ בְּתִירוּץ זֶה מִמֶּשׁ וְאֲבָאָר דְּבָרִי בַעֲזָה"ש וּמִמִּילָא יִתְבָּרַר שְׁמַעְתָּתָא שְׁאֵין זֶה תִירוּץ מִכַּפָּה טַעְמִים: א) אִם נִימָא דְּמִשׁו"ה לָא בְּטָלָה פָּרוּטָה שְׁל הַקְדָּשׁ בְּרוּב מִשׁוֹם דְּלֹא נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבַעְלִים, קָשָׁה דָּא"כ לְמָה לָא פְּשִׁיט הִירוּשְׁלָמִי הָךְ בַּעֲיָא אִם בְּעֵינָן נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבַעְלִים דְּוִקָא מִמִּשְׁנֵתֵינוּ דְּמַעֲיָלָה דְּבַעֲיָנוּ יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוִקָא, וְלְמָה נִשְׂאָר בְּאַבְעֵיָא דְּלֹא אֲפִשְׁיָטָא, וְהַשְׁ"ךְ בְּסִפְרוֹ הָאָרְוִךְ סִ' צ"ד כְּתִיב נִמְי דְּהוּא סְפִיקָא דְּדִינָא אִי בְּעֵינָן יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוִקָא וְהַלְבוּ"ש בְּחִידוּשֵׁי דִינִים אוֹת ל"ד הַעֲלָה אִמָּנָם בְּפִשְׁיטוֹת דְּבַעֲיָנוּ יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוִקָא לְעֵנָן שְׁלוֹ אֲבָל כְּתִיב כֵּן רַק מְסַבְרָא ע"ש שְׁאֵין זֶה עֵנָן בְּנִידוֹן דִּידוֹן, וְתוֹ אִפִּי אִם נִימָא דְּבַעֲיָנוּ יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוִקָא זֶהוּ וְדָאִי רַק מְדַרְבְּנָן וְלֹא מַה"ת אִפִּי לְשִׁיטַת הַשְׁ"ךְ, וְהַדְּבָר מְוַכְרַח ג"כ דְּמַה"ת סְגִי בִידִיעַת אַחַר שְׁלֹא הַבְּעָלִים ג"כ.

דָּא ל"כ אִיךְ כְּתִיבוּ כֹל הַפּוֹסְקִים דְּקְבוּעַ דְּתַעְרוּבוֹת חֲתִיכוֹת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְהָא מִשְׁפַּחַת לָה קְבוּעַ מַה"ת בְּתַעְרוּבוֹת חֲתִיכוֹת וְאִפִּי בְּאִינָם רְאוּיָן לְהַתְּפַבֵּד, כְּגוֹן שְׁנֵתְעַרְבָה טְרַפָּה בְּרוּב פְּשִׁירוֹת וְלֹא נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבַעְלִים רַק לְאִישׁ אַחַר וְלֹא נִתְבַּטְּלָה מַה"ת, וְא"כ הו"ל קְבוּעַ דְּאוֹרְיָתָא דְּכָל שְׁלֹא נִתְבַּטְּלָה מַה"ת הו"ל קְבוּעַ דְּאוֹרְיָתָא, וְאֵין לוֹמֵר דְּלֹא שִׁיָּהּ קְבוּעַ כֹּל זְמַן שְׁלֹא נֹדַע פְּהָר"ן שְׁבַשְׁ"ךְ סִ' ק"י ס"ק י"ד הִבְאֵתִיו בְּפָרְק הַקּוּדָם, דְּהָא וְדָאִי מוֹרָה הָר"ן דְּכַנּוּדַע הָנָה קְבוּעַ אִפִּי לָא נֹדַע לְבַעְלִים רַק לְאַחַר.

אֲלֵא ע"כ דְּבִידִיעַת אַחֲרִים שְׁלֹא הַבְּעָלִים נִמְי נִתְבַּטְּלָה מַה"ת לְכוּ"ע וְאֵין אֵין קְבוּעַ, וּבַעֲיָא דְּהִירוּשְׁלָמִי הוּא רַק לְעֵנָן מְדַרְבְּנָן וְדו"ק: ב) אִפִּי אִם הָנָה אִמָּת וְנִצִּיב דְּבַעֲיָנוּ יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוִקָא מַה"ת, הָרִי כְּבָר בִּיאֲרַתִּי בְּפָרְק הַקּוּדָם דְּכָל זֶה הוּא רַק לְעֵנָן בְּטוֹל בְּרוּב. אֲבָל לְעֵנָן כֹּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ לָא בְּעֵינָן כֹּל יְדִיעַת הַבְּעָלִים וְלֹא יְדִיעַת אַחֲרִים ע"ש, וְא"כ אִפִּי תַשְׁאָר הַקְּוִשְׁיָא לְמָה מְעַל כְּשֶׁהוּצִיא הָרֵאשׁוֹנָה אֲלִיבָא דְּשֶׁל חֲוָלִין לָא שְׁל

הַקִּדְּשׁ עֵינַי זֶה יָפָה (ומש"כ התוס' ואין לומר דְּכָל דְּפָרִישׁ מְרו"פ אֲמָרִינוּ גַם בְּדִשְׁלִ"מ כַּמֶּש"כ הַמָּל פ"ז מה' מְעִילָה וְהַצִּל"ח בְּבִיזָה (דף יו"ד ע"ב) ע"ש הַנֵּת מְשׁוּם דְּעִיקָר קוֹשְׁיָתָם הוּא מְשׁוּם בְּטוּל בְּרוּב וְדו"ק] וְאָמַנְם יֵשׁ מְקוּם לֹא מְרֹב דְּפָרִישׁ מְרו"פ לֹא תִקְשָׁה בְּהַקְדָּם הַהֶסְפֵּר לְמָה לַעֲנִין בְּטוּל בְּרוּב בְּעֵינַי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת וְלַעֲנִין כַּד"פ מְרֹבָא פָּרִישׁ לֹא בְּעֵינַי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת וְעֵינַי בְּפָרֵק הַקּוּדָם, וי"ל דְּהַסְבָּרָא בְּזָה הוּא כְּפִי דְּבִטּוּל מְאַחְרֵי רַבִּים יִלְפִינוּ לָהּ וּבְסִנְהֶדְרִין הָרִי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת קוּדָם הַפֶּסֶק דִּין, מִשׁוּ"ה לֹא אֲמָרִינוּ שׁוּם בְּטוּל בְּרוּב קוּדָם שְׁנוּדַע הַתַּעְרוּבוֹת, מִשׁא"כ הַפְּלֵל דְּכָל דְּפָרִישׁ מְרו"פ דְּנוּבַע מֵהַהֲלָכָה לְמִשְׁנֵי דְּאֲזֵלִינוּ בְּתַר רֹב אִפִּי בְּרֹבָא דְּלִיתָא קָמָן, וְכָל דְּפָרִישׁ מְרו"פ לֹא גָרַע מְרֹבָא דְּלִיתָא קָמָן מִשׁוּ"ה לֹא בְּעֵינַי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת, וְכ"ז הוּא לְדִידָן אֲבָל לְר"מ דְּחִיּוּשׁ לְמִיעוּטָא בְּרֹבָא דְּלִיתָא קָמָן.

ומ"מ מוֹדָה הוּא בְּהַפְּלֵל דְּכָל דְּפָרִישׁ מְרו"פ גְּבִי ט' חֲנוּיּוֹת דְּהִנּוּ רֹבָא דְּאִיתָא קָמָן וְהִנּוּ בְּכָלל קָרָא דְּאַחְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, א"כ לְשִׁטְתָּיָה בְּעֵינַי גַּם לַעֲנִין כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ שְׂיָהָא נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת דְּבְּעֵינַי דּוּמְיָא דְּסִנְהֶדְרִין [וּבְזָה אוּלַי אֲפָשָׁר לִיְיָשֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף קי"ט) אִתָּא דְּאִיתָא שָׁם אִימּוֹר דְּאֲזֵלִי רַבְּנָן בְּתַר רֹבָא פְּגוּן ט' חֲנוּיּוֹת, וְהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' דְּהָרִי ט' חֲנוּיּוֹת גַּם ר"מ מוֹדָה, וְלְדַבְּרֵינוּ גַּם בְּט' חֲנוּיּוֹת פְּלִיג ר"מ בְּעֵינַי כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ דַּס"ל דְּבְּעֵינַי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת וְדו"ק] וְקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּלְבָטִיל פְּרוּטָה שְׁל הַקִּדְּשׁ הָרִי לְר"ע קָאִי וְר"ע ס"ל כַּר"מ דְּחִיּוּשֵׁינוּ לְמִיעוּטָא, כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין (דף י"ב) וּבְמַכּוֹת (דף ז') וְא"כ גַּם לְדִידָיָה בְּעֵינַי נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת אִפִּי לַעֲנִין כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ, וּמִתְרַצָּת קוֹשְׁיַת הַתּוֹס', אֲבָל בְּאַמַּת אֵין זֶה נְכוּן מִפְּמָה טְעָמִים וְאִכְמ"ל יוֹתֵר בְּזָה: [פָּה מְקוּם אִתִּי לְהַעִיר דַּמֶּש"כ הָרִשׁ"ש בְּהַגְּהוּתִי לְפַתְּנוּבוֹת (דף י"ד) דָּאִם בְּחֻנוֹת אַחַת יֵשׁ שְׁלִשִׁים חֲתִיכוֹת מְרֹבְעוֹת וְעֶשְׂרֵה מְשׁוּלְשִׁים וּבְחֻנוֹת הַשְּׁנַי יֵשׁ עֶשְׂרִים חֲתִיכוֹת מְשׁוּלְשׁוֹת וְנִמְצָא חֲתִיכָה מְשׁוּלְשֵׁת מוֹתֵרַת, דְּלַעֲנִין כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ אִף אוֹתָן שְׁלֹא נְכַסּוּ לְסַפֵּק מְצַטְרְפִין לְרוּב ע"ש, הִנּוּ לְדַעַת הַכְּנִי וְהַנּוּ"ב הוּבָאוּ בַּפ"ת יו"ד ס' ק"י ס"ב אֵין נ"מ בְּרוּב חֲתִיכוֹת רַק בְּרוּב חֲנוּיּוֹת וְא"כ אִפִּי אִם הָיָה בְּחֻנוֹת אַחַת אַרְבָּעִים מְשׁוּלְשִׁים נָמִי לֹא אֲמָרִינוּ כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ, אִף אִפִּי לְהַסְבֵּר דְּאֲזֵלִינוּ בְּתַר רוּב חֲתִיכוֹת עֵינַי בְּחֻכְמַת אָדָם שְׁעַר הַקְּבוּעַ נָמִי דִּינוֹ תְּמוּהָ, וְרֵאָיְתוּ מַב"ב (דף כ"ג) נְפוּל הַנְּמַצָּא בֵּין שׁוֹבְכוֹת אֵין לָהּ מוּבָן, וְעֵינַי שַׁפ"ד בִּיּו"ד ס' ק"י ס"ק כ"א מְבוּאָר דְּלֹא כְּהָרִשׁ"ש, וְעֵינַי בְּהַפְּלָאָה פְּתוּבוֹת (דף ט"ו) פְּתַב ג"כ כַּהֲנוּ"ב, וְעֵינַי בְּהַגְּהוֹת אֲמָרֵי בְּרוּב לְטו"א לְאַבְנֵי מִילּוּאִים לְר"ה ע"ש הֵיטֵב וְקִצְרֵתִי: ג) הֵן יָדוּעַ דְּבִירוּשְׁלָמִי תְּרוּמוֹת פ"א יֵשׁ מִחֻלּוֹקֶת אֲמוּרָאִי אִם הַגְּזַבְּרִים דְּהַקִּדְּשׁ אֵיקָרוּ בְּעָלִים דְּהַקִּדְּשׁ, וְדַבְּרֵתִי בְּזָה בַּמְקוּ"א וְעַכ"פ לְמ"ד דְּהַגְּזַבְּרִי מִיקָרִי בְּעָלִים א"כ הָרִי שְׂיָיָה נֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְבְּעָלִים גַּם בְּהַקִּדְּשׁ, הֵינּוּ שְׁנוּדַע הַתַּעְרוּבוֹת לְהַגְּזַבְּרִי וְתוֹ דְּדַעַת הָרִשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָּ"א בַּב"מ פָּרֵק הַזֶּהָב הוּבָא דְּבִרְיָהֶם בְּשַׁמ"ק שָׁם דְּגַם אַחַר שְׁלֹא הַבְּעָלִים שְׁהַקִּדְּשׁוּ נָמִי אִם חִילּוּ שְׁוָה מְנָה עַל שׁו"פ מְחֻלָּל דִּיעֻבַד, וְהַבְּעָלִים רְשָׁאִים לְחַלּל שְׁוָה מְנָה עַל שׁו"פ אִף לְכַתְּחִילָה, וְא"כ בֵּין לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת בֵּין לְשִׁיטַת הָרִשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָּ"א שְׁפִיר קָשָׁה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּמִעִילָה וְקִצְרֵתִי: ד) לְבַר מְכָל אֵלֶּה הַטְּעָנוֹת אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי עַד עַתָּה, תִּירוּצוּ שְׁל הַגָּאוֹן בְּאַתּוּוֹן דְּאוּרִיזְתָא הַנָּ"ל הוּא טְעוֹת מְעִיקָרוּ, דְּהָא דִּישׁ סְבָרָא בִּירוּשְׁלָמִי דְּעָרְלָה הַנָּ"ל דְּבְּעֵינַי יְדִיעַת הַבְּעָלִים דְּוָקָא, אֵין הַפְּנִיָה דְּבְּעֵינַי יְדִיעַת בְּעָלִים שְׁל הָאִיסוּר רַק יְדִיעַת הַבְּעָלִים שְׁל הַהִתְרָא וְהָרִי

הירושלמי שם לענין ערלה איירי שהיא אסורה בהנאה ודבר האסור בהנאה רבים ס"ל דלית להו בעלים כלל אע"כ דהפונגה בירושלמי לבעלים של ההיתר היא, ונידון תערוכות הקדש בחולין דמירי במשנה דמעילה שעלה הקשו התוס' קושיתם הרי ההיתר יש לו בעלים, ואין צורך להאריך בדבר שהאמת בולט יותר מדי: פ"ק כ"ג.

נשוב עתה לדברי התוס' במעילה שם בעצמן, הנה כתבו וז"ל, וכי תימא (דמשו"ה לא בטלה פרוטה של הקדש בפיס) דבר שיל"מ הוא ע"י פדיון ואפי' באלף לא בטיל, הא ליכא למימר דדבר שיש לו מתירין דרפנן הוא עכ"ל, וכבר רצו איזה גאונים להביא מפאן ראיה דהתוס' לא ס"ל פהמרדכי דדבר שנולד בתערוכות אפי' אם הוא דשיל"מ בטיל וכן פסק הרמ"א ביו"ד סי' ק"ב, דלפי"ז אפי' אם דשיל"מ הנה מניעת בטולו מה"ת נמי לא הנה אפשר לתרץ פאן במשנה דמעילה דמשו"ה לא בטיל משנה דהנה דשיל"מ, דהרי באמר פרוטה בכיס זה הקדש נולד האיסור בתערוכות וגם דשיל"מ שפיר בטיל, ואולם כבר העירו רבים דאין פאן שום ראיה פינו דהתוס' העמידו קושיתם על הכבא דנפלה פרוטה של הקדש לתוף כיסו ולא על פרוטה בתוף כיס זה הקדש, דעל כבא דפרוטה בתוף פיס זה הקדש אדרבה יש מקום לתרץ באופן אחר פמו שהארכנו בזה בחלק א' מזה הספר, ובנפלה פרוטה של הקדש לתוף פיסו הנה ודאי אתי שפיר תירוץ דהנה דשיל"מ, אלא דדבר שיל"ל מתירין הוא דרפנן, אלא שיש להעיר דהא התוס' הקשו קושיתם אליכא דר"ע, ור"ע הרי ס"ל דחולין ששחטו בעזרה לאו דאורייתא עיין חולין (דף י"ז) וא"כ שפיר יכול להביא אשם תלוי אפי' אם מניעת הבטול הוא רק מדרפנן דמירי דרפנן אדרפנן, אבל אין זה רק הערה דלרפנן נמי קשה קושית התוס': ודע דהנה מקום לומר דדין הפרוטות שבפיס אפי' אם נולד האיסור בתערוכות נמי אם האיסור הוא דשיל"מ לא בטיל, דטעם המרדכי דלא שייך חומרת דשיל"מ בנולד האיסור בתערוכות נראה דהוא משום דלא אמרינן דבר שיל"מ לא בטיל רק היכא שיש דבר שנקרא עליו שם איסור, דאז אמרינן פינו שיש עליו שם איסור עד שתאכלנו באיסור ע"י בטול תאכלנו בהיתר, משא"כ ענבים בגיגית דכל טיפה וטיפה פשיצאת מהענבים הרי תכף נתבטלה בהיין שבגיגית.

ולכא שוב לא טעמו של האיסור ולא ממשו שפכר נתבטל לעולם, לא שייך גביה חומרא דדשיל"מ דדמי למין בשאינו מינו דבטיל אפי' בדשיל"מ, משום דאין ההיתר נקרא על שם האיסור רק על האינו מינו, אבל האיסור פכר נתבטל ואיהו לא יקרא עוד בשם היתר לעולם, וא"כ ה"ה וכ"ש טיפות היין היצא מהענבים שלא נקרא עליהם מעולם שם איסור ודמו פמו שלא היו בעולם כלל דודאי לא שייך בהם חומר דשיל"מ, ונהרי המרדכי מוכיח דינו מהא דעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט דמהני הבטול אף דהנה דשיל"מ, פינו שאין האיסור בעולם פמבואר בפ"ק דביצה, והקשה הכו"פ ביו"ד סי' ק"ב ס"ק ח' דמה דמיון הוא זה הא שם גבי העצים מקלי קלי איסורא משא"כ בהך דיין ונשאר בצ"ע, ולדברינו א"ש דהרי לכאורה מאי מהני גבי העצים הא דמקלי קלי איסורא לענין החומרא דדשיל"מ, הרי עיקר הנאת העצים נשארה וצריך עדיין לבטול ברוב ובדשיל"מ הרי ליכא בטול, אלא ע"כ לומר דכיון דהעצים נשרפו וליכא האיסור בעולם ואין ממשות על מה לאמר עד שחאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר משו"ה בטל אף בדשיל"מ, וא"כ ה"ה גבי הענבים בגיגית דג"כ לא שייך עוד לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר

דמעולם לא הָיָה עָלָיו שֵׁם אִיסוּר וְגַם עֵתָה כְּבָר נַעֲשֶׂה גּוֹף אֶחָד עִם הַיַּיִן שְׂפָגִיגִית וּמִשׁוֹ"ה בְּטִיל אֶף דְּהֵנָּה דְּבִשְׁלִ"מ, מִשׂא"כ אִם נִתְעַרַב יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ כִּינָא דְּפְרוּטוֹת שְׂפָכִיס נְהִי דְּקוֹנְדָם שְׁנַתְעַרַב לֹא הָיָה עֲדִינָן אִיסוּר כְּלָל בְּאִמְר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הִקְדָּשׁ, מ"מ עֵתָה שְׁנַאָסֵר אֶחָד מֵהֶן אֶף ע"פ דְּמַה"ת בְּטִלָּה בְּרוּב מ"מ הָרִי שֵׁם אִיסוּר יֵשׁ עַל אֶחָד מֵהֶן, וְתַדַּע שְׁהָרִי כָּל יָבֵשׁ שְׁנַתְבַּטַּל בְּרוּב אִם יִפִּירוּ אֶח"פ אֶת הָאִיסוּר הָרִי בְּוֹדָאֵי יָשׁוּב לְהִיּוֹת אִיסוּר, וְא"כ הָרִי יֵשׁ הָאִיסוּר בְּעוֹלָם אֲלֵא דְאִין אָנוּ מְפִירִין אוֹתוֹ וְגַזְה"כ הוּא דְּבִטִיל בְּרוּב, וְכִינָן דְּעֲדִינָן לֹא נַעֲשֶׂה הִתְיַתֵּר עִם הָאִיסוּר גּוֹף אֶחָד וְכָל אֶחָד עוֹמֵד בְּפָנֵי עַצְמוֹ בְּתַעְרוּבוֹת, שְׁפִיר י"ל גְּבִיָּה עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר תַּאכְלָנוּ בְּהִתְיַתֵּר דְּהָרִי הוּא דְּשִׁיל"מ וְלֹא בְּטִיל, וְעַנְבִים בְּגִיגִית שְׂאֵנִי דְּהֵנָּה לַח בְּלַח וְכִמּוֹ שְׁנַתְבַּאָר וְעִינָן לְקַמּוֹ פֶּרֶק מ"ט: וְכֵּן הֵנָּה א"ש חִילּוּקוֹ שֶׁל הֶרֶמ"א בְּאו"ח ס' תמ"ז סעי' ד' שְׂפָסֶק, דְּחֻמְצָה שְׁנַתְעַרַב קוֹנְדָם הִפְסַח וְנִתְבַּטַּל בְּרוּב בְּשֵׁשִׁים אֵינּוּ חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר בְּפִסְחָא אִם הִתְעַרוּבוֹת הוּא לַח בְּלַח, אֲבָל אִם הוּא יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר בְּפִסְחָא כֵּן הִכְרִיעַ שֵׁם הֶרֶמ"א עִי"ש.

וְלְדַבְּרֵינוּ מְבוֹאָר הֵיטֵב טַעַם הַחִילּוּק דְּהָרִי חֻמְצָה בְּפִסְחָא הוּא דְּשִׁיל"מ, אֲלֵא דְּכִינָן שְׁנַתְעַרַב קוֹנְדָם הִפְסַח הָרִי נוֹלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת נְאֻפִי בְּדְשִׁיל"מ בְּטִיל שְׁפִיר כִּמְש"כ הַמְרָדְכִי גְבִי עַנְבִים בְּגִיגִית, אוֹלָם זֶהוּ דְּוָקָא בְּלַח בְּלַח אֲבָל לֹא בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְכִמּוֹ שְׁנַתְבַּאָר וְדו"ק: אֲבָל אַע"פ שְׂפָל זֶה נִכּוֹן בְּסִבָּרָא מ"מ כָּל הָאֲחֵרוּנִים לֹא ס"ל הָכִי, שְׁהָרִי הִתִּירוּ גַם יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ שְׁנַתְעַרַב וְאֶח"פ נִדְר מְאֶחָד מֵהֶן אַע"פ שֶׁהוּא דְּשִׁיל"מ, מְטַעַם הַמְרָדְכִי דְּבְנוֹלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת לִיכָא חוּמְרָא דְּדְשִׁיל"מ, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׂכַתְבוּ דְּאֻפִי הַדְּבָרִים דְּלֹא בְּטִיל מְטַעַם חֲשִׁיבוּתוֹן כְּגוֹן חֲתִיכָה הִרְאוּיָה לְהַתְכַּפֵּד וְכִינָצֵא נְמִי בְּטִילִי אִם נוֹלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת.

כִּמְש"כ הַאו"ה וְהַחֲזוֹת יָאִיר הִבִּיאָם הַפְּרַמ"ג רִישׁ סִימָן ק"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"א וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּכָל זֶה הִרְבֵּה כְּמוֹכּוֹן, אֲבָל עכ"פ בְּטָלוּ דְּבְרֵינוּ נִגְדַּד דְּבְרֵיהֶם וְעוֹד הָיָה לָנוּ לְדַבֵּר אֵינָה דְּבָרִים בְּעַנְיָן זֶה בְּדַבֵּר בִּיאור הַתּוֹס' דְּמַעֲלָה, אֶף רְאִיתִי שֶׁהַפְּרַמ"ג שֵׁם כָּל בְּדַבְּרִים קֶצְרִים אֶת אֲשֶׁר הָיָה בְּדַעֲתִי לְכַתּוֹב עִינָן בּוֹ וּמ"מ בְּעֵינֵקֶר הַדְּבָר אִם הֵנָּה מְוַכְרַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּמַעֲלָה דְּלִית לֵהּ סְבָרַת הַמְרָדְכִי דְּדַבֵּר שְׂלֵא הָיָה נִיכָר קוֹנְדָם הִתְעַרוּבוֹת בְּסַל אֻפִי בְּדְשִׁיל"מ, ג"כ לֹא הָיָה כָּל תְּמִיחָה בְּדַבֵּר כִּינָן דְּבִלְא"ה הָרִי הַתּוֹס' בְּב"ק (דָּף ס"ט) לֹא ס"ל כְּהַמְרָדְכִי בְּזֵה כְּמוֹ שֶׁהָעִיר כְּבָר בְּחִידוּשֵׁי רַע"א בִּי"ד ס' ק"ב סעי' ד' שֵׁם, וּבִשְׂמ"ק שֵׁם תִּירָץ בְּאֶמֶת עַל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' כְּסְבָרַת הַמְרָדְכִי עִי"ש, גַּם הֶרֶמְב"ם דַּס"ל דְּהָא דְּחֻמְצָה בְּפִסְחָא אוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ הוּא מְשׁוּם דְּהֵנָּה דְּשִׁיל"מ כִּידוּעַ, וּמ"מ הָא הֶרֶמְב"ם פֶּסֶק דְּחֻמְצָה בְּפִסְחָא חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר אִם נִתְעַרַב קוֹנְדָם פִּסְחָא אֻפִי לַח בְּלַח, וְהִבִּיאוּ הֶרֶמ"א בְּאו"ח ס' תמ"ז סעי' ד' שֵׁם בְּשֵׁם יֵשׁ חוֹלְקִים ע"ש, אֲלֵא דְּרַמ"א הִכְרִיעַ בְּלַח בְּלַח דְּלֹא כְּוֹנְתִיָּה וְמִי כְּהַחְכָם יוֹדַע פֶּשֶׁר דְּבָר, אֲבָל מוֹכַח דְּהֶרֶמְב"ם לֹא ס"ל כְּהַמְרָדְכִי בְּזֵה, וְכִבָּר הָעִיר בְּזֵה הַגָּאוֹן רַע"א בְּסִפְרוֹ דְּרוּשׁ וְחִידוּשׁ מַס' פְּסָחִים מַעְרְכָה נְא"ו ד"ה נִחְזוֹר לְרַאשׁוֹנוֹת, וְתַמָּה עַל הֶרֶמ"א שְׂלֵא הִבִּיא דִּישׁ חוֹלְקִין עַל סְבָרַת הַמְרָדְכִי, וְעִינָן בְּבִיאור הֶגְר"א לְאו"ח ס' ש"כ סעי' ב' וּבְבִיאורֵי הֶגְר"א לִי"ד ס' ק"ב ס"ק ט"ז, וְהַגְרַע"א בְּחִידוּשָׁיו לִי"ד ס' ק"ב שֵׁם הִבִּיא דְּגַם הֶר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ח ע"א) לֹא ס"ל כְּהַמְרָדְכִי, וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּכָל זֶה ע"פ מַה שְׂכַתְבוּ כְּבָר בְּזֵה גְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים אֶף לְדַעֲתִי דִּי בְּמַה שְׂהַזְכִּירוּ בְּעַנְיָן זֶה בְּחֻלְקָא א' מְסַפֵּר הֵנָּה בְּיַחַד עִם מַש"כ בְּפֶרֶק זֶה לְפִי קוֹצֵר הַמְקוֹם: אֶף

מ"מ הנני מוצא ראוי לבאר שיש מקום לומר דהתוס' בב"ק שם לא פליגי על המרדכי
אע"ג דהמג"א סי' שי"ח פתב נמי דפליגי כמש"כ גם הגרע"א הנ"ל, דהרי יש לדקדק
בלשון התוס' שם שפתבו ושמא בטיל ברוב עכ"ל, דמה ספק יש בזה הרי ודאי יש רוב
נגד הגדל אח"כ, אף כבד ביארנו לעיל פרק כ"ב שלדעת הש"ך ביו"ד סי' ק"ט כשלא
נודע התערובות מדאורייתא לא שייך בטול, והתם הן לא נודע התערובות כלל שיהי
בעל השדה שאמר כל הנלקט אינו יודע אם נלקט, אלא דהאנשים שלקטו בגזלה ידעו
מסתמא דבעל אותו הפרם הוא מהצנועים, ואמר כל הנלקט מחולל א"כ בטיל אז, דהא
נודע להלוקט שמעורב פאן איסור והיתר, אבל הרי כבד הבאתי בפרק כ"ב דבירושלמי
ערלה (פ"ב ה"א) איבעיא להו אם ידיעה של אחר לא של הבצלים מהני והובא גם
בפר"ח ליו"ד סי' צ"ט.

משו"ה פתבו התוס' בלשון שמא דתליא בבעיא של הירושלמי שלא נפשטה, וא"כ שפיר
פתבו התוס' דאף שפא לעולם ע"י תערובות מ"מ שפיר לא בטיל משום דהנה דבשיל"מ.
דהרי הטעם והסברא דהנולד בתערובות בטיל גם בדשיל"מ הוא, משום שהאיסור לא
היה ניכר מעולם ותיכף שפא לעולם נתבטל, אבל התם גבי הצנועים הרי קודם שנתלקט
לא נתבטל כלל דהא עדיין לא נודע התערובות לשום אדם בעולם, אלא דהבטיל פא
בשעת לקיטה שאז נודע התערובות להלוקט, וכיון דעד הלקיטה לא נתבטל גם אח"כ
אינו בטיל משום דהנה דשיל"מ, והשמ"ק שם שתירץ על קושית התוס' בסברת המרדכי
אפשר דס"ל פהאחרונים החולקים על הש"ך וסוברים דמה"ת שייך בטול ברוב גם אם
לא נודע התערובות כלל ורק מדרבנן הוא דבעינו ידיעה וידעתי שיש עדיין לפקפק בזה
אבל די בזה להעיר, ועיין בדורש לציון דרוש י"ג בהגהה מש"כ בזה עיי"ש שגם הוא
הסביר באופן אחר דהתוס' נמי אפשר דס"ל פהמרדכי: ודע שהרב עמודי אור בסי' כ"ג
אות ט' פתב ונ"ל, ונחלא יסודו של המרדכי בהך דיגיית פ"ק דשבת הוא מדקאמר הש"ס
בריש ביצה הנ"מ היכא דאיתא לאיסורא בעינא.

והרי מבואר שם שזה דוקא בדבר שעיקרו מדרבנן כמו מוקצה, דהא עלה קאי דקאמר
שם אהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הנ"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין, ופרייך
ולרב אשי דאמר דבשיל"מ מ"מ אפי' בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר, ועלה משני הנ"מ
היכא דאיתא לאיסורא בעינא פי' בזה אמר רב אשי דאפי' בדבר שעיקרו מדרבנן לא
בטיל אבל בדבר דליתא לאיסורא בעיניה לא, ומזה למד דינו המרדכי לענן גיגית שהוא
מדרבנן, אבל באיסורין דאורייתא שאינם בטלין בדשיל"מ לא שמענו לחלק בין הנפר
האיסור קודם התערובות ועיין בתשובות משפנות יעקב חיו"ד סי' כ"ט] ובש"ך יו"ד סי'
רט"ו ס"ק ודו"ק עכ"ל, ואולם הרי כל גדולי האחרונים לא ס"ל פנותיה גם מהשמ"ק
בב"ק שם (דף ס"ט) מוכח דלא פנותיה, והבאתי דעתו ז"ל מפני שלדבריו ודאי דאין
סתירה מהתוס' דמעילה לשיטת המרדכי וזה פשוט: פרק כ"ד.

נתבאר איפא בפרק הקודם דנדאי שפיר פתבו התוס' דהנה אפשר לתרץ דמשו"ה לא
בטלה הפרוטה של הקדש שנפלה בכיס משום דהנה דשיל"מ, אלא דהתוס' בעצמן דחו
תירוץ זה וכתבו דהא ליכא למימר, דדבר שיל"מ דרבנן הוא עכ"ל, ופי' שנים פרוח
דבריהם אלה, ונדא דכיון רק מדרבנן לא בטל איך יביא קרבן מעילה הא הנה חולין

בַּעֲזָרָה מֵה"ת, אֵלָא דְמִשּׁוּם זֶה לְחַוְדָא אִין קוֹשְׂיָא דְהָרִי קוֹשְׂיַת הַתּוֹס' הִיא אֵלִיבָא דַר"ע, וַר"ע הָרִי ס"ל חוֹלִין שְׁנַשְׁחֲטוּ בַּעֲזָרָה לָאו דְאֻרְיִיתָא דַס"ל דְקָרָא דְוַזְבַּחַת לְאִסּוּר נְחִירָה אֲמִי כְדַאיִתָּא בְּחוֹלִין דָּף י"ז וַא"כ שְׁפִיר מִיִּיתָא קֶרְבֵּן דְהֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ, אֵלָא שְׁעוּד כְּלוּל בְּדַבְרֵיהֶם כְּנֻגָה יוֹתֵר עֲמֻקָּה הֵינּוּ דְכִינּוּ דְמִדְאֻרְיִיתָא שְׁפִיר בְּטֵלָה א"כ מִדְאֻרְיִיתָא לֹא יְחוּל הַפְּדִיּוֹן וְהַפְּדִיּוֹן לֹא יְחוּל עָלָיו קְדוּשָׁה כָּלֵל דְהָרִי הוּא מְחַלֵּל חוֹלִין עַל חוֹלִין, וַא"כ אִין זֶה דְבַר שִׁיל"מ כָּלֵל, דְהָרִי לֹא נוֹכַל לֹמַר עַד שְׁתֹּאכְלֻנוּ בְּאִסּוּר ע"י בְּטוּל פְּדָה אוֹתוֹ וְתֹאכְלֻנוּ בְּהִיתָר שְׁלֵא ע"י בְּטוּל, הָא מִדְאֻרְיִיתָא לֹא יְחוּל כָּלֵל הַפְּדִיּוֹן וְלֹא יִתְקַן הָאִסּוּר וּמִמֵּילָא אִין כָּאן דְשִׁיל"מ אִפִּי מְדַרְבְּנָן כֵּן הִיא אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיס הַפְּנֻגָה בְּדַבְרֵיהֶם וְהֵבֵן זֶה: אֲבָר אִם נִימָא דְכֻנְתַּת הַתּוֹס' כָּאֲנֹפֶן הַשְּׁנִי שְׁפַתְבָּנוּ דְכִינּוּ דְמִדְאֻרְיִיתָא בְּטִיל אִין כָּאן פְּדִיּוֹן כָּלֵל וְלֹא הֵוָה דְבַר שִׁיל"מ כָּלֵל, א"כ הָרִי יִקְשָׁה לָנו הַש"ס בְּנִדְרִים (דָּף נ"ח ע"א) דְשָׁם קָאָמַר ר"ש בְּהִדְיָא דְהַקְדָּשׁ הֵנָּה דְשִׁיל"מ ע"י פְּדִיּוֹן, וְע"כ צָרִיךְ לֹמַר דְכֻנְתַּת הַתּוֹס' הִיא כְּפִשּׁוּטָה דְנִהִי דְהֵוָה דְשִׁיל"מ מ"מ כִּינּוּ דְשִׁיל"מ הֵוָה רַק דְרַבְּנָן לֹא יוֹכֵל לְהִבִּיא קֶרְבֵּן מְעִילָה דְהֵוָה חוֹלִין בַּעֲזָרָה כָּאֲנֹפֶן הָרִאשׁוֹן שְׁפַתְבָּנוּ לְדַחוּת, אֲבָל מ"מ קָשָׁה דְהַפֵּל טַעְמָא מֵאִי הֵוָה הַקְדָּשׁ שְׁנִתְעַרַב דְשִׁיל"מ ע"י פְּדִיּוֹן הָא הַפְּדִיּוֹן לֹא חָל כָּלֵל מֵה"ת כִּינּוּ דְמֵה"ת כְּבָר נִתְבַטַּל, וַא"כ לֹא שְׁיִיךְ לֹמַר עַד שְׁתֹּאכְלֻנוּ ע"י בְּטוּל תֹּאכְלֻנוּ בְּהִיתָר וְהַדְבָר צ"ע כְּעַתָּה, אֲמַנְמֵם כֹּל זֶה הוּא לְסִבְתָּא רַש"י רִישׁ מ"ס בִּיצָה דְדְשִׁיל"מ דְלָא בְּטִיל הוּא מִטַּעַם דְעַד שְׁתֹּאכְלֻנוּ בְּאִסּוּר ע"י בְּטוּל וְכו', אֲבָל לְסִבְתָּא הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב ע"א) דְהָא דְדְשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל הוּא מִטַּעַם דְהֵוָה כְּמִין בְּמִינוֹ דְהִיתָר בְּהִיתָר מִשּׁוּ"ה לֹא בְּטִיל אִפִּי לְרַבְּנָן דַר' יְהוּדָא כִּידוּעַ, א"ש דְנִדְאִי הַקְדָּשׁ כִּינּוּ דְשִׁיל"מ ע"י פְּדִיּוֹן קוֹדֵם שְׁנִתְעַרַב עַכ"פ שְׁפִיר לֹא בְּטִיל וַא"ש הַש"ס בְּנִדְרִים, וְגַם דְבַרֵי הַתּוֹס' בְּמַעֲיִלָה דְכָתְבוּ דְדְשִׁיל"מ דְרַבְּנָן הוּא נְמִי א"ש, דְאִפִּי לְסִבְתָּא הָר"ן נְמִי דְשִׁיל"מ רַק מְדַרְבְּנָן לֹא בְּטִיל, וְרַק מִשּׁוּם חוּמְרָא דְרַבְּנָן אֲמַרִינּוּ דְדְבַר שִׁיל"מ הֵוָה כְּמִין בְּמִינוֹ וְלָא בְּטִיל וְכֵן מִשְׁמַע, לְהִדְיָא לְשׁוֹן הָר"ן גּוֹפִיָה שָׁם שְׁז"ל, וְכִף נִרְאָה לִי טַעְמֹו שֶׁל דְבַר שִׁיל"מ דְחֻזִּינּוּ לְרַבְּנָן וַר"י דְאִפְלְגוּ כְּמִין בְּמִינוֹ אִי בְּטִיל אִי לֹא וְאֲמַרִינּוּ בְּפִרְק הַקּוֹמֵץ רַבָּה בְּמַנְחוֹת (דָּף כ"ב) דְשְׁנֵיהֶם מְקָרָא אֶחָד דְרִשׁוּ דְכָתִיב וְלִקַּח וְכו' וּמִשּׁוּ"ה אֲמַרִינּוּ דְבְדְשִׁיל"מ נָטוּ רַבְּנָן מִשּׁוּם חוּמְרָא לְדַר"י דְכִינּוּ דְאִין זֶה חֲלוּק מִן הַהִיתָר לְגַמְרֵי בְּאִסּוּר וְהִיתָר שְׁהָרִי אָף הוּא סוֹפּוֹ לְהִיּוֹת נִיתָר כְּמוֹהוּ וְכו' שְׁפָל שְׁהוּא מוֹסִיף הִיתָר הַחֲמִירוּ בְּבִטּוּלוֹ שְׁמִפְנֵי שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת נִיתָר אָמְרוּ שְׁלֵא יִתְבַטַּל בְּמִינוֹ עַכ"ל, הָרִי בְּהִדְיָא דָּגַם לְהָר"ן דְשִׁיל"מ דְלָא בְּטִיל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן, דְנָטוּ רַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ מִשּׁוּם חוּמְרָא לְדַר"י וְהַחֲמִירוּ בְּבִטּוּלוֹ מְדַרְבְּנָן, וְאוּלָם לְפִי"ז נוֹכַל לֹמַר כְּכֻנְתַּת הַתּוֹס' דְמַעֲיִלָה כָּאֲנֹפֶן הַשְּׁנִי שְׁפַתְבָּנוּ וְגַם מְנִדְרִים הַנָּ"ל לֹא יִקְשָׁה מִיָּדִי.

אֲבָל נְבָאָר תַּחֲזִילָה שְׁיִטַת רַש"י וְשְׁיִטַת הָר"ן בְּדְשִׁיל"מ בְּעֻזָּה שְׁיִי"ת בְּקַצְרָה, כְּמָה דְנַפ"מ בִּינֵיהֶם לְפ"מ שְׁפַתְבּוֹ וְהֶאֱרִיכוּ בְּדַבְרֵיהֶם אֲדוּלֵי הָאֲחֻרוּנִים עֵינֵן בְּסִפְרָא בְּרוּךְ טַעַם בְּדִין דְשִׁיל"מ וְעוּד אֲחֻרוּנִים: א) לְטַעְמֹו דְרַש"י ז"ל דְדְשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל מִשּׁוּם דְעַד שְׁתֹּאכְלֻנוּ וְכו', גַּם בְּנִתְעַרַב מִן בְּשִׂאֵינוּ מִינוֹ כְּשֵׁישׁ מִמִּשּׁוֹת שֶׁל אִסּוּר וְהוּא דְבַר שִׁיל"מ נְמִי לֹא בְּטִיל אִפִּי בְּאֵלָף, וְהַסְבָּרָא דְהִיתָר לֹא יִקָּרָא עַל שֵׁם הָאִסּוּר הַבְּטִיל כִּי אִם עַל הַהִיתָר הַמְבַטֵּל דְחוּקָה, אֲבָל כְּשִׂאֵין שֵׁם מִמִּשּׁוֹת שֶׁל אִסּוּר רַק טַעְמֹו בְּלִבְד וַיֵּשׁ שְׁשִׁים נִגְדוּ בְּהִיתָר דְכָבָר בְּטִיל טַעַם הָאִסּוּר לְגַמְרֵי כִינּוּ שְׁהוּא אִינוּ מִינוֹ בְּטִיל שְׁפִיר אָף בְּדְשִׁיל"מ,

אָבֵל בְּמִין בְּמִינוֹ דְּלֹא שְׁיִיף בְּטוּל הַטַּעַם שְׁהָרִי הַטַּעַם שֶׁל הָאִסּוּר וְשֶׁל הַהִיתָר שְׁוִין, אִפִּי
אִם בְּהַתְעַרְבוּת רַק טַעַם הָאִסּוּר בְּלִבָּד נִמְי לֹא בְּטִיל אִפִּי בְּאֵלֶּף בְּדַשִּׁיל"מ, אָבֵל לְסִבְרַת
הֶר"ן אִפִּי כְּשֵׁי שֶׁבְּתַעְרוּבוֹת מִמְּשׁוֹת הָאִסּוּר נִמְי.

אִם הוּא מִין בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ שְׁפִיר בְּטִיל דְּלֹא שְׁיִיף לֹא מִן דְּנִטוּ רַבָּנָן לְדַר"י מִשּׁוּם חוּמְרָא
בְּדָבָר שִׁיל"מ כִּינּוּ דְּהֵנָּה מִי בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ בְּעֶצֶם וְגַם לַר"י מִין בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ הָרִי בְּטִיל
שְׁפִיר אֵין פֶּאן מְקוֹם לְנִטוּת לְחוּמְרָא, וְעֵינָן בְּרַמְבַּ"ם פֶּט"ו ה"ב מִמֵּא"א וְדו"ק: ב) טַעַמוֹ
שֶׁל רִש"י מִסְפִּיק גַּם לְעַנְנָן הָא דְקִי"ל דְּדַשִּׁיל"מ גַּם בְּסִפְק דְּרַבָּנָן אִסּוּר, דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ
בְּאִסּוּר סִפְק דְּרַבָּנָן תֵּאכְלָנוּ בְּהִיתָר גָּמוּר, אָבֵל טַעַמוֹ שֶׁל הֶר"ן לֹא שְׁיִיף רַק בְּעַנְיָנִי
תַעְרוּבוֹת אָבֵל לֹא לְעַנְיָנִי סִפְק דְּרַבָּנָן דְּמָה זֶה עַנְנָן לְמִין בְּמִינוֹ וְזֶה פְּשׁוּט: ג) טַעַמוֹ שֶׁל
רִש"י מוֹעִיל גַּם דְּלֹא נִימָא כֹּל דְּפָרִישׁ מִרְנָבָא פָּרִישׁ בְּדָבָר שִׁיל"מ דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר
תֵּאכְלָנוּ בְּהִיתָר, אָבֵל טַעַמוֹ שֶׁל הֶר"ן אֵינוֹ מוֹעִיל רַק לְעַנְנָן בְּטוּל בְּרוּב אָבֵל לֹא לְעַנְנָן
כֹּל דְּפָרִישׁ מִרו"פ, שְׁהָרִי קָרָא דְּוִלְקַח מִדָּם הִפָּר בְּעַנְנָן בְּטוּל.

בְּרוּב הוּא וְלֹא בְּעַנְנָן כֹּל דְּפָרִישׁ מִרו"פ, וְעֵינָן בְּאו"ח בִּמְג"א ס"א תְּקִי"ג ס"ק י"ג וּבְחִידוּשֵׁי
רַע"א שֶׁם הֵבִיא דְּהֶר"ן בְּאַמַּת מִסְתַּפֵּק בְּזֶה בִּפ"ג דְּבִינָה אֵי אֲמַרִינָן כִּד"פ מִרְנָבָא פָּרִישׁ
בְּדַשִּׁיל"מ וְדַעַתוֹ שֶׁם נוֹטָה יוֹתֵר לְהִתִּיר וְעֵינָן לְקַמְן פֶּרֶק ל"ד מִש"כ בְּאַרְנוּכָה: ד) סִבְרַת
הַצִּל"ח שֶׁהוּבָאָה בִּפ"ת לִי"ד ס"א ק"ב ס"ק"ו דְּדַשִּׁיל"מ לֹא שְׁיִיף רַק בְּדָבָר שֶׁל אֲכִילָה
וּכְיוּצָא בּוֹ, אָבֵל בְּדָבָר טְלִטוּל וְתַשְׁמִישׁ לֹא שְׁיִיף חוּמְרָא שֶׁל יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁהָרִי יְכוּל
לְטַלְטֵל וְלִהְיוֹת מִשׁ גַּם הַיּוֹם וְגַם לְמַחֵר, לֹא שְׁיִיף רַק לְסִבְרַת רִש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר
תֵּאכְלָנוּ בְּהִיתָר שְׁהָרִי בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף יוֹתֵר מִפְּעַם אֶחָד לֹא יֵאכְלָנוּ, וְלָמָּה זֶה יֵאכְלָנוּ הַיּוֹם
בְּאִסּוּר וְלֹא לְמַחֵר יֵאכְלָנוּ מַחֵר בְּהִיתָר וְלֹא הַיּוֹם.

אָבֵל בְּטִלְטוּל וְתַשְׁמִישׁ לֹא שְׁיִיף זֶה דְּהָרִי גַּם אִם יְטַלְטְלוּ הַיּוֹם יְטַלְטְלוּ גַּם מַחֵר, אָבֵל
לְסִבְרַת הֶר"ן מִשּׁוּם מִין בְּמִינוֹ וְדַאי דְּגַם בְּטִלְטוּל וְשִׁמּוּשׁ לֹא שְׁיִיף בְּטוּל בְּדַשִּׁיל"מ,
וְעֵינָן בְּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ בִּיצָה פֶּרֶק אֵין צָדִין ד"ה הָא גּוּפָא קִשְׁיָא אֲמַרְתָּ בָּא וּמִצָּאן וְכו' עֵי"ש:
ה) יֵשׁ מְקוֹם לֹא מִן דְּלְסִבְרַת רִש"י גַּם אִם הִמְתִּיר אֵינוֹ עֲתִיד לְבּוֹא מֵאִלּוּי נְמִי הֵנָּה
דַשִּׁיל"מ, דְּהָרִי פִּינּוּ דַעַכ"פ יֵשׁ לוֹ הִיתָר י"ל עַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר וְכו', אָבֵל לְסִבְרַת
הֶר"ן דְּהֵנָּה בְּהִיתָר בְּהִיתָר י"ל דְּזֶה אֵינוֹ רַק כְּשֶׁהִיתָר עֲתִיד לְבּוֹא מֵאִלּוּי דַאל"כ אֵין זֶה
הִיתָר בְּהִיתָר, וְכֵן מְצִינוּ מִפּוֹרֶשׁ בְּשִׁטָּה מְקוֹבָצָת בִּב"מ (דָּף נ"ד) בְּשֵׁם הֶר"ן דְּהִיתָר
שְׁאִינוֹ בָּא מֵאִלּוּי לֹא הֵנָּה דַשִּׁיל"מ רַק דְּוִקָא בְּדָבָר שְׁעוּמֵד לְכָף כְּגוֹן קוֹנְמוֹת דְּמַצָּנָה
לְאִתְשׁוּלֵי עֲלָה וּכְגוֹן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי דְּעוּמֵד לְפָדְיָה אוֹ לְהִבְיָאוּ לִירוּשָׁלַיִם וְכֵן הוּא דַעַת
מְהִרְש"ל בִּיש"ש פִּידוּעַ, וּלְפִי זֶה דְּוִקָא הַקִּדֵּשׁ שְׁאִינוֹ רָאוּי בְּעֶצְמוֹ לֹא לְמַזְבֵּחַ וְלֹא
לְבִדָּה"ב כְּמַטְבַּע דְּעוּמֵדָת לְחִלְלָה הֵנָּה דַשִּׁיל"מ, אָבֵל דָּבָר הָרָאוּי בְּעֶצְמוֹ לְמַזְבֵּחַ אוֹ
לְבִדָּה"ב אֵינוֹ דַשִּׁיל"מ לְשִׁיטַת הֶר"ן, מִיְהוּ עֵינָן לְקַמְן פֶּרֶק ל"ד: ו) לְפִי מָה שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס'
בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ב ע"א) וּבְמִנְחוֹת (דָּף כ"ב) דַר' יְהוּדָא מוֹדָה דְּמִין בְּמִינוֹ בִּיבֵשׁ בְּטִיל
שְׁפִיר, דְּהָרִי כֹּל עֵיקָר לִיְמוּדוֹ שֶׁל ר"י דְּמִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטִיל הוּא מִדָּם הִפָּר וְדָם הַשְּׁעִיר
שֶׁהוּא לַח בְּלַח אָבֵל יְבֵשׁ בִּיבֵשׁ שְׁפִיר בְּטִיל, וְא"כ לְסִבְרַת הֶר"ן דְּדַשִּׁיל"מ מִטַּעַם מִין
בְּמִינוֹ לֹא בְּטִיל א"כ בִּיבֵשׁ בִּיבֵשׁ דְּלֹא שְׁיִיף סְבָרָא זֶה דְּהָרִי מִין בְּמִינוֹ יְבֵשׁ בִּיבֵשׁ בְּטִיל
לְכו"ע גַּם דַשִּׁיל"מ צָרִיף לְהִיּוֹת בְּטִיל, אָבֵל לְפִי סִבְרַת רִש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר

תאכלנו בהיתר, גם בַּיָּבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ דשיל"מ לא בטיל דאין חילוק בַּזָּה בין יָבֵשׁ ללח: ז) עוד יש חילוק בין טעמו של רש"י לטעמו של הר"ן ו"ל בַּנֶּדֶר מאיזה דָּבָר ונתערב בְּרוֹב הֵיטֵר וכיון דהאיסור נהפך להיתר הרי הנה פאכלה פולה דאין נשאלין עוד עליה, וא"כ קא דקיי"ל דנדור אינו בטיל בְּרוֹב משום דשיל"מ ע"י שאלה היינו רק בַּנְּשִׁיתִיר מקצת מהדָּבָר הנדור שלא נתערב דהנה אז פאכלה רק מקצתה דמהני שאלה, אַבְל בַּנְּתַעֲרַב פֿולו דלא מהני עוד שאלה שפיר בטיל לטעמו של רש"י דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"י שאלה, דאדרבה פֿינו שנתבטל לא מהני שאלה, אלא דמדרבנן מהני פֿינו דמדרבנן לא בטיל א"כ אתה עושה סיבה מהמסונבב שהרי באמת צריף שיהיה דין דבשיל"מ על גוף הדָּבָר שעל ידי זה גזרו חז"ל דלא לבטיל, וכאן פֿינו דבלא גזרת חז"ל ליטא בשאלה שפיר בטיל ולא גזרו חז"ל, אַבְל לטעמו של הר"ן גם בַּנְּתַעֲרַב פֿולו לא בטיל פֿינו דמעיקרא הנה איתא פשאלה הנה פֿמין בְּמינו ודו"ק, ויש להרוס על מנת לבנות הרבה מאוד בכל פרט וכלל שפכתנו בַּזָּה אַבְל אין אַנִי נכנס פֿאן לפלפל בְּדיני דשיל"מ לאַרְפֿם וּלְרַחֲפֿם, רק הנחויץ לענן ביאור דברי התוס' במעילה אשר זהו מטרתו פֿאן, ונאמר דכיון דסברת הר"ן לא אַזְלָה בְּסַפֿק דרבנן בלא תערובות בדשיל"מ שלא יהא מותר כמש"כ לעיל אות ב', וגם סברת הר"ן לא אַזְלָה בַּתַּעֲרוּבוֹת יָבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ כמש"כ לעיל אות ה', וכיון דבסוגיא דריש ביצה מבואר מפורש דגם ספק דרבנן בדשיל"מ אסור וגם תערובות יָבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ לא בטיל בדשיל"מ, שהרי ספק ביצה שנולדה ביו"ט הוא ספק דרבנן ואיסורה, ונתערובות בצים הוא תערובות יָבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ ומ"מ קיי"ל דלא בטיל, ע"כ מוכרחין אנו לומר דהר"ן מודה בדברים וענינים המוכרחים מהש"ס ואין להמלט בשום עצה, לסברת רש"י דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, אלא דס"ל להר"ן דסברת רש"י לא שייף רק בְּסַפֿק דרבנן בלא תערובות דלא הנה פֿאן בטול, וכן בתערובות יָבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ דג"כ עדיין לא נתבטל האיסור לגמרי שהרי אם יופר האיסור אחר התערובות ישוב לאיסורו, משו"ה י"ל עד שתאכלנו באיסור וכו', אַבְל בַּתַּעֲרוּבוֹת לח בלח שנתבטל האיסור לגמרי לא שייף לומר עד שתאכלנו באיסור שהרי אין פֿאן איסור פֿלל, משו"ה חידש הטעם דבלח בלח בדשיל"מ מודו רבנן לר"י דבמין בְּמינו ליפא בטול מדרבנן עכ"פ דהנה פֿהיתר בהיתר, והיתר בהיתר גמור אפי' מין באינו מינו לא בטיל ודו"ק: ועל פי כל הדברים האלה נאמר דהתוס' סוף מעילה אזלי בשיטת הר"ן, ומשו"ה פֿתבו דאין לומר דמשו"ה לא בטלה פֿרוטה של הקדש בפֿים משום דהנה דשיל"מ ע"י פֿדיון.

קא ליפא למימר דדשיל"מ דרבנן הוא עכ"ל, פֿירוש דבשלקמא קא דאמרינן בַּנְּדָרִים (דף נ"ח רע"א) דהקדש לא בטיל משום שיל"מ ע"י פֿדִיָּה י"ל דמייירי בלח בלח ושייף בהו סברת הר"ן דהנה פֿמין בְּמינו, דכיון דהו"ל היתר ע"י פֿדיון קודם שנתערב הנה פֿמין בְּמינו פֿהיתר בהיתר ומשו"ה לא בטיל, אַבְל פֿאן בַּתַּעֲרוּבוֹת פֿרוטות דהנה יָבֵשׁ בַּיָּבֵשׁ דלא שייף סברת הר"ן פֿלל, רק ש"ל סברת רש"י דלא בטיל משום דעד שתאכלנו באיסור, וכו', וא"כ פֿאן פֿינו דדשיל"מ דלא בטיל הוא רק מדרבנן ומה"ת פֿכָּר נתבטל, וא"כ מה"ת לא יתפוס פֿדיונו פֿלל ולא יוכל לאוכלו בהיתר, א"כ אין זה דשיל"מ פֿלל אפי' מדרבנן ודו"ק שעמק הוא בעזהשי"ת: פֿרק כ"ה.

והתוס' מתרצין שם במעילה שני תירוצים על קושיתם דלמה לא בטלה פֿרוטה של הקדש בְּרוֹב וז"ל, וצריף לומר דליפא אלא חד בפֿים עכ"ל, פֿירוש דבכיס הנה פֿל התערובות

רק שנים וכשהוציא הראשון נשאר רק אחד בפנים, וכיון דמעיקרא לא היו רק שנים פשוט דלא שייך בטול בחד בחד והתירוץ הזה הוא ודאי פשוט ונכון, אלא שפל האחרונים הצ"ק והתפא"י במשניות והעין יצחק ועוד רבים הקשו דלשון וחכ"א עד שיוציא את כל הפיס משמע שיש עכ"פ עוד שנים בפנים אחר שהוציא את הראשונה, וכשאני לעצמי הנני חושב כי תירוץ זה של התוס' הוא האמיתי שהרי כבר הבאתי לשון התוספתא במעילה והירושלמי במס' דמאי דאיתא התם להדיא דחכ"א עד שיוציא את השנייה, ומזה מבואר דכל הגהת הצ"ק בתוס' זה פנדפס בש"ס על הגליון אין לה מקום כלל בלי ספק, וגם בעיקר הדקדוק שדקדקו גדולי האחרונים מלשון עד שיוציא את כל הפיס לא הבינתי מה כל החרדה הזאת, אע"פ שיש סמך לדבריהם מכתובות (דף ח' ע"א) תוס' ד"ה שהפל ברא לכבודו בסופו ע"ש, מ"מ אין פאן דוסק פלוס שהרי כבר מצינו פיוצא בזה ממש בעירובין (דף ל"ז ע"ב) עיי"ש, דאיתא התם ומודה ר"י באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהיה מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי שחילל וכו' היכי דמי אי דאיכא תרתית הנינו קמיינתא אלא דליכא אלא חדא מאי תעלה, ומשני אידי דתני רישא תעלה תני סיפא נמי תעלה עכ"ל הגמ' שם [ועיין בכ"מ פ"ד מה' מעשר שני הט"ו בשם הר"י קורקוס ודו"ק שם היטב] וא"כ מכ"ש דאיכא למימר הכי במשנתנו דמעילה פאן דמייירי דליכא חד בפנים, ומאי דקאמר וחכ"א עד שיוציא את כל הפיס הוא אידי דסיפא דקתני ומודה ר"ע לחכמים באומר פרוטה מן פיס זה הקדש וכו' עד שיוציא את כל הפיס, דסיפא ודאי גם ביש הרבה בפנים מייירי דהרי שם לא שייך בטול כלל לכן תני נמי רישא עד שיוציא את כל הפיס, דהרי אידי דקתני סיפא תני רישא ודאי אמרינן אף כששתי הכבות אינן אליכא דחד תנא אלא רישא תנא אחד וסיפא תנא אחר, וכן מוכח בעירובין (דף צ"ד ע"א) דאמר עליה דר"א והא מתוכה קאמר ומשני אידי דאמרי רבנן מתוכה אמר איהו נמי מתוכה, וכן איתא שם (דף י"ט) מר"מ לר"י וכן ביבמות (דף ס"א ע"א) משנינו אידי דבעי למיתני ר' יהודא אומר וכו' משו"ה קתני פהו, וה"נ משני הש"ס בכתובות (דף ס"ח ע"א) גבי תומה שהשיאוה אמה ואחיה וכן שם (דף פ"ד ע"א) ובב"ב (דף נ"ט ע"א) גבי חלון המצרית ועוד בכמה דוכתי, וא"כ פיון דמצינו פיוצא בזה ממש בעירובין (דף ל"ז) דמשני דליכא אלא חד בפנים ומ"מ תני סיפא תעלה אגב רישא, מכ"ש דאיכא למימר פאן במעילה נמי אידי דקתני סיפא אליכא דר"ע עד שיוציא את כל הפיס תני רישא נמי אליכא דר"ע גופיה, ובפרט דכאן גם ברישא גופה בבבא דפרוטה בפנים זה הקדש נמי אפשר דמייירי שיש הרבה בפנים אם נימא דהתוס' ס"ל פהמרדכי דדבר שנוצד האיסור בתערובות לא בטיל היכא שההיתר יכול להיות איסור פדהקא שהרי יכול הוא להקדיש גם הפרוטות של חולין כמו שנתבאר כבר לעיל בחלק א' בארובה, ודאי דיש לומר אידי דתני עד שיוציא את כל הפיס משום פרוטה בפנים זה הקדש תני נמי לשון זה על נפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו והדבר פשוט וברור לענ"ד, ואין זה ענין למש"כ התוס' בב"מ (דף ו' ע"ב) גבי קפץ אחד מן הפנויים לתוך דאין לומר דמייירי שלא היה רק עוד טלה אחד בדיר פיון דתנו לשון לתוך ודאי לשון לתוך לשון רבים הוא וגם דשם אין לומר אידי ופשוט: אולם אע"פ שקאמור תירוץ זה של התוס' הוא נכון ופשוט ולא קשה שוב דלא ימעול מטעם בטול ברוב, מ"מ בבבא דפרוטה בפנים זה הקדש יש לי אפתי מקום עיון למה ימעול כשהוציא את הראשונה לא

מטעם בטול רק מטעם אחר ויתבאר בפרק הבא, והנני מזכיר פאן הא דהביא בספר תולדות אדם דהגאון ר' זלמן זצ"ל הביא מהפסוק עשיר נרש נפגשו עושה כולם ה' וע"ש בתרגום הרי דעל שנים פתיב פולם: פרק כ"ו.

דהנה פתבו התוס' בסוטה (דף כ"ח ע"ב) ד"ה בר"ה ספיקו טהור ונ"ל, מקשין מפרק שני נזירין (דף נ"ז ע"א) דתנו שני נזירין שאמר להו אחריתי אחר מכם שנטמא וא"י איזה מכם הוא שניהם מביאין קרבן טומאה, וקדניק בגמ' ואמאי כל ספק טומאה מהיכא גמירא לה מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת וכו' אבל הכא שני נזירין והאי דקאי גביהון הא תלתא הו"ל ספק טומאה בר"ה, אלמא כל היכא דאיכא תלת חשיב ליה כר"ה א"כ הא דתנו בגדה (דף ס' ע"ב) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן פולן טמאות אמאי פיון דאיכא שלש הו"ל כר"ה, מיהו מהתם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ דשרץ דלא נגע וטהור אבל התם אחת מהן נדאי טמאה וכו' והאיך נטהר פולם ולא דמי אלא לשני שבילין (טהרות פ"ה מ"ה) עכ"ל, והקשה בהגהות הרש"ש וכן הקשה כבר השו"ר קרבן בירושלמי ר"פ ב' נזירין דהרי גם בהיה דשני נזירין ג"כ אחר מהן טמא ואיך נטהר שניהם ברה"ר הא דמי לשני שבילין, ובאמת קושיתם לא קשה כלל דהרי פתבו התוס' בפסחים (דף יו"ד) והר"ש בתרומות פ"ח ועיין מ"מ פי"ט מה' אבות הטומאה דהא דבשני שבילין בבאו לשאול בבת אחת שניהם טמאין הוא רק מדרבנן ומה"ת שניהם טהורין, וא"כ מש"כ התוס' בסוטה בשלש נשים דדמו לשני שבילין בבאו לשאול בבת אחת שניהם טמאין וה"נ שלשתן טמאין מדרבנן הוא, אבל בההו דשני נזירין שפיר פריה הש"ס שני נזירים והאי דקאי גביהו הא תלתא הו"ל ספק טומאה ברה"ר וא"כ נהי דמדרבנן פולם טמאין כבשני שבילין, אבל מ"מ מה"ת הרי גם בשני שבילין שניהם טהורין אפי' באו לשאול בבת אחת ואיך יביאו קרבן טומאה, ועיין או"ת סי' תל"ט בט"ז ס"ק ד' ובי"ד סי' ק"ץ בט"ז ס"ק י"ז דנראה דס"ל דבבאו לשאול פאחת מדאורייתא שניהם טמאין ועיין ביו"ד בנקודות הפסוק שם וגם בי"ד אברהם שם ולהט"ז ודאי קשה הש"ס גבי ב' נזירין מאי פריה הא הנה ספק טומאה ברה"ר, הא בשני נזירין פיון דנפל הספק על שניהם ביחד בבאו לשאול בב"א וטמאים מה"ת לשיטתיה משו"ה מביאין קרבן טומאה, אבל סוגיא דעלמא היא פהתוס' בפסחים ה"ל והר"ש ה"ל והמל"מ דבשני שבילין גם בבאו לשאול בבת אחת שניהם טמאין רק מדרבנן וא"ש הפל על נכון וגם דעת הרמב"ם הוא כן דבבת אחת הוא דרבנן פדמוכח מדבריו בפ"ב מה' חמץ שפסק דלענין בדיקה אף אם שניהם באו לשאול פאחת אזלינן להקל.

והקשה הרב המגיד מהא דב' שבילין ותירץ לפי פירוש הכ"מ שם דחומר דב' שבילין בבאו בבת אחת לשאול הוא דרבנן וגבי בדיקת חמץ העמידו על דין תורה עיי"ש ובמל"מ שם וכ"ז ברה"ר אבל ברה"י הדבר ברור דבאחד ספק טומאה ברה"י ספיקו פנדאי טומאה משווינו לה, אבל בשנים פיעין שני שבילין דשניהם לא נוכל לטמאות בתורת נדאי שהרי אחר מהן נדאי טהור, משו"ה שניהם טמאין רק בתורת ספק אפי' ברה"י ולא בתורת נדאי, וכ"כ התוס' בפסחים (דף ט"ו רע"ב) בד"ה חבית שנולד לה ספק טומאה להדיא עיי"ש ועיין בפמ"ג ליו"ד סי' ק"י בדיני ס"ס אות כ"ה שדבריו שם צ"ע: ולפי"ז יש להבין בהא דקיי"ל בחו"מ סי' ל"א כרב הונא בשבועות (דף מ"ז) דשתי פתיי עדים

המכחישים זא"ז זו בָּאָה בפ"ע ומעידה וזו בָּאָה בפ"ע ומעידה, ואף רב חסדא דקאמר
שם בהדי סהדי שקרא למ"ל ביאר הריטב"א שם בהידושיו דהיגו רק מדרבנן בעלמא
אבל מה"ד גם לרב חסדא פשרים, וקשה למה שתי הפיתות פשרות מה"ת עכ"ת לכו"ע,
נהי דשם לא שינוי לא קנלא ולא חומרא דרה"ר ורשות היחיד, אבל מ"מ פיון דאחת
מהפיתות נדאי פסולה, א"כ כל אחת פסולה מספק מה"ת, ואטו אם נתערב חתיכת חלב
בחתיכת שומן חד בחד נימא דזו תאכל בפ"ע וזו בפ"ע הרי תינוקות של בית רבן יודעין
שאין הדבר פו.

אולם כבר ביאר השב שמתתא ש"ד פ"ב ד"ה ולכן נראה וכו' ונ"ל, ואע"ג דבשני פיתי
עדים המכחישות זא"ז מוקי כל חד בחזקת פשרות וזו בָּאָה בפ"ע ומעידה וכו' והתם נמי
פת אחת מהן בנדאי יצאה מחזקת פשרות, התם פיון דמעולם לא נפסלו ולא נתברר
פסולה משו"ה כל פת וכת מוקי בחזקת פשרות, אבל הכא שידוע שאחת מן החתיכות
כבר נשתטה ונתברר שפשרה הייתה ואח"כ נתערבה, בזה לא מוקי לה בחזקת שאינו
זבוח אלא הנה תערובות ומידי ספיקא לא נפקא ודו"ק, ולפי"ז בשחט שתי בהמות אחת
בספין בדוק ואחת בספין פגום, ולא נודע איזו בספין בדוק ואיזה בספין פגום, פיון דלא
נתברר פלל מעולם אם יצאה מחזקת שאינו זבוח הו"ל כל אחת נבלה נדאי, וכמו בב'
פיתי עדים דמוקי כל אחת בחזקת פשרות עכ"ל והדברים נכונים, ועיין פתובות (דף
כ"ז) דפריה הגמ' אהיה דמתבואה מ"ש משני שבילין דכי באו לשאול בבת אחת לכו"ע
טמאים פ' מדרבנן ודו"ק פי קצרת: וא"כ הרי יש לתמוה דמה שפירצו התוס' דמשו"ה
ס"ל לר"ע דכיון שהוציא את הראשונה מעל ומביא אשם תלוי מספק משום דמירי
דליכא אלא חד בכיס, תרוץ זה א"ש רק אנפלה פרוטה של הקדש לתוך פיסו דהנה
קשה להם למה לא בטלה הפרוטה של הקדש, וכיון דמירי שלא הנה בכיס רק שתי
פרוטות הרי לא שינוי בטול ברוב, וכיון דלפרוטה שנפלה הנה לה חזקה ונתבררה
מעיקרא שהיא הקדש שפיר דמעל כשהוציא את הראשונה מספק, אבל בכבא דאמר
פרוטה בכיס זה הקדש דלא נתברר מעולם איזה פרוטה היא של הקדש, א"כ כשהוציא
הראשונה אמאי מעל לר"ע נוקי לפרוטה זו אחזקת חולין דמעיקרא כמו בשני גזירין
ובשתי פיתי עדות המכחישות זו את זו וצ"ע: ונראה ליישב ע"פ הירושלמי בפ' האשה
רבה ה"ד הובא בש"ף יו"ד סי' קכ"ז ס"ק י"ד ונ"ל שם, שנים אומרים נתקדשה ושנים
אומרים לא נתקדשה ר' יונה מדמה לה לחלבים אלו שנים אומרים אכל חלב ושנים
אומרים לא אכל מביא אשם תלוי מספק והכא יתן גט מספק, א"ל ר' יוסי לא תדמוניה
לחלבים שפן אפי' אמר לבי נוקרני [פי' נוקפני] מביא אשם תלוי עכ"ל, והירושלמי
צריך ביאור דמה דמיון לחלבים לאשה הרי האשה יש לה חזקת פנויה משא"כ לחלבים,
ונראה דהירושלמי מפלפל בספיקא דש"ס דילן ביבמות (דף ל"א) אי תרי ותרי ספק
דאורייתא ולא אוקמה אחזקה או מה"ת אוקמה אחזקה, ור' יונה הוכיח דב' וב' לא מהני
חזקת פנויה וה"ה כל חזקה מהא דמביא א"ת בב' וב' ולא אוקמינה אחזקת פטור, ור'
יוסי השיב דשאני א"ת דאפי' אין שם עדים פלל רק הוא בעצמו מסופק ולבו נוקפו אם
אכל חלב אם לא נמי מביא אשם תלוי, וע"ז נדאי יקשה נוקים גברא בחזקת פטור שהרי
גם תרי ותרי אין כאן, אע"כ דגזה"כ הוא דגבי אשם תלוי אין מועיל חזקה ובא אפי' על
נקיפת חלב בעלמא לכפר על הפגם דספק שוגג, וא"כ התוס' בקושיתם שהקשו דלכטיל

הפרוטה ברוב שפיר הקשו דכיון דבטל ברוב א"כ אין פאן פגם דספק שוגג פלל ולמה מביא אשם תלוי לר"ע כשהוציא הראשונה, אבל בתירוץ שתייר שיהיה רק חזק בכיס דכבר לא שייך בטול שוב יכול להביא אשם תלוי אף שיש להפרוטה חזקת היתר כבירושלמי הנ"ל דא"ת מביא גם על נקיפת הלב, וכבר כתב הרב תפארת ישראל בהגהותיו על גונטרס ביה"ס להפלתו אות ג' דבדברי הירושלמי האלה כבר מיושב הרמב"ם דפסק דספק דאורייתא מה"ת לקולא, והקשו עליו דא"כ איך מביאין על ספק חלב אשם תלוי ופלפלו פידוע, וע"פ הירושלמי הזה בפשטות לא קשה מידי דאשם תלוי שאני שאפ"י אמר לבי נוקרני וכו' שפא לכפר על פגם השוגג ספק: ובגונטרס תוספת שביעית שבסוף ספר בציר אליעזר העיר דלכאורה מהש"ס דידן בחולין (דף מ"ג ע"ב) דאמר עולא ישב לו קוץ בנושט אין חוששין שפא הבריא, ופריה הש"ס מ"ש מב' חתיכות אחד חלב ואחד שונן ומשני התם אתחזק איסורא עכ"ל הגמ', ולהסבר הירושלמי הרי קושית הגמ' מעיקרא לקמ"ד דשאני אשם תלוי הפא אפי' על ניקור הלב משא"כ עולא דמירי באיסור לאו דנבלה או טרפה, ומוכח לכאורה מפאן דש"ס דילן פליג בזה על הירושלמי, והאר"י בזה וסיים ונ"ל י"ל דלא קשה מידי די"ל דהש"ס דחולין שם לא פריה דוקא מאשם תלוי אלא ממעשים בכל יום פריה בספק איסור דאקבע איסורא בב' חתיכות אסרינו לאונקלו מה"ת לכו"ע וה"ה בכל ספק איסור דאקבע כמו ב' חתיכות ואיך אמר עולא דאין חוששין שפא הבריא ורש"י שכתב שם דהא מביא אשם תלוי אין פונתו דפריה דוקא מאשם תלוי אלא ר"ל דכיון דמביא א"ח מכ"ש דיהיה אסור עכ"פ לכתחילה משום ספק, וה"ה דהיה מצי פריה בפשיטות דהא קי"ל ספק איסורא לחומרא מדאורייתא או מדרבנן עכ"פ לכו"ע, ואיך אמר עולא דלא חיישינו פלל לשפא הבריא ומותרת באכילה לכתחילה, רק פריה מאשם תלוי לפי דבא"ת מפני דהדיא במשנה דכריתות בספק חלב ושונו דמביא אשם תלוי, וכן משמע לכאורה מלשון התוס' שם ד"ה שאני שפתיבו ונ"ל, ובחתיכה אחת ספק חלב ספק שונן אע"ג דלא אתחזק איסורא לא אתחזק נמי התירא אבל הפא מעיקרא היתה בחזקת פשרה עכ"ל, ואם קושית הש"ס היא דוקא מא"ת מה זה קושית מחתיכה אחת הא קי"ל דלענין א"ת בעינו חתיכה אחת מב' חתיכות ושפיר תירץ הש"ס אליבא דעולא דס"ל כדקיי"ל להלכה, ואין לומר דכונת התוס' לתרץ עכ"פ אפי' למ"ד דלא בעינו חתיכה אחת מב' חתיכות דא"כ הו"ל להתוס' לפרש פן ולומר אפי' למ"ד דבבחיכה אחת סגי לא"ת מ"מ לא אתחזק היתר, ולמה זה כתבו סתמא ובבחיכה אחת וכו' פאלו היה זה דין מוספם אליבא דכו"ע, אע"כ דהתוס' מפרשי דהש"ס לא מא"ת קפריה רק ממעשים בכל יום דספק אסור עכ"פ באכילה, ומשו"ה העירו בצדק מחתיכה אחת דספק אסור באכילה עכ"פ מדרבנן לכו"ע, וא"כ שפיר י"ל דגם ש"ס דילן ס"ל סברת הירושלמי דאשם תלוי שאני שאפ"י הוא עצמו מסופק ואומר לבי נוקפי אם אכלתי חלב מביא אשם תלוי עכ"ת"ד, ואחר כל אלה הרי שפיר כתבו התוס' במעילה דבליפא אלא חד בכיס פיון דאלו הנה נהנה משניהם הנה חייב אשם מעילות ודאי דהרי בחזקת ליפא בטול, לכן כשהוציא הראשונה ס"ל לר"ע דמביא אשם תלוי אספק שגגתו, אבל לוא היו שלשה פרוטות בכיס דשייך בטול ברוב הרי אפי' אם הוציא כל הג' פרוטות ביחד בפעם אחד ונהנה מכולן כאחת היה ג"כ פטור מאשם ודאי, א"כ כשהוציא הראשונה אמאי מביא אשם תלוי הא אין פאן שום ספק

שגגת איסור וליכא נקיפת הלב כלל כיון דכבר נתבטלה פרוטה של הקדש ולענ"ד הדברים נכונים בעזהשי"ת, [ועיין בדברינו לקמן פ"ח מש"כ בענין זה שנית אתרי שהגיע לידי ספר שאילת שלום, פי בעת פתבי פ"ק הנוכחי לא היה הספר ההוא במחיצתי]: פ"ק כ"ז.

עוד תירצו התוס' באחרית דבריהם במעילה שם וז"ל, אי נמי מטבע חשיב ולא בטול עכ"ל, ומשמע ומוכח מדבריהם דס"ל דדברים החשובים מה"ת לא בטיל, דאל"כ כמו שלא הסתפקו התוס' בעצמן לומר דמטעם דשיל"מ לא בטיל משום דשיל"מ דלא בטיל הוא רק מדרבנן ואיך יביא קרבן דהנה מה"ת חולין לעזרה כיון דמה"ת אין פאן קודש ולא מעל, ה"נ יקשה גם מטעם דבר חשוב אם לא בטיל רק מדרבנן איך יביא קרבן מעילה וע"כ דס"ל דדבר חשוב מדאורייתא לא בטיל, וע"ז תמהו כל האחרונים ובראשם הרב ברפת הגב"ח וזה לשונו, ולא הבינותי דבריהם דהרי הא דדבר חשוב לא בטיל ברובא אפי' בא"ל הוא ג"כ מדבריהם וכו' כמבואר בפ' הערל דמדאורייתא חד בתרי בטיל כל האיסורים ביבש אפי' דבר חשוב, וכך מבואר בפוסקים ובטור יו"ד סי' צ"ט וסי' ק' וכן כתבו להדיא התוס' בנזכרים (דף ע"ג ע"ב) ד"ה אלא אמר רבא וכו' ע"ש ועיין בתוס' בב"מ (דף ז' ע"ב) ד"ה קפ"ז וכו' וצ"ע עכ"ל הבה"ז: ובנדאי דכן הוא דכל דבר שאין לו שיעור להתבטל הוא רק מדרבנן, אבל מה"ת אין לה דבר שלא יתבטל ביבש ברוב ולח בלח בששים, ואפרטם בזה פאשר תמצא ידי איה"ש אולי יהיה מזה תועלת להמעיין הישר: א) בריה, בריה דקיי"ל דלא בטיל הוא רק מדרבנן, שכן כתב הרשב"א בתורת הבית שער ראשון בשם הרמב"ן.

וכן כתב הר"ן בפ"ק גיד הנשה סמוך לסוף הפ"ק ד"ה גרסינו בגמרא עלה דהו מתניתין עיי"ש, וכ"כ הרא"ש בפ' גיה"נ סי' ל"ה, וכן כתב הרשב"א בתשובה סי' רע"א, וכן נראה מהרמב"ם בפ"ק ט"ז מה' מאכלות אסורות, וכ"כ התוס' בכמה דוכתי, ואמת שמדברי התוס' בב"מ (דף ו' ע"ב) ד"ה קפ"ז לא משמע פן וגם התוס' בע"ז דף מ' ע"א נראה דס"ל דבריה מה"ת לא בטלה ועיין בפ"ג ליו"ד סי' פ"ג בשפ"ד ס"ק כ"ג אבל דבריהם בזה באמת צע"ג, ועיין בהגהות רצה"ח שם: ב) בעלי חיים וה"ה אדם שנתערב באנשים לא בטיל מדרבנן.

כן מבואר בהנ"ל באות הקודם, דלא פניש אחרונים שרצו לומר דאדם באדם אף מדרבנן בטילי דאין דבריהם נראים כמו שהאריף החקרי לב חיו"ד סי' פ"ט ע"ש: ג) מחובר לקרקע לא בטיל כידוע מרש"י בגיטין (דף נ"ד ע"ב) גבי נטיעות וכ"כ הראב"ד בתומת ישרים סי' רל"ט וכ"כ הגהות מרדכי פ"ק דקדושין, והפר"ח בנזיקין לגיטין כתב דלהרמב"ם מחובר לא חשיב ובטיל שפיר, ואולם עיין מה שכתבתי בזה לעיל ח"א פ"ק ח' בעזה"ש, ועיין בפרמ"ג לאו"ח סי' תס"א במשפחות סק"ד וביו"ד סי' ק"י בשפ"ד ס"ק י"ד, ואם מחובר חשוב ולא בטיל מכ"ש קרקע גופא בקרקע ודאי דלא בטיל, אבל מבואר דכ"ז הוא מדרבנן, אבל מה"ת אפי' קרקע בקרקע חד בתרי בטיל, וכאן אין להאריף יותר בזה: ד) חתיכה הראויה להתפבד ק דבר שפמנן וכן כל דבר דלא בטיל מחמת חשיבותו, הוא רק מדרבנן ומה"ת כולם בטלים ברוב, וכ"כ הרב ארע"א דרבנן באות רל"א והביא הרמב"ם פט"ז מה' מאכלות אסורות הלכה ט' ושכ"כ האר"ן כלל

כ"ה, וכ"כ הרב פחד יצחק הובא דבריו בעיקרי הד"ט ליו"ד סי' י"א אות ו' ע"ש: ה) דבר המעמיד דאפ"ל בא"ל לא בטיל, הביא המג"א סי' תמ"ב סק"ט בשם או"ה דמה"ת בטילברוב רק מדרבנן לא בטיל, וכ"כ הפר"ח ליו"ד סי' ק' סק"ג, ומש"כ המג"א שם דמדברי הטור משמע דס"ל שהיא מה"ת פתבו האחרונים שאינו מוכרח, והרב בית מאיר לאו"ח שם האריך בזה ומסקנתו נראה ג"כ דרק מדרבנן לא בטיל לכו"ע אפ"ל למ"ד טעכע"כ דאורייתא ע"ש: ו) מילתא דעבידא לטעמא דלא בטיל, הנה הפר"ח ביו"ד סי' ק' ס"ק ג' פתב דהוא מדרבנן ומה"ת בטיל כיון שיש יותר מששים, אבל בסי' צ"ח ס"ק כ"ה פתב דמה"ת לא בטיל לפ"מ דקיי"ל טעם פתיק דאורייתא, והרב בית מאיר לאו"ח סי' תמ"ב פתב דמגמרא דחולין (דף ו') מוכח דהנה מדרבנן פדכתב האו"ה שהרי בנדה (דף מ"ז) איתא עיפה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת בחלה דברי ר"מ ור"י משום דחלה בזמה"ז דאורייתא ודימוע דרבנן ולא אתי דימוע דרבנן ומפקע חיוב חלה דאורייתא, והרי עיפה שנתחמצה דהדימוע לטעמא עבידא כבחולין שם ומ"מ אמרינן דהדימוע הוא רק דרבנן, והסבר הדבר דמה"ת בטיל אע"פ דטעם פתיק דאורייתא פתב הפמ"ג בשער התערובות דכל למעלה מששים הנה טעם קלוש, ויש אחרונים שלא נחה דעתם בזה לפי שיש דברים שהחוש מעיד דיש טעם גמור אף למעלה מששים, אכן האבן העוזר באו"ח סי' תמ"ז פתב וז"ל, ונ"ל הטעם דהא טעם פתיק לא ידעינן רק דילפינן מגיעולי מדין והתם ע"כ אין בו ששים דאין לה פלי שיהא מה שבו ששים נגד הפלי, וא"כ בגיעולי מדין לא הנה ששים בזה דוקא אסור טכ"ע אכל כל שיש בו ששים שנקלש טעם האיסור שרי מדאורייתא עכ"ל: ז) דבשיל"מ דלא בטיל נתבאר פבר בדברינו לעיל פ"ק כ"ד דלכו"ע הוא רק מדרבנן סוף דבר דהתוס' בנבחים (דף ע"ג ע"ב) ד"ה אלא אמר רבא משום קבוע פתבו וז"ל, דכל דבר מדאורייתא ברובא בטיל כיון דלא ידע ואפ"ל ששה דברים מאחר שנתערב ולא ידע עכ"ל, וכן פתב הרשב"א בהרבה מקומות והר"ן והרא"ש, וכ"כ הרמב"ם פמו שצינתי לע"ל אות א', ועכ"פ דברים דלא בטילי מטעם חשיבות לא מצינו כמעט מי שיאמר דהוא מדאורייתא, וא"כ אין ספק בדבר דגם מטבע דלא בטלה מטעם חשיבות הוא ג"כ רק מדרבנן ומדאורייתא שפיר בטלה, ולפי"ז מש"כ התוס' שם במעילה דמשו"ה לא בטלה פרוטה של הקדש בתוך הפיס משום דמטבע חשוב ולא בטיל תמוה, דכיון דאורייתא שפיר בטילה איך יוכל להביא קרבן מעילה כשהוציא הראשונה הרי הנה חולין בעזרה כמשה"ק הבה"ז: פ"ק כ"ח.

עיינן שנית במה שפתבתי על אודות תירוצ התוס' הראשון במעילה שתיירצו דמייירי דליכא אלא חד בכיס ומשו"ה לא בטלה פרוטה של הקדש דחד בחד לא בטיל, בפ"ק כ"ו מספרי זה, דשם הקשיתי על תירוצ זה דמ"מ איך יביא לר"ע אשם תלוי כשהוציא את הראשונה בבבא דפרוטה בכיס זה הקדש ואמאי לא נוקי אותה על חזקת חולין והארכתי בזה ועיי"ש מה שתיירצתי, ועתה הגיע לידי ספר שאילת שלום להרב הגאון ר' שלום דוד ראבינאוויץ שליט"א וראיתי שגם הוא דיבר בזה, וע"כ הנה מביא דבריו בפ"ק זה אע"פ שלפי הסדר הנה ראוי כי פ"ק זה יבוא קודם פ"ק כ"ז הקודם באשר פ"ק זה הוא ע"ד התירוצ הראשון של התוס' ופ"ק כ"ז בו דברנו פבר על אודות תירוצ השני, ואחר פ"ק זה נשוב בישע ה' לתירוצ השני של התוס' שפבר החילותי לדבר בו

בְּפָרֶק כ"ז: וְאֵלֶּה הֵם דְּבָרָיו אַחַר שֶׁהִקְדִּים לְהֵבִיא רְאִיּוֹת דְּאִפִּי חַד בְּחַד נְמִי מוֹקְמִינּוּ
אַחְזָקָה מֵהַתּוֹס' בְּחֻלִּין (דָּף יו"ד ע"ב) וְהַתּוֹס' בְּפִסְחִים (דָּף יו"ד) שֶׁפְּתָבוּ דְבִשְׁנֵי שְׁבִילִין
הָא דְבָבָאוּ לְשֵׁאוֹל בְּבֵת אַחַת שְׁנִיָּהֶם טְמֵאִים הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן, הִקְשָׁה מֵהַתּוֹס' דְּמַעֲלִיָּה
דְּאִיָּה יִתְחַיֵּיב אֲשֶׁם תְּלוּי לר"ע הָא מִתְחַלְקָה הָיו כ' הַפְּרוּטוֹת חֻלִּין וּא"כ לֹקְמִינָה לְכָל
פְּרוּטָה אַחְזָקָת חֻלִּין דִּינָה כְּמוֹ שֶׁהִקְשִׁינוּ לְעֵיל וְאֵלֶּה הֵם תְּנֹכַח דְּבָרָיו: דְּהִנֵּה בְּתוֹס' חֻלִּין
(דָּף יו"ד ע"ב) ד"ה וְדִילְמָא תְּמָהּוּ אִי, יִלְפִינּוּ מְנַגַּע דְּאִוְקִי אַחְזָקָה תִּינַח הִיכָא דְּלִיכָא
רִיעוּתָא, אָבֵל הִיכָא דְּאִיכָא רִיעוּתָא כְּגוֹן סְפִין שְׁנַמְצָאָת פְּגוּמָה וְאַחַד מְשֻׁנִּים שְׁנַטְמָא וְדָאי
בְּרַה"ר דְּמִטְהַרִּינּוּ שְׁנִיָּהֶם מִחְזָקָה, מְנַלְן דְּאִזְלִינּוּ בְּתַר חֻזְקָה כְּה"ג, וִי"ל דְּה"נ יֵשׁ רִיעוּתָא
גְּדוּלָה דְּאֵע"ג דְּאִשְׁתַּכַּח שְׁחָסַר הַנֶּגַע לְאַחַר שְׁבַעָה וְכו', וְקָשְׁיָא לִי הָא תִּינַח רִיעוּתָא דְּסְפִין
שְׁנַמְצָא פְּגוּמָה לְאַחַר שְׁחִיטָה שְׁפִיר יִלְפִינּוּ מְנַגַּע דְּהוּהוּ נְמִי בְּכַה"ג שְׁנַמְצָא הַנֶּגַע חָסַר
לְאַחַר שְׁבַעָה, אָבֵל רִיעוּתָא דְּאַחַד מְשֻׁנִּים שְׁנַטְמָא דְּמִטְהַרִּינּוּ אֵת שְׁנִיָּהֶם אִיָּה נִילִיף מְנַגַּע
הָא הֵתֵם לֹא מִיָּרִי בְּכַה"ג, דְּבַחְזָקָה דְּסְפִין וְדִנְגַע שְׁהִיָּה שְׁלֵם מְקוֹדֵם אֲמָרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא
דְּאִתְרַע וְאִפְשָׁר דְּבִאָמַת הוּא כּוּ, אָבֵל אַחַד מְשֻׁנִּים שְׁנַטְמָא וְרָאִי אִיָּה נִימָא חֻזְקָה עַל
שְׁנִיָּהֶם שְׁלֵא נְטָמָאוּ דְּבָר שְׁאִי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת בְּאָמַת דְּאַחַד וְדָאי הוּא טְמָא, וְהָרִי הַתּוֹס'
בְּפִסְחִים פְּתָבוּ דְּמַה"ת גַּם בְּבָאוּ שְׁנִיָּהֶם לְשֵׁאוֹל בְּבֵת אַחַת נְמִי שְׁנִיָּהֶם טְהוּרִים,, וְזֵה לֹא
יִתְנֹךְ דְּשְׁנִיָּהֶם יְהִי טְהוּרִים וְלֹא דְּמִי לְנַגַּע: וְלִכְּן נִלְעַנ"ד בְּרוּר דְּמִש"כ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים
דְּמַה"ת גַּם בְּבָאוּ לְשֵׁאוֹל בְּבֵת אַחַת מִטְהַרִּינּוּ לְשְׁנִיָּהֶם מְטַעַם חֻזְקָה, חֻזְקָה זֹו אִינּוּ דוּמָה
לְכָל חֻזְקוֹת שְׁבַע"ס שְׁהֵם בְּגִדְרַ בְּרוּר וּמוֹצִיא מִתּוֹרַת סְפִק לְנְדָאי, אָבֵל הִכָּא הוּא לְהִיכָּף
שְׁאִינּוּ מְבָרַר הַסְּפִק אֵלָּא אֲדַרְבֵּה שְׁמַכְנִיסוּ לְסְפִק, וְכֹנֶנֶת תּוֹס' הִיא רַק כְּלַפִּי הָא דְּאֲמָרִינּוּ
דְּבַחְתִּיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת דְּסְפִק גְּרוּעַ הוּא וְלֹא נִחְשָׁב לְסְפִק כְּלָל, וְהָא רְאִיָּה דְּאִפִּי
לְהַרְמַב"ם דְּסְפִק דְּאוֹרֵייתָא מַה"ת לְקוֹלָא מ"מ בְּחֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת מוֹדָה דְּחִיב
אֲשֶׁם תְּלוּי דְּאִיקְבַּע אִיסוּרָא, וּר"ל דְּכָאן נִקְבַּע אִיסוּר וְדָאי בְּאַחַת מֵהַחֲתִיכוֹת מְטַעַם מְאִי
חֲזִית הַלְכָף שְׁנִיָּהֶם אִיסוּרִים מִתּוֹרַת וְדָאי, וְעֵינִין לְשׁוֹן הַש"ף בִּי"ד ס' קי"א סק"ד וְדו"ק,
וּלְפִי"ז זְכִינוּ לְדִין דְּהָא דְּקִי"ל סְפִק טְוִמְאָה בְּרַה"ר סְפִיקוּ טְהוּר הַנ"מ בְּסְפִק גְּמוּר כְּגוֹן
הִיכָא דְּלֹא אִקְבַּע אִיסוּרָא, אָבֵל בְּחֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת דְּנִחְשָׁב כָּל אַחַת כְּגוּפוֹ שְׁל
אִיסוּר וְדָאי אִפִּי בְּרַה"ר סְפִיקוּ טְמָא דְּהָא אִין כָּאן סְפִק כְּלָל, אִף גְּרָאָה דְּהָא דְּחֲתִיכָה
אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת אִיקְרִי אִקְבַּע אִיסוּרָא הַנ"מ בְּחֵלֵב וְשׁוֹמֵן דְּלִיכָא חֻזְקָת הִיתַר כְּלָל, דְּכְמוֹ
דְּלַחְתִּיכַת הַשׁוֹמֵן יֵשׁ חֻזְקָת הִיתַר כֹּן לַחְתִּיכָה דְּאִיסוּר יֵשׁ חֻזְקָת אִיסוּר, וְכִינּוּ דְּשִׁקוּלִין הֵן
מְוַנַּח אִיסוּר וְדָאי עַל שְׁנִיָּהֶם כְּדִאמְרוּ, אָבֵל כְּשֶׁהָאִיסוּר נוֹלַד בְּתַעְרוּבוֹת י"ל דְּלֹא דְּיִינְינּוּ
בְּהוּ דִינָא דְּחֲתִיכָה אַחַת מִכ' חֲתִיכוֹת וְכַה"ג לֹא נִחְשָׁב אוֹתָן כְּגוּפוֹ שְׁל אִיסוּר רַק דִּין
סְפִק בְּעֵלְמָא וּמְמִילָא דְּבִטְוִמְאָה בְּרַה"ר סְפִיקוּ טְהוּר, וּלְפִי"ז הָא דְּחִידְשׁוּ הַתּוֹס' דְּמַה"ת.

אִף בְּבָאוּ לְשֵׁאוֹל בְּבֵת אַחַת נְמִי מוֹקְמִי לְהוּ אַחְזָקָתֶם דְּטְהוּרִין, הִינּוּ מְשׁוּם דְּהֵתֵם מִיָּרִי
בְּטְוִמְאָה בְּרַה"ר דְּסִגִּי בְּסְפִק לְטְהַר, אֵלָּא דְּלוּלָא הַחֻזְקָה לֹא הָוה סְפִק כְּלָל כִּינּוּ דְּבָאוּ
לְשֵׁאוֹל בְּב"א כָּל אַחַד נִחְשָׁב לְנְדָאי אִיסוּר מְטַעַם מְאִי חֲזִית וְכו', וְלֹא הָוה מִטְהַרִּינּוּ אִף
בְּרַה"ר, לְזֵה פְּתָבוּ הַתּוֹס' כִּינּוּ דְּכָל אַחַר יֵשׁ לוֹ חֻזְקָת טְהַרָה שׁוּב לֹא דְּיִינְינּוּ בִּיהַ כְּגוּפוֹ
שְׁל אִיסוּר אֵלָּא כְּסְפִק בְּעֵלְמָא לְטְהַר בְּרַה"ר דְּסִגִּי בְּסְפִק, אָבֵל בְּעֵלְמָא הִיכָא דְּבַעֲינּוּ בְּרוּר
מוֹדוֹ הַתּוֹס' דְּחֻזְקָה כְּהָא לֹאוּ כְּלוּם הוּא דְּהָא אִי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת בְּרוּר עַל שְׁנִיָּהֶם, וּא"כ
מִיּוֹשֵׁב מַה שְׁתַּמְהֵנוּ לְעֵיל אִיָּה שְׁיִיף חֻזְקָה עַל שְׁנִיָּהֶם שְׁלֵא נְטָמָאוּ וְהָרִי אַחַד וְדָאי נְטָמָא,

ולפי מה שכתבנו י"ל נהי דבירור על שניהם אי אפשר להיות, מ"מ ספק על שניהם ודאי
הא אפשר ויתכן להיות והה חזקה מועיל לכל אחד שיכנס בגדר הספק, ובזה מובן פונת
התוס' בתולין הנ"ל דמאחר דחזינו דחזקה דאיתרע מילתא היא ומנהי אף לגרר הספק,
א"כ מכ"ש דמועיל בספק טומאה ברה"ר להכניסו בספק דהא עכ"פ ספק על שניהם הרי
אפשר שפיר להיות: ובסברא זו יש ליישב מה ששמעתי מקשים בפלוגתא דר"ה ור"ח
בב"ב (דף ל"א) בשתי פתי עדים המכחישים זא"ז דר"ח אמר בהדי סהדי שקרי למה לי,
מאי שנא מב' שבילין דאם באו לשאול זא"ז לכו"ע שניהם טהורין דכל חד מוקמיניה
אחזקתו, וה"נ כל פת בפ"ע למה לא מוקמינו בחזקת פשרות, ולפי ענ"ד נראה דלא קשה
מידי דהתם בשני שבילין המעשה לא היה בבי"ד ואימתי נעשה הספק לבי"ד כשפאו
לשאול, משו"ה תלוי הדבר באיזה אופן היה השאלה אם בבת אחת או בזה אחר זה, אבל
הכא שהכחישו את עצמן בבי"ד גופא ותיכף נפל לבי"ד הספק על גופן של עדים דחד
פת ודאי שקרנים הם, וא"כ לעולם כפאו בבת אחת דמי ונעשו שניהם פסולין ולא מהני
שוב מה שיבואו אח"כ להעיד כל פת בפני עצמה, אבל רב הונא סובר שאין בי"ד דנין
רק על המעשה שהעידו, ובשעת ההכחשה אין להם עסק עם גופן של העדים ולא נעשו
פסולין בשעה זו כיון שלא היה אז השאלה עליהם, משו"ה כשפאו אח"כ כל פת בפ"ע
מוקמינו כל חד אחזקת פשרות אלא דקשה אפתי לפי מש"כ התוס' בפסחים (דף יו"ד)
דבשני שבילין אפי' באו לשאול בב"א נמי מה"ת שניהם טהורין דמוקמינו אותם
אחזקתם, א"כ לר"ח אף דחשיב לשני פתי העדים כפאו לשאול בב"א מ"מ קשה למה
לא מוקמינו אותן אחזקתיהו כמו בב' שבילין, ואין לומר דלר"ח באמת נמי אינו פסולין
רק מדרבנן דהא בתוס' שם הקשו וז"ל, תימה דהכא אמרינו דרבא כר"ח והא רבא ס"ל
דעד זומם מפאן ולהבא נפסל מ"ט עד זומם חידוש הוא וכו' וכיון דלר"ח בהכחשה נמי
שניהם פסולין וא"כ אין חידוש מה שהמוזמים נפסלים אלא במה שהמוזמים פשרין וכו'
עכ"ד, ואם איתא דלר"ח רק מדרבנן המוכחשים פסולין א"כ שפיר הנה חידוש מה
שהמוזמים פסולין מה"ת, אלא ע"כ דלר"ח המוכחשים מה"ת פסולין וקשה אמאי לא
נוקים אותם אחזקתיהו דהא לדברי התוס' בפסחים אף בב"א מוקמינו להו מה"ת
אחזקתם, אבל לפ"מ שביארנו דכונת התוס' שם בפסחים הא דמוקמינו כפאו לשאול
בב"א אחזקתיהו, הוא רק לעשותם ספק, ואינו מועיל רק לענין דין טומאה ברה"ר דסגי
בספק ג"כ לטהר, לפי"ז שפיר ניחא הא דלר"ח שני הפיתות עדים פסולים, לא מתורת
ודאי אבל מתורת ספק עכ"פ כמש"כ התוס' בב"ב (דף ע"ב) וכ"כ הרשב"ם בב"ב שם
דלר"ח פסולין רק להוציא ממון על פיהם ע"ש, וא"כ באמת י"ל דטעמא דר"ח הוא
משום דהנה כפאו לשאול בב"א כמו שביארנו, ואע"ג דבב"א נמי מוקמינו אחזקתם
להתוס' בפסחים עכ"פ מידי ספק לא נפקו ופסולים מספק להוציא ממון ע"פ וזה ברור:
ומעתה לפי היסוד הזה מיושב היטב שאין עוד סתירה מהתוס' דמעילה דלמה לא נוקמה
לפרוטה הראשונה שהוציא אחזקתה דחולין, דכבר מוסכם מכל הראשונים והאחרונים
בפלוגתא דהרמב"ם והרשב"א בספק דאורייתא אם מה"ת לחומרא או לקולא תליא
בפלוגתא דתנאי אי בעינו לאשם תלוי חתיכה אחת מב' חתיכות, דלמ"ד דסגי בחתיכה
אחת ספק דאורייתא מה"ת לחומרא, ומ"ד דבעינו חתיכה אחת מב' חתיכות ס"ל ספק
דאורייתא מה"ת לקולא, ולפי"ז שפיר כתבו התוס' במעילה דבחד בחד חייב אשם תלוי

לר"ע פֿינן שְׁהוּצִיא אֶת הָרֵאוּשׁוּנָה, וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְוִקְמָה לְפָרוּטָה שְׁהוּצִיא אֶחְזַקְתָּה דְחַוְלִין זֶה אִינוּ דְכִינּוּן דְמַעְרֻבּוֹת חַד בְּחַד הוּא הֵנָּה פְתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת וּכְבָר בְּיֶאֱרָנוּ דַמֶש"כ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים דְבַבְת אַחַת נְמִי מַה"ת מוֹקְמִינּוּ אֶחְזַקְתָּה הִינּוּ רַק לְעֲשׂוֹתָן סָפֵק וְכָל זֶה מְהִינִי בְמָקוֹם דְסָגִי בְסָפֵק פְּגוֹן לְעֵנִין טוֹמָאָה בְרַה"ר הוּא דְמוֹעִיל הֵךְ חֲזַקְתָּה, וְאֵה"נ הֵכָא לְעֵנִין אֲשֶׁם תְּלוּי לְהַרְמַב"ם וְלִמָּאן דְבָעֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת הֵנָּה מְהִינִי הֵךְ חֲזַקְתָּה לְעֲשׂוֹתוֹ סָפֵק אִיסוּר לְחוּד וְשׁוּב אִינוּ חֲזִיב אֲשֶׁם תְּלוּי דְסָפֵק פְּזָה מוֹתֵר מַה"ת לְדִידָהּ, אֲבָל ר"ע לְשִׁטְתָּיָה דְאַרְף בְּחֲתִיכָה אַחַת מְחַזֵּב אֲשֶׁם תְּלוּי, כַּמֶש"כ הַתּוֹס' בְּסוּפָה, (דָּרָף ו') ד"ה וְר"ש וּבְסִנְהֶדְרִין (דָּרָף ד') ד"ה יֵשׁ אִם וּבְנִדְהָ (דָּרָף ט"ו) ע"ש, וְא"כ הָרִי ס"ל דְסָפֵק מַה"ת מְדַאוּרֵיִתָּא לְחוּמָרָא, שׁוּב לֹא מְהִינִי לְאוֹקְמָה אֶחְזַקְתָּה פְזוּ שְׁהוּא אִיסוּר בְּבַת אַחַת שְׁהָרִי חֲזַקְתָּה פְּאֵן אִינָה בְּגִדָר בְּיָרוּר דְהָא אִי אֲפָשָׁר לְהִיּוֹת בְּיָרוּר הִיָּתֵר עַל שְׁנֵיָהֶם, אֲלֵא דְחֲזַקְתָּה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ לְסָפֵק, וְלִר"ע מְחַזֵּב אֲשֶׁם תְּלוּי עַל סָפֵק גְּרִידָא גַם בְּלֹא אֲקַבַּע אִיסוּרָא וְדו"ק עַכְת"ד וְדו"ק: וְאִם פִּי הַדְּבָרִים נְחַמְדִּים מ"מ יֵשׁ לְהַעִיר בְּהֶם הַרְבֵּה וְאִין אֲנִי רוֹצֶה לְצַאת הַרְבֵּה מְעַנֵּינִי הַתּוֹס' דְמַעֲלִיָּה אֲשֶׁר אֲנִי עָסוּק בּוֹ בְּזֶה, וְגַם הַרְבֵּה הַעֲרוֹת יְבִין הַמַּעֲנִין בְּעֲצָמוֹ אַחֲרֵי שְׁרָאָה מַה שְׁפִתְבַּתִּי לְעִיל פֶּרֶק כ"ו בְּזֶה, וְיֵשׁ לְעֵינִין גַּם לְעֵנִין סָפֵק בְּן ט' לְרֵאוּשׁוֹן וּבֵן שְׁבַעַה לְאַחֲרוֹן לְעֵנִין אֲשֶׁם תְּלוּי דְשֶׁם לִיכָּא חֲזַקְתָּה אֲבָל אִין לְהַאֲרִיף פְּאָמוּר, מ"מ הִנְנִי רוֹאֶה נְכוּן לְהַבִּיא פְּאֵן לְשׁוֹן הַגְּהוֹת מְרַדְכִי רִישׁ בְּב"מ לְעֵנִין חֲנֻנִי וּפּוֹעֲלִים דְשְׁנֵיָהֶם נְשַׁבְּעִין לְבַע"ב וְנוֹטְלִין פְּרַבְּנָן דְבָן נְנָס וְנ"ל שֶׁם, וְתַמְיָה אֲנִי הוֹאִיל וְאִיכָּא נְדָאִי שְׁבוּעַת שְׁוֹא הִיכָּא מְשַׁבְּעִין לִיה וְכו', וּבְפ"ק דְפִסְחִים גְּבִי שְׁנֵי שְׁבִילִין א"ר וְאִיתִימָא רִיו"ח בְּב"א ד"ה טְמֵאִין אֲלֵמָא אַע"ג דְחַד מִיְנֵיהוּ וְנָדָאִי טְהוֹר הוֹאִיל וּבָאִין לְשָׂאוּל בְּב"א מְטְמֵאִין לְתַרְנוּיָהּ אַע"ג דְכָל אַחַת יֵשׁ לָהּ חֲזַקְתָּה טְהָרָה, ה"נ הוֹאִיל וּבְנָדָאִי חַד נְשַׁבְּעַת לְשַׁקֵּר הֵנָּה לְנוּ לְפִסְלוֹ שְׁנֵיָהֶם וְכו' וְנִרְאָה בְּעֵינֵי דַה"נ אִין לְהַשְׁבִּיעַ שְׁנֵיָהֶם בְּב"א אִפִּי לְרַבְּנָן אֲבָל בְּזַא"ז קְאָמְרִי רַבְּנָן דְנְשַׁבְּעִין וְה"נ אֲמַרִּינּוּ גְּבִי שְׁבִילִין בְּזֶה א"ז טְהוֹרִין וּבֵן נְנָס סָבַר דְהֵתֵם טְהוֹרִין דְאוֹקִי כָּל חַד אֶחְזַקְתָּהּ אֲבָל גְּבִי שְׁבוּעָה מְשׁוּם חִילּוּל ה' אִין נְשַׁבְּעִין אִפִּי זַא"ז מְדַרְבְּנָן וְגוֹבִין בְּלֹא שְׁבוּעָה הוֹאִיל וּמְדַאוּרֵיִתָּא יְכוּלִין לְשַׁבְּעַת וְכו' עכ"ל, וּמִפְּאֵן יֵשׁ לְהַעִיר הַרְבֵּה בְּדַבְרֵי הַשְּׂאִילַת שְׁלוּם אֲבָל עַת לְקַצֵּר: אֲמַנְם אִיתָּא בִירוּשְׁלָמִי גְזִיר (פ"ח ה"א) וְלֹא סוּף דְבָר פְּשָׁאֵר לְהֶם אַחַד רְאִיתִי אַחַד מִכֶּם שְׁנַטְמָא וְאִינִי יוֹדַע אִיזָה מִכֶּם, אֲלֵא אִפִּי אָמַר רְאִיתִי אַחַד מִכֶּם שְׁנַנּוּר וְאִינִי יוֹדַע אִיזָה מִכֶּם שְׁנֵיָהֶם נוֹהֲגִין גְזִירוֹת עַל פִּי עַכ"ל הִירוּשְׁלָמִי, וְקִשָּׁה אֲמַאי נוֹהֲגִין שְׁנֵיָהֶם גְזִירוֹת עַל פִּי הֵנָּה לָן לְאוֹקְמִי כָּל חַד אֶחְזַקְתָּה וְלֹא יְנַהֲגוּ גְזִירוֹת גַּם שְׁנֵיָהֶם, וְלְכַאוּרָה יִהְיֶה מוֹכַח מְזָה פְּהַרְב שְׂאִילַת שְׁלוּם, אֲכֵן י"ל דְכַנְנַת הִירוּשְׁלָמִי הוּא רַק דְמְחַזֵּבִים שְׁנֵיָהֶם לְנַהֲגַת גְזִירוֹת מְדַרְבְּנָן עַכ"פ פֿינּוּן דְהֵנָּה גְזִירוֹת גַּם דְשִׁיל"מ ע"י שְׂאֵלָה וְסִפְיָקוֹ אִיסוּר מְשׁו"ה, אֲבָל מ"מ רַהִיטָא דְלִשְׁנָא דְהִירוּשְׁלָמִי לֹא מְשַׁמַּע כֵּן וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּזֶה וְלוֹמַר דְהַבְּבִילִי פְּלִיג בְּזֶה עַל הִירוּשְׁלָמִי וְעֵינִין בְּזֶה בְּסִפְרָא זְכָרוֹן יוֹנָתָן סִי' ו' אוֹת מ"ג וְדו"ק: פֶּרֶק כ"ט.

נְשׁוּב בְּזֶה לְתִירוּץ הַתּוֹס' הַשְּׁנֵי שְׁפִתְבוּ דְמְטַבַּע חָשׁוּב וְלֹא בְטִיל, וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּפֶרֶק כ"ז שְׁבַצְדָק תְּמַהוּ עֲלֵיהֶם הַגְּאוּנִים שְׁהָרִי הָא דְדָבָר חָשׁוּב לֹא בְטִיל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּבִיְאֲרִיתִי שֶׁם הַדְּבָר פְּרָאוּי, אוּלַם רְאִיתִי לְרַבִּינוּ הַגְּאוּן שְׂאִילַת יַעֲב"ץ סִי' קנ"ח בְּחֻלְקָא א' פְּתַב בְּזֶה עֵנִין מְתַמִּיָּה וְהִנְנִי מְעַתִּיק דְבָרֵינוּ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ.

הן אמת שרוב הפוסקים הסכימו פן דדבר חשוב דלא בטיל הוא מדרבנן מ"מ לדעת אינו דברי הכל ותנאי שקלת מעלמא, ואומר אני דלר"ע דאליבניה הקשו התוס' קושיתם י"ל דס"ל דבר חשוב איסורו מה"ת, ואומר אני דתנאי ואמוראי פליגי בהא, אמוראי הלא המה ריו"ח ור"ל דפליגי בזבחים ובפרק הערל אי את שדרכו למנות או כל שדרכו למנות דכלא ספק בסברא פליגי, ואומר אני דפליגי בהא, דמ"ד את שדרכו למנות סבר דדבר חשוב שאינו בטל אין זה רק מדרבנן ולהכי מסתייה לאחמורי באת שדרכו למנות לעולם, ומ"ד כל שדרכו למנות סבר דדבר חשוב מדאורייתא לא בטיל, ומשו"ה צריך להחמיר בה טפי והיינו נמי טעמא דר"י דס"ל דדבר חשוב אפי' בדרבנן לא בטיל משום דס"ל דעיקר דבר חשוב דלא בטיל הוא מה"ת: ואם תשאל מאין הרגלים לדבר לומר שהוא מה"ת אשיבך שפסקום שאתה למד בכל מקום בטול ברוב דהיינו מקרא אחרי רבים להטות, משם גופא נלמוד דדבר חשוב לא בטיל ברוב דהיינו מרישא דהאי קרא, דכתיב לא תענה על ריב לנטות וגו' ודרשינו מיניה בפרק אחד דיני ממונות שפדיני נפשות מתחילין מן הצד דקרי ביה לא תענה על רב, ופשיטיה דקרא בהכי מייירי על פרחן דזמנין לא אזלינן בתר רובא פגון בדיני נפשות, שאע"פ שבכל מקום דעת היחיד בטילה מ"מ נתנה התורה חשיבות לפעמים לדעת הגדול שאינה מקבלת בטול, ואף דלכאורה משמע שם נזהר דוקא לכתחילה אבל דיעבד אם יאמר הגדול דעתו בתחילה אינה מתקיימת כי אם בהסכמת הרוב, מ"מ די לנו שהזהירה תורה שלא לחלוק על דעת הגדול והחשוב שלא תבטל ברוב, ואם עברו ע"ז היינו פלוגתא דאבני ורבא בתמורה בכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני אי לא, עכ"פ מפאן למדנו בגין אב לכל המקומות שלא אמרה תורה לבטל ברוב שום דבר חשוב, ונ"ל שהיא ראיה מפנרשת מה"ת אע"פ שהיא מחודשת וכמדומה שלא קידמני אדם בזה אולי מקום הניחו לי מן השמים, ולפי"ז היינו נמי פלוגתא דר"ע ורבנן במס' ערלה בקידוש דר"ע מוסיף אף פכרות של בעה"ב משום דאיהו ס"ל דדבר חשוב לא בטיל מה"ת ואזיל בה לחומרא, א"כ ש"מ דר"ע ס"ל דדבר חשוב איסורו מה"ת ואזיל לשיטתיה בספק מעילה דמשו"ה לא בטיל פרוטה של הקדש, ותירוצ השני של התוס' אמיתי, והשתא א"ש דלא תקשה על התוס' מדידהו אדידהו דהא שפענין להו איפכא בפרק הזהב (דף נ"ג) ובכמה דוכתא כמו שנתקשו בזה האחרונים והרב פר"ח, ולדידי גיחא ולא קשה מידי דאינו מוכרח מזה דדבר חשוב ס"ל להתוס' דמה"ת לא בטיל לדינא, אלא דאליבא דר"ע שפיר תירצו דר"ע ס"ל דדבר חשוב מה"ת לא בטיל ואנן באמת לא קיי"ל כוותיה בהא אף אליבניהו דהתוס' ובזה א"ש הכל: אלא דאפתי קשה לי דהא הרמב"ם פסק שם פנותיה דר"ע ויש מהפוסקים שפסקו ג"כ כר"מ דכל שדרכו למנות, אף אדרבה א"כ גם פסק הלכה נמי מסייע דמה"ת דבר חשוב לא בטיל, דאל"כ תמה על עצמה שפסקו כר"ע וכר"י והיכן מציינו פיוצא בזה להחמיר במחלוקת של דבריהם, ועוד משנה מפורשת מסייע לן ההיא דתנן פ"ט דבכורות קפץ אחד מן המנויים לתוכן פולן פטוריו, שהניחו התוס' בתמיה פ"ק דב"מ למה לא יבטל הקופץ ברוב והניחו בתמיה, ולדידן לא קשה מידי והיא ראיה שאין עליה תשובה שכל דבר חשוב אינו בטיל מה"ת ודאי ואלים טובא דאפי' לקולא אזלינן בתריה, ברם הא דמקשה הפר"ח והביא טובא מרבנותא דסברי דאיסור דבר חשוב הוא מדרבנן וכייל נמי להרמב"ם והר"ש בהדיהו, רבותא היא למיחשב גברי רב רבי בקושטא אמינא דתיובתא

לא חזינא לא מדבריי הרמב"ם בה' מאכלות אסורות ולא ממש"כ הר"ש במסכת ביכורים, דמדבריי הרמב"ם נדאי לא משמע מידי דאע"ג דקרי להו לאיסורים הללו מדבריהם לא ס"ל מ"מ דהו מדברבנו, וכן מש"כ בריש פ"ק ט"ו דטעמו ולא ממשו אסור מדבריי סופרים וכתב הכ"מ דקם ליה בשיטת רש"י, ולא היא אלא בשיטת ר"ת אמרה אלא דאיהו קרי לכל דברי הלל"מ ולכל הבא בי"ג מידות דברי סופרים פידוע ועם כל זה לא נשתנה דינם מדברי תורה, א"כ ה"ה לשיעורין הללו ולענין דבר שבמנין וכינצא דברי סופרים הו וכדברי תורה דמו, וה"נ מהר"ש לא תידוק מידי דאיהו בשיעורי מאה ומאתים מיירי משא"כ בדבר חשוב לא שמעינן ליה לגמרי, וכן יש לפקפק עוד במה שכתב שם עוד בשם פוסקים אחרים: איברא מההיא דהניזקין (דף נ"ד) דאקשינן לר"י גבי נתפצעו האגוזים וכו' דקניס שוגג אטו מזיד, והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטיל ורבנן הוא דגזור ש"מ דאגוזי פ"ק בטלין מה"ת, ואע"ג דקיי"ל לר"י פ"ק דביצה דמחמיר בדבר שבמנין טפי מכו"ע, וכן איתא בהדיא התם דמדאורייתא אין חילוק בין דבר חשוב לשאינו חשוב דהפל בטיל מקרא דאחרי רבים להטות, זהו דקשיא לדידי לכאורה, אפ"ה לא ניתא לי לאשוויי נפשי הדרנא ואף היא לא תברא, דנ"ל אע"פ שאיני פדאי דפירש"י אינו מוכרח דאפי' לדידי שפיר קמקשה, דהא מה"ת חד בתרי בטיל כשנתפצעו האגוזים דאזיל להו חשיבותיהו, ור"י בהכי מיירי ואקשינן שפיר דלא הו"ל לקנוס בשוגג במילי דרבנן דבטיל, אבל כל שלא נתפצעו לעולם אסורין לר"י דע"כ ס"ל דאיסור דבר חשוב הוא מה"ת פדהוכחנו לעיל שיש טעם הגון בדבר אם אמנם במחלוקת היא שנויה פנ"ל, גם יש דס"ל אין ביטול ועיין מש"כ עוד בס"ד סמך יפה לדבר זה מה"ת בלח"ש פ' יו"ד דתרומות ולכשאפנה אשנה פ"ק זה בעיון לעשות סמוכות לדבר זה שהוא ישר בעיני, וה' יורני דרף אמת הצעיר לימים קטן התלמידים עבד לתכמים יעב"ץ ס"ט עכ"ל, ובאשר דמשמע דהגאון הנפלא יעב"ץ ז"ל מחזיק דבריו אלה לאמיתים וטעם מגיעת הבטול בדבר חשוב מה"ת משום לא תענה על רב ליתד שלא תמוט.

והוא הולך בשיטה זו גם בסוף סימן קנ"ז שם עיי"ש, ובעניי כל דבריו בסי' זה נפלאים תמוהים ורחוקים במחילת כבודו הגדול, לכן אברר זה בפ"ק הבא: פ"ק ל'. מה שכתב הגאון יעב"ץ דדבר חשוב דלא בטיל הוא מקרא המפורש דלא תענה על ריב ודרשינן על רב וקליפין מזה דבדיני נפשות מתחילין מן הצד הדבר פלא, דהרי זה לשון רש"י במשנה דסנהדרין (דף ל"ב ע"א) שם ד"ה מן הצד מן הקטנים שמא יתיבנו הגדול ולא ירצו לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב עלדבריו של גדול רב פתיב בלא יו"ד עכ"ל, וכלשון הגה כתב ג"כ הנימוק"י שם במשנה באלפסי, והרמב"ם בה' סנהדרין (פ"ק יו"ד ה"ו) כתב בזה"ל, ומפי השמועה שאין מתחילין בדיני נפשות מן הגדול שמא יסמכו השאר על דעתו ולא יראו עצמן פדאין לחלוק עליו עכ"ל, אף דפיהמ"ש לא פירש כן נראה שחזר בו וידוע דספרו היד עיקר, הרי לפנינו דרש"י והרמב"ם והנימוק"י מפרשים דלא בא הכתוב כלל לאסור לענות ביישיבה בדין על רב, ואדרבה אסור לשתוק דהרי אם אמר אהד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות גמי שומעין לו, ואפי' בדיני ממונות אמרינן בשבועות (דף.

ל"א ע"א) מנין לתלמיד שישב לפני רבו ורואה זכות לעני וכו' מנין שלא ישתוק תלמוד לומר מדבר שקר תרחק מנין לתלמיד שרואה את רבו טועה בדין שלא יאמר אמתין לו

עד שיגמרנו ואסתירנו ואבנו משלי ת"ל מדבר שקר תרחק אלא יאמר לו מיך, הרי דעכ"פ חובה על הקטן להגיד להגדול דעתו שלא נראה לו דעת הגדול והרב, אלא דאמר קרא שיעשו בענין שלא יצטרכו לענות על רב שמה יסמכו השאר על דעתו או יתביישו ממנו ולא ירצו לחלוק עליו, ואף שאסור לעשות פן מיהו בדיני נפשות למיחש מבעיא, וכ"כ להדיא הלח"מ ברמב"ם שם, ועוד דלענ"ד הנני מבין דהרמב"ם ס"ל דהא דדיני נפשות מתחילין מן הצד לאו מהאי קרא דלא תענה על רב ילפינן לה פדאמר רב אדא בר פפא, אלא מהא דאמר רבב"ח אומר ריו"ח דכתיב ויאמר דוד לאנשיו שימו איש את חרבו וגומר ויחגרו איש את חרבו ויחגור גם דוד את חרבו דכן נראה מלשון הרמב"ם, דהרי ידוע דהרמב"ם שומר מאוד את הסדר הנכון בדבריו וכאן סדר דבריו הכי הוא, בפירק יו"ד ה"א פתב וז"ל אהד מן הדיינים וכו' אלא נטה אחר דברי חבירו הרי זה עובר בל"ת וע"ז נאמר לא תענה על ריב לנטות וכו', והפסיק בהלכה.

ג' ד' וה' בדינים אחרים ובהלכה נא"ו פתב ומפי השמועה למדו שאין מתחילין בדיני נפשות מן הגדול עכ"ל, ואם איתא דגם דין זה נובע מלא תענה על רב הו"ל להסמיה דין זה להלכה א' וב' ולומר דבכלל לאו זה הוא שלא להתחיל בדיני נפשות אלא מן הצד, כמו שפתב בלשוננו בהלכה ב', אלא ע"כ דס"ל לעיקר דין זה נלמד מקרא דנאמר דוד לאנשיו וגומר ולענ"ד הוא אמת בכוננת הרמב"ם אף שהלח"מ ובפ"י המינוחס להרדב"ז לא פירשו פו, ועוד דכיון דכבר פתב הרמב"ם בה"א שהנוטה אחר דברי חבירו עובר בל"ת משום שצאמר לא תענה על ריב לנטות, פי' שלא ינטה אחר דברי חבירו ויסמוך עליו אלא יאמר מה שנראה לפניו ולפי דעתו, ממילא ידעין שאסור לו לסמוך על דברי הגדול ג"כ דמה לי גדול מה לי אחר אם נוטה לדעתו וסמוך עליו עובר בל"ת, אלא עצה טובה קמ"ל קרא שיתחילו מן הצד בכדי שלא יתביישו השאר לומר דעתן מבלי פנייה להסכים למה שהגדול אומר ולא יבואו לידי נסיון לעבור על ל"ת, עכ"פ כבר נפל היסוד שפנה עליו הגאון יעב"ץ ז"ל את כל בנינו שדבר חשוב לא בטיל: מש"כ עוד להביא ראיה דדבר חשוב לא בטיל מה"ת ממשה דקפץ אהד מהמנויים לתוכן דכולן פטורין וקשה אמאי לא יתבטל ברוב כמו שהקשו התוס' בב"מ (דף ו' ע"ב) וכתב שזהו ראיה שאין עליה תשובה, הנה כבר ידוע מה שתירץ בזה השמ"ק בשם הרא"ש דרוב נמי ספק מיקרי אלא דספק בזה לענין איסורין התורה התירה, ולכן שם בקפץ אהד מהמנויים כולן פטורין אע"פ דבטיל שפיר ברוב מה"ת שהרי התורה אמרה עשירי ודאי ולא עשירי ספק, ולשיטת הסוברים דרק היתר מבטל את האיסור אבל רוב איסור אינו מבטל מעוטה דהיתר ונדבר בזה איהשי"ת לקמן פרק ל"ו א"כ קושיא זו דלבטיל הקופץ מעיקרא לקמ"ד: גם מש"כ דר"ע ג"כ ס"ל דדבר חשוב לא בטיל מה"ת ור"ל דס"ל כל שדרכו למנות נמי הכי ס"ל דד"ח לא בטיל מה"ת ומשונה מחמרי בה, תמיהה טובא לענ"ד דהרי ר"ע פליג על ר"מ וס"ל דכל דבר שבמנין בטיל, וא"כ לפי דבריו אדבריה ע"כ ס"ל לר"ע דדבר חשוב בטיל מה"ת ועכ"פ דבר שבמנין ודאי דלר"ע בטיל מה"ת והתוס' הרי אליבא דר"ע קיימי פאן ואיך פתבו דלדידה מטבע חשיב ולא בטיל מה"ת וענין ביו"ד סי' ק"י סעי' א' ובט"ז שם, וגם דבר זה די להפיל כל היסוד שפנה לבאר דברי התוס' במעילה אליבא דר"ע: וכן מש"כ דגם הרמב"ם ס"ל דד"ח לא בטיל מה"ת והא דקרי לאיסורין הללו מדבריהם, הוא משום דקרי לכל דבר הלמד מי"ג מידות דברי

סופרים, וכן החליט דהרמב"ם ס"ל כר"ת דטעם פְּעִיקָר דאורייתא וְהָא דְקָרִי לָהּ מדבריהם הוא משום שְׂבָא מְמַדְרֵשׁ חֲכָמִים, כִּל זֶה אֵינּוּ דאע"פ דְּזֶה אָמַת דְּהַרְמַב"ם קָרִי להלמ"מ וּלְמַדְרֵשׁ חַז"ל מִי"ג מִיָּדוֹת דְּבָרֵי סוֹפְרִים כְּמִפְנֵי בְּדַבְּרֵי בְּפִיָּה מ"ש בְּמַס' פְּלִים (פ"י מי"ב) וְעַל דְּרָף זֶה פֶּתַח גַּם בְּמִקְנָאוֹת (פ"ו מ"ז) וּבְסִפְרוֹ הֵיךְ בְּהִלְכוֹת טוֹמְאָת מַת (פ"ה ה"ד) וְשֵׁם (פ"ט ה"ו) לְעֵינֵן טוֹמְאָת אֲוֵהִים, וּפְלֵא עַל הַש"ף ח"מ ס' ל"ג סק"א שְׁהָאֵרִיף בְּדַעַת הַרְמַב"ם בְּדַבְּרֵים הַנְּלֻמְדִים מִי"ג מִיָּדוֹת וְלֹא הִבִּיא מְקוֹמוֹת הָאֵלֶּה שְׁזָכְרֵנוּ.

מ"מ רק דְּבָרֵי סוֹפְרִים קָרִי לָהּ אֲבָל לֹא קָרִי לָהּ מִדְּבָרֵיהֶם וְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא אֹמֵר לְשׁוֹן מִדְּבָרֵיהֶם הוּא מְדַרְבְּנֵן מִמֶּשׁ כַּמֶּשׁ"כ לְהַדְיָא הַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָחְתוּ לְהִלְכוֹת בְּשׂוֹר בְּחֻלְבֵּי, גַּם טַעַם פְּעִיקָר כְּבָר יָדוּעַ דְּהַרְמַב"ם ס"ל שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן וְעֵינֵן בְּפִרְמ"ג בְּפִתְיָחְתוּ לָהּ תַּעְרוּבוֹת חֻלְק ב' פָּרָק ב' עֵי"ש: דְּרָף אֲגַב אֲבִיא פֶּאן דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פ"א מַה' מְמָרִים שְׁו"ל שֵׁם, אֶחָד דְּבָרִים שְׁלֻמְדוֹ אוֹתָן מִפִּי הַשְּׁמוּעָה וְהוּן תּוֹרָה שְׁבַע"פ וְאֶחָד שְׁחִידְשׁוּ מִפִּי דַעְתָּם בְּאַחַת מֵהַמִּיָּדוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהוּן וְנִרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁדָּבָר זֶה הוּא פֶּה וְאֶחָד דְּבָרִים שְׁעֵשְׂאוּם סִיג לְתוֹרָה וְכו' כִּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאלוֹ הַשְּׁלִשָּׁה דְּבָרִים מְצוּה לְשִׁמּוּעַ לָהֶם וְהַעוֹבֵר עַל כִּל אֶחָד מֵהוּן בְּלֹא תַעֲשֶׂה פִי' לֹא דִלָּא תִסּוּר עַכ"ל, וְהַדְּבָרִים אֲצִלִּי חֲדָשִׁים שֶׁהֵאָה לֹא דִלָּא תִסּוּר בְּתוֹרָה שְׁבַע"פ הַלְלַמ"מ וּבְהַדְיָנִים שְׁנֻלְמְדוּ מִי"ג מִיָּדוֹת וּמִזֶּה צַע"ג עַל הַש"ף יו"ד ס' רל"ט ס"ק כ' עֵי"ש: גַּם מִש"כ הַגָּאוֹן יַעֲב"ץ שָׂאֵם עֲבָרוּ הַדְיָנִים וְהַנִּיחוּ לְהַגְדוֹל לְהַגִּיד דַּעְתוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה וְלֹא פָּסְקוּ אַח"כ בְּדַבְּרֵיו, תְּלוּי זֶה בְּפִלּוּגְתָא דְּאַבְיִי וְרַבָּא בְּתַמּוּרָה בְּכָל מִקְלָתָא דְּאִמְרָה רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד מְהֵנִי אוֹ לֹא דְהַתּוֹרָה אִמְרָה לֹא תַעֲנֶה טַל רַב, תְּמוּהַ מְאֹד מִכַּפְּהַ טַעֲמִים, קִץ דְּבָר דְּכָל הַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת הִיא פְּלִיאָה גְדוֹלָה לְעַנ"ד וְהַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים כְּתָבוּ מִפְּנֵי דְד"ח דִּלָּא בְּטִיל הוּא מְדַרְבְּנֵן כַּמֶּשׁ"כ לְעִיל פָּרָק כ"ז בְּאַרְבָּעָה וּמִי מְהַרְאשׁוֹנִים שְׁחֻלְק בְּזֶה בְּפִירוּשׁ לֹא מְצִינוּ עוֹד, לְכֵן מִי מְהַאֲחֻרוֹנִים שְׁחֻלְק ע"ז עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲנֶה עַל רַב לְעַנ"ד: פָּרָק ל"א.

וְהַרְבֵּ מְנַחַת פְּתִים לִיו"ד ס' ק"א סַעִי א' כַּה: לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' ע"ד הַחֲזִידוֹד וּבְהִיּוֹת דְּבָרֵיוֹעֵימִים אֲעִתִּיקָם בְּזֶה וְז"ל, וּבְתַשׁוּבָה כְּתִבְתִּי לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּדַרְף נִכּוֹן וְהוּא, דְּוַדָּא מְסַתְּבַר לֹמֵר שֶׁדָּבָר תְּשׁוּב לֹא בְּטִיל מַה"ת דְּכִינּוּן דְּדָבָר חֲשׁוּב הוּא אֵינּוּ בְּדִין שְׁיִתְבַּטַּל, אֲלֵא דְאַפ"ה בְּטִיל מַה"ת דְּהָא בְּתַעְרוּבוֹת מִן בְּמִינוֹ הוּא א"כ גַּם הֵקִיטָר הוּא דְּבָר חֲשׁוּב, וּמֵאִי אֲוִלְמָא חֲשִׁיבוֹת הָאִסּוּר מְחַשְׁבִּיבוֹת הֵקִיטָר וְכִינּוּן דְּאִיכָּא נְמִי רֹב בְּהִיטָר שְׁפִיר בְּטִיל מַה"ת רַק רַבְּנָן גְּזָרוּ דִּלָּא בְּטִיל, וּבְזֶה נִסְתַּר נְמִי רֵאֲיִית הַגָּאוֹן יַעֲב"ץ וְז"ל מְהָא דִּלָּא תַפְנָה עַל רַב דְּדָבָר חֲשׁוּב לֹא בְּטִיל מִן הַתּוֹרָה, דְּשֵׁם שְׂאֲנִי דְהוּא דְּבָר חֲשׁוּב וּשְׂאָר הַדְיָנִים אֵינָם חֲשׁוּבִין כְּמוֹהוּ וּבְכַה"ג יִתְכֵן דִּלָּא בְּטִיל מַה"ת, אֲבָל אִם גַּם הֵקִיטָר דְּבָר חֲשׁוּב שְׁפִיר בְּטִיל מַה"ת, וּלְפִי"ז מְטַבֵּעַ שֶׁל אִסּוּר פְּגוֹן שֶׁל ע"ז שְׁנַתְעַרְבָה בְּמְטַבְּעוֹת שֶׁל הֵקִיטָר שְׁפִיר בְּטִיל בְּרוּב מַה"ת שֶׁהָרִי גַם הֵקִיטָר דְּבָר חֲשׁוּב הוּא כְּמוֹ הָאִסּוּר, אִף מְטַבֵּעַ שֶׁל הַקְּדָשׁ פִּינּוּן דְּהַפּוֹדָה הַקְּדָשׁ צָרִיף לְהוֹסִיף חוֹמֶשׁ כְּמִבְּנָאָר בְּכ"ד וְעֵינֵן לְקַמּוֹן פָּרָק מ"ו מִש"כ בְּזֶה, א"כ הַמְטַבֵּעַ שֶׁל הַקְּדָשׁ שְׁנָה יוֹתֵר מִמְטַבֵּעַ שֶׁל חוֹלִין דְּכּוֹנְתָה דְּהָא חֲזִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה שֶׁהַבְּעֵלִים הַפּוֹדִים יוֹסִיפוּ חוֹמֶשׁ, וְא"כ אֵין הֵקִיטָר דְּבָר חֲשׁוּב כְּמוֹ הָאִסּוּר בְּזֶה אֵינּוּ בְּטִיל מַה"ת מְסַבְּרָא וְגַם מְקַרָּא דִּלָּא תַעֲנֶה עַל רַב וְדו"ק, וְאֵע"ג דְּבַנְדְּרִים (דָּף נ"ט) מְבִנָּאָר דְּהַקְּדָשׁ לֹא בְּטִיל בְּחוֹלִין מִשׁוּם דְּהו"ל דְּשִׁיל"מ וְלֹא

אמרנו טעם הנ"ל פנין דהפודה הקדש צריף להוסיף חנומש הנה דבר חשוב, דשם לא מייירי במטבע רק בתפצים וכדומה דבהו אין אנו דנין מצד השיווי ולא מיקרי דבר חשוב משום הא דשנה יותר, אבל מטבע דתמיד הנה דבר חשוב מצד השיווי ממילא בהקדש דצריף להוסיף חנומש הוא חשוב יותר ממטבע של חולין וזה נכון, ומינשב בזה מה שיהיר המל"מ בפ"ז מה מעילה על דברי התוס' דמעילה מהא דקיי"ל דכהנים שוקלין ואע"ג דכתיב וכל מנחת פהו פליל תהיה לא תאכל וא"כ איך קרבן ציבור נאכל, וע"כ הטעם כמש"כ רש"י ו"ל בערכין (דף ד') משום דבטיילי ברוב שקלים של ציבור הרי דעכ"פ מטבע בטיל מה"ת יעוי"ש ולהנ"ל ניקח, דשם המבטל דהיינו שקלי רוב של הציבור שהם ישראלים חשובים כמו הבטל דהיינו שקלי הפהנים, דהא גם שקלי הישראלים קודש הם וכשפודן צריף להוסיף חנומש, וכינון דההיתר חשוב כמו האיסור מה"ת בטיל רק מדרבנן לא בטיל ובכה"ג לא תקנו חכמים לבטל מצ"ע דארזייתא עכ"ל ודפח"ח: מיהו לקושטא דמילתא גם זה אינו דהרי התוס' שפכתבו במעילה שם דיש הנה אמינא לומר דמשו"ה לא בטילה הפרוטה משום דהנה דשיל"מ ע"י פדיון, ע"כ פונתם דאחרים פודין אותה דאי הבעלים עצמן יפדוה פנין שהו צריכין להוסיף חנומש יותר משונוה הרי אין זה דבר שיל"מ, דהרי קיי"ל דכל שצריף להוציא הוצאות להיתרו אין זה דבר שיל"מ, וכינון דצריף להוסיף חנומש בפדיונה יותר על שונוה לא הנה דשיל"מ, אלא ע"כ דהפוננה דהנה דבר שיל"מ דאחרים יכולין לפדותה באחרים אין צריכין להוסיף חנומש.

א"כ מהאי טעמא גופא אין פאן סברת דבר חשוב מסברת הרב מנחת פתים שהמטבע של הקדש שנה יותר מהמטבעות של חולין לפי שצריף להוסיף חנומש בפדיונה ומשו"ה אין לה ביטול מה"ת, דהרי אחרים יכולין לפדותה ואז אין צורך להוסיף חנומש וא"כ אין לה חשיבות יותר מהמטבעות של חולין, ויש עוד לענ"ד מקום לומר דאדרבה המטבע של הקדש חשיבותו הקדש שבה עוד גרע מחשיבות המטבעות של חולין, שהרי הקדש שנה מאה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל דיעבד עכ"פ בשחיללו הבעלים עיין לעיל פ"ק כ"ב ובספרי תקנת השבים סי' ק"ו ורק אחרים שחיללו על פחות משונוה אפי' דיעבד אינו מחולל, באחרים עכ"פ הרי אין צריכין להוסיף חנומש וא"כ אינה חשיבות יש להמטבע של הקדש על השאר ממנ"פ יהנה הפודה מי שיהנה ודו"ק: שוב ראיתי בשו"ת שבסוף ספר אבני מילואים לבעל קצוה"ח סי' ז' הביא תשובת מהרי"ל סי' קפ"ו וז"ל, ויורני מר על מש"כ הרשב"א בכלי שונאסר מפליעת איסור דלא שייך ביה משום דשיל"מ אחר שצריף לפזר מעותיו, אם נאמר שחולקין עליו התוס' בפ' כל שעה שפכתו דהא דהקדש לא בטיל אפי' באלף היינו משום דשיל"מ אע"פ שצריף לפזר עליו מעותיו ולהוסיף חנומש עכ"ל, ושם בסי' קצ"ד השיב מהרי"ל ו"ל ומהקדש שהבאת אין שום ראיה דאפשר לפדותו ע"י ממון אחר דאינו מוסיף חנומש אלא הבעלים וגם איהו גופא יכול להערים עכ"ל, וראוי היה להביא פאן עוד דברי האבני מילואים בעצמו מש"כ שם אלא שהספר הזה מצוי לעינינו בו ודי בזה, ומ"מ בודאי מצד הסברא נראה דהוספת חנומש על פרוטה שהחנומש הוא רק חמשית פרוטה לא נקרא הוצאה ודברי המנ"פ יש להם מקום ודו"ק: פ"ק ל"ב.

עוד ראיתי לאחרון מדבר בספר דבר בעתו גם הוא להמציא מקור דדבר חשוב מה"ח לא בטיל. מהש"ס דקדושין (דף נ"ז ע"א) אתמר צפרי מצורע מאימת אסורין ריו"ח אמר משעת שחיטה ר"ל אמר משעת לקיחה וכו', גופא פל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזה אשר לא תאכלו לרבות השחיטה, איפוך אגא ומסיק לא אמרה תורה שלח לתקלה, והנה רש"י ותוס' מחולקים שם בדין המשולחת, דרש"י ס"ל שם ד"ה מותרת משעת שחיטה דמותרת לגמרי והתוס' ד"ה משעת כתבו דהמשולחת נמי אסורה משעת שחיטת חבירתה עד שעת שילוח, והנה התוס' ד"ה וזה מקשין להך תנא איסור הנאה מנ"ל אליבא דחזקיה דס"ל דלא תאכלו לא משמע איסור הנאה, ומתברין דגמרי איסור משולחת משחיטה ואיסור משולחת הנאה היא דהא מחיים לא שייך אכילה וה"ה בשחיטה עכ"ל התוס', וזה נדאי ניחא התוס' לשיטתם אבל לשיטת רש"י דמשולחת מותר תשאר קושיתם מנ"ל דשחיטה אסורה בהנאה לחזקיה, אף הנה רש"י בנזיקי החומש אקרא דולקח שתי צפרים חיות טהורות כתב חיות למעוטי טרפות טהורות למעוטי טמאות, והקשה המזרחי מחולין (דף ק"מ ע"ב) דאימת התם דעוף גם טמא משמע אבל צפור טהור משמע ולא טמא, וא"כ גבי מצורע פיון דכתיב צפרים ממילא ידעינו דטהור משמע דוקא ולמה לי קרא דטהורות למעוטי טמאות, וי"ל דדברי רש"י נכונים דשם בקדושין בסוגיא הנ"ל שם ע"ב מקשה רש"י לרבא דמשני לא אמרה תורה שלח לתקלה א"כ למ"ל קרא דכל צפור טהורה תאכלו, וכתב דבאמת הנה אסמכתא בעלמא, ולכאורה קשה הא אי לאו האי קרא דכל צפור טהורה תאכלו הנה אמינא דמשולחת נמי אסורה, ואי דלא אמרה תורה שלח לתקלה הא באמת אין כאן תקלה כלל דהא בטילה ברוב צפרים דעלמא, ונהי דהשתא דכתיב פל צפור טהורה תאכלו למשרי חדא שפיר משני רבא דמסתברא דלמשרי משולחת אתי דמותרת בלא ביטול דזה יותר מסתברא מלהתיר השחיטה, אבל אי לאו האי קרא הנה ס"ד למיסר תרנוייהו ותקלה לא שייך בהו דמשולחת בטילה ברוב, וא"כ לא מקשה רש"י מידי למ"ל אליבא דרבא קרא דכל צפור טהורה תאכלו: והנה נראה לומר דרש"י הוכיח דגבי צפור לא שייך בטול ברוב.

מהא דחולין (דף קט"ו ע"א) דפריף שם שילוח הקן ליתסר משום לא תאכל פל תועבה, ומשני לא אמרה תורה שלח לתקלה, ונהרי התם אין לנו קרא להתיר שילוח הקן כמו דאיכא גבי צפורי מצורע, ומ"מ קאמר הש"ס בפשיטות דגם נימא דאסורה מלא תאכל פל תועבה יהיה תקלה, וע"כ מוכרח מזה דדבר חשוב לא בטיל מה"ח, כסברת מהר"י אלפנדרי במל"מ פ"ז מה' מעילה ומשו"ה שפיר הקשה רש"י קושיתו, דלרבא למה לן קרא דכל צפור טהורה תאכלו, אף המל"מ שם הקשה דמנ"ל להש"ס גופא בחולין שם דדבר חשוב לא בטיל, ולעשות מזה הוכחה דלא אמרה תורה שלח לתקלה דלמא באמת גם דח"ש בטל ברוב וליכא תקלה, אולם בזה יתורץ גם קושית המזרחי וקושיא חדא מתורצת בירף חבירתה, דבאמת אצטריך טהורות למעט טמאות לגמרי, דאי לאו קרא דטהורות הנה אמינא דצפרים אתי לטהורות דגם טהורות פשרין לטהרת המצורע, דאי לאו קרא דצפרים הנה אמינא דוקא טמאות פשרין שלא אמרה תורה שלח לתקלה, לכך פתיב צפרים להשמיענו דגם טהורות פשרין, אבל אפתי לא הנה ידעינו למעט טמאות שיהו פסולות לטהרת מצורע, וא"כ פיון דע"כ אתי קרא דטהורות למעט טמאות ממילא ידעינו מינה דדבר חשוב לא בטיל ברובא מה"ח, דאל"כ אלא דדבר חשוב.

נְמִי בְּטֵל בְּרוּב מֵה"ת א"כ לִמ"ל קָרָא דְטְהוּרוֹת הָרִי מְצַפְרִים יְדַעִינוּן לְמַעַט טְמָאוֹת, דְּאִין לֹמַר דְּצַפְרִים אֲתִי לְהַכְשִׁיר טְהוּרוֹת דְּלֹא תִימָא טְמָאוֹת דְּנוֹקָא שְׁלֵא אֲמַרְה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה פְּנ"ל, דְּהָרִי מֵה"ת אִין תַּקְלָה כָּלֵל דְּהָרִי הִיא בְּטִילָה בְּרוּב, וְא"כ מוֹכַח מִכָּאן שְׁפִיר דְּבַע"ח מְדַאֲרִינְיָתָא לֹא בְּטִילִי בְּרוּב וְה"ה שְׁאָר דְּבָרִים חֲשׁוּבִים, וְצָדְקוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' סוּף מְעִילָה שְׁפַתְבוּ דְּמַטְבַּע חֲשׁוּב וְלֹא בְּטִיל פִּי מֵה"ת: וּבְנָה מִיְנוּשְׁב מֵה שְׁהַקְשִׁינוּ לְעִיל דְּלַרְש"י מִנ"ל אֲלִיבָא דְּחֻזְקָה אִיסוּר הִנָּאת צְפוּר הַשְּׁחוּטָה דְּמַצוּרַע, וְלְדְבָרֵינוּ מוֹכַח ע"כ דְּקָרָא דְּוִזָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ קֹאֵי אִיסוּר הִנָּאָה גַם לְחֻזְקָה, דְּאִי לֹא אֲתִי רַק לִאִיסוּר אֲכִילָה בְּלִבְד הִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוֹנְפְתָה לִמ"ל קָרָא הַנ"ל דְּטְהוּרוֹת לְמַעַט טְמָאוֹת, דְּהָא הַשְׁתָּא דְּכְתִיב קָרָא דְּוִזָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מִמִּילָא נּוֹדַע מְצַפְרִים לְמַעַט טְמָאוֹת לְגַמְרִי, דְּאִין לֹמַר דְּצַפְרִים אֲתִי לְרַבּוֹת טְהוּרוֹת דְּבִלָּא צַפְרִים הִנָּה אֲמִינָא דְּנוֹקָא טְמָאוֹת שְׁלֵא אֲמַרְה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה, הָא דְּנוֹקָא טְמָאוֹת לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ דֹא"כ קָרָא דְּוִזָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ לְמָה לִי לְאִסוּר הַשְּׁחוּטָה בְּאֲכִילָה, תִּיפּוּק לִיָּה דְּהָא טְמָאָה הִיא וְא"כ בְּלֹא צַפְרִים נְמִי לֹא הוּי מְמַעְטִינוּן טְהוּרוֹת, וְכִי אֲתִי צַפְרִים וְדֹאֵי דְּלְמַעַט טְמָאִין לְגַמְרִי אֲתִי וְהִדְרָא קוּשְׁיָת הַפְּזֻרְחִי לְדוֹנְפְתָה, דְּלִמ"ל טְהוּרוֹת לְמַעַט טְמָאוֹת הָרִי יְדַעִינוּן לְמַעַט טְמָאוֹת מְצַפְרִים, וּמְדַאֲצְטְרִיף הַךְ טְהוּרוֹת לְמַעַט טְמָאוֹת ע"כ דְּוִזָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ אֲתִי לְאִסוּר שְׁחוּטָה בְּהִנָּאָה גַם לְחֻזְקָה וּמִיְנוּשְׁבִין כָּל הַקּוּשְׁיּוֹת עַכְתָּ"ד הָרַב דְּבָר בְּעַתּוֹ: וְאֲמַת שְׁהוּא פְּלִפּוּלָא חֲרִיפָא אֲבָל רַק ע"ד הַחִידוּד וּלְקוּשְׁטָא דְּמִילְתָּא אִין לְבָנוֹת עַל סְמָךְ זֶה שׁוּם בְּנָן, דְּבִיבֵשׁ אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחִילָה לְכוּ"ע מֵה"ת וְעוֹד נְדַבֵּר בְּזָה אִיָּה"ש בְּפָרְקִים הַבָּאִים, וְא"כ אִפִּי אִם דְּבָר חֲשׁוּב בְּטִיל מֵה"ת מ"מ שְׁפִיר קְאָמַר הַש"ס לֹא אֲמַרְה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה וְעִיָּין נו"ב מֵהַדוּ"ת חֵלֶק יו"ד ס' מ"ה וּבִמְל"מ פ"ז מֵה"מ מְעִילָה וְא"כ אֲזִידִי לָה כָּל הַפְּלִפּוּל הַזֶּה, וְאִין לְבָנוֹת עָלְיוּ שׁוּם יְסוּד כָּלֵל, וְאִפִּי אִילוּ הִיָּה כָּל הַפְּלִפּוּל הַזֶּה נְכוּן לְדִינָא מ"מ אִין לְזָה מְקוּם בְּמִש"כ הַתּוֹס' דִּידָן סוּף מְעִילָה דְּמַטְבַּע חֲשׁוּב וְלֹא בְּטִיל מֵה"ת, דְּהָרִי הַתּוֹס' אֲלִיבָא דְּר"ע פְּתַבּוּ כֹן, וְהִנָּה עֵיקַר חֲשִׁיבוֹת דְּמַטְבַּע שְׁל פְּרוּטָה וְדֹאֵי דְּהִיא רַק מְשׁוּם דְּהִנָּה דְּבָר שְׁבַמְנָן דְּהָרִי חֲשִׁיבוֹת אַחֲרַת אִין לָה, וְר"ע הָרִי ס"ל דְּדְבָר שְׁבַמְנָן שְׁדַרְכוּ לְמָנוֹת בְּטִיל דְּפְלִיג בְּזָה עַל ר"מ כְּדִמְשַׁמַּע בְּבִיצָה (דָּף ג') וּבִיבְמוֹת (דָּף פ') וּבְזוֹבְחִים (דָּף ע"ב) אֲבָל מְפַנִּי שְׁהַעֲרָה זֶה הִיא לֹא רַק עַל הָאֲחֻרוֹנִים כִּי אִם עַל הַתּוֹס' בְּעֶצְמָן, ע"כ לֹא כֹן הַדְּבָר אֲלֹא דְּמַטְבַּע יֵשׁ לָה חֲשִׁיבוֹת גַם זוּלַת הַמְּנָן וְדוּ"ק: פָּרְק ל"ג.

הַמְּל"מ פ"ז מֵה"מ מְעִילָה ה"ו הָאֲרִיף בְּעִנְיָן זֶה וְהָא לָה לְשׁוֹנוּ בְּמָה שְׁפַתְבּוּ לְהַג"מ מְהָר"י אֲלִפְנֵי־דָאֲרִי, עוֹד רִאִיתִי שְׁעַמַּד מַעַכ"ת בְּמ"ש הַתּוֹס' סוּף מְעִילָה דְּמַטְבַּע חֲשׁוּב וְלֹא בְּטִיל מֵה"ת, הֵן אֲמַת שְׁדִין זֶה הוּא דְּבָר חֲדָשׁ שְׁלֵא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם דְּבָר שְׁלֵא יָהָא לוֹ בְּטוּל מֵה"ת וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתו"ה דְּכָל הַדְּבָרִים שְׁאִין לָהֶם בְּטוּל הוּא דְּנוֹקָא מְדַרְבְּנָן אֲבָל מֵה"ת הַפֵּל בְּטֵל בְּרוּב, וְלֹא דִי לְנוּ זֶה הַצַּעַר אֲלֹא דְּמַדְבְּרִי מְרַן פ"ז מֵה"מ מְעִילָה נִרְאָה דְּגַם דְּשִׁיל"מ אִין לוֹ בְּטוּל מֵה"ת וְדְבָרֵיו צ"ע: וּבְעֵיקַר דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ דְּמַטְבַּע חֲשִׁיב וְלֹא בְּטִיל, לְכַאוּרָה הִיָּה נִרְאָה לְדַקְדָּק מֵהִיא דְּאֲמַרִינוּן בַּע"ז שְׁבַקְשׁוּ לְגִנּוּז כָּל כֶּסֶף וְזֶהב שְׁבַעוּלָם מְפַנִּי כֶּסֶף וְנִדְהָבָא שְׁל יְרוּשָׁלַיִם, וּפְרִיף וִירוּשָׁלַיִם הִנָּה רְוָבָא דְּעֻלְמָא, וְהָא וְדֹאֵי לֹא קָשָׁה כָּלֵל מְשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא הִנָּה ס"ל לְתַלְמוּדָא דְּבַקְשׁוּ לְגִנּוּז כֶּסֶף וּמְשׁו"ה פְּרִיף וִירוּשָׁלַיִם הִנָּה רְוָבָא, אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּבַקְשׁוּ לְגִנּוּז מְטַבַּע תּוּ לִיבָא קוּשְׁיָא וְאֲדַרְבָּה הִיָּה נִרְאָה מְסוּגִיָּא זֶה כְּדְבָרֵי הַתּוֹס', מְשׁוּם דְּדוֹחַק לֹמַר דְּלְפִי הַמְּסַקְנָא דְּמוֹקִי לָה בְּדִינָרָא

הדררינא שיהיו רוב מטבעות אלו של הקדש, ולפי דברי התוס' ניקח דכיון דמוקי לה במטבע חשיב ולא בטיל ולא בעינו שיהיה הרוב משל הקדש, אף פד מעינינו שפיר נראה דהא ליתא דאף דנימא דמטבע חשיב ולא בטיל היינו דוקא היכא דאפתחוק איסורא במעות אלו, פגון ההיא דמעילה דאיכא נדאי בתערובות זה פרוטה של הקדש, אבל היכא דלא אפתחוק איסורא אלא שאנו מסופקים אם מעות אלו של הקדש או לא, פשיטא דאם הרוב היתר דאזלינן בטר רובא ואמרינן כל דפריש מרובא פריש, וחילוק זה הוא מן ספק מפל הפוסקים ו"ל דכל דבר שאין לו בטול כע"ז ודכנותה היינו דוקא בדאיכא בתערובות זה דבר של איסור, אבל אם פירש אחד מהם אמרינן כל דפריש מרובא פריש, וקרא"ש ו"ל פרק אותו ואת בנו פתב בשם בה"ג דבהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות מפה אותם וטורדמ וכל הפורש מהרוב הוא פורש ע"כ, וקא התם הו"ל דשיל"מ ובעלי חיים דחשיבי ולא בטלי ואפ"ה אמרינן כל דפריש, וכ"כ קרא"ש גבי חדש דאזלינן בטר רובא אף דהנה דשיל"מ, ובר"פ כל הזבחים פריה ונכבשינהו וכו' ונימא כל דפריש וכו', הן אמת שראיתי להר"ן ס"פ אין צדין שפתב דלוקח ביצים מן העפול"ם ביו"ט שהוא חוכף אי אזלינן בטר רובא בדשיל"מ פנין דקיי"ל דאפ"י באלף לא בטיל ואפשר דהתם שאני דאפתחוק איסורא ע"כ, נראה מדבריו דחילוק זה שפתבנו כמסתפק אמרה ואף דמסוגיא דר"פ כל הזבחים נראה דאף באיסורים דאין להם בטול אזלינן בטר רובא, ע"כ צריכים אנו לומר דס"ל דיש חילוק בין דשיל"מ לשאר איסורים שאין להם בטול ובדבר שיל"מ לא אזלינן בטר שום רוב, [א"ה וכ"כ בכ"מ פ"ז מה'עפול"ם לדעת הרמב"ם דהא דהתמירו ברימוני בידן להצריכן שלש תערובות היינו משום דהנה דשיל"מ ועיין מה שהקשה עליו הרב פר"ח בחידושו, והמעניין בפירש"י בסוגיא שכתב ופרכינן שמואל דאמר הנח לע"ז דמשמע דבשאר איסורין אפ"י דשיל"מ לית ליה ס"ס נראה בעיניו שהרגיש בקושיא זו דנימא דלא אסר ר"י אלא בדבר שיל"מ ובהא מודה ליה שמואל, לז"א דליתא דכיון דנקט לישנא דהנח לע"ז משמע דבשאר איסור אפ"י דשיל"מ לית ליה ס"ס וא"כ לא אתי כר"י.

אף קשיא לדעת מרן מדאמרינן התם בגמ' (דף ע"ד ע"ב) ואצטרף דר"ל וכו' אבל תרומה דיל"מ וכו' יעוי"ש] ולפי"ז אפשר דמטבע נמי פנין דחשוב דאין לו בטול אפ"י מה"ת לא מהני ליה רוב ולפי"ז סוגיא דע"ז אתיא כפשטה, אף דברי הר"ן הללו קשים הם בעיני מהא דתניא בתוספתא דקמאי פ"ג מצטרפין פירות חו"ל על פירות שניה פדי שירבו על פירות שלישית לפנותן ממע"ש מצטרפין מפירות חו"ל על פירות שלישית פדי שירבו על פירות רביעית לפנותן ממע"ש מצטרפין פירות ערב שביעית לפנותן מן המעשרות ע"כ, וכל החלוקות הללו הם דשיל"מ דהא טבל אוסר במשהו משום דהנה דשיל"מ ואפ"י טבל של מע"ש או של מעשר עני אוסר במשהו כמש"כ הראב"ד פ"א מה' מע"ש דין י"א יעוי"ש וכן פירות שביעית שנתערבו בפירות אחרות הנה דשיל"מ ואוסרין בכ"ש רבינו ספ"ז מה' שמ"ט, וא"כ ה"ק בתוספתא דאזלינן בטר רובא לפנותן מן המעשרות ומן הבקעור, אלא נדאי ע"כ לומר דחילוק שפתבנו וכ"כ המבי"ט ח"א סי' נ"א דהא דתנן שביעית אוסרת בכ"ש במינה היינו ששנתערבו בידוע פירות שביעית בפירות אחרות אבל היכא דלא נתערבו אלא שאין ידוע אם הם פירות שביעית אם לאו אזלינן בטר רובא וכיון דרובא מחו"ל או מערב שביעית פטורין מן הבקעור ע"כ, עוד

אני תמה מדאמרינן בפ"ב דב"מ דף כ"ו מעות שנמצאו בזה הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין וטעמא דמילתא משום דאזלינן בתר רבא וכמו שפירש"י, ומע"ש בירושלים הנה דשיל"מ וכמש"כ רבינו ספ"ו מה' מע"ש ובפ"ק דפסחים דף י"ד אמרינן ריב"י אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין, הרי דאף בדשיל"מ אזלינן בתר רבא, וא"כ ע"כ לומר דלפי המסקנא דמוקי הדין דבקשו לגנוז בדינרא הדרגינא שרוב מטבעות אלו הנה של הקדש, באופן דמסוגיא זו ליכא לא סייעתא ולא תיובתא לדברי התוס' במעילה שכתבו דמטבע חשוב ולא בטיל, עוד עלה בדעתא להביא ראיה לסברת התוס' הלזו מדאמרינן בפירק הוציאו לו (דף נ"ה) וטעמא דר"י דאמר לא היו שופרות לקני חובה הוא משום חטאת שמתו בעליה ודאי, ופירש"י דהולכות לים המלח ונמצאו מעורבות עם הפשירות ופוסלות אותם והיננו מפני התערובות, ואם איתא דמטבע יש לה בטול אמאי פוסלות אותן לבטול ברבא, דדוחק הוא לומר דהחששא היא שמה לא ימצא פי אם קן אחד דלא הנה רוב דהתירא, אף עדיין אין להכריח מסוגיא זו דמטבע חשוב ולא בטיל מה"ת די"ל דלעולם יש לו בטול מה"ת פכל האיסורין אף מדרבנן אין לו בטול משום דהנה דבר שבמנין ומשו"ה ס"ל לר"י דלא היו לקני חובה שופרות מפני התערובות: וראיתי למעכ"ת שרצה להכריח סברת התוס' הלזו משלשה מקומות והב' נאמרו ע"פ והאחד בכתב והגני מפרטם, הראיה האחת היא מהא דאמרינן בפ"ק דשקלים שהפגנים דורשים מקרא זה לעצמן הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו האיה הם נאכלים, ואם איתא דמטבע יש לו בטול ברוב הא פשיטא דרוב השקלים היו של לויים וישראלים וא"כ פדין אוכלין העומר ושתי הלחם ולחה"פ ואף שיש במעות האלו מעות של פגנים שהם אסורים באכילה מ"מ בטילים הם ברוב אלא ודאי דמטבע חשוב ולא בטיל, והנה מלבד דאין ממשנה זו ראיה אלא שאין למטבע בטול אבל שיהיה דין זה מה"ת אין מפאן ראיה, זאת ועוד אפשר לומר דאף מדרבנן יש למטבע בטול אלא שאני הכא דמעיקרא לא רצו לבטל ולערב מעותיהם עם מעות ישראלים כדי שיהיו בטלים ברוב ודמי למבטל איסור בינדים, וראיה לזה מדאמרינן בחולין (דף ק"מ) למאי אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה, והא ודאי דאם שלחוה ליכא איסור משום דאזלינן בתר רבא ואפ"ה לשלחה לא אצטרף קרא למעט דלא אמרה תורה שלח לתקלה, הרי בהדיא דלערב איסור בינדים אסור, שוב ראיתי לרש"י בערכין (דף ד') שכתב דלדין לית לן הך דרשא דכליל תהיה במנחת פהו גרידא פתיב אבל במנחת ציבור זיל בתר רבא.

ואבוא היום אל הראיה הב' והיא ממש"כ רש"י בסוף בב"מ דכיון דתקנו רבנן ד' זוזים מן התרומה וזה מוחל עליהם ונמצאו לו ד' זוזים שאין לציבור חלק בהם ואם קוניים מהם תמידין ומוספים ושאר קרבנות ציבור אין תמידין באים משל ציבור ומדלא אמרינן דבטלי הנה ד' זוזי ברוב ש"מ דמטבע חשוב ולא בטיל, והנה מלבד דבמה שכתבתי לעיל יש לדחות גם ראיה זו, עוד נ"ל דהכא לא שייך בטול משום דכל היכא דניכר האיסור לא שייך בטול ובכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא פניכר האיסור וכמש"כ הרא"ה בבד"ה עלה דכלי שטף שפלע מן האיסור ונתערב באחרים דכיון דאפשר בהגעלה להפליט האיסור הרי זה פאלו ניכר האיסור ואין לו היתר, ה"נ פינו דאפשר ליקח ד' זוזים ולתת להשומרים הו"ל פאילו ניכר האיסור ואין לו בטול.

והבאתי את השלישית מההיא דמעילה פֶּרֶק וְלֹד חֲטָאת דְתַנּוּן הַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לְנִזְרֹתוֹ
לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, וּפִירֵשׁ יי מְשׁוּם דְבִכָּל מְנָה וּמְנָה מְצִינָן לְמִימַר זֶה הַפְּרִישׁ לְשִׁלְמִים
וְכו' וְע"ז הִקְשָׁה לְהַאֲדוֹן דְנִזִּיל בְּתַר רַבָּא וְרוֹב הַמְעוֹת יֵשׁ בָּהֶם מְעִילָה וְאַף דְאִיכָּא דְמִי
שְׁלָמִים פִּינָן דְהוּוּ מִיעוּטָא לְבִטְלוֹ בְּרַבָּא אֲלָא וְדַאי דְמִטְבַּע חָשׁוּב וְלֹא בְטִיל עַכ"ד, וְלֹא
יִרְדְּתִי לְסוּף דְעָתוֹ דְמָה עֲנִין בְּטוּל בְּכָאן דְבִטּוּל לֹא שְׁמַעְנוּ אֲלָא לְבִטְלֵי הַאֲסוּר לְהַתִּירוֹ
לְכַתְחִילָה בְּאַכִּילָה, אֲבָל אִם הָרוּב הוּא אִיסוּר נְהִי דְאִיסוּרָא אִיכָּא אֲבָל לְחִיבּוֹ מְלָקוֹת אוֹ
פֶּרֶת אוֹ קָרְבָּן זֹו לֹא שְׁמַעְנוּ.

וְאַף דְאִיכָּא מ"ד דְהִיתָר מְצִטְרַף לְאִיסוּר לְחִיבּוֹ בְּעוֹנְשֵׁין הִינּוּ דוֹקָא בְּתַעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח
וּמִין בְּשִׁאֲנוֹ מִינוּ מְשׁוּם דְטַעַם הַאֲסוּר נִתְפָּשֵׁט בְּהִיתָר וְנַעֲשֶׂה פְּלוֹ אִיסוּר, אֲבָל בְּיָבֵשׁ
אִיסוּר הַאֲסוּר הוּא רוֹב מְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁאִם אֲכַל אֶחָד מִן הַתַּעֲרוּבוֹת שְׁיִתְחַיֵּיב שׁוּם
עוֹנֵשׁ אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְא"כּ הִיכָּא דְאִיכָּא בְּדָמִים הִלְלוּ דְמִי חֲטָאת וְעוֹלָה וּשְׁלָמִים
כָּל שְׁלֵא נִהְיָה כִּי אִם שְׁיַעוּר דְמִי הַשְׁלָמִים פְּשִׁיטָא דְאִין לְחִיבּוֹ קָרְבָּן דְאִימּוֹר דְמִים הִלְלוּ
דְמִי שְׁלָמִים הֵם, וְרִאִיתִי לְמַהֲרִימ"ט ח"א ס' ה' שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם הַרְשָׁב"ץ דְמְעוֹת הִיתָר
שְׁנַתְעָרְבוּ בְּמְעוֹת אִיסוּר שְׁבִטְלִים כְּדִין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְחַד בְּתַרִי בְטִיל (א"ה, עִינֵין בְּסִפּוּר
מְנָצֵל מֵאִשׁ ס' י"ט) וְאִנִּי תַמָּה עַל ב' הַמְאֹרוֹת הַגְּדוֹלִים אִיף לֹא הַשְׁגִּיחוּ בְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵ'
שְׁפַתְבוֹ דְמִטְבַּע חָשׁוּב וְלֹא בְטִיל, וּמִלְכַד דְבַרִי הַתּוֹסֵ' הִלְלוּ נִרְאָה דְמִטְבַּע לֹא בְטִיל
מְדַרְבְּנָן כְּכָל דְבָר חָשׁוּב, דְלֹא גְרַע מְטְבַע מְדַבְּרֵי שְׁדַרְכּוֹ לְמַנּוֹת דְלֹא בְטִיל וְכַעַת צ"ע,
עַכ"ל הַמַּל"מ שָׁם: וְהִנֵּה יְסוּד וְתַמְצִית דְבַרִי הַמַּל"מ הַאֲלָה עוֹמְדִין עַל שְׁלֵשָׁה כְּלָלִים
גְּדוֹלִים.

הָאֶחָד דְכָל דְפָרִישׁ מְרַבָּא פְּרִישׁ אֲמַרִינוּ גַם בְּדַבְּרֵי חָשׁוּב וְאִפִּי' בְּדִשִׁיל"מ אִם לֹא הִתְחַזַּק
אִיסוּר בְּתַעֲרוּבוֹת, שְׁנִית בְּדַבְּרֵי הַרְאִיּוֹת שְׁהוּבָא בְּדַבְּרֵי דְמִטְבַּע מִן הַתּוֹרָה חָשׁוּב וְלֹא
בְטִיל וְהַדְחִיּוֹת שְׁדַחָה לְהַרְאִיּוֹת הֵהֵם, וְהַשְׁלִישִׁי בְּהַכְּלָל שְׁכָלֵל דְבִטּוּל בְּרוּב לֹא שְׁיִיךְ רַק
לְאִיסוּר בְּהִיתָר אֲבָל הִיתָר בְּאִיסוּר לֹא בְטִיל כָּלֵל, וְשְׁלֵשָׁה כְּלָלִים הַאֲלָה רְאוּי לְבָאָרֵם
כְּאִן וְהִנֵּה לְבָאָרֵם כִּי ה' הַטּוֹבָה עָלֵי בְּפָרְקִים הַבְּאִים בְּעוֹרְתוֹ יִתְבַּרַךְ: פֶּרֶק ל"ד.

אִי אֲמַרִינוּ כָּל דְפָרִישׁ מְרַבָּא פְּרִישׁ בְּדַבְּרֵי שִׁיל"מ שְׁהַעִיר הַמַּל"מ. הִנֵּה מֵה שְׁהַחֲלִיט
הַמַּל"מ דְהָר"ן מְחַמֵּיר בְּדִשִׁיל"מ דְלֹא אֲמַרִינוּ בִּיהַ כָּל דְפָרִישׁ מְרו"פ, הַדְּבָר פְּלֵא גְדוֹל
שְׁהַרִי הָר"ן גּוּפָא בְּבִיצָה שָׁם בַּפ"ק בְּאֶלְפֵס ס' תַתְנ"ה בְּד"ה וְדוֹקָא בְּדִאִיכָּא זָכַר בְּהַדְחָה
ו"ל, וּמֵהָא מְשַׁמַּע דְאִפִּי' בְּדִשִׁיל"מ בְּדַרְבְּנָן אֲזַלִּינוּ בְּתַר רַבָּא, מְשׁוּם דְלֹא אִתְחַזַּק
אִיסוּרָא, וְאִע"ג דְאֲמַרִינוּ דְכָל דְבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אִפִּי' בְּאֶלְפֵי לֹא בְטִיל שְׁאִנִּי הִכָּא דְלֹא
אִתְחַזַּק אִיסוּרָא, וּמֵהָא שְׁמַעְיָנוּ שְׁמוֹתָר לִיקַח מִן הַעֲכוּ"ם בְּיָצִים בְּלִילֵי יו"ט רֵאשׁוֹן לְפִי
שְׁרָבָן הֵם שְׁל זְכָרִים עַכ"ל, וְע"כּ הָא דְבִסוּף פ"ג שָׁם הוּא רַק לְהַעִיר דִּישׁ מְקוּם לְהַחְמִיר
אֲבָל לְדִינָא דְעָתוֹ דְשָׁרִי דְבִכָּל דְבָר חָשׁוּב דְלֹא בְטִיל וְאִפִּי' בְּדִשִׁיל"מ אֲמַרִינוּ כָּל דְפָרִישׁ
מְרַבָּא פְּרִישׁ וְהָר"ן לְשִׁיטְתָּהּ דְעִיָקָר חֲנוּמְרַת דְבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא מְשׁוּם דְהִנֵּה כְּמִין
בְּמִינוּ דְיִלְפִינוּ מְדַם הַפֶּר וְהַשְׁעִיר דְלֹא בְטִיל, וְא"כּ בְּדִאִי אִין בְּדִשִׁיל"מ לְעֲנִין כָּל דְפָרִישׁ
מְרו"פ טַעַם לְהַחְמִיר דְהָרִי גַם בְּמִין בְּמִינוּ כְּדַם הַפֶּר וְהַשְׁעִיר נְמִי אִין לְנוּ קָרָא לְהַחְמִיר
רַק לְעֲנִין בְּטוּל בְּרוּב אֲבָל לֹא לְעֲנִין כָּל דְפָרִישׁ מְרו"פ, וְעִינֵין גַם בְּמְרַדְכֵי ר"פ אִין צָדִין
וּבְחִדּוּשֵׁי הַגְּרַע"א לְאו"ח ס' תְּקִי"ג וְגַם אִיהוּ לֹא הַזְּפִיר מְהָר"ן פ"ק דְבִיצָה הַנ"ל, וְעִינֵין

בדברינו לעיל פָּרַק כ"ד ודו"ק: וְהִנֵּה כָּבֵד הַזְּכָרֵנוּ לְעֵיל דַּהּ כו"פ בּו"ד ס' ק"ב הַעִיר עַל
הָא שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּמַעֲלָה לְתַרְץ לְכַאוּרָה הָא דְפָרוּטָה שֶׁל הַקִּדְּשׁ לֹא בְּטִילָה בְּרוּב דְּהוּא
מִשׁוּם דְּהִנֵּה דְשִׁיל"מ ע"י פְּדִיוֹן, מִדַּעַת הַמְּרָדְכִי שֶׁהִבִּיא הַרְמ"א בּו"ד שֶׁם דְּהִיכָא שְׁלֹא
הָיָה הָאִיסוּר גִּיכָר מְעוּלָם וְנוֹלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת גַּם דְשִׁיל"מ בְּטִיל, א"כ תִּשְׁאָר
הַקְּנוּשָׂא אִפְרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקִּדְּשׁ וְכָבֵד דִּיבְרָנוּ לְעֵיל מְזַה, אָכֵן לְפִי דְבַרְיֵנוּ פָּאן י"ל
דְּהַסְפֵּר הַדְּבָר לְמָה דְבָר שְׁנוּלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת בְּטִיל בְּרוּב אִפִּי דְשִׁיל"מ, וּמ"ש
מְדָבָר שְׁלֹא נוֹלַד הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת דְּלֹא בְּטִיל, וְעֵינֵן לְקַמֵּן פָּרַק מ"ט מ"ש כ בְּזַה, אָף
אֲפֹשֶׁר לְהַסְפִּיר הַדְּבָר ע"פ הַר"ן וְהַמְּרָדְכִי שֶׁהִבְאֵנוּ בְּזַה דְשִׁיל"מ דְּלֹא בְּטִיל הוּא רַק
בְּאַתְחֻזָּק אִיסוּרָא, וּבִיאוּר הַדְּבָר הוּא דְבָלֹא אֲתַחֲזֹק אִיסוּרָא נְהִי דְבַדְשִׁיל"מ הָאִיסוּר לֹא
בְּטִיל מ"מ הָרִי גַם הִתְיָתֵר לֹא בְּטִיל לְגַבֵּי הָאִיסוּר ע"כ"פ וְהִנֵּה מְחַצְצָה עַל מְחַצְצָה מִטַּעַם
קְבוּעַ דְּרַבְּנָן כַּמִּש"כ הָאֲחֻרוּנִים, וּא"כ עַל כָּל אַחַר נִימָא שְׁמוֹתָר לְאַכְלוּ מִטַּעַם סְפַק דְּרַבְּנָן
לְקוּלָא, דְּמַדְאֹרְיִיתָא הָרִי בְּטִיל בְּרוּב וְרַק מְדַרְבְּנָן הִנֵּה מְחַצְצָה עַל מְחַצְצָה, אָף בְּאַתְחֻזָּק
אִיסוּרָא שְׁיִיף שְׁפִיר לֹמֵר דְּלֹא אָמְרִינוּ סְפַק דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וּמִשׁו"ה דְשִׁיל"מ אָסוּר,
וּא"כ שְׁפִיר כְּתַב הַרְמ"א בְּשֵׁם הַמְּרָדְכִי דְהִיכָא דְלֹא הִנֵּה הָאִיסוּר מְעוּלָם כְּגוֹן בְּגִיגִית
מְלֵאָה יֵין דְּמִיד שְׁנִסְחַט הֵינֵן שֶׁל אִיסוּר מְהַעֲנִיבִים נִתְעַרְבַּ בְּהֵינֵן שֶׁל הִתְיָתֵר וְלֹא אֲתַחֲזֹק
פָּאן אִיסוּר מְעוּלָם כָּלֵל, א"כ נְהִי דְהֵינֵן שֶׁל אִיסוּר לֹא נִתְבַּטַּל מִטַּעַם דְשִׁיל"מ מ"מ הָרִי
הוּא רַק מְחַצְצָה עַל מְחַצְצָה וּמִתְיָתֵר הֵינֵן מִשׁוּם סְפַק דְּרַבְּנָן לְקוּלָא זֶהוּ סְבֵרַת הַמְּרָדְכִי
שֶׁהִבִּיא הַרְמ"א בְּסִי' ק"ב, וּא"כ זֶהוּ רַק לְפִי הָאָמֶת דְקִי"ל דְשִׁיל"מ רַק מְדַרְבְּנָן לֹא
בְּטִיל א"כ דִּינוּ שֶׁל הַרְמ"א הוּא דִּין אָמֶת, אָבָל לְפִי הַס"ד שֶׁל הַתּוֹס' בְּמַעֲלָה פָּאן
דְשִׁיל"מ מְדְאֹרְיִיתָא לֹא בְּטִיל וּמִשׁו"ה חֲזִיב לְהִבִּיא קְרַבֵּן מְעִילָה כְּלוּמֵר אֲשֶׁם תְּלוּי
אֲלִיכָא דר"ע, וְסְפַק דְאֹרְיִיתָא הוּא מַה"ת לְחֻמְרָא לְהַרְבֵּה מְהַרְשֵׁנוּ וְע"כ"פ לְמ"ד
דְּלֹא בְּעֵינֵן בְּאֲשֶׁם תְּלוּי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת וְנִדְאִי דְסְפַק דְאֹרְיִיתָא אָסוּר מַה"ת
כַּמִּש"כ הָאֲחֻרוּנִים וּר"ע הָא ס"ל דְּלֹא בְּעֵינֵן לְאֲשֶׁם תְּלוּי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת כְּמוֹ
שְׁבִיאָרְנוּ כְּבָר בְּפָרְקִים הַקּוּדְמִים, א"כ גַּם בְּלֹא הָיָה גִיכָר הָאִיסוּר קוּדְמִים הַתַּעְרוּבוֹת נְמִי
לֹא בְּטִיל דְשִׁיל"מ פִּינּוּ דְסְפַק דְאֹרְיִיתָא לְחֻמְרָא אָף בְּלֹא אֲתַחֲזֹק אִיסוּרָא, וְהַמְּרָדְכִי
וְהַרְמ"א לֹא כְּתַבוּ דִּינָם רַק לְקוּשְׁטָא דְמִילְתָא דְשִׁיל"מ רַק מְדַרְבְּנָן לֹא בְּטִיל וּבְעֵינֵן
אֲתַחֲזֹק אִיסוּרָא וְדו"ק: מִיְהוּ נִרְאָה דְכָל זֶה הוּא לְשִׁיטַת הַר"ן בְּטַעַם דְשִׁיל"מ דְּהִנֵּה כְּמִין
בְּמִינוּ, אָבָל לְשִׁיטַת רַש"י דְטַעַם דְשִׁיל"מ הוּא מִשׁוּם דְעַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר וְכו', הַסְבָּרָא
נוֹתְנַת דְּגַם כָּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ ג"כ לֹא אָמְרִינוּ דְשִׁיל"מ ל"מ מַה"ט גּוּפָא דְעַד שְׁתַּאכְלָנוּ
בְּאִיסוּר וְכו', וְכָבֵד הִבְאֵתִי לְעֵיל פָּרַק כ"ד מִש"כ הָאֲחֻרוּנִים דְלַרְש"י גַּם מִין בְּשִׁאֲנוּ
מִינוּ נְמִי אָמְרִינוּ דְשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל מַה"ט גּוּפָא דְעַד שְׁתַּאכְלָנוּ וְכו' ע"ש, וַיֵּשׁ גַּם פְּעִין
הוֹכַחָה לְדַבְרֵיהֶם שְׁהָרִי רַש"י פּוֹסֵק דְמִין בְּמִינוּ אִפִּי בְּדָבָר שְׁאִין לוֹ מִתִּירִין נְמִי אִפִּי
בְּאֲלֵף לֹא בְּטִיל פִּידוּעַ, וּא"כ לְמֵאִי מְהַנִּי כָּלֵל חוּמְרָא דְשִׁיל"מ ע"כ לֹמֵר דְמַהְנִי לְדָבָר
שְׁאִינוּ מִינוּ דְנְמִי לֹא בְּטִיל דְשִׁיל"מ, אָלֵא דִּישׁ לְדַחוּת דְלַעוּלָם גַּם לְרַש"י לֹא אָמְרִינוּ
חֻמְרַת דְשִׁיל"מ רַק בְּמִין בְּמִינוּ, וּמַהְנִי חוּמְרַת דְשִׁיל"מ בְּמִינוּ לְעַנְיָן סְפַק סְפִיקָא דְבִאִין לוֹ
מִתִּירִין מוֹתֵר וּבְשִׁיל"מ אָסוּר, אָכֵן לְשִׁיטַת הַר"ן דְשִׁיל"מ הִנֵּה הַחוּמְרַת מִטַּעַם דְּהִנֵּה כְּמִין
בְּמִינוּ, א"כ לֹא גָרַע ע"כ"פ תַּעְרוּבוֹת דְשִׁיל"מ מִגּוּף הָאִיסוּר דַּג"כ מוֹתֵר בְּסְפַק סְפִיקָא,
וְכוּ הִבִּיא בְּאַמַּת הַט"ו בּו"ד ס' ק"י ס"ק י"א דְבַרֵי הַר"ן דַּס"ס מוֹתֵר אִפִּי דְשִׁיל"מ,

אָלא דהט"ו פֿתב שם דְכִנְנַת הָר"ן הוּא רַק בְּאַיִסוּר דְּרַבְּנָן אַבְל בְּאַיִסוּר דְּאוּרְיִיטָא מוֹדָה גַם הָר"ן דס"ס אָסוּר בדשיל"מ, וְעֵינֵן בְּש"ף שֵׁם ס"ק נ"ו דְּהֵבִיא דְּבְרֵי הָרָא"ש בְּתִשְׁבָּה שְׁפֹתב דס"ס בדשיל"מ אָסוּר מִטַּעַם דְּעַד שְׁתַּאכְלָנוּ וכו'.

אַבְל זֶה אֵינוֹ רַק בְּאַתְחֻזַּק אִיסוּרָא פְּגוֹן בְּתַעְרוּבוֹת, אַבְל בְּלֹא אַתְחֻזַּק אִיסוּרָא פְּסַפֵּק חֻדָּשׁ וְכִינְצָא מְוֹתֵר בּס"ס אפ"י בדשיל"מ, וְחֻזִּינֵן מְזַה דְּהָרָא"ש ס"ל בְּטַעַם דְּשִׁיל"מ כְּשִׁיטַת רַש"י, וּמ"מ ס"ל מְפֹרָשׁ דְּהִיכָא דְּלֹא אַתְחֻזַּק אִיסוּרָא מְקַלִּינֵן בּס"ס, וּא"כ י"ל דְּגַם בְּעֵנִין פֿל דְּפִרְיֵשׁ מְרו"פ נְמִי מְוֹתֵר אפ"י בדשיל"מ אפ"י לְשִׁיטַת רַש"י פִּינֵן דְּלֹא אַתְחֻזַּק אִיסוּרָא דְּלֹא פְּמָה שְׁפֹתבְּתִי לְעִיל מְצַד הַסְּבָרָא וְעֵינֵן לְעִיל פֿרַק כ"ד וְקִצְרֵתִי מְאוּד: וּבְמָה שְׁפִיאַרְתִּי דְּהָרָא"ש ס"ל בְּחֻמְרַת דְּשִׁיל"מ כְּטַעַמוֹ שֶׁל רַש"י ז"ל וְדִלֹא כְּטַעַם הָר"ן ז"ל, גְּבִינֵן הֵיטֵב מְחֻלְקַת הָרָא"ש וְהָר"ן בְּמָקוֹם אַחֵר, דְּהֵנָּה הָר"ן הֵבִיא בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב ע"ב) אֶת הִירוּשְׁלָמִי פֿרַק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֹנָשׁל בּוּזָה"ל, זֶה הַפְּלֵל פֿל דְּבָר שִׁיל"מ פְּגוֹן טָבֵל וְחֻדָּשׁ וְהַקְּדָשׁ לֹא נִתְּנוּ בְּהֵם חֻכְמִים שְׁיַעוּר וכו' הִילָךְ נִדְרָא מָה אֶת עֶבֶיד בְּהוּ פְּדָבֵר שִׁיל"מ אוּ פְּדָבֵר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין..

א"ל מְסַתְּבָרָא פְּדָבֵר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְעַבְדִּינָא לְהוּ דְּהָא תְּנִינֵן תְּמֹן שְׁהִזְקוּ עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוּ, א"ל אֵינוֹ עוֹקֵרוֹ אֲלֵא מְפָאן וְלִהְבָּא, וְדָא מִתְּנִיתִין פְּדָבֵר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין עֶבֶיד לְהוּ דְּתְּנִינֵן תְּמֹן שְׁהִנּוֹדֵר מִן הַדְּבָר וְנִתְּעַרֵב בְּאַחֲרִים ה"ה בְּנוֹתָן טַעַם א"ל תְּפַתֵּר בְּמִין בְּשְׂאִינוֹ מִינוֹ עכ"ל הִירוּשְׁלָמִי לְגִירְסַת הָר"ן, וְתִמּוּהַ לְכַאוּרָה מָה פְּלִי בְּנִדְרִים עֵנִין דְּשִׁיל"מ בְּאֵם הַחֻכְם עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ אִם לֹאוּ.

הָרִי פֿל דְּבָר שִׁיל"מ טָבֵל וְחֻדָּשׁ וּמַע"ש וְהַקְּדָשׁ וּמִן קִצְצָה אָמְנָם בְּהַקְּדָשׁ לֹא בְּרוּר הַדְּבָרוֹא כּמ"ל בְּזֵה] נְמִי אֵינָם נִיִּתְּרִים רַק מְפָאן וְלִהְבָּא וּמ"מ הוּוֹ דְּשִׁיל"מ: וְאוּלַם הָרָא"ש בְּפִסְקִי ר"פ הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֹנָשׁל הֵבִיא יְרוּשְׁלָמִי זֶה בּוּזָה"ל, הִילָךְ נִדְרָא כְּמֵאן אֶתְעֶבֶיד לְהוּ א"ל מְסַתְּבָרָא פְּדָבֵר שִׁיל"מ מִי עֶבְדִּינֵן לְהוּ וְהָא תְּנִינֵן תְּמֹן שְׁהִזְקוּ עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוּ, פִּירוּשׁ וְכִינֵן שְׁעוֹקֵר מְעִיקְרוֹ לֹאוּ דְּבָר שִׁיל"מ הוּא, אָמְרִי אֵינוֹ עוֹקֵרוֹ אֲלֵא מְפָאן וְלִהְבָּא, פִּירוּשׁ אַע"ג דְּעוֹקֵרוֹ מְעִיקְרוֹ מ"מ עַד שְׁהִתִּיר הַחֻכְם הִיָּה אָסוּר מִחֻמַּת נְדָרוֹ מְשׁו"ה הו"ל דְּבִשְׁלִיל"מ עכ"ל הָרָא"ש, הָרִי דְּגִירְסַת הָרָא"ש הוּא דָּאֵם חֻכְם עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ לֹא הָוֵה דְּשִׁיל"מ וְזֵהוּ לְהִיפּוֹף מִמֶּשׁ מִהָר"ן, וְצָרִיף בִּיאוּר וְהַבְּנָה בְּמֵאֵי פְּלִיגֵי הָר"ן וְהָרָא"ש ז"ל, וְאוּלַם לְפִי דְּבְרֵינוּ לְעִיל א"ש מְאוּד: דְּהָרִי פְּתַבְנוּ דְּהָרָא"ש ס"ל בְּטַעַם דְּשִׁיל"מ כְּטַעַם רַש"י דְּעַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאַיִסוּר וכו' כְּמִפְּרָשׁ בְּדְּבָרֵינוּ בְּתִשְׁבָּה שְׁהֵבִיא הַש"ף הַנְּ"ל, וּא"כ הִיָּה ס"ד דְּהִירוּשְׁלָמִי לְהוֹכִיחַ דְּלֹא הָוֵה דְּבָר שִׁיל"מ פִּינֵן דְּהִזְקוּ עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ א"כ מִמֶּנּוּ פֿ אִם יִתִּיר הַחֻכְם אֶת הַנְּדָר הָרִי שְׂאֵר בְּאַיִסוּרוֹ לְעוֹלָם וְאֵין לוֹ מִתִּירִין פְּלֵל, וְהַשִּׁיב לוֹ אֵינוֹ עוֹקֵרוֹ אֲלֵא מְפָאן וְלִהְבָּא וּפִירְשׁ הָרָא"ש דַּע"ג דְּעוֹקֵרוֹ מְעִיקְרוֹ מ"מ הָרִי עַד שְׁהִתִּירוֹ הַחֻכְם הָרִי עֲמַד בְּאַיִסוּרוֹ עכ"פ עַד שְׁהִתִּיר הַזְּקוּן מ"מ, וּא"כ שְׂיִיף שְׁפִיר לוֹמֵר עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאַיִסוּר וְאֵין פֿאן מִמֶּנּוּ פֿ הַנְּ"ל דְּהָא עכ"פ יֵשׁ לָנוּ עֲצָה לְהִתִּירוֹ, וּא"כ שְׁפִיר הָוֵה דְּשִׁיל"מ וְזֵהוּ נְכוֹן לְהָרָא"ש לְשִׁיטְתִּיהָ דס"ל לְשִׁיטַת רַש"י בְּטַעַם דְּשִׁיל"מ וְכַאֲמוֹר: אַבְל לְשִׁיטַת הָר"ן דְּחֻמְרַת דְּבָר שִׁיל"מ הוּא מִטַּעַם דְּהָוֵה פְּמִין בְּמִינוֹ פִּינֵן דַּאֲף הָאִיסוּר נִקְרָא בְּשֵׁם הַיִּתֵּר הָעֵתִיד לְבוֹא.

וּנְרָאָה שְׂסִבְרָתוֹ הִיא אַחַת עִם סִבְרַת ר"ש בַּכ"מ דְּכָל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק פְּזוּק דְּמִי וְלִשְׂרוּף
פְּשָׁרוֹף דְּמִי וְכֹאֲלֵה הִרְבֵּה [וְנֶאֱמַת דְּרַבְנָן פְּלִיגֵי אַר"ש וּס"ל דְּלֹא אֶמְרִינוּ כָּל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק
וְכו', אֲבָל הָרִי רַבְנָן פְּלִיגֵי אַר"ש גַּם בְּדִין דְּשִׁיל"מ וּס"ל דְּבִטִיל שְׁפִיר כַּמֶּש"כ הַשֶּׁמ"ק
בְּשֵׁם הָרִיטְב"א בַּב"מ (דָּף נ"ג) ד"ה וְאִם אֵיתָא לְדַחֲזִיקָה וְזו"ל וַא"ת וְהָא פְּלוּגְתָא דְר"ש
וְרַבְנָן הִיא בַּדְּשִׁיל"מ וְדִילְמָא הָא מִתְנִיתִין רַבְנָן הִיא וְכו' עֵי"ש, וְכ"כ הָרַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת
בְּפִסְחִים פָּרָק ב' דְּרִיו"ח דַּס"ל חֲמִיץ בְּזַמְנוֹ בְּנוֹתָן טַעַם ס"ל פְּרַבְנָן דְר"ש דְּשִׁיל"מ נְמִי
בְּטִיל ע"ש, וְנְרָאָה דְבִהָא סִבְרָא גּוּפָא דְכָל הָעוֹמֵד פְּלִיגֵי וְר"ש לְשִׁטְתָּיה וְרַבְנָן לְשִׁטְתָּם
וְהַתּוֹס' בַּב"ק (דָּף ע"ז ע"ב) פְּתָבוּ דְדוֹקָא הֵיכָא דְיֵישׁ מְצָנָה בְּזִרְיָקָה סוֹבֵר ר"ש פְּזוּק
דְּמִי אֲבָל הֵיכָא דְלִיפָא מְצָנָה לְזֵרוּק לֹא אֶמְרִינוּ פְּזוּק דְּמִי, וּבְזָה מוֹכֵחַ הָא דְאֶמְרִינוּ
בַּנְּדָרִים (דָּף נ"ט) דְדוֹקָא נְדָרִים הֵנָּה דְשִׁיל"מ מִשּׁוּם דְּמְצָנָה לְאִיתְשׁוּלֵי עֲלָה כַּדָּר' נִתָּן
אֲבָל תְּרוּמָה דְלִיפָא מְצָנָה לְאִיתְשׁוּלֵי לֹא הֵנָּה דְשִׁיל"מ, וְעֵי"ש בְּר"ן דְנִדְרָא פִּינוֹן דְּמְצָנָה
לְאִיתְשׁוּלֵי הֵנָּה כְּמָאן דְאִיתְשׁוּלֵי עֲלָה דְמִי עַכ"ל הָרִי לְפָנֵינוּ בְּר"ן דְּשִׁיל"מ הוּא מְטַעַם
דְּהָעוֹמֵד לְהַעֲשׂוֹת כְּעִשׂוֹי דְּמִי, אֲלֵא דְדָבָר הָעוֹמֵד לְהִיּוֹת כְּמוֹ שְׂפָכָר נִתְהַנּוּה דְּמִי לֹא שְׁיִינְד
אֲלֵא הֵיכָא דְעוֹמֵד הַדְּבָר לְהִיּוֹת מְאִילֵי בְּלֹא שׁוּם מַעֲשֵׂה אֲבָל הֵיכָא דְבָעִינוּ מַעֲשֵׂה אֲדַרְבֵּה
אֶמְרִינוּ הָעוֹמֵד הַדְּבָר אֲחֻזְקָתוֹ שְׁלֵא יִשְׁתַּנֵּה וְלֹא יַעֲשֵׂה הַמַּעֲשֵׂה (וְעֵי"ן בְּר"ן בְּקִדּוּשֵׁין דָּף
ס"א בְּהַצּוֹתוֹ עַל הָרַמְבַּ"ם בְּעֵנֵין הַנּוֹפֵר עֲבֻרָה אִי הֵנָּה דְשִׁיל"מ, וּבַמֶּל"מ פ"ד מֵה' אִישׁוֹת
ה"ז דְּמַחֲלֵק דְזָמַן מִמִּילָא קֶאֱתִי אֲבָל מְחֻסָּר מַעֲשֵׂה הֵנָּה דְשִׁיל"מ, וְעֵי"ן בַּב"ב (דָּף קכ"ו)
בְּהַפְּלוּגְתָא אִם יֵישׁ לְבַכּוֹר קוֹדֵם חֲלֻקָּה דָּאִם אִין לוֹ קוֹדֵם חֲלֻקָּה וְנִטְלַת כְּפִשׁוּט לֹא וְיִתֵּר
בְּכָל הַנְּכֻסִים דְהֵנָּה דְשִׁיל"מ עֵי"ש בְּרַשְׁב"ם, וְהָרִי בִּידּוֹ לְחֻלּוֹק וְכוּפִין ג"כ עַל הַחֲלֻקָּה
וְג' שְׁמָאִים נְשָׁכִים דְרַק ג' ת"ח אֶמְרִינוּ מִי יֵימַר דְּמִזְדַּקִּי עֵי"ן תּוֹס' שְׁבַת (דָּף מ"ח ע"ב)
מ"מ הֵנָּה דְשִׁיל"מ [וְאִכְמ"ל] מִשּׁוּ"ה פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְדוֹקָא הֵיכָא דְאִיפָא מְצָנָה בְּזִרְיָקָה ס"ל
לְר"ש פְּזוּק דְּמִי פִּינוֹן דְיֵישׁ מְצָנָה בְּהַעֲשִׂיָּה וְדָאִי יַעֲשֵׂה וְכְעִשׂוֹי דְּמִי וְכֹאֲנוּ מְחֻסָּר מַעֲשֵׂה
דְּמִי, וְה"ה לְעַנְנֵן דְשִׁיל"מ בַּנְּדָרִים דְהֵנָּה מְצָנָה לְאִיתְשׁוּלֵי הֵנָּה דְבָר שִׁיל"מ דְהֵנָּה כְּאִילוֹ
כְּבָר הַתֵּר מִשְׁא"כ בְּתְרוּמָה, רַק טָבֵל פִּינוֹן דַּע"כ עוֹמֵד הוּא לְהַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ הַתְּרוּמוֹת
וְהַמַּעֲשָׂרוֹת דְבְּלֹא זֶה אִינוּ רִשְׁאֵי לְאַכּוֹל וְלִמְכּוֹר, וְכֵן הִקְדַּשׁ בַּדָּה"ב דַּע"כ דְבָר שְׁאִינוּ
רְאוּי אֲלֵא לְדַמְיו עוֹמֵד לְפִדְיוֹן הֵנָּה שְׁפִיר דְשִׁיל"מ אַע"ג דָּאִין מְצָנָה בְּהַפְּרָשָׁה וּבְפִדְיוֹן
וְדו"ק, וְכָל דְבְרֵינוּ אֵלֵה הַמָּה בְּכָלֵל דְבְרֵי הָר"ן שֵׁם ד"ה תְּרוּמָה מֵאִי מְצָנָה אִיפָא שְׁזו"ל,
וְכִינוּן דָּאִין הִתֵּיר בָּא מַעֲצָמוֹ וְלֹא מְצָנָה לְמִיעֵבַד הֵכִי לֹא הֵנָּה דְשִׁיל"מ וְהִקְדַּשׁ דְקָא
חֲשִׁיב לְעִיל בַּדְּשִׁיל"מ בְּהַקְדַּשׁ בַּדָּה"ב דַּע"כ לְפִדְיָה קָאִי עַכ"ל, הָרִי שְׁחֻלְקוֹן הָר"ן
לְשִׁלְשָׁה חֲלוּקוֹת וְכָל דְבְרֵינוּ פְּלוּל בְּדְבָרֵינוּ בְּקִצְרָה וְדו"ק הֵיטֵב: וְלְשִׁיטַת רַש"י ג"כ נִיחָא
הַש"ס דְנִדְרִים (דָּף נ"ט) הַנְּ"ל דְכָל הֵיכָא דָּאִינוּ עוֹמֵד לְהִיּוֹת הִתֵּיר מַעֲצָמוֹ וְגַם מְצָנָה
לִיפָא לְהַתִּירוֹ אִין פָּאן סִבְרָא דַּעַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר תַּאכְלָנוּ בְּהִתֵּיר: וְאֶמְנָם אַע"פ
שְׁכַתְבָנוּ לְעִיל דְרַבְנָן דְפְּלִיגֵי אַר"ש וְלֹא ס"ל דְכָל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק פְּזוּק דְּמִי לֹא ס"ל נְמִי
הִדִּין דְּשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל כַּמֶּש"כ לְעִיל מֵהַשֶּׁמ"ק בַּב"מ (דָּף נ"ג) מ"מ י"ל דְהָא דְפְּלִיגֵי
רַבְנָן אַר"ש וְלֹא ס"ל סִבְרָתוֹ אִין הַפְּנֵה דְלִדְיָהוּ אִין הַפְּנֵה שְׁהַמְצָנָה לְעִשׂוֹת הַדְּבָר אִינָּה
עוֹשֶׂה הַדְּבָר כְּעוֹמֵד לְכַד דְזָהוּ נְגִד הַסִּבְרָא הַפְּשׁוּטָה, אֲלֵא דַּס"ל דְכָל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק
אַע"פ שְׁעוֹמֵד לְזִרְיָקָה וּמְצָנָה הוּא, מ"מ אִינָּה פְּזוּק לְמַפְרַע דְנָהִי דְעוֹמֵד לְזֵרוּק אֲבָל
אַפְתִּי עֲדִיין לֹא נִזְרַק הַשְׁתָּא, דְכְּשִׁינְרַק הִנְיָה הִתֵּיר מִהִזְרִיקָה וְלִהְבָּא אֲבָל לֹא לִוְמַר שְׁיִהְיָה

פְּרוּק לְמַפְרַע, וּמִשׁוּ"ה פְּלִיגֵי אַר"ש גַּם בְּדִין דְּשִׁיל"מ וּס"ל דְּבִטִיל שְׁפִיר דְּהֶקְדָּשׁ
כְּשִׁיפְדָּה וְהִטְבֵּל כְּשִׁיפְרִישׁ כְּדִין יֵצֵא הַדְּבָר לְחֻלּוּן רַק מִפְּאֵן וּלְהַבָּא לֹא לְמַפְרַע, וְא"כ
לַעֲת עֵתָה הָאִסוּר אָסוּר הוּא וְאִינוּ מִין בְּמִינוּ עִם הַהֵיטֵר מִשׁוּ"ה שְׁפִיר בְּטִיל, וְכֵן פְּלִיגֵי
שְׁפִיר בְּכָל דְּשִׁיל"מ פְּאֵלָה, אֲבָל בְּקוֹנְמוֹת אִם אֶף גִּימָא דְּהַמְצָנָה לְאִתְּשׁוּלֵי עוֹשֵׂה הַנְּדָר
כְּעוֹמֵד לְאִתְּשׁוּלֵי, וְהָרִי קִי"ל דְּחֻכְמָא עוֹקֵר הַנְּדָר מֵעִיקָרוֹ, וְא"כ מוֹדוּ רַבְּנָן בְּקוֹנְמוֹת פִּינּוּ
דְּעוֹמֵד לְהִיּוֹת נִיטֵר לְמַפְרַע דְּשְׁפִיר גַּם עֵתָה הֵנּוּ מִין בְּמִינוּ עִם הַהֵיטֵר וְלֹא בְּטִיל מִטְעַם
דְּשִׁיל"מ לְסִבְרַת הַר"ן פֶּן יֵשׁ לוֹמֵר, וּלְפִי"ז מְנוֹשֵׁב הִירוּשְׁלָמִי שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל גְּרַסַת הַר"ן
בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב ע"ב) וְהִקְשִׁינוּ עָלָיו, וְעֵתָה מִתְבָּאֵר שְׁפִיר דְּהָא דְּבִעֵי הִירוּשְׁלָמִי הָלִין
נִדְרָא מָה אֶתְ עֵבִיד בְּהוּ כְּדְשִׁיל"מ אוּ פְּדָר שְׁאִין לוּ מִתִּירִין לְרַבְּנָן דְּר"ש קְבָעֵי לָהּ,
וּמִשׁוּ"ה רְצָה לְפָשׁוּט דְּמִסְתַּבְּרָא כְּדְשִׁיל"מ מֵעֵבִידָנָא לִיה דְּהָא תְּנִינוּ תַּמָּן שֶׁהִזְקוּ עוֹקֵר
הַנְּדָר מֵעִיקָרוֹ ע"כ, דְּמֵאֲחַר שַׁע"י הַמְצָנָה נַעֲשֵׂה עוֹמֵד לְשִׁאֵן אֶפִּילוּ לְרַבְּנָן וְכִינּוּ דְּחֻכְמָא
עוֹקֵר הַנְּדָר מֵעִיקָרוֹ לְמַפְרַע, א"כ גַּם עֲכָשְׁיוּ נִקְרָא הֵיטֵר וְלֹא בְּטִיל מִטְעַם מִין בְּמִינוּ
לְשִׁיטַת הַר"ן, וְדַחֵי הִירוּשְׁלָמִי אֶמְרֵי אִינוּ עוֹקְרוּ אֶלָּא מִפְּאֵן וּלְהַבָּא ע"כ, ר"ל דֵּאֲע"ג
דְּחֻכְמָא עוֹקֵר הַנְּדָר מֵעִיקָרוֹ מ"מ עַד שֶׁחֻכְמָא מִתִּיר ע"כ פְּאִיסוּר נִדְרָא קִיָּם וְלֹא שְׁיִיף
עוֹד לְקִירוֹתוֹ בְּשֵׁם הֵיטֵר כְּמִש"כ הָרֵא"ש בְּפִסְקוֹ הַנְּ"ל לְפִי גְּרַסַתוֹ סְבָרָא זֹו פִּירוּשׁ
הִירוּשְׁלָמִי, וְהָרִב שְׁאִילַת שְׁלוֹם סִי' ז' הָאֲרִיף בְּעִנְיָן זֶה יוֹתֵר וְאֵנְכִי אֵינְנִי יְכוֹל לְהִתְמַהֵמֵה
כְּאֵן הִרְבֵּה בְּעִנְיָן דְּשִׁיל"מ לְכֵן דִּי בְּזַה שֶׁהִבְאֵתִי פֶּה: פְּרָק ל"ה.

בְּדָבָר הָרֵאִיוֹת שֶׁהוּבְאוּ בְּמִל"מ דְּמִטְבַּע מַה"ת חֲשׁוּב וְלֹא בְּטִיל וּדְחִינֵיהֶם. מַה דְּדַחֵי הַמִּל"מ
רְאִינֵיהֶם מְהֵרָא אֶלְפִאֲנִדָּרֵי דְּמִטְבַּע מַה"ת לֹא בְּטִילָה מְהֵרָא דְּכֹהֲנִים דּוֹרְשִׁים מְקַרָּא זֶה
לְעֲצָמָן וְהִבְאֵתִי כָּל לְשׁוֹנוֹ לְעִיל פְּרָק ל"ג, וְדַחֵי הַמִּל"מ חֲדָא דִּי"ל שְׁאִין זֶה רַק מְדַרְבְּנָן
וְתוּ י"ל דֵּאֲפִי מְדַרְבְּנָן בְּטִילָה מִטְבַּע וְרַק מִשׁוּם אִין מְבִטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה אֲתִינוּ עֲלֵה
עַכְתָּ"ד.

הֵנּוּ מְרוֹצַת הַש"ס מִשְׁמַע דְּהַפְּהִנִים הוֹכִיחוּ דְּמַה"ת אֵינָם שׁוֹקְלִים דָּאֵם יִשְׁקְלוּ אִיף יֵאָכְלוּ
לְחַה"פ וְשִׁתֵּי הַלְחָם וְאִם מִטְבַּע בְּטִילָה בְּרוּב מַה"ת אִין הוֹכְחָה שֶׁהַפְּהִנִים פְּטוּרִים מַה"ת
וְא"כ רְאִינֵיהֶם מִהֵרָא לְגִבּוֹנָה, וְהַפְּלִיגֵי סִי' ק' כְּתִב שֶׁהַפְּהִנִים הוֹכִיחוּ מִתְקַנְתֵּי הַחֻכְמִים
שֶׁתְּקִינוּ דְּמִטְבַּע לֹא בְּטִיל וְא"כ ע"כ שֶׁהֵיטֵה הַקְּבֵלָה בִּינְדָם דְּכֹהֲנִים פְּטוּרִים מִשְׁקָלִים,
דֵּאֲל"כ הָאִיף תְּקִינוּ שֶׁמִּטְבַּע לֹא תִתְבַּטֵּל וְלֹא חֲשָׁשׁוּ שַׁע"י ז' יִהְיֶה אִיסוּר וּמִבּוֹכָה בְּקִרְבָּנוֹת
עֵי"ש בְּפִלְיָתִי וְגַם זֶה דְּחֻק פְּמוּבָן לְפִי הָאֲמוּר: וּמִש"כ הַמִּל"מ דְּרַש"י בְּעֶרְכֵּין כְּתִב
דְּלִדְיוֹן לִית לָן הָךְ דְּרַשָּׁא דְּכִלִּיל תִּהְיֶה בְּמִנְחַת פֶּהוּ גְּרִידָא כְּתִיב אֲבָל בְּמִנְחַת צִיבוּר זִיל
בְּתֵר רַבָּא ע"כ"ד, וְלִהְבֵּנַת הַמִּל"מ פְּנִינַת רַש"י הוּא פְּשׁוּט מִטְעַם בְּטוּל בְּרוּב, אֲבָל זֶה
תִּימָה לְפִי דְּבָרֵי הַמִּל"מ בְּעֲצָמוֹ שֶׁכְּתִב דְּהַפְּהִנִים ג"כ יִדְעוּ דְּמִטְבַּע בְּטִילָה בְּרוּב אֶלָּא
שֶׁהוֹכִיחוּ דְּהֵם פְּטוּרִין מִשׁוּם דָּאִין מְבִטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִילָה, וְא"כ אִין בְּהָא דְּזִיל בְּתֵר
רַבָּא שֶׁכְּתִב רַש"י לְדִין שׁוּם פְּרָכָא עַל דְּרַשַׁת הַפְּהִנִים, וְלִשׁוֹן רַש"י בְּמִנְחוֹת (דָּף מ"ו
ע"ב) וְרִיב"ז לֹא דְרִישׁ וְכָל מִנְחַת פֶּהוּ אֶלָּא בְּמִנְחָה שֶׁהִפְּהֵן מְבִיא בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וְלֹא הַזְכִּיר
מִשׁוּם רַבָּא, דְּבִאֲמַת אִינוּ מִטְעַם בְּטוּל בְּרוּב דֵּאֲפִי אִם שְׁקִלֵי יִשְׁרָאֵל לֹא יִהְיוּ מְרוּבִין
מִשְׁקֵלֵי הַפְּהִנִים נְמִי יִהְיֶה מוֹתֵר לְאֶכּוֹל מִנְחַת הָעוֹמֵר וְכו' פִּינּוּ שְׁיֵשׁ בְּהָ שׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵלִים
וְכ"כ לְהִדְיָא הַרְע"ב בְּמִשְׁנֵיּוֹת פ"א דְּשְׁקָלִים עֵי"ש וְזֶה בְּרוּר: וְעֵינֵן בְּדוֹרְשׁ לְצִיּוֹן לְהַנּוּ"ב
דְּרוּשׁ ט' מִש"כ בְּזַה, וְזֶהוּ גּוֹפָא מְחֻלְקָת דְּהַפְּהִנִים עִם רִיב"ז דְּהַפְּהִנִים ס"ל דְּמִקְצַת

המנחה דהנה של הפהנים אוסר באכילה, וריב"ז ס"ל דלא נאסר רק במנחת פהן גרידא אבל לא של ציבור ושל שותפין ישראל, וע"כ דגם פונת רש"י בערכין לאו מטעם בטול ברוב בפשוטו הוא אלא משום שנותפות ישראלים נגעו בה ובאמת ע"פ רוב שקלי הישראלים מרבין משל פהנים, וא"כ ראית מהריא"ל לכאורה נכונה: ומש"כ המל"מ לדחות ראית מהריא"ל מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה שהוא מדאורייתא פדמוכה מהא דלא אמרה תורה שלח לתקלה, הו אמת דגם הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' מ"ה הביא מזה ראיה דעכ"פ יבש ביבש אסור לכו"ע לבטל לכתחילה מה"ת, אכן השעה"מ פט"ו מה' מאכלות אסורות דחי לה דיש לחוש שפיא אחר ויקחנה מיד בטרם תתערב באחרות ולענן ראית הנו"ב יש לדחות ע"פ מש"כ כל האחרונים דבאיסורי הנאה ודאי לכו"ע אין מבטלין לכתחילה מה"ת ועיין חוות דעת ביו"ד סי' צ"ט ואכמ"ל בזה] גם הכו"פ דחי לראית המל"מ דדין בטול לא שייך רק באין מי שפייר האיסור אבל באם יש מי שפיירו בטביעת עין לא שייך בטול, וא"כ איך משלח בצפורי מצורע אם הוא מכיר צפור שלו בטביעות עין ויש לדון בזה הרבה אף אין פאן צורף בכל זה, דבעיקר הדבר אפי' אם נימא דאין מבטלין איסורים הוא מה"ת אין פאן לכאורה עדיין השגה אמהריא"ל, דהרי כל זמן שלא בא עוד האיסור ודאי דמוותר לבטלו כמש"כ הט"ז באו"ח סי' תמ"ז בקומץ קודם הפסח שנתערב לח בלח דמוותר להוסיף ולבטלו פיון דעדיין הוא היתר.

ובשו"ת ר"ע איגר סי' ל"ח כתב להדיא דלא רק להוסיף ולבטל פשפכר הוא מעורב שרי אלא גם לערב ולבטל לכתחילה נמי שרי והביא שם שפן כתב גם הר"ן בשו"ת סי' נ"ט, וא"כ שפיר הביא מהריאלפ"נ ראיתו משם דמטבע מה"ת לא בטיל, שהרי בעוד השקלים בלשפה אין פאן איסור כלל ולא שייך עוד כלל לומר אין מבטלין איסור לכתחילה דאיזה איסור יש פאן הרי עדיין הפל היתר וזה לפום רהיטא ברור מאוד: גם מש"כ המל"מ עוד דכיון דיכול להפריש הנה פניכר האיסור עיי"ש, אמת דהט"ז באו"ח סי' תרל"ב סק"ג השיג על הלבוש שכתב דהנכר האיסור לא בטיל רק מדרבנן, וגם הפליתי סי' ק"ב כתב דהא דהיכא דאפשר להפריד האיסור הנה פנהנר האיסור הנה דאורייתא, אמנם מקושית התוס' דידן סוף מעילה שהקשו דלבטיל פרוטה של הקדש ברוב דחולין וכתבו דאף דהנה דשיל"מ ע"י פדיון הא דשיל"מ דרבנן הוא עכ"ד, מדלא תירצו דע"י פדיון שאפשר להפריד האיסור הנה פנהנר האיסור ולא שייך בטול, ע"כ דס"ל דאפשר להפריד האיסור הוא רק מדרבנן ומה"ת שפיר בטיל, וכן נראה ממה שכתב הפרי תואר בסי' ק"ב ס"ק ד' וז"ל והיכא דהנה איסור דרבנן לא הטריחו לכל זה שלא גזרו לעשות כל התקנות להפיר האיסור עכ"ל שראיתי מובא בספר שו"ת יד יוסף.

ואם איתא דאם אפשר להפריד האיסור דינו פנהנר ממש לכאורה אין סבא לחלק בין דאורייתא לרבנן בזה, וכעין זה ממש כתב הפמ"ג ליו"ד בפתיחה לתערובות חלק א' פרק א' ד"ה ודע דהרשב"א עיי"ש, ועיין ביו"ד סי' ק"ב בכלים של איסור שנתערבו אם יש בהם דין דשיל"מ ע"י הגעלה ועוד יש להעיר מפמה מקומות, ועיין בתפארת ישראל למשניות סוף פרק ששי דדמאי ודו"ק: אולם אחרי כל זה פכר השיגו האחרונים בצדק על ראית מהר"י אלפאנדארי מהא דכהנים דורשים מקרא זה לעצמן, דהרי התם אפי' אם נימא דמטבע מה"ת לא בטלה נמי עדיין ישאר הדבר קשה מאוד דאטו מטבעות קא קרבי, הרי ע"כ יקנו מהפסח תבואה ויטחנו מהם סלת וסלת בסלת בין אם יחשבו ללח

בְּלַח אוּ לִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ ע"כ מה"ת ודאי דְּבָטַל בְּרוּב, וע"כ דְּטַעַם אַחַר יֵשׁ שֶׁם לְמַנְיַעַת דִּין הַבְּטוּל וְאוּלַי דְּלֹא בְּטִיל מִטַּעַם הַיְתָר בְּהֵיטֵר ע"פ דְּבָרֵי הַר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב ע"א) ודו"ק וְעַיִן לְקַמֵּן בְּפֶרֶק הַסְּמוּךְ בְּתִשְׁבּוּבַתִּי לְהַגְאֵב"ד דְּשִׁילְעַל אוֹת א', ועכ"פ אֵין פֶּאן שׁוּם רְאִיָּה דְּמִטְבַּע מה"ת לֹא בְּטִיל, דְּאֵין אָנוּ עֲסוּקִין פֶּאן בְּבְטוּל מִטְבַּע בְּמִטְבְּעוֹת רַק בְּבְטוּל סוּלַת בְּסוּלַת.

וּבְזֶה כְּבָר נִדְחִית לְגַמְרֵי גַם רְאִיָּה הַשְּׁנִית שֶׁהֵבִיא מְהָר"י אֶלְפַנְדְּאָרִי מֵהֶךָ דְּשִׁילְהִי כַב"מ דְּהָא דְּלֹא בְּטִילִי ד' זִוְיָ דְּשׁוּמֵר סְפִיחֵי שְׁבִיעִיעִית בְּהַשְּׁאָר וּמוֹכִיחַ מְזֵה דְּמִטְבַּע לֹא בְּטִיל מַה"ת, וּבְאֲמַת הָרִי גַם שֶׁם לֹא הַזְוִזִים עֲצָמָן יִקְרִיבוּ לְעוֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלְחָם אוּ לְשֶׁאֵר קֶרְבָּנוֹת צִיבּוֹר תְּמִידִין וּמוֹסָפִין, רַק שִׁיקְנוּ מֵהֶם בְּהַמּוֹת וּסְלַתוֹת וּבְהַמּוֹת וּסְלַתוֹת וְדַאי מַה"ת בְּטִילֵי בְרוּב וע"כ לֹמֵר שֶׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן כַּמֶּש"כ הַמַּל"מ: פֶּרֶק ל"ו.

בְּדִין בְּטוּל הַיְתָר בְּאִיסוּר שֶׁפֶתַב הַמַּל"מ דְּזֶה לֹא מְצִינוּ. עַתָּה נִבּוֹא אֶל רְאִיָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל מְהָר"י אֶלְפַנְדְּאָרִי דְּמִטְבַּע מה"ת לֹא בְּטִיל, מֵהָא דְּתַנּוּן בְּמַעֲיִלָה(דָּף י"א ע"א) דְּהַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לְנִזְיִירוֹתוֹ אֵין מוֹעֲלִין בְּהֶם מִפְּנֵי שְׁמַעוֹרָב בְּהֶם דְּמֵי שְׁלָמִים, וְקָשָׁה דְּלִבְטְלוּ בְרוּב אַע"כ דְּמִטְבַּע לֹא בְּטִיל, וְנִדְחֵי לֵה הַמַּל"מ דְּלֹא שְׁמַעְנוּ דִּין בְּטוּל רַק שִׁיתְבַּטַּל אִיסוּר בְּהֵיטֵר שִׁיָּהִי מוֹתֵר בְּאֲכִילָה לְכַתְחִילָה, אֲבָל שִׁיתְבַּטַּל הַיְתָר בְּאִיסוּר שִׁיתְחַיֵּב גַּם עַל הַהֵיטֵר זֹו לֹא מְצִינוּ וְהַאֲרִיף מְעַט בְּזֶה עַיִן לְעִיל פֶּרֶק ל"ג שֶׁהַעֲתַקְתִּי כָּל דְּבָרָיו וְכָבֵר הַאֲרִיכוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּכָלל זֶה וְנִבּוֹא פֶּה בַקְצָרָה וְאֵין מְדַרְשׁ בְּלֹא חִידוּשׁ, וּמֵרֵאשׁ אָבִיא פֶּאן בַקְצָרָה קוֹנְטֵרַס יְדִידֵי הַגְּאוּן ר' שְׁאוּל זצ"ל אַבְד"ק שִׁילְעַל יצ"ו, וְאַח"כ אָבִיא תְּשׁוּבַתִּי אֵלָיו וּמְמִילָא תְּסַתִּימִים שְׁמַעְתִּי: ז"ל יְדִידֵי הַג"מ מְהָר"ש ק"ב הַנֶּ"ל בְּמַכְתָּבוֹ אֵלַי, בַּפ"ת לַאו"ח ס' תנ"ג הֵבִיא בְּשֵׁם בְּנִין עוֹלָם סְפֵק אֶחָד בְּנִתְעַרְבַּ מְצָה שְׁאִינָה שְׁמוּרָה בְּמִצּוֹת שְׁמוּרוֹת אוּ שְׁלִשָּׁה חֲשׁו"ק וְנִתְעַרְבַּ מְצָה אַחַת מְזֵה בְּהִרְבֵּה מִצּוֹת כְּשִׁירוֹת שְׁנַעֲשׂוּ ע"י כְּשָׂרִים מִי שִׁיָּהִי בְּזֶה בְּטוּל אוּ לֹא וְאִם כָּל אַחַת מֵהֶן כְּשָׂרָה לְכֹנִיַת מְצָה אוּ לֹא, וְזֶה נוֹגַע בְּדִין בְּטוּל הַיְתָר בְּהֵיטֵר וְדָבָר חָשׁוּב וְדָבָר שְׁכַמְנִין עַכְתָּ"ד הַפ"ת, וּלְדַעְתִּי הַיְתָר בְּהֵיטֵר מְבִנְיָר כְּבָר בִּי"ד ס' צ"ט סַע"י ו' וְש"ף ס"ק כ"ב וּפְרַמ"ג שֶׁם דְּבָטַל, וְדָבָר חָשׁוּב וְדָבָר שְׁכַמְנִין לֹא שִׁיָּהִי פֶּאן דְּמְצָה פְּשׁוּטָה אָנוּ רוֹאִין דְּלֹא שִׁיָּהִי בְּהַ פֶּל זֶה, וּמְצָה שְׁמוּרָה לְאַחַר הַכְּשִׁירָן אֲזִי מִתְחַשֵּׁב, אִף דְּכָבֵר בְּטָלָה וְלֹא מְצִינוּ שִׁיתְבַּטַּל אִיסוּר שְׁפֶאן אֵינוּ דָּבָר חָשׁוּב וּבְמִקּוּם אַחַר שִׁיָּהִי ד"ח שִׁיָּחֲזוֹר וַיֵּאֲסוֹר תְּעַרְבּוּתוֹ, דְּמֵאֲחַר דְּכָבֵר בְּטָלָה שְׁפִיר בְּטָלָה: אִף בְּשׁו"ת עוֹנֵג יו"ט ס"ד רְאִיתִי שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזֶה ג"כ, וְגַם בְּצִיצִית שְׁלֹא לְשִׁמָּה שְׁנִתְעַרְבַּ בְּצִיצִית שְׁלִשְׁמָן אִי בְּטָלָה, וְהַסְּבִיר הַדָּבָר דְּלֹא מְהַנִּי בְּטוּל, שְׁלֹא מְצִינוּ בְּטוּל אֶלָּא לְהַסִּיר הָאִיסוּר אוּ הַפְּסוּל וַיְהִיָּה כְּחַפְזָא פְּשׁוּט שְׁלֹא הַצְּרִיכָה תוֹרָה שׁוּם הַכְּשָׁר ע"ז וְהַמוּעַט נַעֲשֶׂה כְּמוֹ הַמְּרוּבָה וְכָשָׁר, מִשְׁא"כ דְּבָר שְׁפִסּוּלוֹ מִפְּנֵי שְׁמַחְנוּסֵר מַעֲשֶׂה כְּמוֹ מְצָה שְׁמוּרָה וְצִיצִית דְּבַעֲיָנוּ עֲשִׂיָּה לְשִׁמָּה לֹא אֶמְרִינוּ שִׁישִׁיג הַמוּעַט מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַמְּרוּבָה יוֹתֵר מִשְׁאָר חַפְזָא דְּעֵלְמָא, וְדִי בְּמָה שְׁמִסִּיר הָאִיסוּר וְהַפְּסוּל וְלֹא שִׁיתְעַלָּה עוֹד יוֹתֵר מִקְּוֹדֵם עַכְתָּ"ד, וְשֶׁם מְפַלְפֵּל בְּתוֹס' בְּחוּלִין (דָּף י"ב ע"ב) בְּשִׁיטַת ר"ת וְגַם מִיָּשׁב קוֹשִׁיַת הָעוֹלָם מִבַּת פֶּהָן גַּם קוֹשִׁיַת הַחוּוֹת דַּעַת בִּי"ד ס' ק"א מְפִסְחִים (דָּף פ"א) בְּחַמְשָׁה שְׁנִתְעַרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחִיָּה, וּמִסִּיק דְּתִלְיָא זֶה בְּפִלְגוּתָא דְּרַש"י וְתוֹס' בְּבִכּוֹרוֹת (דָּף כ"ב ע"א) בְּצִיר שְׁנִתְעַרְבַּ וְכו' דְּלַרְש"י נַעֲשֶׂה הַצִּיר כְּמִים לְטְמְאוֹת וּלְתוֹס' שֶׁם לֹא אֶמְרִינוּ הֵכִי וְאֵינוּ מְטַמְּא עַכְתָּ"ד וְהַעֲתַקְתִּי תְּמַצִּית דְּבָרָיו דְּאוּלַי אֵין הַסְּפָר הַזֶּה ת"י:

אָמַנְם לְדַעְתִּי דָבָר זֶה תְּלוּי אֵי הֵיִתֵר בְּטִיל בְּרוּב אִיסוּר לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ מִמֶּשׁ שְׁפָכֵר חֶקְרוּ
הַפּוֹסְקִים בְּזֶה, וְהַפְּרָמ"ג בְּפִתְיָה לְתַעְרוּבוֹת ח"א ספ"א וספ"ג ובח"ג ספ"ה וּבְשׁוֹשְׁנַת
הַעֲמָקִים שָׁלוּ כָּלֵל י"ד מְבִיא מֵהַמְנ"כ דס"ל דְּהֵיִתֵר אֵינּוּ מִתְּהַפֵּף לְאִיסוּר וְרַש"י וְתוֹס'
בְּזִבְחִים (דף ע"ח ע"א) פְּלִיגֵי בְּזֶה דְּלַרְש"י הֵיִתֵר מִתְּהַפֵּף לְאִיסוּר וְלְתוֹס' אֵינּוּ כֵּן עַכְתָּ"ד
הַפְּרָמ"ג וְלַפְּמַש"כ הַעֲנִיג יו"ט רַש"י וְתוֹס' אָזְלוּ לְשִׁיטָתָם, וְלַפִּי"ז אִף הַשְּׁמוּרָה וְהַצִּיצִית
נְמִי לְדַעְתִּי כֵּן הוּא שְׁפָמוּ שְׁהָאִיסוּר הַמְּבַטֵּל שְׁלוּלָה הַתּוֹרָה אֲסֵרְתוּ הִיָּה מְנוֹתָר וּמ"מ מְהַפֵּף
לְהֵיִתֵר בְּשֵׁם חֲדָשׁ כְּפִגּוּל נוֹתֵר וְטָמֵא שְׁצָרִיף ג"כ מַעֲשֵׂה לְזֶה שְׁיִקְרָא כּוּ, ה"נ הַכְּשָׁרוֹת
שְׁנַעֲשׂוּ לְשִׁמּוֹן מְהַפְּכִין הַפְּשׁוּט לְשֵׁם חֲדָשׁ וְזֶה פְּשׁוּט לִי מְאוּד: וְאַנִּי כְּבָר הִרְאִיתִי רְאֵיהַ
מְהָר"ן נְדָרִים (דף נ"ט ע"ב) ד"ה וּע"כ דְּמִשְׁמַע דס"ל בְּמַש"כ שְׁהָאִיסוּר דְּרַכּוּ לְהַתְּבַטֵּל
וְלֹא הֵיִתֵר שְׁהָאִיסוּר אֵינּוּ מִתְּהַפֵּף לְאִיסוּר, וְצַע"ק כִּיּוֹ"ד בְּלִשׁוֹן הַשֵּׁ"ף ס' צ"ח סק"ד גְּבִי
נו"ט וְהִיא שִׁיטַת הִרְאִישׁוֹנִים וְהַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו אָבָל אֵינּוּ מְנוֹסְפִים וְחִידוּשָׁיו רַע"א פְּלִיג
ע"ז אָבָל מ"מ אֵינּוּ עֲנִינְ לַנְּד"ד וְכִיּוֹנְתִי בְּרִאֵיהַ זֶה לְהַעֲיִן יִצְחָק ח"א או"ח ס' כ"ו בְּהַג"ה,
גַּם רַצְה"ח בְּהַגְהוֹת הַשֵּׁ"ס שֵׁם תְּמָה עַל הַר"ן דְּהַרִי הֵיִתֵר בְּטִיל בְּאִיסוּר וְרִאֵיהַ מְמַנְחוֹת
(דף כ"ב) בְּשַׁחוּטָה בְּנִבְלָה וְכו') וְאוּלַי לְזֶה דְּקָדַק הַר"ן וְכַתֵּב שְׁהָאִיסוּר דְּרַכּוּ לְהַתְּבַטֵּל
עַכ"ל רַצְה"ח, וְאוּלַי ר"ל שְׁפָרוּב הַמְּקָרִים דְּרַף הָאִיסוּר לְהַתְּבַטֵּל וְלֹא הֵיִתֵר אָבָל אֵין
שׁוּם טַעַם בְּזֶה, וְעוֹד יֵשׁ לִי גְּמָגוּם מְהָר"ן גּוֹפֵא בְּדִבְבוּר הַסְּמוּף ד"ה שְׁאֵנִי בְּמַש"כ דְּבָדִין
הוּא דְּלִבְטִיל הֵיִתֵר וְכו' מִשׁוּם דְּהו"ל תַּעְרוּבוֹת הֵיִתֵר בְּאִיסוּר וְדְבָרִים שְׁאֵינֶן שְׁוִיין וְכו'
הַרִי מִשְׁמַע דְּגַם הֵיִתֵר בְּטִיל בְּאִיסוּר, וְלַחֲלָק בֵּין מְקוֹם דְּטָרַח דְּאֵז בְּטִיל לְלֹא טָרַח דְּלֹא
בְּטִיל ע"ש אֵינּוּ מִתְּיַשֵּׁב עַל הַלֵּב כָּלֵל, וְשֵׁם בְּעַמּוּד א' ד"ה וְכִי שְׁהַסְּבִיר שֵׁא"ת דְּגַדּוּלִין
שֶׁל הֵיִתֵר מְבַטְלִין וְכו' עֲמַד שֵׁם בְּהַגְהוֹת מְלוֹא הַרְוּעִים דְּלַפְּמַש"כ הַר"ן בְּסְמוּף דְּאֵין דְּרַף
הֵיִתֵר לְהַתְּבַטֵּל וְכו' בְּלֹאו"ה גִּיחָא אִף לַפְּמַש"כ הַר"ן אַח"ז דְּאִף הֵיִתֵר מִתְּבַטֵּל לְהַכִּי
הַנּוֹצֵרֵף הַר"ן לְהַסְּבִיר כָּאֵן בְּאֵנְפֵן אַחַר וּא"כ דַּעַת הַר"ן צ"ע: וְלְדַעְתִּי רְאֵיהַ לְזֶה מְנַדָּה
(דף כ"ז ע"א) תְּרַוּד רְקַב שְׁנַפֵּל בּוּ עֶפֶר כ"ש טָמֵא וּר"ש מְטָהֵר, וְקַס"ד דְּרַבְּנָן דְּבִי רַב
מִשׁוּם דֹּא"א לְשִׁמְתִי פְּרִידוֹת וְכו' וְבָצִיר שְׁיַעוּרָא וּא"ל רַבָּה אֲדַרְבָּה א"א וְכו' וְנִפְיֵשׁ
שְׁיַעוּרָא וְכֵן הִיא הַגְּיָרָסָא בְּגַלְיוֹן הַר"ש פ"ב דְּאֵהְלוֹת, הַרִי מְלִשׁוֹן נְפִישׁ שְׁיַעוּרָא מוֹכַח
דְּהַעֲפָר מִתְּבַטֵּל וְנִהְפֵּף לְשֵׁם חֲדָשׁ רְקַב וּנ"מ בְּזֶה שְׁאֵם הִיָּה תְּרַוּד רְקַב מְצוּמָצֵם וְנַחְסֵר
כ"ש יְשָׁלִים הַעֲפָר, וּבְזֶה מוֹבֵן הַקַּס"ד דְּרַבְּנָן דְּבִי רַב דְּלִכְאוּרָה דְּקֹאֲרִי לֵה מֵאֵי קֹאֲרִי לֵה
וְכִי לֹא יִדְעוּ דִּי"ל לְהִיָּפֵף, אָבָל לְדְבָרֵינוּ פְּלִיגֵי עִם רַבָּה בְּפִלּוּגְתָא דְּרַש"י וְתוֹס' וְהַר"ן
דְּרַבְּנָן דְּבִי רַב ס"ל דְּטָמֵא מִתְּבַטֵּל בְּטָהוֹר וְלֹא לְהִיָּפֵף וְרַבָּה ס"ל דְּשִׁפִּיר מִתְּבַטֵּל גַּם
הַטָּהוֹר בְּטָמֵא, וְהַרְמַב"ם וּש"מ שְׁתַּפְּסוּ טַעַם הַגַּמ' מִשׁוּם גְּלַגְלִין ש"מ דְּהַלְכָה כְּרַבָּה בְּזֶה,
וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מִתְּ"ק דְּהַף בְּרִיָּתָא וּמִתְ"ק דְּתַנְיָא אֵיזְדָּף וְכו' דְּכַעוּ תְּרַוּד וְעוֹד לְטָמֵא,
וּמוֹכַח מְזֶה דָּאֵם חֶסֶר מִתְּרַוּד שְׁיַעוּרוֹ וְעֶפֶר מְשָׁלִים אֵינּוּ טָמֵא וּמוֹכַח דְּטָהוֹר בְּטָמֵא אֵינּוּ
בְּטִיל, וְכֵן מֵה שְׁהַקְשָׁה הַרַב מְחַוּוֹאֲדָאן שְׁיַחְזִי מְנַדָּה, (דף ע"א) בְּרַש"י ד"ה הַרוּג שְׁאֵין
מִיעוּט דָּם שְׁמַחֲיִים מְשָׁלִים לְרוּב רְבִיעִית שְׁלֹאֲחַר מִיתָה מִשְׁמַע דְּדְבָר הַצָּרִיף שְׁיַעוּר לֹא
מְהַנִּי מֵה שְׁיַשְׁלִים לוֹ מְמִין אַחַר, אָבָל לַעֲנ"ד בְּעַנְיֵי טוֹמְאָת מִת כְּרַקַּב וְרְבִיעִית דָּם לֹא
גְּמָרִינֵן מִיָּדִי דְּהַלְכָתָא נִינְהוּ דְּבַעֲי דוֹקָא שְׁיַעוּר שְׁלָם, וְכַה"ג אֲמָרִינֵן בְּסוֹפָה, (דף י"ח
ע"א) גְּבִי לְבוּד דְּבַכָּל הַתּוֹרָה אֲמָרִינֵן אִף בְּטוֹמְאָה הַלְכָתָא גְּמִירִי לֵה דְּבַמֵּת לֹא אֲמָרִינֵן
לְבוּד וּפִירַש"י לֹא גְּמָרִינֵן מִיָּדִי אַחֲרִיתָא אֲלֵא הֵהוּא דֹּאֲתַמֵּר בִּיהַ, וּא"כ מִתְ"ק אֵין רְאֵיהַ

כָּלֵל אַע"ג שְׁצַרְיָה שְׁיַעוּר מְצַמְצָם, אָבֵל לְרַבָּנָן דְּבֵי רַב דַּס"ד דְּשִׁינָה בְּטוּל בְּזָה פְּרִיָּה
רַבָּה שְׁפִיר אַדְרַבָּה וְכוּ', וַאֲ"כ מוֹכַח מִזֶּה דְהֵיִתֵּר בְּטוּל בְּאִיסוּר, וְכֵן טַנְמַאת שְׁחֻטוֹת
בְּגַבְלוֹת עֲנִין אַחַר הוּא וְאִינוּ בְּסוּג הֶלְכָתָא גְּמִירֵי לֵה וְדוּמָה לְשַׁאֲר אִיסוּר וְהֵיִתֵּר וַאֲ"כ
קָמָה רְאִיָּתִי וְגַם נִצְבָּה: וְנִלְעַנ"ד רְאִיָּה לְזֶה מְזַבְּחִים (דָּף ע"ח) הַנְּ"ל וְהוּבָא בַּפְּרָמ"ג
דְּמִיָּרֵי בְּכַוִּיַּת מְצַמְצָם, וְאַפ"ה ס"ל לְרַש"י דְּבִטְיֵל הַמִּיעוּט לְגַמְרֵי לְהָרֹב וְתוֹפְס שָׁם
חֻדָּשׁ, וְתוֹס' הַקְּשׁוּ שָׁם דְּהָרֵי אַף הֵיִתֵּר אִינוּ מְצַטְרַף לְאִיסוּר כ"ש אִיסוּר לְאִיסוּר עַכ"ל,
וְזֶה אִינוּ קָשָׁה כָּל כֹּף דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּבַתּוֹרַת בְּטוּל ע"י תַּעְרוּבוֹת עֶסְקִינָן וְלֹא בְּהֵיִתֵּר בַּפ"ע
שְׁמַצְטְרַף לְאִיסוּר בְּלֹא תַּעְרוּבוֹת, וְעַכ"פ לְרַש"י דַּס"ל דְּבִטְיֵל אִיסוּר בְּאִיסוּר יִהְיֶה הַכ"ש
אִיפְכָּא דַּכ"ש דְּאִיסוּר יְבַטֵּל הֵיִתֵּר וְיִתְפָּס שָׁם אִיסוּר, וְכַעֲיִן זֶה פְּתַבְּהָר"ן בְּנִדְרִים הַנְּ"ל
בַּד"ה שְׁאֲנֵי דִיּוֹתֵר מִתְבַּטֵּל הֵיִתֵּר בְּאִיסוּר מִמָּה שְׁיִתְבַּטֵּל אִיסוּר בְּאִיסוּר, וְגַם הָעֵינִי יִצְחָק
הַבִּיא רְאִיָּה מִתּוֹס' ב"מ (דָּף ו' ע"ב) בְּקַפְצֵי אֶחָד מִן הַמְּגֻנָּים שְׁהַקְּשׁוּ שְׁיִתְבַּטֵּל הַקּוֹפֵץ
בְּרוֹב וְהָרֵי הַקּוֹפֵץ כְּבָר הוּא פְּטוּר וְאִיִּף יִשְׁלִים לְמַעֲשֶׂר וְהַעֲשִׂירֵי יִהְיֶה קוֹדֵשׁ וְיָבִיא חוֹלִין
לְעִזְרָה אֲלֹא ש"מ דַּס"ל דְּגַם הֵיִתֵּר בְּאִיסוּר בְּטוּל וְתוֹפְס שָׁם הָאִיסוּר: וְעוֹד רְאִיָּה
מְפָרִיתוֹת (דָּף כ"ב ע"א) בְּעוּ מִיָּנִיָּה הַקִּיּוּ דָם לְבַהֲמָה וְכוּ' עַל הָרֵאשׁוֹן ד"ה חֵיִב וּפִירַש"י
דְּדָם קִילוּחַ מְעוֹרָב בּו עַכ"ל עַל הַשְּׁנֵי וְכוּ' ר"ל אָמַר חֵיִב שְׁתֵּי חֻטְאוֹת וְרִיו"ח אָמַר אִינוּ
חֵיִב אֲלֹא אַחַת פִּירַש"י עַל הָרֵאשׁוֹן שְׁדָם קִילוּחַ מְעוֹרָב בּו, הָרֵי לְרַש"י הַכּוֹס הָאֶחָד יֵשׁ
בּו דָם הַתְּמַצִּית בְּרוֹב דָם קִילוּחַ וְיָמִי לֹא עֶסְקִינָן דְּאָכַל רַק כְּוִיַּת מְצַמְצָם וְנִמְצָא בּו דָם
שֶׁל פְּטוּר וְשֶׁפְּטוּר מִחֻטְאָת וְאַעפ"כ חֵיִב עָלָיו חֻטְאָת לְכו"ע ש"מ דְּנִהְפָּה הֵיִתֵּר לְאִיסוּר
מִטַּעַם בְּטוּל בְּרוֹב הָאִיסוּר וְחֵיִבִּין עָלָיו, וְלִפִּי"ז אֲזִיל רַש"י לְשִׁטְתָּיָה בְּכָל מְקוֹם דְּהַמּוּעָט
הֵיִתֵּר תּוֹפְס שָׁם חֻדָּשׁ שֶׁל הָאִיסוּר הַמְּרוּבָּה מְלַבֵּד בְּטַנְמַאת מֵת כַּנְּ"ל, אַף רַגְמ"ה
בְּפִירוּשׁוֹ בַּש"ס הַחֻדָּשׁ פִּירַשׁ שָׁם בַּד"ה עַל הָרֵאשׁוֹן בּוּזָה"ל אִם אָכְלוּ ד"ה חֵיִב דְּלִית
בֵּיה אֲלֹא דָם קִילוּחַ עַכ"ל, הָרֵי שְׁמַפְרֵשׁ דְּבַכּוֹס רֵאשׁוֹן אִין בּו אֲלֹא דָם קִילוּחַ וּבַכּוֹס שְׁנֵי
יֵשׁ בּו מְעוֹט תְּמַצִּית וְהָרֹב יֵשׁ בּו דָם קִילוּחַ עֵי"ש בַּד"ה רִיו"ח, וְע"כ צ"ל דְּאִין בּו כְּוִיַּת
בְּכַדִּי אֲכִילַת פָּרֶס דַּל"כ לְמָה פְּטוּר לְרִיו"ח וּבּוּדַאי אִין בּו אֲלֹא מִיעוּט דְּלֹא פְּלִיגֵי
בְּמַצִּיאוֹת, וּמִמִּילָא לְרַש"ב"ל דְּמַחֲיִיב שְׁנֵי חֻטְאוֹת ע"כ ס"ל דְּמִיעוּט תְּמַצִּית בְּטוּל לְהָרֹב
וְתוֹפְס שָׁם חֻדָּשׁ דָּם גָּמוּר כְּשִׁיטַת רַש"י, וְרִיו"ח ס"ל דְּלֹא בְּטוּל הַתְּמַצִּית בְּרוֹב שְׁיִתְפָּס
שָׁם חֻדָּשׁ כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וּפְרָמ"ג הַנְּ"ל, וְאַזְזִיל רַש"ב"ל לְשִׁטְתָּיָה גְּבִי פְּגוּל וְנוֹתֵר הַנְּ"ל
לְשִׁיטַת רַש"י, וְאַפְשָׁר נְמִי דְּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיג רִיו"ח וְס"ל דְּלֹא בְּטוּל הַמִּיעוּט בְּרוֹב אֲלֹא
אִיסוּר בְּאִיסוּר דְּדָם הַתְּמַצִּית נְמִי בְּלֹאוּ הוּא וְכַסְבַּרַת הָר"ן בְּנִדְרִים הַנְּ"ל אָבֵל הֵיִתֵּר
בְּאִיסוּר מוֹדָה דְּבִטְיֵל שְׁפִיר מִיעוּט הֵיִתֵּר לְגַבֵּי אִיסוּר, וּבִינּוֹתֵי בְּסַפְרִים וּמַצְאָתֵי בַּמְהַרִּי"ט
אֲלַגְזֵי לֵה' בְּכוֹרוֹת בְּהִלְכוֹת חֵלָה שְׁפִלְפֵל הַרְבֵּה כְּעֵין זֶה בְּתַעְרוּבוֹת שְׁאֲר מִיָּנִים בְּחַמְשַׁת
מִיָּנֵי דָּגָן אִי בְּטוּלֵי לְעֲנִין לְצִאת בֵּיה חוֹבַת כְּוִיַּת מִצָּה וּבְדַבְּרֵי רַמְב"ן הָאֲרִיָּה הַרְבֵּה וְת"ל
פָּגַע וְנִגַּע הַרְבֵּה בַּמַּש"כ בְּזֶה וְתַנְיָא רַבְתָּא לְדַבְּרֵי, וּבְעַיְקוֹר מַחְלוֹקַת הַרְמְב"ן עֵינִין מַג"א
בַּאו"ח סִי' תַנ"ד וּבַנּו"כ וּבִיו"ד סִי' שַׁכ"ד וּנּו"כ וְאִין לְהוֹצִיא דִין מְדַבְּרֵי הַרְמְב"ן לְנַד"ד,
לְזֹאת נִלְעַנ"ד דְּשְׁפִיר בְּטָלָה הַמִּצְוָה הַפְּשׁוּטָה בְּהַמְצוֹת שְׁמֹרוֹת יִמְחוּל כַּת"ר לְעֵינִין בְּזֶה
עַכ"ל יְדִידֵי הַנְּ"ל: וְזֶה אֲשֶׁר הַשְּׁבַתִּי לִידִידֵי הַגָּאוֹן הַנְּ"ל, הַנִּהָה הָעֲנִין הַזֶּה בְּעֶצְמוֹ כְּבָר
רְאָה כַּת"ר שְׁדַבְּרוּ בּו הָאֲחֻרוֹנִים בְּאַרְבָּעָה, גַּם הָרְאִיָּה מַגְמ' דְּנִדְּהָ (דָּף כ"ז) כְּבָר הַקְּדִימוּהוּ
הָאֲחֻרוֹנִים, אָכֵן הָרְאִיָּה מְפָרִיתוֹת (דָּף כ"ב ע"א) חֻדָּמָא הִיא אֲצִלֵי וְלֹא רְאִיָּתִי עוֹד מִי

שְׁהַעִיר מִזֶּה עַד עַתָּה, וּבְנֻדָּאֵי מוֹכַח מִכַּמָּה רֵאשׁוֹנִים דְּהִיתָר בְּטוּל בְּאִיסוּר כַּמֶּשׁ"כ כַּת"ר, וְכֵן מוֹכַח מִקְּוִשְׁיַת הַמְרָדְכֵי סוּף חֲוָלִין בִּיבְבָמָה שְׁרַקְקָה דָם דְּהִתְלִיצָה פְּשִׁירָה מִשׁוּם דַּא"א לְדָם בְּלֹא צְחָצְחוּי רֹק, וְהַקְשָׁה הַמְרָדְכֵי דִיתְבַּטְל הָרוֹק בְּהָדָם הָרִי דְמִקְשָׁה שְׁיִתְבַּטְל הִיתָר בְּאִיסוּר, וְאוּלָם לְדִין בְּטוּל מִצָּה שְׁאִינָה שְׁמוּרָה בְּשְׁמוּרוֹת יֵשׁ לִי עוֹד לְדַבֵּר בְּזֶה בַּעֲזַה שִׁי"ת: א) זֶה לְשׁוֹן רִש"י בְּמִנְחוֹת (דָּף כ"ג ע"ב) ד"ה לִימָא דְלֹא כַר"ח וְכו' וְאִמָּאי דְלֹא מְבַטְל לִיה טִיבְלָא לְשִׁירִיזִים לֹא מִצֵּי לְמַפְרָךְ לַר"ח וְכו' דָּאֵי נְמִי בְּתַר בְּטַל אֲזֵלִינָן וְטִיבְלָא מְבַטְל לְשִׁירִיזִים לֹא הָוֵה רִיבָה סְלִתָּה דְבְטַל כְּמָאן דְּלִיתָּהּ דְּמִי וְלֹא אֲזִינְתָּר לִיה עַכ"ל, וְזֶהוּ בְּעֵינֵי מַחְנוּרְתָא לְתַרְץ קְוִשְׁיַת מְהָר"י אֶלְפָּאנְדָּאֵרִי בְּהָא דְהִפְתָּנִים דּוֹרְשִׁים מְקַרָּא זֶה לְעֶצְמוֹן הוֹאִיל וְעוֹנָמֵר וְשִׁתִּי הִלְחָם וְלַחַה"פ שְׁלָנוּ הָאִיךְ נְאָכְלִים, דְּמֵאֵי קוֹשְׁיָא, הָרִי חִלְקָם יִתְבַטְל בְּרוּב שְׁל הַצִּיבוּר עֵינֵי לְעִיל פֶּרֶק ל"ג וּפְרָק ל"ה, אוּלָם לְדַבְרֵי רִש"י הָאֵלָה דְהִמְקִיעוּט הַבְּטַל כְּמָאן דְּלִיתָּא דְּמִי הָרִי טַעֲנַתְּם שְׁל הַפְתָּנִים צוּדְקַת מִמֶּנּוּ"פ דָּאֵם חִלְקָם לֹא יִתְבַטְל הָאִיךְ עוֹנָמֵר וְכו' נְאָכְלִים הָרִי מְנַחַת פְּהוּן פְּוֹלָה פְּלִיל, וְאֵם יִתְבַטְל חִלְקָם בְּרוּב שְׁל הַצִּיבוּר הָרִי הַבְּטַל כְּמָאן דְּלִיתָּא בְּעוֹלָם דְּמִי כַּמֶּשׁ"כ רִש"י, א"כ יַחְסֹר שְׁיַעוּר הַעֲשָׂרוֹן לְהַעוֹמֵר וְגַם קוֹמֵץ הַעוֹמֵר יִהְיֶה חֹסֵר וְכֵן בְּשִׁתִּי הִלְחָם יַחְסֹר הַשְׁיַעוּר לְשִׁנֵּי עֲשָׂרוֹנִים וּבְלַחַה"פ לַכ"ד עֲשָׂרוֹנִים עֵינֵי מְנַחַת (דָּף ע"ו ע"ב) וְלַעֲנ"ד זֶהוּ נִכּוֹן מְאוֹד בַּעֲזַה שִׁי"ת: וְלַעֲנ"ד גַּם הַתּוֹסֵ' בַּב"ק (דָּף כ"ז רע"ב) נְמִי ס"ל פְּרִש"י דְהִמְקִיעוּט הַבְּטַל כְּמָאן דְּלִיתָּא דְּמִי, דְּזוּ"ל הַתּוֹסֵ' שֶׁם ד"ה קַמ"ל דָּאִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן א"ה וְכו' וִי"ל דְּהִתָּם גְּבִי דִּינִינִים שְׁאֵנִי דַחְשִׁיב מִיַּעוּט דִּידֵהוּ כְּמִי שְׁאִינוּ עַכ"ל, וְכַבֵּר הָאֲרִיכוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְהַסְבִּיר הַדְּבָר אִמָּאי בְּדִינִינִים הַמִּיַּעוּט כְּמִי שְׁאִינוּ פִּידוּעַ, וּבְעֵנֵי אִמִּינָא דְדַבְרֵיהֶם פְּשׁוּטִים דְּהָרִי הַמְרָדְכֵי פ"ק דְּחֲוָלִין הַקְשָׁה דְּלָמָּה אֲזֵלִינָן בְּדִינִינִים אַחַר רַבָּא הָרִי קִי"ל כֹּל קְבוּעַ כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי וְתִרְץ דְּהַצִּיבוּר דְּנִפְיָק מִפְּוִמִּיָּהוּ הו"ל פִּירֵשׁ, וְע"כ דָּאִין הַפְּנִיָּה דְאַמְרִינָן עַל הַצִּיבוּר כֹּל דְּפָרִישׁ מְרַבָּא פְּרִישׁ שְׁהָרִי פִּירֵשׁ לְפָנֵינוּ וּבְפִירֵשׁ לְפָנֵינוּ הָרִי נִשְׂאָר דִּין קְבוּעַ אִם מְדֹאֲרִינְתָּא אוּ מְדַרְבְּנָן פִּידוּעַ, אֲלֹא ע"כ פְּנִיָּת הַמְרָדְכֵי הוּא דְהַצִּיבוּר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֲדָם הַמְדַבֵּר הוּא עֵנֵינָן נִפְרָד וְאִינוּ דְבָר אֶחָד עִם אֲדָם הַמְדַבֵּר, וְאִין פֶּאן כֹּל דִּין פְּרִישׁ מְרַב רַק דִּין בְּטוּל בְּרוּב הַתְּעָרוּבוֹת, הַצִּיבוּר שְׁל הַמִּיַּעוּט מְתַעָּרַב בְּדִיבוּרֵי הָרוּב שְׁל הַמְרַבִּים וְלִיכָּא קְבוּעַ כֹּל, וְא"כ פִּינּוֹן דְּמִטְעַם בְּטוּל בְּרוּב אֲתִינָן עֲלָהּ שְׁפִיר כְּתַבוּ הַתּוֹסֵ' בַּב"ק דְּמִיַּעוּט הַדִּינִינִים כְּמִי שְׁאִינוּ דְּכָל בְּטוּל בְּרוּב עוֹשֶׂה הַמִּיַּעוּט כְּמִי שְׁאִינוּ בְּעוֹלָם, וְאִין זֶה עֵנֵינָן לְהָא דָּאִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר רֹב הַקּוֹנִים וְכִיּוּצָא, וּמֵהָאֵי טַעְמָא יָפָה כְּתַב הַמַּג"א בְּאו"ח ס' רצ"ט ס"ק י"ג דָּאִין לְהַקְשׁוֹת בְּהוֹלְךָ חוּץ לְכַרְךָ וְרוּאָה אוֹר אִם רֹב עֲפוּ"ם אִין מְבָרְכִין עָלֶיךָ הָרִי קְבוּעַ כְּמַחְצָה עַמ"ח וּבְמַחְצָה עַמ"ח הָרִי מְבָרְכִין עָלֶיךָ, מִשׁוּם דְּזֶה לֹא מְקַרֵי קְבוּעַ דְּהָאוֹר פִּירֵשׁ וְכֵן רִישׁ הַבְּשָׂמִים עַכ"ל, וְכַוּוֹנָתוֹ ג"כ הִיא לֹא מִשׁוּם כֹּל דְּפָרִישׁ מְרו"פ שְׁהָרִי פִּירֵשׁ לְפָנֵינוּ אֲלֹא כְּוּוֹנָתוֹ כַּמֶּשׁ"כ הַמַּחְצִית הַשְּׁקָל שֶׁם דְּהָאוֹר וְהָרִישׁ תְּרִי מִקְלֵי נִינְהוּ עִם הַגֵּר וְהַבְּשָׂמִים וְלִיכָּא פֶּאן קְבוּעַ כֹּל, וְיֵשׁ לְהַסְבִּיר הַדְּבָר עוֹד יוֹתֵר ע"פ הַש"ס דְּפָסְקִים (דָּף כ"ו) דְּקוּל וּמְרָאָה וְרִישׁ אִין בְּהֶם מְעִילָה, חֲזִינָן מִזֶּה דְּמְרָאָה וְרִישׁ דִּינָם פְּקוּל, וְא"כ כְּמוֹ דְּקוּל כְּתַב הַמְרָדְכֵי דְבְטַל בְּרוּב וְכַמָּאן דְּלִיתָּהּ ה"ה בְּמְרָאָה אוֹר וְרִישׁ וְדו"ק וְקַצְרֵתִי: אֲלֹא דְעִיָּקֵר קוֹשְׁיַת הַמַּג"א שֶׁם לַעֲנ"ד לְקַמ"ד, דְּהָרִי לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת אִמָּאי בְּמַחְצָה יִשְׂרָאֵל וּמַחְצָה עֲפוּ"ם מְבָרְךָ עַל הָאוֹר מ"ש מְפָל הֵנִי דַתְּנָן בְּמַכְשִׁירֵין פ"ב דְּבָרוּב יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר וּבְרוּב עֲפוּ"ם אִיסוּר דְּמְבָוָּאָר שֶׁם

דבִּמְחֻצָה עמ"ח אָסוּר ועיי"ש מ"ה ומשנה נא"ו, בְּשָׁגָם סָפַק בְּרִכּוֹת קיי"ל שְׁלֵא לְבָרֵךְ, אע"כ דְּהָא דְּבֵאוּר אִם מְחֻצָה עמ"ח מְבָרְכִין עָלָיו הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּמְחֻצָה שְׁל יִשְׂרָאֵל וְדָאֵי שְׁל הֵיתֵר הוּא וּבְמְחֻצָה שְׁל עֲפוּ"ם וְדָאֵי דִישׁ ג"כ מִיעוּט אִוּר שְׁמוֹתָר לְבָרֵךְ עָלָיו עֵינּוּ מַג"א שְׁם ס' רצ"ח סק"י וא"כ בְּמְחֻצָה עמ"ח הֵנָּה רֹב דְּהֵיתֵר מְשׁוּ"ה מְבָרְכִין עָלָיו, אָבֵל בְּרֹב עֲפוּ"ם אִם נָסִיר הַמִּיעוּט שְׁמוֹתָר לְבָרֵךְ עָלָיו הֵן אִפְתִּי יִשְׂאֵר מְחֻצָה עמ"ח הֵיתֵר עִם הָאִסוּר וּמִתַּעַמ"ח הֵיתֵר וְאִסוּר אִין לְבָרֵךְ עָלָיו וּמִן־שָׁב קִוְשֵׁי הַמַּג"א וְנָה בְּרוּר, אָלֵא דְהֵכִי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּאִמָּאֵי אִם רֹב יִשְׂרָאֵל מְבָרְכִין אֵל הַרִיפֵל קְבוּעַ כִּמְחַעֲמַח"צ וּמִן־כְּרַח לִוְר כְּתִירוּץ הַמַּג"א דְּהָאוּר פִּירֵשׁ הוּא: וּבְהִיּוֹתִי בְּנָה רֵאִיתִי דְּבַר פֶּלֶא בְּמִכְשִׁירִין שְׁם פ"ב מ"ה בְּעִיר שְׁיִשְׂרָאֵל וְעֲפוּ"ם דְּרִין בָּהּ וְהִנֵּה בָּהּ מְרַחֵץ מְרַחֵץ בְּשִׁבַת אִם רֹב עֲפוּ"ם רֹחֵץ בָּהּ מִיָּד וּבְמְחֻצָה עמ"ח אָסוּר עיי"ש, וְהַקְשָׁה שְׁם הַרְבַּ תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם אָבִיו ז"ל דְּאִמָּאֵי בְּרֹב עֲפוּ"ם רֹחֵץ בָּהּ מִיָּד הָרִי כָּל קְבוּעַ כְּמְחֻצָה עמ"ח דְּמִי עיי"ש מֵהַ שְׁנַדְחָקוּ בְּנָה, וְהַדְּבָר פֶּלֶא בְּעֵינֵי דְּהָרִי בְּרֹב עֲפוּ"ם לֹא מְטַעַם סָפַק וּמִיָּזִיל בְּתַר רֹבָא אִתִּינוּ עָלֵהּ, אָלֵא דְּבָרֹב עֲפוּ"ם וְדָאֵי אִדְעָתָא דְּעֲפוּ"ם הוּחַם הַמְּרַחֵץ, וּבְמְחֻצָה עַל מְחֻצָה יֵשׁ מִחְלֻקַת הָרֵאִשׁוּנִים אִם הָאִסוּר הוּא מְטַעַם סָפַק אִוּ מְטַעַם דְּוְדָאֵי הוּחַם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל וּבְשִׁבִיל עֲפוּ"ם עֵינּוּ בַר"ש שְׁם וּבְרִש"י שְׁבַת (דָּף קנ"א ע"א) ד"ה רֹחֵץ בָּהּ וּבְר"ן בְּאֵלְפֵס שְׁם וְתַרְאָה בְּרוּר דְּבָרֹב עֲפוּ"ם לֹא מִתּוֹרַת סָפַק מִוְתָר לְרַחוּץ בָּהּ מִיָּד רַק מִתּוֹרַת וְדָאֵי דְּוְדָאֵי לְעֲפוּ"ם הוּחַם הַמְּרַחֵץ, וְא"כ אִין זֶה עֲנִין כָּלֵל לְדִין כָּל קְבוּעַ כִּמְחַעֲמַח"ח שְׁנָאֵמַר בְּסָפַק וְלֹא בְּוְדָאֵי וְזֶה פְּשׁוּט: (ב) וּמ"מ אע"פ שְׁהַעֲלִינוּ דְּלִשְׁיטַת רִש"י וְהַתּוֹס' בַּב"ק הַמִּיעוּט הַבְּטֵל כְּמֵאֵן דְּלִיתָא בְּעוֹלָם דְּמִי, מ"מ לֹא כו"ע הֵכִי ס"ל שְׁהָרִי פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּזִבְחִים (דָּף ע"ט סע"ב) ד"ה תְּנִן הֵתֵם צְלוּחִית בְּזֵה"ל חוּמְרָא דְּמִי חֲטָאת הוּא דְּמִדְּאוּרִיָּתָא בְּרוּב בְּטִיל עכ"ל, וּבְצִדְקָה הָעִיר ע"ז בְּסָפַר קָרַן אוּרָה שְׁם דְּלִמָּאֵי דְּמִסִּיק טַעְמָא דְּרַבְּנָן דְּהַזָּאָה צְרִיכָה שְׁיַעוּר וְאִין מְצַטְרְפִין לְהַזָּאוֹת נִרְאָה דְּלֹא מְהַנִּי בְּטוּל הָכָא, כִּינּוּן דְּבָקֵל הַזָּאָה מְעוֹרָב מְעַט מִיָּם דִּישׁ בְּיָלָה וְלִיכָא שְׁיַעוּר הַזָּאָה, וְאִפִּי אִי בְּטִיל לֹא מְהַנִּי לְהַשְׁלִים שְׁיַעוּר הַזָּאָה דְּמ"מ אוּתוּ הַמְּעַט לֹא מִי חֲטָאת הֵם עכ"ל וְיֵשׁ לְהַתְּבוּנָן עוֹד בְּהֵם, אָבֵל עכ"פ מוּכַח דְּהַתּוֹס' שְׁם לֹא ס"ל דְּהַמִּיעוּט כְּמֵאֵן דְּלִיתָא כָּלֵל דְּמִי וְדו"ק: (ג) וְהִנֵּה בַשִּׁמ"ק בְּזִבְחִים (דָּף ע"ח ע"א) אוּת א' הִבִּיא שְׁמָה בְּאַרְיִכוֹת מֵהַ שְׁמִפְלָפֵל שְׁם הַמַּהֲר"פ בְּהַסְגִּיא דְּשֵׁם, וְגַם הַר"פ מְבִנְאֵר שְׁם דַּס"ל לְדָבָר פְּשׁוּט מְאוֹד דְּמִיעוּט הַבְּטֵל כְּמֵאֵן דְּלִיתָא כָּלֵל וּכְשָׁרוּף דְּמִי עיי"ש בְּסוּף דְּבָרִיו, אוּלָם מִתְּחִילָה מִיִּשְׁבַּב שְׁם שִׁיטַת רִש"י וְז"ל הַשִּׁמ"ק בְּשֵׁם הַר"ף, וְא"ת אִפִּי הַתְּרֵאֶת סָפַק שְׁמָה הַתְּרֵאֶה יִפְטוּר שְׁהָרִי אִין שְׁיַעוּר בְּאַחַד מֵהֵן כִּינּוּן דְּאִסוּרִין מְבִטְלִין זֶה אֶת זֶה, שְׁהָרִי לֹא הִנֵּה כִי אִם שְׁנֵי זִמִּים זִית פֶּגּוּל וְזִית נוֹתֵר וְכִי נִבְלָל מִיעוּט שְׁל פֶּגּוּל בְּנוֹתֵר חֲשִׁיב אוּתוּ הַמִּיעוּט כְּאִילוּ הוּא נִשְׁרָף וְנִמְצָא דְּבָצִיר שְׁיַעוּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְא"כ עַל אֵינָה מִינִיָּהוּ מְחַיִּיבַת לֵיהּ, וִי"ל דְּלִכְּהָ פִי הַקּוּנְטֵרַס דְּהַבְּטֵל גְּתוּסָף עַל הַמְּבִטֵל לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ וְלֹא חֲשִׁיב הַמִּיעוּט כְּנִשְׁרָף, אָלֵא מִיעוּט הַפֶּגּוּל שְׁנִבְלַע בְּנוֹתֵר חָל עָלָיו אִסוּר נוֹתֵר וּמְשָׁלִים בְּנוֹתֵר מֵהַ שְׁמַחְסֵר מִמֶּנּוּ וְנִבְלָל בְּפֶגּוּל וְכֵן לְהִפְּךָ, וְלִכְּהָ אִצְטְרִיף לְמִימַר מְשׁוּם הַתְּרֵאֶת סָפַק הוּא דְּפְטוּר עכ"ל הַשִּׁמ"ק בְּשֵׁם מַהֲר"ף ועיי"ש, הָרִי לְפִנֵּינוּ דְּהַמַּהֲר"ף מְקַשָּׁה שְׁם עַל רִש"י דְּהָרִי מִיעוּט הַבְּטֵל הוּא כְּמֵאֵן דְּלִיתָא, וְתִירֵץ אִלִּיכָא דְּרִש"י דְּכָאֵן בְּזִבְחִים דְּלֹא אִמְרִינוּ דְּהַמִּיעוּט כְּמֵאֵן דְּלִיתָא רַק אִיתִיָּהּ וְגְּתוּסָף עַל הַמְּבִטֵל וּמְשָׁלִים שְׁיַעוּרוֹ, אָבֵל הַדְּבָר תְּמוּדָה מְאוֹד שְׁהָרִי רִש"י

במנחות (דף כ"ג ע"ב) כתב דמיעוט הבטל כמאן דליתיה דמי כמו שהבאתי לעיל אות א' והיא לכאורה תמיה עצומה ועיין חידושי הרשב"א שבת (דף ס"ה) ד"ה סבר שמא נרבו הנוטפין ע"ש שקוצרתי ועיין בשמ"ק דף ע"ח ע"ב אות א' בזבחים שם: ד) ונראה לנישב שיטת רש"י ע"פ מש"כ הכ"מ פ"א מה' שאר אבות הטומאה לנישב קושית הראב"ד על הרמב"ם שהביא שם להלכה דברי רב חסדא דנבלה בטלה בשחוטה לפי שא"א לשחוטה שתעשה נבלה, והקשה הראב"ד הא זהו רק לר' יהודא דס"ל מין במינו לא בטיל אבל לדין דקיי"ל פרבנו דמין במינו בטל ברוב הרי אין נפקא מינה מזה כלל, ותירץ הכ"מ בשם מהר"י קורקוס דהא דפסקינו פרבנו דמין במינו בטיל היינו דוקא היכא שאחר הבטול האיסור כמאן דליתא כלל, משא"כ בזה שאף אחר הבטול טומאה כמאן דליתא דמי דהא אפתי מטמאה במשא בזה אף רבנו מודו דבמקום שאפשר למבטל להיות כבטל אינו בטל כלל עכ"ד עיי"ש, וא"כ אף אנו נאמר בשיטת רש"י נהי דהבטל כמאן דליתא כלל וכשרוף דמי כמש"כ רש"י במנחות, הני מילי היכא דאפשר לומר דהבטל כמאן דליתא לגמרי דמי, אבל פגול ונותר דתנו במעילה (דף י"ז ע"ב) דאין מצטרפין מפני שהן ב' שמות ואמרינן שם בגמ' דלא שנו אלא לטומאת ידים אבל לאכילה מצטרפין לענן לאו דלא יאכל כי קודש הם כל שקודש פסול יש ל"ת על אכילתו עיי"ש בחידושי, א"כ היכא דאיכא רוב פגול ומיעוט נותר משלימו לכזית או איפקא, כיון דמצטרפין לענן הלאו דלא יאכל כי קודש הם דלגבי לאו זה הנה נותר ופגול שם אחד, א"כ גם לענן חייב דפגול נמי מעט הנותר שנתבטל ברוב דפגול אין לומר דכמאן דליתא כלל דמי ממילא כיון שנתבטל מיעוט הנותר בהפגול משלים הוא לכזית הפגול וחיוב עליו משום פגול וכן איפקא אילו הנה התראת ספק שמה התראה ודו"ק היטב: ה) ואולי יתנישב בדברינו מש"כ הח"ס חאו"ח סי' ק"פ לפרש הש"ס פרייתות (דף כ"ג) דהא דתנו שם חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר מביא ג' חטאות אבל לא אשם מעילות משום דמייירי בדקה, וכתב הח"ס שם לפרש דבדקה אין פזית משו"ה לא מעל עיי"ש, והתמיה גלויה דא"כ דליכא פזית איך יתחייב הג' חטאות הרי חלב נותר נמי בעו פזית, וכבר דברתי מזה בספרי תקנת השבים למס' מעילה סי' כ"ד, אולם לדברינו כאן י"ל דמייירי באכל פחות מפזית חלב נותר ומיעוט חלב חולין השלימו לכזית, וכיון דלענן חטאת חלב חייב דמצטרפין דהווי משם אחד גם לענן חטאת נותר משלים מיעוט חלב החולין הבטל לשיעור פזית נותר, דנתהפך חלב החולין להיות חלב נותר ומשלים השיעור כיון דאין לומר כאן דהמיעוט כמאן דליתא כלל דמי שהרי לענן חטאת חלב ע"כ איתיה ואיתיה, ומ"מ מאשם מעילות הוא פטור דנהי דמיעוט החולין נהפך להיות קודש ג"כ, מ"מ הרי כתב הרמב"ן בב"ב (דף ע"ט) דמעילה ליכא רק בהקדש הבא ע"י אדם המקדיש עיין קצוה"ח סי' ר' שהביאו, וכאן הרי הקדש מיעוט החולין הרי בא לא ע"י אדם המקדיש רק על ידי בטול המיעוט ברוב ודו"ק: ו) נתבאר איפא שיטת רש"י במנחות ותוס' בב"ב ק והר"פ בזבחים דמיעוט הבטל כמאן דליתא וכשרוף דמי, מיהו היינו דוקא לענן איסור אבל לענן טומאה וטהרה ע"כ לומר דמודו דהמיעוט כמאן דליתא דמי, דאל"כ אמאי קאמר רבה בנדה (דף כ"ז שם) דמשום דאי אפשר שלא ירבו שתי פרידות רקב על פרידה אחת עפר ונפיש ליה שיעורא הרי המיעוט כמאן דליתא כלל בעולם דמי, וכן בבכורות (דף כ"ג) דאמרינן דלענן טומאת משא לא שניף בטול, ואף דהתוס' שם ד"ה

גבלה פתבו דלא הנה רק מדרבנן מ"מ הרי השיו"ק בנזיר (פ"ו ה"א) הוכיח שם מהירושלאמי דהנה מה"ת ועיין ברא"ש פ"ק גיד הנשה סי' נ"ז ובמל"מ פ"א מה' מטמאי משקב ומושב, ואם הבטל כמאן דליתא כלל דמיאמאי יטמא במשא, מאי שנא מהא דכתבו התוס' במנחות (דף פ' ע"ב) ד"ה וכי מכניסין חולין לעזרה דהא דשרינן גבי ספק מצורע להביא אשמו ולגו ושרינן להכניס לוג שמן לכתחילה מטעם דחולין ממילא הוינן התם בטל ליה בהדי אידיך שמן עכ"ל, מ"ש טומאת משא מאיסור של הכנסת חולין בעזרה הרי לכאורה הענינים שוו להדדי לגמרי, וכן הא דתנן במקנאות והובא ביבמות (דף פ"ב) נתן סאה ונטל סאה פשר עד רובו מטעם בטול ברוב, הרי דהמיעוט הבטל מצטרף להשלים שיעור דארבעים סאה ולא אמרינן כמאן דליתא, אלא ע"כ דעניני טומאה וטהרה שאני בדין זה דלא אמרינן בהו המיעוט כמאן דליתא, ולפי"ז אפשר לומר דגם התוס' בזבחים (דף ע"ט סע"ב) שהבאתי לעיל אות ב' והוכחתי דס"ל דהמיעוט כמאן דאיתא, לא פליגי באמת על רש"י במנחות (דף כ"ג ע"ב) והתוס' בב"ק (דף כ"ז ע"ב) וכ"כ הרי ס"ל התוס' במנחות (דף פ' ע"ב) שהבאתי זה עתה לענין חולין בעזרה דס"ל דהמיעוט כמאן דליתא דמי, אלא דהתם בזבחים שם לענין מי חטאת דהנה משום טומאה וטהרה שפיר כו"ע ס"ל דהמיעוט כמאן דאיתא ומשלים גם להשיעור, ובהא דנדה (דף ע"א ע"א) הנ"ל בקונטרס דמר שכתב רש"י דאין המיעוט דם דמחיים משלים לרביעית דם המת ע"כ צריכין אנו לומר דהלכתא גמ"ל כמש"כ ידידי, ויש עוד לחלק באופן אחר ע"פ התוס' בסוטה (דף ט"ז ע"ב) ולר"י דס"ל דם בדם לא בטיל, ועיין בהגהות מצפה איתן בנדה (דף כ"ז ע"ב) הנ"ל שהעיר שם מהא דר"י דס"ל מין במינו לא בטיל ושם כתב דאמרינן סלק את מינו כמי שאינו אבל די בזה ועיין ברשב"א הנ"ל סוף אות ג', ועיין במנחות דף נ"ד דאם מעיקרא לא הנה ביה שיעור וע"י גשמים נתפח ונעשה שיעור שלם כזית גבלה אינו מטמא מ"מ מכאן ולהבא רק מדרבנן עיי"ש ברש"י ד"ה כי פליגי וכן כתב שם הרשב"א בחידושו וביתר ביאור מבואר הדבר בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תס"ב שאין מטמא מכאן ולהבא רק מדרבנן משום הרואים שייסברו שגם מעיקרא הנה בו שיעור כזית גבלה עיי"ש, ופלא על הגהות הר"ש במנחות שם שכתב דמטמא מכאן ולהבא מה"ת ולא הביא דרש"י שם לא ס"ל כן וכן גם הרשב"א לא ס"ל כן כאמור, ולמה לא אמרינן דלכטיל מי הגשמים ברוב ויטמא מכאן ולהבא מדאורייתא אלא ע"כ דהיתר לא נעשה כהאיסור לענין טומאה עכ"פ וכנ"ל והן אמנם בשמ"ק יש משמעות שם דיש דס"ל דמכאן ולהבא מטמא מדאורייתא אף אין לעזוב דברי הרשב"א ודברי רבינו הגדול רש"י ז"ל המפורשים דגם מכאן ולהבא מטמא רק מדרבנן, והגהת השמ"ק אות ח' ברש"י שם לענ"ד היא תימה והגירסא כמו שהיא לפנינו היא פשוטה ומבוארת יפה דאם מתחילה לא הנה פשיעור, אע"פ שנתפחה אח"כ אין חיוב מה"ת גם להבא, ומוכן דיש פאן לפלפל הרבה אבל יהיה די בהערה זו להמעיין: ז) נחזור לענינינו דלשיטת רש"י ודאי דהיתר בטל באיסור אלא דבכל איסורין שבתורה המיעוט הבטל כמאן דליתא כלל דמי זולת בעניני טומאה וטהרה כמו שנתבאר באות הקודם, ובזה יש ליישב ע"ד החידוד קושית המהרש"א והמהר"ם וביותר אריכות הקשה כן השלטי גבורים בגליון האלפס במקומו, בהא שכתב רש"י בב"ק (דף ד' ע"ב) ד"ה ומנסה שפירש שניסוף לע"ז והרי בגיטין קאמר שם שמואל דמאי מנסה מערב והיא קושיא הצריכה

ישוב, וילהאמור ניחא דשמואל דאמר בגיטין מערב יש לפרש שעירב יין נסוף הרבה ביין
היתר מעט באופן שיין האסור היה רוב נגד ההיתר ובאופן זה הרי מודה גם רשב"ג
דמשנה דע"ז (דף ע"ד ע"א) דאסור למכרו חוץ מדמי יין נסוף שבו דהרי נהפך ההיתר
ג"כ לאיסור וכמאן דליתא פאן היתר פלל דמי, ואע"ג דשמואל סובר דמין במינו לא
פטיל אפי' באלף בע"ז שם (דף ע"ג ע"ב) י"ל דשמואל ס"ל בותר מבטל אזלינן ונהרי
היי"נ אי אפשר להיות פבטל דלכי מסרח אין שם משקה עליו, כמש"כ התוס' במנחות
(דף כ"ב ע"ב) ד"ה ור"י סבר עיי"ש, אבל בב"ק שם דאזיל רש"י אליבא דר' חייא לא
היה יכול לפרש מערב, דא"כ אף אם שפך הרבה יי"נ עד שהוא רוב נגד ההיתר, מ"מ
הרי איכא מ"ד במנחות (דף כ"ג) אליבא דר' חייא דבותר בטל אזלינן, ונהרי הפטל שהוא
יין דהיתר יכול להיות פבטל אם ינסכו לעפ"ם, וא"כ לא פטיל לר' חייא ויכול הוא
למכרו חוץ מדמי יי"נ שבו לרשב"ג, והוא חידוד נאה בשם הגאון ר' דוד דייטש ראיתיו
הובא בספר שערי חכמה סוף שער יו"ד ומפני שספר זה אינו מצוי העתקתי דבר זה
לידדי: ח) נתבאר מדברינו עד עתה דאמנם אין הדבר מוכרע אם היתר בטל באיסור
אם לאו ויש אשלי רב רב רב הסוברים דהיתר שפיר בטל באיסור דלא כהמל"מ בה' מעילה,
ולענן מצה שאינה שמורה שנתערבה בשמורות גם אם נימא דבטלה הרי היא מ"מ לדעת
רש"י ותוס' כמאן דליתא, ולכן מחוייב הוא לאכול ב' זיתים משתי מצות ע"כ תמצית
תשובתי לידדי הגאבד"ק שילעל, ובאמת הא דהיתר אם בטל באיסור לחייב עלה י"ל
דתליא בהא דפליגי הראשונים אם בטול ברוב הוא מטעם ודאי או מטעם ספק ועיין כו"פ
סי' ס"ג ואכמ"ל: ועיין בספר אור שמח בה' מאא"ס פ"ק ט"ו הלכה יו"ד אריכות גדולה
ברוב גאוננו ולא ראיתיו מקודם ועתה משנה לא זזה ממקומה: פ"ק ל"ז.

וכשאני לעצמי יש לי מקום לומר דאפי' לפ"מ שהעליתי בפ"ק הקודם דיש פמה
ראשונים הסוברים דהיתר באיסור פטיל, מ"מ אין עדיין הוכחה ממשתנתנו דהמפריש
מעוה לנזירתו מעוה סתומין אין מועלין בהם מפני שיש בהם דמי שלמים דמטבע לא
פטיל מה"ת כמש"כ מהר"י אלפאנדארי שם במל"מ, דיש לדחות הראייה ע"פ מש"כ
הרמב"ן גבי הקדיש בור ונתמלא מים שוכף ונתמלא יונים דאין מועלין בהמים והיונים
שכתבו התוס' בב"ב (דף ע"ט ע"א) הטעם משום דאין חצר להקדש, אבל הרמב"ן כתב
הטעם דלענן מעילה בעינו שייבוא ההקדש מכח אדם מישאל המקדיש אבל לא
פשהוקדש ממילא עיין בחידושי למעילה במשנה שם (דף י"ג) ובדברינו לעיל פ"ק ל"ו
אות ה' בסופו, וא"כ לוא יהא אמת דמעוה השלמים נתבטלו ברוב דמי חטאת ואשם,
מ"מ קדושה עונפת הזאת הרי לא בא מכח אדם המקדיש רק ממילא ע"י בטול ואין
מועלין בהן, אלא דמהר"י אלפאנדארי הביא ראיה זו דמטבע לא פטיל לשיטת התוס'
והתוס' לא ס"ל כהרמב"ן בזה וגם הגאון ר' יצחק שמעלקעש זצ"ל בספרו בית יצחק
חאו"ח סי' נ"ד כתב פן אלא שסיים דאפשר דדמי לגדולי הקדש דלמ"ד דיש מעילה
בגיטין גם בהם מועלין ע"ש: שוב אחר זמן רב הגיע לידי שו"ת משיב דבר לג"מ
נצי"ב ז"ל וראיתי שם בח"א סי' ל"ד שפנראה השואל שם ישב על מדוכה זו, והגאון
הגדול המחבר דחי זה בשתי ידים וז"ל שם, ולפמש"כ ליתא דתולין בכל אהד שהוא מן
הרוב שנתקדש בפה, וגם בלא זה דברי מעלת פבודו תמוהין שהרי תנן לא נהנין ולא
מועלין אפי' הוציא פולין.

וע"כ או כפי' התוס' שיכול להביא פולן שלמים וחטאת ועולה יביא ממעות אחרות, או כפי' המפרש בגזיר (דף כ"ד ע"ב) משום דבכל מצעה ומצעה מהן יכול להביא שלמים פי' וא"ל חילול כמו באם היו מפורשים ונתערבו אלא שהוא יכול להביא מאיזה מצעה שהוא רוצה, נמצא שלא אחד מהן נתקדש בקדושת עולה או חטאת עד שיפריש את חלק השלמים ויהיה הנשאר חטאת או עולה, ונדע דתניא שם בגזיר (דף כ"ו ע"ב) אמר אילו לחטאת והשאר גזירות וכו' והשאר יביא מהם חציו לעולה וחציו לשלמים ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן, ולפי' התוס' מתפרש כמשמעו דעתה אינו יכול להביא מכל המעות שלמים דהו"ל כמפורשין, ולפי' המפרש מחויב להבדיל חציו לעולה וחציו לשלמים ואז יקנה שלמים דהנה ליה פחילול, אבל כל זמן שלא הפריש העולה אי אפשר לקנות שלמים משו"ה מועלין בכולן, ובזה מבואר דבפירוש"י מעילה (דף י"א ע"א) יש טעות הדפוס, דתחילה צ"ל כלומר דבכל מצעה ומצעה וכו' כלשון המפרש בגזיר, ומהא דאיתא ומ"ט אזיל לקולא וכו' עד סוף הדיבור אינו מפירש"י אלא הגה"ה בטעות, ודברי מהר"י אלפאנדארי והמל"מ בפ"ז מה' מעילה במח"כ ליתא עכ"ל: ויש לי להאריך הרבה בדבריו ובפרט מה שהגיה פירוש המפרש במעילה ודאי קשה, שבאמת הוא מפי' רגמ"ה אות באות, ואולם כבר נתבארה הש"ס דמעילה (דף י"א) שם בחידושי למעילה באריכות ולא אוכל לקפול הדברים כאן, גם מש"כ בריש דבריו כמו שהעסקתים שתולין בכל אחד שהוא מן הרוב שנתקדש בפה, הנה נגע פאן בכלל דכל דפריש מרובא פריש ודברתי כבר מזה לעיל פרק כ"א ופרק כ"ב והנני מקצר ככל האפשר בסמיכתי על המעיין הישר שיעיין בזה פדי הצורך: פרק ל"ח.

ראיתי מובא בספר קול יהודא ביאור תירוץ התוס' במעילה שתרצו דמטבע דבר חשוב הוא ולא בטיל בשם הגאון הגדול המפורסם ר' אברהם ברוינדא זצ"ל וז"ל, דבאמת בגיטין (דף נ"ה ע"ב) איתא דגם בדברבנו יש מעילה, והשתא הכי פירוש של התוס' וכי תימא משום דהנה דשיל"מ ולא בטיל זה אינו דהוא רק מדברבנו, פירוש דבשלמא אם מדאורייתא לא בטיל שפיר, שאף שהוציא הפרוטה מעל דכן הוא גזה"כ, אבל פיון דלא בטיל רק מדברבנו מטעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"י פדיון א"כ אחר שפיר הוציא שוב הרי לא שייך פדיון א"כ שוב בטיל למפרע דעתה כבר אין לו מתירין ולמה ימעול, ותרצו דלא בטיל מטעם דמטבע חשוב ודבר חשוב לא בטיל בלי שום טעמים משו"ה מעל גם אחר שהוציא דאפי' בדבר דברבנו נמי איכא מעילה וק"ל עכ"ל שם, ואנכי בעניי אין אני מתפייס בהדברים האלה מפמה טעמים, ועיין בדברינו לעיל פרק כ' וקשה עלי ועל המעיין האריכות אף עיין בהגהות הגאון רצה"ח בש"ס הקדש דוויילנא, גם בטול למפרע הוא דבר הצריך עיון גדול ואכמ"ל בזה יותר ועיין בח"ס ח"מ סי' קנ"ה מש"כ בסוגיא דגיטין שם ובמרפכת המשנה האריף במקומו בשיטת הרמב"ם אבל אין זה מעניינינו, וח"מ הבאתי הדברים כאן מפני שישוד הסברא דע"י דברבנו יכול להביא מעילה מה"ת מצאתי לחד מקמאי בשמ"ק בב"ב (דף ע"ט) ע"ש וא"כ הדברים יש להם מקום ואולי י"ל עוד עפמש"כ המל"מ רפ"ד מה' מלנה ד"ה ואני תמיה דמוטב לעבור איסור קדא דאורייתא מלעבור על תרי איסורי דברבנו ע"ש, ש משמע דעכ"פ ב' איסורי דברבנו פחד דאורייתא דמי, וידוע מש"כ הרע"ב במשניות פ"ג דעירובין דעל ב' שבותין גזרו אפי' לרבי ביהש"מ והאבן עזר בחידושי למס' עירובין דף ל"ה פתב דהא

דקיי"ל אין שבות במקדש הוא דוקא דליכא רק שבות אחד אבל בב' שבותין גם במקדש אסור ומינשב שם בזה קושית התוס' במנחות דף צ"ז ע"א ופסחים דף ס"ד ע"ב, וא"כ אולי י"ל בכנות התוס' פאן דכינן דלא בטיל מתרי טעמא משום דשיל"מ ומשום דמטבע הנה דבר חשוב כדאורייתא דמי, ואם אמנם דלהביא קרבן אפתי אי אפשר מ"מ קושית התוס' היא לר"ע, ור"ע הא ס"ל חולין שגשגטו בעזרה לאו דאורייתא דהא ס"ל בחולין דף י"ז דונבת קאי לאיסור נחירה ועיין במלוא הרועים ערף חולין שגשגטו בעזרה, וא"כ שפיר מייתי קרבן אספק מעילה כיון דעכ"פ יש פאן תרי דרבנן דחמיר פשל תורה לענן דהפרוטה של הקדש לא חבטיל והיא רק הערה: פרק ל"ט.

בעיקר קושית התוס' שהקשו דלכטיל פרוטה של הקדש ברוב פלפל בזה גם הרב מנחת ברוך סי' ל"ו ונהבאתיו כבר בספרי תקנת השבים סי' קט"ז, ואמנם עפ"מ שפכר דברנו בספר הזה עד עתה אין צורך עוד כל כך להביאו בארנפה בזה, מ"מ הנני רואה לטוב להביא תמצית חידושו מה דלא נתבאר.

עד עתה ולהעיר עליו מה שיש להעיר לפי ענ"ד, והנה מראש פתב דמה שחידש הש"ש שמעטא ו' פ"ד דגבי ממון הקדש לא דיינינן דין ממון רק דין איסור, קשה טובא, דהרי באיסורין קיי"ל דעד אחד נאמן ואמאי אמרינן בשבועות דבריא שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי אינו נאמן חיישינן שמא עשה קנוניא על הקדש עיין בשבועות (דף מ"ב ע"ב) ואע"ג דבידו לפדותו או לשאול על נדרו, ובשבועות שם פרכינן אהא דתנן אבל נשבעין להקדש תנינא מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה ומה לי משועבדים להדיוט מה לי משועבדים לגבוה אצטריף וכו', אלמא דס"ל להש"ס דממון הקדש כל דין ממון הדיוט יש לו, ומה שהקשה השב שמעטתא מיבמות (דף פ"ח ע"א) דקאמר הקרש נמי אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו עיין לעיל פרק ד' שהבאתיו, י"ל דהתם לא מיירי להוציא מהקדש אלא ליהנות ממנו כשהוא הקדש כגון אם אמר ספסל זה של הקדש כבר נפדה, מותר לישוב עליו דאיסור הנאה הוא איסור ככל איסורין שבתורה דעד אחד נאמן עליו כשהוא בידו.

אבל להוציא לגמרי מהקדש להדיוט ודאי דעד אחד אינו נאמן כמו גבי הדיוט, וא"כ ודאי די"ל דמשו"ה לא בטיל פרוטה של הקדש ברוב מטעם ממונא לא בטיל מ"מ יש דברים בגו: ובירור הדבר כך הוא דאע"ג דאמרינן בביצה (דף ל"ח) באשה ששאלה מים ומלח לעיסתה דמה"ד בטיל אע"ג דאיסורו בא מחמת ממון, מ"מ הא אמרינן שם במסקנא גזירה שמה מעשה עיסה בשותפות ומבואר דבשותפות ודאי שאין חלק הקטן בטל ברוב, דדוקא באשה ששאלה מים ומלח לעיסתה שכל העיסה שלה ואין בה לחברתה שום שותפות בכה"ג בטיל שפיר ברוב וא"כ גם בהקדש נמי הדין כך דכ"מ שיש להקדש שותפות מה"ת בהתערובות ודאי דלא בטל מה"ת כמו גבי הדיוט.

וכ"מ שאין להקדש שותפות בהתערובות אז מה"ת בטיל ברוב רק מדרבנן לא בטיל מטעם דשיל"מ, וא"כ אם נתערב דבר הקדש בשל הדיוט כל זמן שלא החזיר אחד מהתערובות להקדש אינו בטל מה"ת דהא בהדיוטכה"ג הוו שניהם שותפים בהתערובות, אבל לאחר שהחזיר אחד להקדש אע"ג שלא חיללו על של הקדש כדין חילול שוב מה"ת בטל ברוב כיון דעתה אין להקדש עוד שותפות בהתערובות, אלא מדרבנן לא בטל מטעם

דְּהוּה דְּבַר שִׁיל"מ, וְכֵן אִם דְּבַר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ נִתְּנָה טַעַם בְּקִדְוָה שֶׁל חֲוָלִין ג"כ מֵה"ת בְּטִיל דְּהָא בְּהַדְיוּט כֹּה"ג אֵין לוֹ שְׁוֹתְפוֹת בְּהַתְּבַשִּׁיל, אֲלָא מִשּׁוּם דְּשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל דְּבַטְעַם לְחֻדָּא נְמִי נִתְּבָאָר בְּש"ד יו"ד סי' ק"ב דְּשִׁיל"מ לֹא בְּטִיל מְדַרְבְּנָן, וְעַכ"פ מִתּוֹרְץ בְּזֵה קְוִשִׁית הַתּוֹס' דְּבַנְפְּלָה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְתוֹף פִּיסוּ כֹּל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְחַזֵּיר אֲחַד לְהַקְדֵּשׁ מֵה"ת לֹא שִׁינְיָה פֶּאן בְּטוּל, וּמַכ"ש דְּמִינְשֵׁב בְּזֵה קְוִשִׁית הַמַּל"מ בְּעוֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם נִימָא דְּשִׁקְלֵי הַפְּהָגִים יִתְּבַטְלוּ בְּשִׁקְלֵי הַיִּשְׂרָאֵלִים, דְּכִינּוּן דְּלֶהֱכַהֲנִים יֵשׁ שְׁוֹתְפוֹת בְּהַשְׁקָלִים הֵנָּה מִמֶּשׁ כְּשִׁוֹתְפוֹת בְּעֵיסָה דְּחֻלְק הַקֶּטֶן אֵינוֹ בְּטִיל בְּרוּב פְּדֹאִיתָא בְּבִיבָה שָׁם, וּמַכ"ש דְּשֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּשֶׁל הַדְיוּט לֹא בְּטִיל חֻלְק הַשְׁוֹתְפוֹת, אֲבָל כֹּל זֶה הוּא קוֹדֵם שֶׁהִתְחַזֵּיר לְהַקְדֵּשׁ כְּדִי שִׁיעוּר הַשְׁוֹתְפוֹת שְׁנַתְּעַרְב, אֲבָל לְאַחַר שֶׁהִתְחַזֵּיר לְהַקְדֵּשׁ אַע"ג דְּלֹא חִילְלוּ אֶשֶׁל הַקֹּדֶשׁ כְּדִין מ"מ כִּינּוּן דְּשְׁוֹתְפוֹת אֵין פֶּאן עוֹד מֵה"ת בְּטִיל שְׁפִיר וּמוֹתֵר כֹּל הַתְּעַרְבוּת רַק מְדַרְבְּנָן אֲסוּר עֲדִינּוּ מִשּׁוּם דְּשִׁיל"מ אֵינוֹ בְּטִיל בְּרוּב: וְרֵאז' לְדְּבַרֵּינוּ מֵהַמְּשָׁנָה עֲצָמָה דְּתַנּוּ פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁנַפְּלָה לְכִיסוּ כִּינּוּן שְׁהוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה מְעַל, וְקִשָּׁה מֵאֵי נ"מ בֵּין רֵאשׁוּנָה לְשִׁנְיָה אוֹ שְׁלִישִׁית הָרִי כֹּל אַחַת מֵהֶן סָפַק הַקֹּדֶשׁ וְהוּל"ל כִּינּוּן שְׁהוּצִיא אַחַת מֵהֶן מְעַל, וְהָרִי לר"ע דְּאֵלִיבָיָה קִינְיָמִינוּ הַשְׁתָּא לֹא בְּעִינּוּ חֲתִיכָה אַחַת מֵב' חֲתִיכוֹת.

כְּדַתְּנָן בְּכָרִיתוֹת (דָּף כ"ב ע"ב) גְּבִי סָפַק מְעִילָה גּוּפָא אֲכַל אֲחַד אֶת הָרֵאשׁוּנָה. וְכֹּא אַחַר וְאֲכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה זֶה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי וְזֶה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי דְּבָרֵי ר"ע, וְא"כ אֲמֵאֵי נְקֻט ר"ע הֵכָא רֵאשׁוּנָה דְּנֻקָּא: אֲמַנְם לְדְּבַרֵּינוּ מֵה עֲמוּק לְשׁוֹן דְּבָרֵי חו"ל, דְּכֹּאן אֵינוֹ חֲזִיב אֶשֶׁם תְּלוּי רַק עַל הָרֵאשׁוּנָה בְּלִבְד אֲבָל לֹא מֵהַשְּׁנִיָּה וְאֵילָף אַע"ג דְּלֹא בְּעִינּוּ אֲקַבַּע אִיסוּרָא, דְּהֵנָּה בְּבִכּוּרוֹת (דָּף י"ח ע"ב) בְּבִכּוּר בְּהֵמָה שְׁנַתְּעַרְב בְּאַחַר וּמַת אֲחַד מֵהֶן תַּנּוּ דְּלר"ע הַמוּצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרֵאזָה, וְאֲמַרִּינוּ מְשֶׁל דְּר"ע לְמָה הִדְבַּר דּוּמָה לְאַחַד שֶׁהַפְּקִיד אֲצֵל בַּעַ"ב שֶׁהַמוּצִיא מִחֲבִירוֹ עַה"ר, הָרִי דְּהַמְּפָקִיד טְלָה אֲצֵל חֲבִירוֹ וְנִתְּעַרְבָה בְּטֵלָאֵי הַנְּפָקֵד וּמַת אֲחַד מֵהֶן יְכוּל הַנְּפָקֵד לֹאמַר שְׁלָף מַת, וְלְדְּבַרֵּינוּ ה"ה בְּטֵלָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁנַתְּעַרְב עִם שֶׁל הַדְיוּט וּמַת אֲחַד מֵהֶן יְכוּל הַבַּעַ"ב מֵה"ת לֹאמַר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ מַת, וְא"כ כֹּל הַתְּעַרְבוּת מוֹתֵר מֵה"ת דְּהָרִי מֵה"ת אֵין לְהַקְדֵּשׁ עוֹד בְּהַתְּעַרְבוּת שׁוּם שְׁוֹתְפוֹת וְכִינּוּן דְּשְׁוֹתְפוֹת לִיכָּא הָאִיסוּר בְּטִיל בְּרוּב רַק מְדַרְבְּנָן לֹא בְּטִיל מִטַּעַם דְּשִׁיל"מ, מְעַתָּה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁנַפְּלָה לְכִיסוּ כֹּל עוֹד שֶׁלֹּא הוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה וַיֵּשׁ שְׁוֹתְפוֹת לְהַקְדֵּשׁ בְּהַפִּיס וְלֹא נִתְּבַטְּלָה מֵה"ת מִשּׁו"ה כְּשֶׁהוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה חֲזִיב א"ת, אֲבָל אַחַר שְׁהוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה תּוֹ אֵין לְהַקְדֵּשׁ שְׁוֹתְפוֹת בְּפִיס, דְּפִשוּט דְּכִמוּ שִׁיכוּל לֹאמַר לְהַקְדֵּשׁ שְׁלָף מַת ה"ה דְּיְכוּל לֹאמַר שְׁלָף יִצָּאָה רֵאשׁוּנָה, וְא"כ כֹּל הַתְּעַרְבוּת מוֹתֵר מֵה"ת מִשּׁו"ה אֵינוֹ חֲזִיב אֶשֶׁם תְּלוּי כְּשֶׁהוּצִיא הַשְּׁנִיָּה, וְכֹל זֶה בְּפְרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ דְּנַפְּלָה לְתוֹף פִּיסוּ דֵּינֵשׁ רוּב נֶגֶד הַקֹּדֶשׁ אֲבָל בְּכָרִיתוֹת שָׁם דְּמִיָּרִי בְּב' חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְאַחַת שֶׁל חֲוָלִין דְּלִיכָּא בְּטוּל בְּרוּב מִשּׁו"ה כְּשֶׁאֲכַל אַחַר אֶת הַשְּׁנִיָּה חֲזִיב ג"כ אֶשֶׁם תְּלוּי וְזֵה רֵאזָה לְדְּבַרֵּינוּ עַכ"ד הַמְּנַחַת בְּרוּף שָׁם: וְהֵנָּה בְּעֵיקַר תְּקִירוּצוֹ עַל קְוִשִׁית הַתּוֹס' דְּלֹא בְּטִיל מִטַּעַם מְמוּנָא וְשְׁוֹתְפוֹת כְּבָר נִתְּבָאָר בְּדְּבַרֵּינוּ עֲנִינּוּ לְאֲשׁוּרוֹ בַּעֲזָה"ש, אֲכֵן מֵה שִׁינְשֵׁב בְּזֵה דְּקְדוּק הַלְּשׁוֹן כִּינּוּן שְׁהוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה מְעַל, דְּעַל הַשְּׁנִיָּה לִיכָּא אֶשֶׁם תְּלוּי אִפִּי לר"ע דְּהַשְּׁנִי יְכוּל לֹאמַר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ יִצָּאָה רֵאשׁוּנָה וְא"כ לִיכָּא עוֹד לְהַקְדֵּשׁ שְׁוֹתְפוֹת, דְּבָר זֶה קִשָּׁה עָלֵי כְּנֵהמָא אֲקוּשֵׁי אַחֲזִינְפָּא מְכַמָּה טְעָמִים, דְּמִמְנ"פ אִם בְּעַל הַפִּיס הֵנָּה גּוּפָא שְׁהוּצִיא הָרֵאשׁוּנָה

הוציא גם השנייה קודם שהביא האשם תלוי על הראשונה ודאי דאשתיקו אינו חייב אלא אחת.

ואם כבר הביא האשם תלוי בטרם שהוציא השנייה, הרי כל ההקדש הוא פאן רק פרוטה ומודה ר"ע במעילה מועטת שמביא גם הקרן והחומש עם האשם תלוי ומתנה וא"כ פשיטא דאינו מביא על השנייה שהרי כשהביא הקרן עם החומש ודאי התנה שיהא פרוטה זו וחומשה או קרן וחומש מעילתו או פדיון פרוטת ההקדש, וא"כ אפי' אם אחר שאינו בעל הפיס יתנה אח"כ ויוציא פרוטה שניה ג"כ פשיטא דפטור, ואם הוציא אחר את השנייה קודם שהביא הראשון אשם תלוי שלו לענ"ד ודאי דחייב אשם תלוי גם אשנייה, דכיון שלא היה להשני שום שותפות בכיס זה אינו יכול לומר של הקדש הוציא הראשון כמש"כ התוס' בב"מ (דף ק' ע"א) בתוס' ד"ה וליחזי עיי"ש, אלא דלענ"ד יש פאן דרף אחרת פשוטה ליישב הדקדוק דקתני פיון שהוציא את הראשונה מעל ולא קתני פיון שהוציא אחת מהן מעל לכלול גם אם הוציא אחר את השנייה דנמי מביא אשם תלוי, על פי מה דמבואר בח"מ סי' רנ"ג סעי' י"ג אם אמר תנו לו מדמי ייני מאתים זוז ונמכר ונאבדו קצת מהמעות ההפסד לפי חשבון עיי"ש, וביותר מבואר הדבר ומפורש בח"מ סי' רצ"ב סעי' יו"ד בהג"ה בזה"ל וכן אם נתן לו מעות להוליכו על אחריותו ונתנו עם מעותיו ונאבדו מקצת המעות ההפסד לפי ערך המעות, ונדקא מעות וכיוצא בו שאינו דבר מסויים אבל אם נתן לו להוליך טבעות של זהב וכיוצא בו וערבן עם שלו ונאבד אחד מהן יכול המוחזק לומר לשאינו מוחזק דלמא שלף נאבד, ואם שנים הפקידו אצל אחד ונאבד או נגנב אחד מהן אזלינן בתר רובא וכל דפריש מרובא פריש עכ"ל הרמ"א והעתקתי כל לשונו מפני הפלא הגדול שנעלם להרב מנחת ברוך כבודו במקומו מנחה השו"ע ח"מ הנה דמפורש דמעות אינם דבר מסויים ואינו יכול לומר במעות שלף נאבד, אם לא דנימא דמעות הקדש שאני משום דהסמ"ע והש"ך פתבו הטעם דמעות הנה דבר שאינו מסויים משום דאין אדם מקפיד עליהם, וא"כ מעות הקדש דמקפידין עליהם הנה דבר מסויים דאמרינן שלף נאבד, אבל גם זה לפי האמת אינו דמאי שאטייה דאחר פאן לומר של מי נאבד לטובתו הרי לא אלה ולא אלה שלו הנה וכמש"כ לעיל מהתוס' דב"מ (דף ק' ע"א) עיי"ש, ואדרבה ראוי פאן יותר לומר לגבי השני דהראשון של חולין הוציא משום דכל דפריש מרובא פריש ועיי"ש בח"מ סי' רצ"ב בנתיבות שם ס"ק ט"ז שצ"ח הרבה לעניינינו וקשה עלי האריכות לפלפל פאן בדבריו העמוקים שם ועיין בדברינו לעיל פרק כ"א כ"ב] ואם נימא דגם במעות של הקדש אמרינן בנאבד דההפסד הוא לפי ערך המעות, א"כ פיון דבמשנתנו מייגרי שכל ההקדש שנתערב פאן היה רק פרוטה אחת.

א"כ בשלמא הראשון שהוציא שהוא לקח מן הקבוע וכל קבוע כמחצמ"ח דמי משו"ה מביא אשם תלוי, אבל לגבי השני הרי צריכין אנו לומר דנחסר מהפרוטות לפי הערך וא"כ הרי אם הוציא עוד פרוטה אחת נהנה מן ההקדש ע"כ פחות מפרוטה משו"ה פטור מאשם תלוי, ולכאורה הוא דבר הנתינתו להאמר אבל לקושטא דמילתא גם זה אינו לפמש"כ הנתיבות שם עיי"ש, גם עיקר הדקדוק מעיקרא אינו חזק כל כך ע"כ קצרותי: פרק מ'.

הַרְמַב"ם פֶּסֶק בַּפ"ז מֵה' מְעִילָה ה"ו פְּחָכְמִים דַּר"ע וַז"ל, פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵתְעַרְבָה בְּכָל הַפִּיס אוֹ שְׂאֵחַר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקֹּדֶשׁ מִחֲלָל אוֹתָהּ וְאַח"כּ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִיס וְאִם הוֹצִיא וְלֹא חִלְּלָה לֹא מְעַל עַד שְׂיוּצִיא אֶת כָּל הַפִּיס עַכ"ל, וְכָתַב עָלָיו הַכ"מ וַז"ל וּמִש"כ וְכֵן פְּרוּטָה שְׁנֵתְעַרְבָה וְכו' עַד לֹא מְעַל עַד שְׂיוּצִיא אֶת כָּל הַפִּיס גַּם זֶה שֵׁם בְּמִשְׁנֵה וּפְסֵק כְּחֻמֵּי וְהִטְעַם שְׂאִין מְעִילָה מִן הַסֶּפֶק לְדַעַת חֻמֵּי [פִּי' דָּאִין מְבִיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי עַל סֶפֶק מְעִילוֹת לְחֻמֵּי דַר"ע] וְהִלְפֹּף לֹא מְעַל עַד שְׂיוּצִיא אֶת הָאֲחֵרוֹנָה דָּאִז הֵנָּה וְדָאִי, וְא"ת לְבִטּוּלָה בְּרִנְיָא וִי"ל דְּדִשִׁיל"מ הוּא א"נ מְטַבֵּעַ חָשׁוּב וְלֹא בְּטִיל עַכ"ל, וְכָתַב עָלָיו הֶרֶב בְּרֵפֶת הַזְּבַח וַז"ל לֹא דִק דְּתִירוּץ הֶרֶאשׁוּן כְּבָר נִדְחָה בְּתוֹס' וְכו' וְכִינּוּן דְּמִדְּאֹרִינְיָא בְּטִיל אִיף יְבִיא קָרְבַּן ע"ז, וּבְזֶה נִדְחָה גַם תִּירוּץ הַשְּׁנִי דְגַם דְּבָר חָשׁוּב דְּלֹא בְּטִיל הוּא ג"כ מְדַרְבְּנָן וְצ"ע בְּזֶה גַם עַל הַתוֹס' שֶׁתִּירְצוּ פֶּן בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי וְכַמִּש"כ בְּמִקְוֹמוֹ, וְלִכּוֹן אִין לְנוּ אֵלָּא לֹמַר דְּמִיָּרִי דְּלִיפָּא אֵלָּא חַד בְּפִיס, מִיְהוּ מְדַבְּרִי הַרְמַב"ם לֹא מִשְׁמַע פֶּן עַכ"ל, וְכָל זֶה פְּתַב גַּם הַפְּר"ח בִּי"ד ס' ק', וְהַפְּר"ח בְּעֶצְמוֹ שֵׁם תִּירוּץ דְּהַרְמַב"ם מִיָּרִי מִתְנִיתִין דְּהָאִי פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ נִיפְרַת בֵּין אוֹתוֹן הַפְּרוּטוֹת שֶׁל חֻלּוּן שְׁנֵתְעַרְבָה עִמָּהּ וְלֹא שְׂיָיָף בְּטוּל לְאִיסוּר הַנִּיפְרָר פִּידוּעַ, אֵלָּא דָּאִיְהוּ לֹא יָדַע שֶׁהִיא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וּמִשׁוּ"ה אִין לָהּ בְּטוּל וְאִם הוֹצִיאָהּ וְדָאִי מְעַל עַכ"ל, וְדַבְּרִי עוֹד יוֹתֵר תְּמוּהִין כַּמִּש"כ הֶרֶב מִתָּן בְּסֵתֵר בְּשֵׁם הַחֶק נִתָּן, דַּא"כ אַחֲרֵי צְרִיף שְׂיוּצִיא אֶת כָּל הַפִּיס הָרִי פִּינּוּן שֶׁהוֹצִיא אוֹתָהּ פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְדָאִי מְעַל, וְעוֹד מֵה יַעֲשֶׂה בְּהָא דְּפְרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקֹּדֶשׁ הָרִי שֵׁם לֹא שְׂיָיָף לֹמַר דְּנִיפְרַת, וְעוֹד אִיף יִמְעוֹל א"כ לר"ע כְּשֶׁהוֹצִיא הֶרֶאשׁוּנָה אִם הֶרֶאשׁוּנָה אִינְהָ אוֹתָהּ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וְתוּ קִשְׂיָא דַּא"כ דְּמִיָּרִי מִשְׁנֵתְנוּ בְּפְרוּטָה הַנִּיפְרַת מֵאִי שְׂיָיָא מִקְלִי דְּרַב פֶּפְאֵ בַּגְמ' בְּמֵאִי דְּפִלְיָגִי תְּנָאִי אִם יֵשׁ בְּרִירָה אוֹ אִין בְּרִירָה מֵה עֵנִינֵם לְמִשְׁנֵתְנוּ סוּף דְּבָר דְּבָרִי הַפְּר"ח כָּאֵן לֹא זְכִינוּ לְהִבִּין וְהֵם גְּדוּלִים חֻקִּי לַב: וְאוּלָּם לְעֵנִין דְּבָרִי מְרֹן בַּכ"מ שֶׁפִּיר תִּירוּץ לָהּ הֶרֶב עֲמוּדֵי אוֹר ס' כ"ג אוֹת ח' אַחַר שֶׁהִזְפִּיר שֶׁהֶאֱחֵרוּנֵי תְּמָהוּ מְאוּד עַל דְּבָרִי וַז"ל, עֶפְרָ אֲנִי תַחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיהֶם אֲבָל לְפַעַנ"ד יֵשׁ כָּאֵן תִּימָה גְּדוּלָה עַל דְּבָרֵיהֶם וְדַבְּרִי הַכ"מ נְכוּנִים.

דְּמָה שֶׁהִבִּינוּ הֵם וַז"ל שֶׁקּוֹשְׁיַת הַכ"מ וְהַתוֹס' הִיא מ"ט דְּרַבְּנָן שֶׁכְּשֶׁהוֹצִיא אֶת כָּל הַפִּיס מְעַל הָרִי בְּטִלָה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הִיא תִימָה גְּדוּלָה, שֶׁהָרִי סוּגְיָא עֲרוּכָה בְּסוּף בִּיצָה הָרִי שְׁנֵתְעַרְבַּ לֹו קַב חֲטִין בַּט' קַבִּין שֶׁל חֲבִירוֹ יֵאָכַל הֵלָּה וְחֻדִי בְּתִמְיָהָ ע"ש בְּכָל הַסְּוִגְיָא, וְעִי"ש בְּלִשׁוֹן רַש"י וַז"ל בְּמִסְקָנָא, וּבִשְׁמ"ק שֵׁם הִבִּיא דְּבָרִי הָרִיטְבָ"א וַז"ל שְׁזָה כְּמִתְעַרְבַּ קַב חֲטִין בְּעֶשְׂרָה קַבִּין דְּלֹא בְּטִיל מֵה"ת וְשֵׁם בְּעָלָיו עָלָיו וְלֹא עוֹד אֵלָּא שֶׁהוּא כְּשִׁוּתָף עֲמוֹ לְכָל דְּבָר עַכ"ל, וְא"כ ה"נ אִיף יַעֲלָה עַל הַדַּעַת שְׁמִי שְׁנֵתְעַרְבַּ לֹו פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּמַעוֹתָיו תִּקְנָה לֹו הַפְּרוּטָה וְיֵאָכַל הֵלָּה וְחֻדִי, הָרִי פְּשׁוּט הַדְּבָר שְׂאִין חִילּוּק בְּזֶה בֵּין הֶדְיוּט לְהַקֹּדֶשׁ, רַק בְּזֶה דְּבִהֶדְיוּט בְּעֵי הַשְּׂבָה וּבְהַקֹּדֶשׁ גַּם חוֹמֵשׁ וְאֶשֶׁם וְלֹא אֲמַעוּט הַקֹּדֶשׁ רַק מְמַזִּיק, כְּמוֹ נְכִסֵּי עַכּו"ם דְּחִיבִין עָלֵיהֶם מִשׁוּם גְּזֵל וְהַמְזִיק פְּטוּר, וּמִבְּנוֹאֵר מ"מ בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי שֶׁלֹא בְּטִיל מְמוֹנָה שֶׁל עַכּו"ם בְּרוּב מְמוֹן יִשְׂרָאֵל, וְלְזוּגְמָא אֲבִיא דְּהָרִי גַבִּי בְּכוּר אֲמַרִינוּ דְּאֶפְי' אִם הִקְנָה אֶחָד מְרִיבּוּא שְׁבוּ לְעַכּו"ם פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה וְלֹא בְּטִיל חֶלֶק הָעַכּו"ם בְּרוּב, וְכֵן בְּתִירוּמָה וּמַעֲשֵׂר קִי"ל דְּהַמְזִיק מִתְּנוּת כְּהִנְיָה פְּטוּר וּמ"מ אִף בְּטְבִלְיָהוּ לֹא מִקְרִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל כּוֹלֹ דְּלְבְטִיל גַּבִּיְהוּ מְמוֹן כְּהֵן, עֵינֵן הֵיטֵב בְּפְסָחִים (דָּף ל"ח ע"א) בְּתוֹס' ד"ה אֲתִיָּא, בְּרַם בִּירוּרֹן שֶׁל דְּבָרִים כֶּף הוּא וְדָאִי פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ

שְׁנֵת עֲרֵבָה בְּכִיס גּוֹף הַפְּרוּטָה בְּטֵלָה שְׂאִין בָּהּ מְעִילָה, אֲבָל מ"מ יֵשׁ לְהַקְדִּישׁ פְּרוּטָה בְּתוֹךְ מְעוֹתָיו בְּאֶפְסוֹן שְׂאֵם הוֹצִיא אֶת כּוֹלָן וְהָרִי גִּהְנָה בְּפְרוּטָה אַחַת יִתְּנָהּ עַל מְעוֹתָיו שֶׁל עֲצָמוֹ מִן הַהַקְדָּשׁ וְחַיִּיב עָלֶיהָ קָרְבַּן מְעִילָה, אֲמָנָם הַתּוֹסֵ' פָּתְבוּ לר"ע דִּישׁ מְעִילָה מִן הַסֶּפֶק וּס"ל דְּכִיּוֹן שֶׁהוֹצִיא הָרֵאשׁוֹנָה מְעַל, וְהוֹקְשָׁה לָהֶם שְׁפִיר דְּהָא גּוֹף הַפְּרוּטָה וְדַאי בְּטִילָה, וּע"ז פָּתְבוּ דְּאִין לֹא דְלָא בְּטֵלָה מִטַּעַם דְּשִׁיל"מ דְּהָרִי דְּשִׁיל"מ דְּרַבְּנָן הוּא וְאִיךְ יִתְחַיִּיב קָרְבַּן אֲלֵיבָא דר"ע, אֲמָנָם מְרַן הַכ"מ הָרִי יֵצֵא לְבָאָר דְּבָרֵי רַבִּינוּ הֶרְמֵי"ם דְּפָסֵק פְּרַבְּנָן וּמ"מ פָּתְבַּת שְׁלִכְתְּחִילָה אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּלֹא חִילּוּל, וְכֵן סִיּוּם ג"כ לֹא מְעַל עַד שִׁיּוּצִיא אֶת כָּל הַכִּי דְּמִשְׁמַע דְּאֲבָל אִיסוּרָא אִיבָא, וְקִשָּׁה אֲמַאי הָרִי גּוֹף הַפְּרוּטָה בְּטִילָה בְּרוּב, וּע"ז תִּירַץ שְׁפִיר.

הַכ"מ דְּלִדְדִּין לְעַנְיָן אִיסוּרָא דְּלִכְתְּחִילָה שְׁפִיר נִיחָא מִשּׁוּם דְּהָנָה דְּשִׁיל"מ אוּ דְּבָר חָשׁוּב דְּלֹא בְּטִיל מְדַרְבְּנָן עַכ"פ, וְדו"ק הֵיטֵב בְּזָה שֶׁהוּא נִכּוֹן מְאוֹד בַּס"ד, וְעַיִן הֵיטֵב בְּלִשׁוֹן הַתּוֹסֵ' כִּי מְאוֹד יִמְתְּקוּ דְּבָרֵיהֶם לְפִי מַה שֶׁכְּתַבְתִּי עַכ"ל, וּבְאֵמַת הַדְּבָרִים נִכּוֹנִים מְאוֹד כְּשֶׁהֵם בַּפ"ע אַע"פ שֶׁיֵּשׁ לְהַעִיר עוֹד בְּהֵם הֶרְבֵּה וְאֲבָאָר בְּקִצְרָה לְקַמְן בְּדְּבָרֵינוּ בְּפָרֵק זֶה, אֲבָל עַכ"פ הִיא עֲצָה יִשְׁרָה וְנִכּוֹנָה וְרֵאוּנוּ הַדְּבָרִים לְמִי שֶׁאֲמָרוּ: וְהִנֵּה הַתּוֹסֵ' בְּחֻלּוּן (דָּף ל"ה ע"ב) ד"ה וְאִם אָמַר הַפְּרִישְׁתִּי לְתוֹכָהּ רַבִּיעִית קוֹדֵשׁ נֶאֱמַן פָּתְבוּ וּנ"ל, וְא"ת אִיךְ יֵאָכַל כֶּהֱן תְּרוּמָה כִּיּוֹן דְּקוֹדֵשׁ מְעוֹרֵב בָּהּ, וּי"ל דַּע"י בְּרִירָה שֶׁיֵּאֱמַר רַבִּיעִית שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ יִהְיֶה קוֹדֵשׁ עַכ"ל, גַּם שָׁם צ"ל דְּכּוֹנְנָתָם הַכִּי הוּא דְּהַפְּהֵן אִינוּ אוֹכֵל אִיסוּר מִשּׁוּם דְּרַבִּיעִית שֶׁל קוֹדֵשׁ בְּטִיל בְּרוּב בְּכָל הַחֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה אוּ שִׁיתְּבַטֵּל בְּמֵאָה וְאַחַד, וְלֹא יִמְעוֹל הַפְּהֵן רַק כְּשֶׁשְׁתָּה אֶת כָּל הַחֲבִית דָּאֵז הַדְּבָר אֵל הַפְּלָל דְּמִמוֹנָא לֹא בְּטִיל וְשְׁפִיר מְעַל, מִשּׁוּ"ה כְּתָבוּ הַתּוֹסֵ' דְּמַעֲיָקְרָא יִשְׁתָּה עַל יְדֵי בְּרִירָה וְרַבִּיעִית הַאֲחֵרוֹנָה יִפְרִישׁ לְהַקְדִּישׁ אִיךְ לִשׁוֹן הַתּוֹסֵ' שֶׁכְּתָבוּ מִטַּעַם בְּרִירָה קִשָּׁה לְהוֹלְמוֹ, וְגַם צ"ע דַּע"פ לְכַתְּחִילָה אִיךְ רִשְׁאֵי לִשְׁתוֹת כָּל הַחֲבִית בְּלֹא חִילּוּל הֵא עַכ"פ מְדַרְבְּנָן אֲסוּר מִטַּעַם דְּשִׁיל"מ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל, וְרַצִּיתִי לֹאמַר דְּהַתּוֹסֵ' שָׁם רְצוֹנָם לֹאמַר דְּאֲתִיָּא מִשְׁנָה דְּחִגִּיגָה אִיךְ לר"ע דְּהֵכָא, וּבְעַיִן שֶׁיֵּאֱמַר עַכ"פ רַבִּיעִית שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ כַּמֶּש"כ הַתּוֹסֵ' כְּאֵן סוֹף מְעִילָה ד"ה כִּיִּסִּין אֲלֹגִין רַמִּי לִיָּה וְדו"ק, אוּ דְּכּוֹנְנָתָם שָׁם לְמַש"כ הַתּוֹסֵ' בְּתַמּוּרָה (דָּף לָמ"ד) ד"ה וְאִיךְ לִישְׁתְּרִי בְּשֵׁם הַרְמ"ר, וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסֵ' בְּסוּטָה (דָּף י"ח ע"א) דְּהֵיכָא דְּלֹא הִנֵּה נִיכָר הָאִיסוּר קוֹדֵם הַתְּעוּרּוּבוֹת שְׁפִיר אֲמָרִינוּ בְּרִירָה אִיךְ עֲדִינוּ צ"ע בְּזָה לְפּוּם רַהִיטָא: אֲכֵן בְּקוֹטֵב דְּבָרֵי הַעֲמוּדֵי אוּר יֵשׁ לְהַעִיר, דְּאִם קוֹשְׁיֵת הַכ"מ הִיא רַק עַל לְכַתְּחִילָה אֲמַאי אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִיס, הָרִי י"ל פְּשׁוּט דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יְבוּא לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַכִּיס ע"י אִיזָה טְרִדָּה שֶׁהִיא חֲשָׁשׁא קְרוּבָה וְיָבֵא לְיַד מְעִילָה, אֲבָל מ"מ אִין זֹו הַשְּׂגָה כְּמוֹבָן: מַש"כ דְּהָרִי מְמוֹנָא לֹא בְּטִיל, כְּבָר נִתְבָּאָר הַדְּבָר אֲצִלְנוּ בְּכַמָּה פְּרָקִים בְּאַרְבָּעָה דְּלֹא כָּל אִפִּי שְׁוֹוִין בְּזָה וְיֵשׁ מְמוֹן הַקְדָּשׁ דְּשְׁפִיר בְּטִיל, וְלִשְׁיִטַּת הַשֵּׁב שְׁמַעְתָּא כָּל מְמוֹן הַקְדָּשׁ אִין לוֹ דִּין מְמוֹן רַק דִּין אִיסוּר, אֲלֵא שֶׁהַאֲחֵרוֹנִים מִיָּאֵנוּ בְּזָה וְדְּבָרֵי בְּזָה גַּם בְּפָרֵק הַקּוֹדֵם בְּשֵׁם הָרַב מְנַחֵת בְּרוּךְ דְּדַחֵי דְּבָרֵי הַשֵּׁב שְׁמַעְתָּא, וְהַמְעַיִן הֵיטֵב יִרְאֶה בְּמָה שֶׁכִּיּוֹנוּ הָרַב עֲמוּדֵי אוּר וְהָרַב מְנַחֵת בְּרוּךְ לְדָבָר אֲחַד וּבְמָה הֵמָּה מְחֻלְקִים מְעַט, וְאֲנִכִּי הָאֲרַכְתִּי כְּבָר בְּעַנְיָן זֶה וְלָכֵן כְּאֵן לְקַצֵּר אֲנִי צְרִיךְ: וּמָה שֶׁהִבִּיא רַאֲיָה דְּמְמוֹן הַקְדָּשׁ לֹא בְּטִיל מְמוֹנָא דַּעְכוּ"ם דְּנָמִי נִתְמַעְטוּ מְדִין נְזִיקִין כְּהַקְדָּשׁ וּמ"מ מְמוֹנָם לֹא בְּטִיל, מָהָא דְּאִם הַקְנָה לוֹ הִישְׁרָאֵל אִפִּי אֲחַד מְרִיבּוּא בְּכּוֹר פְּטוּר מְכּוֹרָה

ולא אָמרינו דִּיתבטל חלקו של העכו"ם בְּרוּב של היִשְׂרָאֵל, לענ"ד אין זו רְאִיָּה מְאוּמָה
חָדָא דְהָרִי חֵלְקוֹ שֶׁל הָעֶכּוּ"ם נולד בְּתַעֲרוּבוֹת וְלֹא שִׁינָה בְּטוּל וּפְרִט זֶה נִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ
לְעִיל בְּכַמָּה פְּרָקִים בְּאַרְנוֹפָה, וְעוֹד דְּנֻדָּא אֵין לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת שְׂאֵם יִקַּח הַיִּשְׂרָאֵל בְּיַדִּים
מְמוֹנֵוּ שֶׁל עֶכּוּ"ם אוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וַיַּעֲרְבֵנוּ בְּרוּב שְׁלוֹ שִׁיָּהָא בְּטִיל, וְכִי אָנֹן קִיָּמִין הֵיכָא
שְׁנַפְלָה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְתוֹךְ כִּיסוֹ שְׂלֵא בְּמַתְפוּנֵן דְּלֹאוּ מַעֲשֵׂה הַיִּשְׂרָאֵל גְּרָמָה
הַתַּעֲרוּבוֹת אֲלֵא שְׁהַתַּעֲרוּבוֹת נִתְהַוְּוָה מַעֲצָמָה אִם בְּטִיל הַמִּיעוּט בְּרוּב אִם לֹאוּ, וְאִם
יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה שְׁוֹתְפוֹת עִם עֶכּוּ"ם בְּאִיזָה דְבָר כְּמוֹ בְּבִהַמַּת בְּכוֹר הָרִי עוֹשֶׂה הַתַּעֲרוּבוֹת
בְּיַדִּים וְאִזּוּ נֻדָּא דְלֹא שִׁינָה כָּלֵל בְּטוּל, וְעֵינָר עֲנָנֵן זֶה נִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ לְעִיל פְּרָק י"ח
כַּהֲוֹנָן בַּעֲזַה"ש, וְתוֹ דְשָׁם בְּבְכוֹר אֵיכָא קְרָאֵי יְתִירֵי הַרְבֵּה עֵינָן בְּרִישׁ מַס' בְּכוֹרוֹת וְשָׁם
בְּמַפְרָשִׁים, וְעֵינָן בַּט"ז לִי"ד ס' ש"ף סק"ג וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאֵן בְּזֶה יוֹתֵר כִּינֵן שְׁהַדְבָר
בְּרוּר וּפְשוּט בְּלֹאוּ"ה: גַּם מָה שֶׁהֵבִיא רְאִיָּה מִתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר דֹּאע"ג דְּקִי"ל הַמְזִיק
מִתְנוּת פְּטוּר מ"מ אִף בְּטְבִלְיָהּ לֹא מִיָּקְרוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּנֹלֵו דְלְבְטוּל גְּבִיָּהּ מְמוֹן כַּהֲוֵן,
לְעַנ"ד דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה תְּמוּהֵינָן, דְּכָל זְמַן שְׂלֵא הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר אֵין שָׁם דִּין תַּעֲרוּבוֹת
כָּלֵל, אֲלֵא כָּל הַתְּבוּאָה אֲסוּרָה בְּאִסּוּר טְבִיל שִׁישׁ בּוֹ אִסּוּר מִיָּתָה וְהַנְּגִי מְקַצֵּר, אֲבָל מ"מ
נֻדָּא דְהֵאָמַת כֵּן הוּא דְנִתְעַרְבַּ כְּסָף אוֹ שְׁנֵה כְּסָף שֶׁל חֲבִירוֹ בְּשְׁלוֹ אֵין לְזֶה דִּין מְזִיק, וְלִכֵּן
אֵע"ג דְּמְזִיק הַקֹּדֶשׁ וְכֵן מְזִיק מִתְנוּת כַּהֲוֹנָה פְּטוּר, מ"מ בְּנִתְעַרְבַּ סָאָה תְּרוּמָה אִפִּי בְּמֵאָה
סָאֵין חֻלִּין שְׁלוֹ דְכָל הַתַּעֲרוּבוֹת מִתְּרָ, מ"מ חֲזִיב לְשַׁלֵּם הַסָּאָה תְּרוּמָה לְכַהֵן מְפָנִי גְזֵל
הַשְּׁבִט דְּמְמוֹנָא לֹא בְּטִיל, וְכִבְרַ כְּתַבְתִּי מְזֵה לְעִיל פְּרָק ד' עֵי"ש, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאֵן יוֹתֵר,
וְאֵקוּוָה כִּי כְּבָר יִמְצָא הַמְעֵינָן בְּסַפְרֵי זֶה אֵת אֲשֶׁר יִבְקֶשׁ לְחַפֵּשׁ בְּעֲנָנֵן דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּסוּף
מַעֲלָה אֲשֶׁר בְּבִיאָרָם עֲסַקְנוּ מְרֵאשׁ וְעַד כְּעַן בְּרִיךְ רַחֲמֵנָא דְּסִיָּעַן בְּרוּךְ וּמְבוֹרָךְ שְׁמוֹ
לְעוֹלָם וָעַד: פְּרָק מ"א.

כְּבָר דְּבָרְנוּ בַּעֲזַה"ש בְּפְרָק ל"ו אִם הֵיָתֵר בְּטִיל בְּאִסּוּר לְהַתְחַיֵּיב עֲלֵיו אִם לֹאוּ וְכַתְּבוּנוּ
שִׁישׁ בְּזֶה מַחֲלוּקַת הָרֵאשׁוֹנִים עֵי"ש בְּדְבָרֵינוּ, וְכָאֵן אֲבִיא בְּזֶה עוֹד הָעֵרָה אַחַת קִטְנָה,
דְּהֵנָּה יָדוּעַ מַש"כ הַגְּרִי"ב בְּחִידוּשָׁיו לְרַמְבַּ"ם רִישׁ הַלְכוֹת שְׁבֵת לְהַקְשׁוֹת אֵיךְ אֶפְשָׁר
לְחַיֵּיב מִיָּתָה עַל אַחַת מִמְּלֵאכֶת שְׁבֵת, וְז"ל וְאֲדַבְרָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֲבוּשׁ כִּי נַעֲלַם מִמְּנֵי
לְפִי מָה דְּפַסְק אִיסִי בֵּן יְהוּדָא בְּשְׁבֵת (ו' ע"ב) וּבְשְׁבֵת (דף צ"ו ע"ב) וְז"ל הַש"ס שָׁם
אָמַר ר"י אָמַר שְׁמוּאֵל מְקוֹשֵׁשׁ מַעֲבִיר אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרַה"ר הֵנָּה בְּמַתְנִיתָא תָּנָא תּוֹלֵשׁ
הֵנָּה רַאב"י אָמַר מְעַמֵּר הֵנָּה, לְמַאי נִפ"מ לְרַב דְּאָמַר רַב מְצֵאֲתִי מְגַלַּת סְתָרִים בֵּי ר"ח
וְכַתּוּב בִּיקָה אִיסִי בֵּן יְהוּדָא אוֹמֵר אַבוֹת מְלֵאכֹת אַרְבָּעִים חֲסֵר אַחַת וְכו', וְאִינוּ חֲזִיב עַל
אַחַת מֵהֵן רַב יְהוּדָא פְּשִׁיטָא לִיקָה דְּהַמַּעֲבִיר חֲזִיב וּמַתְנִיתָא פְּשִׁיטָא לִיקָה דְּתוֹלֵשׁ חֲזִיב
וְרַאב"י פְּשִׁיטָא לִיקָה דְּמַעֲמֵר חֲזִיב.

מ"ס הָא מִיָּהַת לֹא מְסַפְקָא וּמ"ם הָא מִיָּהַת לֹא מְסַפְקָא עַכְלָה"ג, וּבְכֵן לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין
אֵיךְ אֶפְשָׁר לְדוֹן בְּסַקִּילָה לְאוֹתוֹ הַמְּחַלֵּל שְׁבֵת, וְאִמְלִיתָא דְּאִיסִי לֹא מְצִינוּ שׁוּם פְּלוּגָתָא
וְכו' וּמְצִנָּה לִיָּשֵׁב בְּדְבָרִים בְּרוּרִין עַכ"ד שִׁי וּבַש"ס דְּפוּס וְוִילְנָא בְּסוּף הַגְּהוֹת הַג"מ ר'
אֵלֶּיָּה גוּטמַאכְעֵר מְגִרִידִין לְמַס' שְׁבֵת כְּתַב ע"ז וְז"ל, וְאִינִי בָּא לְתַרְזַן בְּדִרְךָ בְּרוּר רַק
בְּדִרְךָ שְׂאֵלָה אוֹלִי אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּהַפְּמ"ג כְּתַב בְּסוּף כְּלָלִי ס"ס דְּסַפְקָ בְּדִין יוֹתֵר מְהֵנִי
לְס"ס מְסַפְקָ בְּמַעֲשֵׂה וְאִם שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת הֵמָּה בְּדִין ג"כ מְהֵנִי, וְא"כ אִם רוּב בְּמַעֲשֵׂה מְהֵנִי
לְדוֹן דִּינֵי נְפְשׁוֹת גַּם בְּרוּבָא דְּלִיתָא קָמָן וְכו' א"כ מְכ"ש דְּרוּב בְּסַפְקָ דִּין מְהֵנִי וְכו' וְא"כ

כִּינּוּן דְּבַכָּל חִילוּל שְׁבַת יֵשׁ לְדוֹן אִם זֶהוּ הַפְּטוֹר מִדּוּעַ לֹא גִיזַל בְּתֵר רְנָבָא שְׁהוּא מִן הָאֲרַבְעִים וְשִׁמּוּנָה שְׁחִיבִים וְגַם הָיָה בְּשִׁבִיל זֶה הַתְּרָאָת וְדָאֵי וְכוּ' ע"כ"ל שְׁהָאֲרִיף בְּזֵה מְעַט וְאִין צִנְרָף לְהַעֲתִיק דְּבָרֵי פִּוְלָן פְּסִדְרָן אַחֲרֵי שְׁהַש"ס עִם הַהֲגָהוֹת הָאֵלֶּה מְצוּיִים בְּכָל מְקוֹם, אַף אֶתְנֹב פֶּאֶן מַה שְׁיֵישׁ לִי לְהַעִיר בְּדְבָרֵי: הִנֵּה לְפִי דְבָרֵי יִהְיֶה מוֹכַח מְזֵה דְהִיָּתֵר בְּטִיל בְּאִיסוֹר אִפִּי לְהַתְחַיֵּיב עָלָיו עוֹנֵשׁ מֵימָה חֲמוּרָה דְשַׁבַּת בְּסִקִּילָה, וְהָרִי יֵשׁ פּוֹסְקִים דִּס"ל דְהִיָּתֵר בְּאִיסוֹר לֹא בְטִיל לְעֵנִין עוֹנֵשִׁין כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ בְּפָרְק ל"ו עֵי"ש, וְעֵינִין עוֹד בְּהֲגָהוֹת הַרֵא"ג מִגְרִידִיץ הַנ"ל לְשַׁבַּת דָּף י"ד ע"א עֵי"ש, וְעוֹד שְׁהָרִי הַחוּ"ד בִּי"ד ס' ק"א ס"ק ה' פֶּתַח דְּלֹא שְׁיֵיף בְּטוּל בְּרוּב רַק בְּמְקוֹם שְׁהַסְפֵּק נוֹלַד מִפְּתַח הַתְּעֻרּוֹבוֹת וְאִם לֹא הָיָה רַק אֶחָד לֹא הָיָה סֶפֶק וְכוּ' וְרָאָה מְהָא דְמִקְשָׁה בְּחֻלִּין (דָּף י"ב) ר"מ דְחֵינֵשׁ לְמִיעוּטָא הָאִיף אֶכִּיל בְּשָׂרָא, וּמֵאִי קוּשְׂיָא הָא ר"מ ע"כ לֹא פְּלִיג אֲבִטוּל בְּרוּב וְכוּ' וְכִינּוּן דְרְנָבָא פְּשֻׁרוֹת גִּינְהוּ יִתְבַּטֵּל הַטְּרַפָּה בְּרוּב, אֲלֹא וְדָאֵי כִּינּוּן דְאִפִּי לֹא הָיָה רַק בְּהִמָּה אַחַת הָיָה סֶפֶק בָּהּ וְלֹא מִצַּד הַתְּעֻרּוֹבוֹת לֹא שְׁיֵיף בְּטוּל בְּרוּב ע"כ"ל, וְעֵינִין מִש"כ בְּזֵה לְעֵיל פָּרְק י"ג, וְגַם דִּין כָּל דְפָרִישׁ מִרְנָבָא פְּרִישׁ וְדָאֵי דְלֹא שְׁיֵיף לְעֵנִין לְהַתִּיר מִשׁוּם זֶה לְהַרְוֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ, דְמִלְבַּד הַסּוּגְיָא דִּיּוֹמָא (דָּף פ"ד) הָרִי מְפִרְשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ע"ט ע"ב) דְאִפִּי אִם נִתְעַרְב רֹצֵחַ שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ בְּרוּצְחִים אַחֲרִים שְׁנִגְמַר דִּינָם פִּוְלָן פְּטוּרִין עֵי"ש שְׁהִיא לְעַנ"ד רָאָה שְׁאִין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה נִגְדַת תִּירוּצוֹ שֶׁל הַג"מ ר"א מִגְרִידִיץ ז"ל, וְלְעֵנִין עֵיקַר קוּשְׂיַת הַגְרִי"ב ז"ל עֵינִין בְּקוּבָץ עַל הַרְמַב"ם ז"ל הַלְכוֹת שַׁבַּת פ"ז ה"ז שְׁפִלְפֵּל בְּזֵה, וְהַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָחָה לְהַלְכוֹת שַׁבַּת ד"ה וְיֵישׁ לְשֹׂאֵל הַחֲלִיט דָּאִין הִלְכָה פְּאִיִּסי בֶּן יְהוּדָא וְכַתֵּב דְזֵהוּ נַפ"מ גַּם לְדִידָן אִם בְּשַׁעָה שְׁחִילָל שַׁבַּת הַפְּסִיד מְמוֹן חֲבִירוֹ, דָּאִם חֵיב סִקִּילָה הָרִי קִי"ל חֵיבִי מֵיחֹת בִּי"ד שׁוֹגְגִין פְּטוּרִין מְלִשְׁלֵם מְמוֹן, וְעַבְרִיהָ שְׁאִין עָלֶיהָ רַק פֶּרֶת בְּמִזִּיד וְחֲטָאָת בְּשׁוֹגֵג חֵיב מְמוֹן עֵי"ש שְׁהָאֲרִיף בְּדְבָרִים נְכוּנִים כְּדִרְכוּ בְּקוּדָשׁ, וְלַעַנ"ד יֵישׁ לִי ג"כ לְהַבִּיא רָאָה דְחֲכָמִים פְּלִיגֵי אֲאִיִּסי בֶּן יְהוּדָא מִב"ק (דָּף ע"א ע"א) בְּטַבַּח בְּשַׁבַּת דְּפְטוֹר מִשׁוּם קְלַבְד"מ עֵי"ש, וּבִשְׁבוּעוֹת (דָּף ל"ג ע"ב) תִּנּוּן מְשַׁבֵּיעַ אֲנִי עָלֵיכֶם אִם לֹא תִבְּנֹאוּ וְתַעֲדוּ וְכוּ' שְׁחַבֵּל בִּי חֲבִירִי וְשִׁהַדְלִיק גְּדִישֵׁי בְּשַׁבַּת הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִשׁוּם דְהִנְתַּבְּעַ פְּטוֹר מִטַּעַם קְלַבְד"מ עֵי"ש, וְכֵן יֵישׁ לְעַנ"ד לְהַבִּיא עוֹד רָאִיוֹת פְּאֵלָה וְכֵאֵלָה דָּאִין הִלְכָה בְּזֵה פְּאִיִּסי בֶּן יְהוּדָא וְא"כ קוּשְׂיַת הַגְרִי"ב מְעִיקְרָא לֹא קִשָּׁה מִיָּד: וּמִפְּנֵי שְׁפָרְק זֶה הוּא כְּעַת הָאֲחֵרוֹן בְּסִפְרֵי זֶה וְרָאוּי לְסִימּוֹ בְּטוּב, אֲבִיא פֶּאֶן מַה שְׁבִיּוּם טוֹבָה הֵינּוּ בְּטוּב בְּיוֹם הַשַּׁבַּת פ' בְּהַר שְׁנָה הַזֹּאת שְׁנַת תְּרַס"ח פֶּה וּוְאִינּוּטָא, שְׁפִימְנוּ בְּיוֹם הַהוּא בְּחִבְרָא ש"ס דְּפָה אֶת מִסְכַּת בְּרָכוֹת וְהַחֲלִינוּ מִס' שַׁבַּת, וְאֲמַרְתִּי בַעֲזַה"ש הִדְרָן כְּנֵהוּג, וְשְׁיֵיף לְפָרְק הִנֵּה מְעַט לְפִי עֵיקַר הַנוֹשֵׂא שְׁבוּ, אֲבָל מ"מ אֲרָאָה לְבַל לְהָאֲרִיף הַרְבֵּה בְּדְבָר שְׁאִינוּ רַק ע"ד הַחֲזִידוּד כְּמוֹכֵן: א) בְּמִשְׁנֵה סוּף בְּרָכוֹת וְהַתְּקִינוּ שְׁיֵהָא אָדָם שׁוֹאֵל שְׁלוֹם חֲבִירוֹ פֶּשֶׁם וְכוּ' וְאוֹמֵר עַתְלַעֲשׂוֹת לֵה' הִפְרוּ תוֹרְתָךְ וּפִירַשׁ"י פְּעָמִים שְׁמִבְטָלִין ד"ת כְּדִי לַעֲשׂוֹת לֵה' אִף זֶה הַמְתַּכְּנִין לְשֹׂאֵל לְשְׁלוֹם חֲבִירוֹ זֶהוּ רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם שְׁנֵאֲמַר בְּקִשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהוּ מוֹתֵר לְהַפְּרֵ תוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת דְבָר הַנֶּרְאָה אִיסוֹר ע"כ"ל] ר' נֶתָן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרְתָךְ מִשׁוּם עַתְלַעֲשׂוֹת לֵה' ע"כ"ל הַמְשַׁנָּה, וְהַעִיר הַתּוֹי"ט דְלִכְאוּרָה הָרִי ר' נֶתָן לֹא פְּלִיג אֶת"ק וְא"כ הוּל"ל אֲמַר ר' נֶתָן לֹא ר"נ אוֹמֵר וְנִתְרַץ דְמִצִּינוּ בְּלִשׁוֹן זֶה אִף הִיכָא דְלֹא פְּלִיג עֵי"ש, וּבְדָאֵי דְכֵן הוּא שְׁהָרִי כֵן פֶּתַח הַתּוֹי"ט עוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּמְהָם בְּכִפּוּרִים פ"א מ"ו, וּבְזֵה מִיְנוֹשֵׁב קוּשְׂיַת הַתּוֹס' חוּלִין (דָּף נ"ח ע"א)

ד"ה אלא הא דתנאי שהקשו למה לא פריה הש"ס ממשנה דתמורה, ולהתוי"ט י"ל דבמשנה דתמורה הת"ק לא איירי בנולד טרפה אלא מאותן שאינם פסולים רק לגבי מזבח, ואף דתני ר' אליעזר אומר אפ"ה אפשר דלא בא לחלוק, מ"מ ודאי פל היכא דאיפא לשנויא הלשון משנינו: ב) בגמ' סוף מס' ברכות אר"א אר"ח תלמידי חכמים מרבין שלום בעולם שנאמר וכל בניה ל"ה ורב שלום בניה א"ת בניה אלא בניה, שלום רב לאנהבי תורתה ואין למו מכשול, יהי שלום בחילה שלנה בארמנותיה, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בה, למען בית ה"א אבקשה טוב לה, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום עכ"ל הגמ', ויש להעיר דהרי מאמרו זה של ר"א אר"ח איתא גם ביבמות ובגזיר ובכריתות ובתמיד, ובבבלין סיים מאמרו באל תקרא בניה אלא בניה, וכאן בברכות לבד סיים עוד חמשה פסוקים שלמים, אשר לכאורה קשה למה הם באין כאן וכי רבותא למיחשב קראי, ובדאי אין בגמ' ומאמרי חז"ל אפ"ל אות אחת לבטלה: ג) אחרי שפבר פתבנו סוף אות א' דכל היכא דאפשר לתרץ הלשון מתרצינו, נראה לתרץ גם בלשון המשנה דר' נתן פליג באמת את"ק ומחלוקותם היא בזה, דת"ק ס"ל דהא דמותר לעבור על דברי תורה בכדי לשמור ענין של תורה באופן שיצא הפסד הדבר בשכר התקון הוא דוקא אם בעידנא דעובר על דברי תורה באותו שטה גופא הוא מקיים את התקון פהא דשאלת שלום בשם, דאז גופא שמזכיר השם בעידנא זו גופא מתחזק השלום בינו ובין חברו, כדמשמע פשטיה דקרא עת לעשות לה' כלומר באותה העת גופא שהוא עושה לה' אז הפרו תורתה, אבל לעבור עתה על דברי תורה בכדי שמזה יצא תקון למחר וליומא קרא אסור אליבא דת"ק, ור' נתן דריש דאפ"ל משום תקון לעת אחרת נמי מותר לעבור עתה על דברי תורה, ומשו"ה דריש לקרא מסיפא לרישא הפרו תורתה [עתה, משום] עת לעשות לה' בעת אחרת ומשו"ה הוסיף ר' נתן בקרא תיבת "משום" לבאר דבריו דלא בעינו בעידנא דעוקר יקיים וכמו שנתבאר ונראה שהדבר ישר בלי דוחק: ד) וכבר ראיתי מי שכתב ע"ד החידוד דר' נתן בא לתרץ מה דקשה במשנה ראשונה דמס' ברכות, דאמרינו שם ולמה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק א"ה מן העבירה, וכתב רבינו יונה באלפס שם דלחכמים אפ"ל דיעבד אינו יוצא ואינו קורא אחר חצות, דחז"ל יש להם פח לבטל מ"ע משום סיג פלולב ושופר בשבת עיי"ש, והשאגת אריה הרבה להקשות עליו דאיה אפשר דמשום ספק שמא יבטל ק"ש בפעם אחרת יבטל עתה מצות ק"ש בבירור.

וכתב שלא מצא פיוצא בזה רק בבכורות (דף נ"ג) דבטלו מעשר בהמה מחשש יתום ומחליט באמת דלא פרבינו יונה עיי"ש, וא"כ י"ל דר' נתן בא ליישב קושיא זו דמשום עת לעשות לה' כלומר כדי שלא יבטל ק"ש בעונתה היינו בעת אחרת כמ"כ לעיל אות ג' בדעת ר' נתן] הפרו תורתה שלא יקרא ק"ש אחר חצות אפ"ל כדיעבד, ויש סמך וראיה לשיטת רבינו יונה מהא דאיתא סוף ברכות (דף ס"ג ע"ב) אדם קורא ק"ש שחרית וערבית וערב אהד אינו קורא דומה כמי שלא קרא ק"ש מעולם, הנה פתח בתרתי שחרית וערבית ולמה זה סיים בתדא וערב אהד אינו קורא ולא אמר ושחר אהד אינו קורא, אלא משום דק"ש שחרית יש לו דיעבד לקרא גם כל היום ויש לו עכ"פ שחר פקורא בתורה, מה שא"כ בערבית מפני שיש אונס שינה פדאיתא בברכות (דף ד' ע"ב) הפקיעו חז"ל המצוה לגמרי דגם פקורא בתורה לא יקרא לאחר חצות, וי"ל דזהו דאמרינו הדרו

עלה פֶּרֶק הַרְוָאָה דְּמוּכָח מְהֵא דְּנוֹעֵרַב אֶחָד אֵינּוּ קוּרָא וְכוּ' כְּדַעַת רַבֵּינוּ יוֹנָה, וְסָלִיקָא לָהּ מִס' בְּרִכּוֹת דְּמִינוּשְׁב דַּעַת חֲכָמִים בְּהַמְשָׁנָה הַרְאִישׁוֹנָה דְּבִרְכוֹת מְקַנְשִׁית הַשְּׂאֵגָת אַרְיָה דְּהִפְרוּ תוֹרְתָהּ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ עַד פֶּאן רְאִיתִי כְּתוּב בְּסִפְרִי: וְאַנְחֵנוּ לְרַגְל פּוֹנְתֵינוּ דְּרָךְ אַחֲרֵת בְּזָה, אִף מְרֵאֵשׁ עֲלֵינוּ לְהִבִּיא אֶת הַמְּקוֹמוֹת הַפְּשׁוּטִים הַמְּפוֹרָשִׁים בְּדַבְּרֵי רַז"ל, שְׁתַּקְנוּ אֵיזָה דְּכָר נֶגֶד הַדִּין אוֹ הַקְּדָמוֹנִים עֲשׂוּ אֵיזָה דְּכָר נֶגֶד הַדִּין מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ, וְלִמְיַעוּט בְּקִיאוּתִי רַק חֲמַשׁ אֶלֶּה אֲנִי יוֹדֵעַ וְתוֹ לָא: ה) הָא דְּאִיתָא בְּמִשְׁנֵתֵינוּ דְּסוּף בְּרִכּוֹת דְּהִתִּירוּ לְשִׂאוֹל שְׁלוֹם חֲבִירוֹ בְּשֵׁם מִשׁוּם לַעֲשׂוֹת וְלְהַרְבוֹת שְׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ, וּבְזָה אִפִּי' ת"ק דר' נֶתָן מוֹדָה מִשׁוּם דְּכִשְׂשׂוֹאֵל שְׁלוֹם בְּשֵׁם בְּעִידָנָא דְּעֵבֵר עַל לֹא תִשָּׂא אֶז גּוֹפָא מְרַבָּה שְׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִפְּרָשׁ בְּמִתְנִיתִין וְכִמוּ שְׁנִתְבָּאֵר בְּדַבְּרֵינוּ לַעֲלִיל אוֹת ג' הָא חָדָא דְּמִפְּרָשׁ הַהִיתֵר מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ: ו) זָה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּהַקְּדָמְתוֹ לְסִפְרֵי הַחֲזָקָה, וּמִיּוֹת מִרַע"ה עַד רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ ע"ה לֹא חִבְרוּ חִיבּוּר שְׁמֵלְמֵדִין אוֹתוֹ בְּרַבִּים בְּתוֹשְׁבַע"פ אֶלָּא שְׁבָכְל דוֹר וְדוֹר וְכוּ' וְהִיזָה הַדְּבָר נוֹהֵג כִּף עַד שְׁבָא רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ וְכוּ', וְחִיבְר מֵהַפֵּל סִפְרֵי מִשְׁנָה וְשִׁנּוּ לְחֲכָמִים בְּרַבִּים וְכוּ' כְּדִי שְׂלֵא תִשְׁתַּפַּח תוֹרָה שְׁבַע"פ מִיִּשְׂרָאֵל, וְלָמָּה עֲשֵׂה רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ כִּף וְכוּ' לְפִי שְׂרָאָה שְׁהַתְּלִמִּידִים מִתְמַעֲטִין וְהוֹלְכִין וְכוּ' וְיִשְׂרָאֵל מִתְגַּלְגְּלִין וְהוֹלְכִין לְקַצּוֹת חִיבּוּר חִיבּוּר לְהִיּוֹת בְּיַד כְּוֹלֵן כְּדִי שְׂיִלְמְדוּהוּ בְּמַהֲרָה וְלֹא יִשְׁכַּח עכ"ל, וּדְבָרֵינוּ מְנוֹסְדִים עַל הַש"ס גִּיטִין (דף ס') וְתַמּוּרָה (דף י"ד) דְּמַה"ת דְּבָרִים שְׁבַע"פ אִי אִתָּה רִשְׁאִי לְאוּמָרָם בְּכַתֵּב רַק מִפְּנֵי הַשְּׁכָחָה הִתִּירוּ לְכוֹתְבָם מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרְתָהּ כְּמִפְּרָשׁ שֵׁם וְנִכְלָל בְּזָה גַם מִש"כ הַכ"מ בְּהַלְכוֹת תְּלִמוּד תוֹרָה פֶּרֶק ג' דְּהִתִּירוּ הָאֵידָנָא לְרַבָּנִים לְיַקַּח שְׂכִירוֹת וְלַעֲבוֹר עַל מָה אֲנִי בַחֲנָם וְכוּ' מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ הַפ"ת עֵי"ש בְּאַנְרָךְ הָא תְּרַתִּי: ז) בְּכַרִּיתוֹת (דף ח' ע"א) בְּמִשְׁנָה שֵׁם מַעֲשֵׂה שְׁעָמְדוֹ קִינִין בִּירוּשָׁלַיִם בְּדַנְרֵי זָהָב אַרְשָׁב"ג הַמְּעוֹן הִזָּה לֹא אֵלִין הַלִּילָה עַד שְׂיִהְיֶה בְּדִינְרִין, לְסוּף נִכְנַס לְבִי"ד וְלִמַּד הָאִשָּׁה שְׂיִשׁ עָלֶיהָ ה' לִידוֹת וְדָאוֹת ה' זִיבוֹת וְדָאוֹת מְבִיאָה קֶרְבָן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בְּזִבְחִים וְאִין הַשְּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה וְעָמְדוֹ קִינִין בְּיוֹם הַהוּא בְּרַבְעֵתִים, וְכַתֵּב רִש"י ז"ל שֵׁם וְז"ל נִכְנַס לְבִיהַמ"ד וְלִמַּד וְכוּ' אַע"פ שְׁהַקִּיל עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ הוּא שְׂאֵלְמָלָא לֹא יִמְצָאוּ יַחְדָּלוּ מְלֵהִבִּיא אִפִּי' אֶחָד וְיֵאכְלוּ קִדְשִׁים בְּטוֹמְאוֹת הַגּוֹף עכ"ל, וְעֵינֵין בְּהַגְהוֹת בֶּן אַרְיָה וּבְהַגְהוֹת חֲשֵׁק שְׁלֵמָה, וְכַלְשׁוֹן רִש"י, ג"כ כְּתִב הַרַע"ב בְּמִשְׁנֵיּוֹת הָא תְּלַתָּא: ח) בְּיַלְקוּט פ' פְּנַחֲס אִיתָא בּוּזָה"ל וְתַקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד הָא כָּל אֶדָם פֶּשֶׁר שְׁעוֹמֵד בְּתוֹף הַשְּׁבִט הָרִי שְׁבַח לְכָל שְׁבִטוֹ וְכוּ' אֵילוּ עָמְדוּ בְּדוֹר הַמְּדַבְּרִינֵינוּ לִיטּוֹל שְׂכָר כְּוֹלֵן, לְלַמְדָּה בְּאֵיזָה שְׁעָה.

עָמְדוּ לְפָנֵי מִשָּׁה בְּשַׁעָה שְׂאֵמְרוּ יִשְׂרָאֵל נִתְנָה רֵאֵשׁ אֲמַר לְהֵן מִשָּׁה וְהֵלֵא יִשְׂרָאֵל מְבַקְשִׁין לְחַזּוֹר לְמַצְרַיִם וְאַתְנָה מְבַקְשׁוֹת נַחֲלָה בְּאַרְצֵךְ, אֲמַרוּ יוֹדְעוֹת אֲנוּ שְׁסוּף כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַחְזִיק בְּאַרְצֵךְ שְׂנֵאֲמַר עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרְתָהּ, אַל תְּהִי קוּרָא כֵּן אֶלָּא הִפְרוּ תוֹרְתָהּ עֵת לַעֲשׂוֹת לָהּ עכ"ל הַיַּלְקוּט וְסָמִיכַת הַפְּסוּק דַּעַת לַעֲשׂוֹת לָהּ אֵל הַקּוּדֵם הוּא תְּמוּהָ מְאוֹד, וְנִרְאָה לַעֲנ"ד דְּחִסְרוֹן דְּבָרִים יֵשׁ כֶּאֱן [וּבְלֹאו"ה כְּתִב כְּבָר הַיּוֹת רַעֲנָן שֵׁם שְׁהַדְּבָרִים מְגוּמָמִים שֵׁם מַה שְׁהַסְמִיךְ שֵׁם בְּעֵנִין אֵלֶיהוּ בְּהַר הַפְּרָמֵל עֵי"ש] וְצ"ל מְקוּדָם הַמְּדַרְשׁ שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' ב"ב (דף קי"ט ע"ב) ד"ה אִפִּי' קִטְנָה שְׁבָהֵן וְז"ל, דְּאֲמַר בְּמִדְרָשׁ שְׁלֵשׁ שְׁמִים נִתְכַּוְּנוּ [צְלָפְחָד שְׁהוּא הַמְּקוּשָׁשׁ] שְׁהִיוּ אוּמָרִים יִשְׂרָאֵל כִּינֵן שְׁנַגְזַר עָלֵיהֶם שְׁלֹא לְכַנּוֹס לְאַרְצֵךְ מִמַּעֲשֵׂה הַמְּרַגְלִים שׁוּב אִין מְחַוְּיָבִים בְּמַצּוֹת עָמַד וְחִילָל שְׁבַת כְּדִי שְׂיִהְיֶה רַג

וַיֵּרְאוּ אַחֲרֵיהֶם עַכ"ל הַתּוֹסֵף (וְכֵן מְפֹרָשׁ ג"כ בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל בְּמִקוּמוֹ בַּפ' שְׁלַח מֵעֵין זֶה אֲלֵא שְׁאִין מוּכָן לְדַבְרֵי הַתַּרְגוּם יוֹנָתָן אִיךָ הָיָה מוֹתֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן וְדו"ק) דַּע"ג דַּאִין אוֹמְרִים לוֹ לְאָדָם חֲטָא כְּדִי שְׂיִזְנֶה חֲבִירָהּ כְּדַאִיתָא בְּשַׁבַּת (דָּף ד' ע"א) מ"מ הֵינּוּ דִּיקָא כְּדִי שְׂיִזְנֶה יָחִיד, אֲבָל לְזַפּוֹת אֶת הַרְבִּים מוֹתֵר, וְע"ז מְסִיִּים שְׁפִיר הֵילְקוּט שְׂנַאֲמַר עַת לַעֲשׂוֹת לֵה' הַפ"ת אֵל תְּהִי קוֹרָא כִּף אֲלֵא הִפְרוּ תוֹרְתָהּ עַת לַעֲשׂוֹת לֵה', הֵינּוּ כְּשִׁיטַת ר' נְתָן בְּמִשְׁנֵה דְסוּף בְּרִכּוֹת דְלֵא בְּעֵינֵן בְּעֵידְנָא דִּהִפְרוּ תוֹרְתָהּ אֲז גּוּפֵא לַעֲשׂוֹת לֵה' כְּמוֹ שְׂנַתְבָּאָר לְעֵיל אוֹת ג' וְנִכּוֹן בַּעֲזַה"ש: וְכִסְפָּר דְּבַרֵּי שְׁלֵמָה פ' שְׁלַח נוֹתָן טַעַם לְשִׁבַּח לְמָה טַעוּ לוֹמַר דְּכִינּוֹן שְׂיִמּוּתוֹ בְּמַדְבָּר פְּטוּרִין הֵם שׁוֹב מִן הַמְצָווֹת זֶה מְנָא לֵהוּ, וְכַתֵּב בְּשֵׁם סִפְר מִשְׁפָּנוֹת יַעֲקֹב דֵּהֵם סָבְרוּ דְעַיְקָר קַבְּלַת הַתּוֹרָה הֵימָּה בְּתַנְאֵי שְׂיִנְתָן לֵהֶם בְּשִׁבְלֵי זֶה אֲרַץ יִשְׂרָאֵל כְּדַכְתִּיב וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻנְמִים יִרְשׁוּ בְּעֵבוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרוֹתָיו יִנְצְרוּ, אֲבָל כִּינּוֹן שְׂיִמּוּתוֹ בְּמַדְבָּר וְלֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנַאי אִף הֵם פְּטוּרִים מִהַמְצָווֹת זֶה הֵיךָ סִבְרַת אוֹתוֹ הַדּוֹר, אֲבָל צְלֶפְחָד הֵיךָ סוֹבֵר דַּא"י אֵינָה מְתַנָּה עֵבוֹר תְּנַאי קִיּוּם הַתּוֹרָה רַק א"י מְוַחֲזָקָת לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ, וּמְחַוֵּיבִים לְשִׁמּוֹר הַתּוֹרָה מִטַּעַם דִּינָא דְּמַלְכוּתָא אוּ מִטַּעַמִּים אַחֲרֵיהֶם כִּידוּעַ, לְכֵן עֲמַד וְחִלְלַת אֶת הַשַּׁבַּת וְכִשְׂיִהַרְגֵהוּ בְּבִי"ד אֲז יִרְאוּ הַכֹּל לְהִלְכָה וְלִמְעֻשָׁה דַּא"י מְוַחֲזָקָת מֵאַבּוֹתֵינוּ וְהַתּוֹרָה לֹא תִלְיָא כָּלֵל בְּתַנְאֵי נְתִינַת א"י, וּמְחַוֵּיבִין לְקַיֵּים הַתּוֹרָה אִפִּי אִם לֹא יִכְנָסוּ אוֹתוֹ הַדּוֹר לְאֲרַץ, וְהוּא כִינּוֹן לְאַמִּיתַת הַדְּבָר וְנִהְרַג בְּבִי"ד שֶׁל מִשְׁרַע"ה וְגַרְם שְׁפֹלֶן יִשְׁמְרוּ אֶת הַתּוֹרָה וְזִכּוֹת הַרְבִּים תְּלוּי בּוּ, וּמְבוֹאָר בְּזֶה יִפָּה טַעֲנוֹת בְּנוֹת צְלֶפְחָד הַחֲכַמְנִיּוֹת, אָבִינוּ מֵת בְּמַדְבָּר וְהוּא לֹא הֵיךָ וְגוֹמ' כִּי בְּחֲטָאוֹ מֵת, פִּי שֶׁהוּא מֵת בְּחֲטָא יוֹצֵא מִן הַכֹּל שְׁמֵסֵר נִפְשׁוֹ לְזַפּוֹת אֶת הַרְבִּים, וְכִינּוֹן שְׁמֵת בְּבִי"ד הָרִי מוֹכַח מִזֶּה שֶׁהוּא כִינּוֹן אֶת הָאֲמַת דַּא"י מְוַחֲזָקָת לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ, וְא"כ תְּנָה לָנוּ אֲחֻנָּה גַם חֵלֶק בְּכוֹרָה עֵי"ש בְּב"ב וְתַבִּין עַכְתָּ"ד הַדְּבָרֵי שְׁלֵמָה: ט) אַר"י א"ש מְקוֹשֵׁשׁ מַעֲבִיר ד' אֲמוֹת בְּרַה"ר הֵנָּה בְּמִתְנִיתָא תְּנָא תוֹלֵשׁ הֵנָּה רַב"י אֲמַר מְעַמֵּר הֵנָּה, לְמַאי נִפ"מ לְכַדְרַב דְּאָמַר רַב מְצֵאֵתִי מְגִילַת סְתָרִים בִּי ר' חֲזִיָּא וְכַתוּב בּוֹ אִיִּסִי בֶּן יְהוּדָא אֲמַר אָבוֹת מְלַאכּוֹת אֲרַבְעִים חֲסֵר אַחַת וְכו' וְאִינוּ חֲזִיב עַל אַחַת מֵהֶן רַב יְהוּדָא אֲמַר שְׂמוּאֵל פְּשִׁיטָא לִיה דְּמַעֲבִיר חֲזִיב, וּמִתְנִיתָא פְּשִׁיטָא לֵה דְּתוֹלֵשׁ חֲזִיב וְרַב אַחָא בַר יַעֲקֹב פְּשִׁיטָא לִיה דְּמַעֲמַר חֲזִיב וְכו' עַכ"ל הַגַּמ', וּבִיאָרוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּלְכַאוּרָה בְּשִׁלְמָא לְמ"ד תוֹלֵשׁ הֵנָּה אוּ מְעַמֵּר הֵנָּה שְׁפִיר דְּשִׁנִּי אֲלֵה מִשְׁמַעוֹתָן עוֹלָה שְׁפִיר בְּמִילַת מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים דִּהִפְנוּהָ הִיא אוּ תְּלִישָׁה מְמַחְנֶבֶר אוּ עִמּוֹר וְאִיגוּד כְּדַכְתִּיב לְקוֹשֵׁשׁ קֹשׁ לְתַבּוֹ, אֲלֵא לַר"י אֲמַר שְׂמוּאֵל דְּמַעֲבִיר ד' אֲמוֹת הֵנָּה זֹו מִנִּין לוֹ וְאִיהָ רְמִז לְזֶה בְּתוֹרָה וּבַגְמ' בְּשַׁבַּת שֶׁם (דָּף צ"ו פ"ב) לֹא נִתְבָּאָר מְנָא לִיה הָא, וּבִיאָרוּ גְדוּלֵי הַמְּפָרְשִׁים ז"ל דִּינְדְעִינוּ זֶה מְלִשׁוֹן הַתּוֹרָה וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים, דְּקָשָׁה מְאוֹד לְמָה לְהַתּוֹרָה לְסַפֵּר דִּהִי אֲז בְּמַדְבָּר אֲטוּ עַד הַשְּׁתָא לֹא יְדְעִינוּ דְּבַנֵּי יִשְׂרָאֵל הִיּוּ אוּ בְּמַדְבָּר.

אֲלֵא ע"כ דְּבָא לוֹמַר דְּמְקוֹשֵׁשׁ מַעֲבִיר ד"א בְּרַה"ר הֵנָּה, דִּהְרִי בַגְמ' שַׁבַּת (דָּף ו' ע"ב) אֲמַרִינוּ דְּבָכֵל עַת הַמְּדָבָר הוּא כְּרַמְלִית רַק פְּשִׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר וְהִיּוּ בּוֹ שְׁשִׁים רִיבּוּא אֲז הֵיךָ רְשׁוּה"ר, וְלָכֵן כְּתִיב וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר פִּי דִּהֵי אֲז הַמְּדָבָר רַה"ר לֹא כְּרַמְלִית לָכֵן כְּשִׁמְצָאוּ אֲז אֶת הַמְּקוֹשֵׁשׁ שֶׁהֵיךָ מַעֲבִיר ד' אֲמוֹת שְׁפִיר נִתְחַזְּבֵי סְקִילָה וְזֶה נִכּוֹן, וְלִפִּי"ז לְכַאוּרָה לְמ"ד דְּצְלֶפְחָד לְשֵׁם שְׁמִים נִתְפַּנּוֹן לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים שְׁלֵא יִטְעוּ דְּבַמְּדָבָר פְּטוּרִים הֵם מִן הַמְצָווֹת, א"כ שְׁפִיר אֲצִטְרִיף קָרָא דְּוַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר

לגופייה לומר דסיבת חטאו הנה מה דהיו אז ישראל במדבר וסברו דמשו"ה פטורים מן המצות, ולהוציא הטעות מלבם עשה המקושש מה שעשה להעמידם על האמת, וכן טענו ג"כ בנותיו אבינו מת במדבר כלומר בסיבת המדבר לזכות את הרבים כמו שנתבאר לעיל באות ח' וא"כ אין לנו רמז דמעביר ד' אמות הנה וע"כ דתולש או מעמר הנה כן הוא לכאורה: אבל באמת אדרבה למ"ד מקושש לש"ש נתפגין ע"כ מוכח בלאו"ה דמעביר ד' אמות דוקא הנה ולא אחרת, דהרי טעות דור המדבר הנה דכיון דקבלת התורה היתה באונס דכפה עליהם את ההר פגיגית א"כ לא נתחייבו לשמור את התורה, אלא דמ"מ אם ארץ ישראל אינה מוחזקת מאבותינו, אם לא ישמרו את התורה נהי דיפטרו מעונש אבל שך דמתנת ארץ ישראל הרי נדאי לא יהיה להם פגון דא"י נתנה להם על תנאי שיקיימו התורה לשיטתם זו פגון דכבר נגזר על אותו דור למות במדבר ממילא פטורין מלקיים את התורה, וא"כ קשה מה הועיל המקושש בחללו את השבת הרי שבת במרה נצטוו וקבלוה בלי כפיית ההר רק ברצון גמור וידוע מש"כ הלבוש ז"ל דמשו"ה אמרינן בשבת בתפלה ובקידוש באהבה ובכרצון משא"כ בשאר יו"ט] וא"כ הרי עוד יהי מקום לטעות דדוקא על שבת נענשים אף אם לא יכנסו לא"י מפני שעל שבת אין להם טענת אונס משא"כ בשאר מצוות, אלא ע"כ לומר דמקושש מעביר ד' אמות ברה"ר הנה, וכבר כתבו התוס' בשבת (דף פ"ז ע"ב) ד"ה אתחומין דאיסור הוצאה לא נצטוו במרה, ורק בסיני נצטוו עליה וא"כ הנה לישראל שפיר טענת אונס איסור הוצאה, ומ"מ נסקל המקושש הרי מוכח מזה דטענת אונס דכפיית ההר לאו פלום הוא, וא"כ די בזה להוציא מלבן של טועים גם בכל התורה כולה וזה נכון וברור: דהרי ידוע דמעביר ד"ה ברה"ר תולדת הוצאה היא: וראיתי להג"מ ר"ז באריט ז"ל שפיאר בזה הא דשבת (דף צ"ו ע"ב) מקושש זה צלפחד דברי ר"ע א"ל ר' יהודא ב"ב עקיבא בין כף ובין כף אתה עתיד לתן את הדין אם כדבריך התורה פיסתו וכו' ויש לדקדק מה זה לשון עקיבא בכוב"כ הלא הוא מדבר עם ר"ע, אף מ"ד בסנהדרין (דף פ' ע"ב) דמקושש הוראת שעה היתה ע"כ לא ס"ל דכיון דלשם שמים, דמנא ידע שידיונוהו הוראת שעה, והמזרחי הקשה למ"ד הבערה לחלק יצאה למ"ל הבערה הרי ידענו לחלק מהמקושש, ותירץ דמ"ד הבערה לחלק יצאה ס"ל דמקושש הוראת שעה היתה ואין למילף מנייה חילוק מלאכות, ור"ע ס"ל בפסחים (דף ה' רע"ב) דהבערה לחלק יצאתה א"כ ע"כ ס"ל דמקושש הוראת שעה היתה, וא"כ לשיטתיה אי אפשרתו לומר דלשם שמים נתפגין, וזהו דקאמר ר' יהודא בן בתירא לר"ע עקיבא כלומר אתה לשיטתך דאין לומר דלשם שמים נתפגין המקושש, א"כ בין כף ובין כף אתה עתיד לתן את הדין, אבל למ"ד אחר יש לומר דלשם שמים נתפגין א"כ אדרבה זכות הוא לו לגלות שמו עכ"ד: ורקושטא דמילתא אף שהיא חידוד נעים מ"מ עיקר קושית המזרחי יש ליישב בפשוטו, דנהי דינענו ממקושש דעל מלאכה אחת נמי חייבין ולא בעינו עד שיעשה כל הל"ט מלאכות, מ"מ הא דאם עשאן כולן בהעלם אחד שיתחייב על כל אחד זאת ידענו רק מהבערה דיצאה לחלק, עיין בשבת (דף ע') ורק בלשון רש"י יבמות (דף נא"ו) שפיר הוקשה להמזרחי ואכמ"ל יותר, ואדרבה י"ל דמשו"ה גילה ר"ע את הרמוז בג"ש דמקושש זה צלפחד משום דר"ע ס"ל ג"כ דמקושש לשם שמים נתפגין, וראוי לפרסם שם האיש אשר זיכה את הרבים עכ"פ (הא ארבע: יוד) ביומא (דף ס"ט ע"א) אמרינן בבבגי כה"ג דאסור לצאת בהם למדינה,

וּפְרִיָהּ הַגַּמ' מִהֶעֱנֹכְדָא שְׂיֻצָא שְׁמַעוֹן הַצְדִּיק בְּבִגְדֵי פְהוֹנָה לְקִרְאָת אֶלְפִסְנֹדָר מוֹקֵדָן שְׁהֶלֶף
לְהַתְרִיב אֶת בֵּיהֶמ"ק שְׁהֶלְשִׁינוּ עָלָיו הַפּוֹתִים, וּמִשְׁנֵי אֵי בְּעִית אֵימָא רְאוּנָן לְבִגְדֵי פְהוֹנָה
וְאֵי בְּעִית אֵימָא עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' הַפְּרוּ תוֹרְתָהּ עַכ"ל הַגַּמ', וּלְפִי מַה שְׁפָתְבָנוּ לְעִיל בְּאוֹת
ג' נִרְאָה בְּרוּר דְּהָאֵי בְּעִית אֵימָא קִמָּא אֲזִיל לֵת"ק דְּמַתְּנִיתִין דְּסוּף בְּרִכּוֹת דְּבַעֲיָנָן בְּעִידְנָא
וְשֵׁם הָרִי לֹא הָוֵה בְּעִידְנָא מִשׁו"ה מְנוֹכְרָחִין אָנוּ לְתַרְזַן רְאוּנָן לְבִגְדֵי פְהוֹנָה, וְהָאֵי בְּעִית
אֵימָא תְּנִינָא אֲזִיל אֶלִיבָא דְר' נָתָן דְּסוּבְרָ דְלֹא בְּעִינָן בְּעִידְנָא מִשׁו"ה מִשְׁנֵי שְׁפִיר דְּרִשְׁאֵי
הָיָה לְצִאת בְּבִג"כ מִמֶּשׁ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' וְדו"ק הָרִי לְנוּ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים: יא) וְאַחֲרֵי
שְׂזַכְיָנוּ לְכָל זֶה נֹאמַר דְּר' אֶלְעָזָר אָמַר ר' חֲנִינָא פּוֹסֵק נָמִי כִר' נָתָן דְּלֹא בְּעִינָן בְּעִידְנָא,
וּמִשׁו"ה פְּלַל בְּסוּף מַס' בְּרִכּוֹת פֶּל הֵנִי דְּבָרִים שְׁהִתִּירוּ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' וְסִמְכָן
אֶקְרָאֵי, וְהוּלָף וְחוֹשֵׁב כְּסֹדֵר, א) מַה שְׁהִתִּירוּ גַם לֵת"ק מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת הֵינָנו לְשִׂאוֹל
שְׁלוֹם חֲבִירוֹ בְּשֵׁם כְּדֵי לְהַרְבּוֹת שְׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל וְעַל זֶה אָמַר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּין שְׁלוֹם
בְּעוֹלָם שְׁנֹאמַר וּכ"ב לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיָה א"ת בְּנִיָה אֶלָּא בּוֹנֵיָה שְׁהַשְׁלוֹם הוּא
הַעֲמוּד שְׁעָלָיו נִבְנָה הָעוֹלָם ב) וְאַח"כ מוֹנָה אַחַת לְאַחַת גַּם אֶלִיבָא דְר' נָתָן דְּהִלְכָה
כְּנוֹתִיָה, רִאשׁוֹנָה הָא דְּהִתִּירוּ לְכַתְּבָ תוֹרָה שְׁבַע"פ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' שְׁלֹא תִשְׁפַח
הַתּוֹרָה וְכֵן שְׁכִירוֹת הַרְבָּנִים, וְהִבִּיא ע"ז קְרָא דְשְׁלוֹם רַב לְאוֹהֲבֵי תוֹרְתָהּ שְׁהִתִּירוּ לְכַתְּבָ
תּוֹרָה שְׁבַע"פ וְשְׁכִירוֹת לְרַבָּנִים וְאִין לְמוֹ מְכַשׁוֹל וְאִיסוּר בְּזֵה דְּמִתְרַתְּרָ הַפְּתִיבָה וְהַשְׁכִּירוֹת
מִשׁוּם שְׁלֹא תִשְׁפַח וְעַת לַעֲשׂוֹת לֵה' הִיא, ג) הָא דְרִשְׁבִּי"ג תִּיקֵן סוּף פ"ק דְּכָרִיתוֹת דְּהִאֲשָׁה
שְׂיֵשׁ עָלֶיהָ לִידוֹת הַרְבֵּה תְּבִיא קְרָבָן אַחַד וְאִין הַשָּׂאָר עָלֶיהָ חוֹבָה כְּדֵי שְׂיִיזֵל הַשְּׁעַר וְלֹא
בְּרִכּוּשָׁה שְׁלֹא תִצְטָרֵף לְשֵׁלֶם מְכִיִסָּה יִתֵּר מִהַשְּׁנָה וְעִי"ז: ז) הֵי שְׁלֵנָה בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ שְׁלֹא יִבֹּאוּ
לִידֵי שְׁעָרוֹרִיּוֹת בְּאַכִּילַת קְדָשִׁים קוֹדֵם שְׁתְּבִיא קְרָבָנָה, וּמִבִּיא ע"ז קְרָא דִּיהֵי שְׁלוֹם בְּחִילָה פִּירוּשׁ
בְּרִכּוּשָׁה שְׁלֹא תִצְטָרֵף לְשֵׁלֶם מְכִיִסָּה יִתֵּר מִהַשְּׁנָה וְעִי"ז: ז) הֵי שְׁלֵנָה בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ שְׁלֹא יִבֹּאוּ
לִידֵי שְׁעָרוֹרִיּוֹת בְּאַכִּילַת קְדָשִׁים בְּאִיסוּר, ד) הָא דְעָשָׂה הַמְּקוֹשֵׁשׁ לְשֵׁם שְׁמִים וְחִילָל אֶת
הַשְּׁבֵת מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' דֹּאע"פ דְּאִין אוֹמְרִין לְאַדָּם חֲטָא כְּדֵי שְׂיִזְכָּה חֲבָרָה אַבְל כְּדֵי
לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים מְנוֹתָר וְע"ז מְבִיא קְרָא דְלִמְעַן אַחֲזִי וְרַעֲזִי פְלוֹמֵר לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים
מִשׁו"ה אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ ה) וְעַל עֲנִין שְׁמַעוֹן הַצְדִּיק שְׂיִלָּא בְּבִג"כ בְּמִדְיָה מִשׁוּם עֵת
לַעֲשׂוֹת לֵה' שְׁלֹא יִתְרִיב אֶת בֵּיהֶמ"ק הִבִּיא קְרָא דְלִמְעַן בֵּית ה' אֶלְקִינוּ אֲבִקְשָׁה טוֹב לָךְ
וְסִיִּים דְּמִכָּל אֵלֶּה אָנוּ רוֹאִים דֵּה' עוֹז לְעַמּוֹ תָנוּ, כְּשֶׁנָּתַן הַקַּב"ה אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לֹא
בָּא בְּטְרוּיָנָא עִמָּהֶם, דְּמַה שְׁמוֹכְרַת לְהַתִּיר לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה מִתִּירִין וְא"כ ה' יִכְרֵךְ א"ע
בְּשְׁלוֹם: יב) וְהִנֵּה הַתּוֹס' רִישׁ מַס' שְׁבֵת (דָּף ב' ע"א) ד"ה יְצִיאוֹת הַשְּׁבֵת הַקָּשׁוּ דְאֵמָאֵי
הַתְּחִיל הַתְּנָא בְּדִינֵי הוֹצָאָה עִי"ש, וְאוֹלָם לְדַבְּרִינוּ כִּינּוֹן שְׁסִימָה הַמְּשָׁנָה וְהַגְּמ' בְּבְרִכּוֹת
דְּהַפְּרוּ תוֹרְתָהּ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' אִפִּי' שְׁלֹא בְּעִידְנָא כִר' נָתָן וְכִמוֹ שְׁנֹתְבָאָר, וְא"כ
גַּם מְקוֹשֵׁשׁ לְשֵׁם שְׁמִים גְּתַפּוּן כְּמוֹ שֶׁא"ר אֶלְעָזָר א"ר חֲנִינָא מְקָרָא דְלִמְעַן אַחֲזִי וְרַעֲזִי
אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ, וְכִינּוֹן דְלִשְׁמֵ שְׁמִים גְּתַפּוּן ע"כ דְּמַעֲבִיר ד' אֲמוֹת הָוֵה כְּמוֹ שְׁנֹתְבָאָר
לְעִיל בְּרִישׁ אוֹת ט' דְרַק הוֹצָאָה נְאֻמָּה בְּסִינֵי וְכָל הַלְכוֹת שְׁבֵת נְאֻמְרוּ כְּכָר בְּמֶרְה וְקִבְלוּ
בְּרַצּוֹן, וְכִינּוֹן דְּמַעֲבִיר ד' אֲמוֹת הָוֵה א"כ לִיכָּא עַל אַב מְלֻאכָה דְּהוֹצָאָה סְפִיקוֹ שְׁל אִיִּסי
כֵּן יְהוּדָא כְּמִבְּנֹאָר בְּשְׁבֵת (דָּף צ"ו ע"ב) וּבְשָׂאָר אַבּוֹת מְלֻאכּוֹת הָרִי בְּכָל אַחַת מֵהֵן יֵשׁ
סְפִק אִם יֵשׁ עָלָיו חַיּוּב סְקִילָה, מִשׁו"ה הַתְּחִיל הַתְּנָא אֶת מַס' שְׁבֵת בְּמְלֻאכּוֹת הוֹצָאָה
הַבְּרוּרָה בְּדִינָהּ וְלֹא בְּמְלֻאכּוֹת אַחֲרֵת, וְאוֹלֵי כִינּוֹן לְזֵה רִש"י בְּמִשְׁנָה רִישׁ שְׁבֵת ד"ה שְׁתִּים
שְׁהֵם אַרְבַּע וְכו' שְׁבִיבָאָר פֶּל הֶעֱוֹנָשִׁים לְמַחֲלַל שְׁבֵת.

שלום רב לאנהבי תורתך ואין למו מכשול, ה' עזו לעמו יתן ה' יכרה את עמו בשלום: נתהי השלמת פתיבת ספר זה יום ג' ג' לחודש סיון שנת תרס"ח פה ק"ק וואיינוטא יע"א עמ"י עש"ו. פרק מ"ב.

הנה כמה שביארת בפרק א' בדעת ר"ע אי בעינן באשם תלוי אקבע איסורא דיש בזה מחלוקת אמוראי ע"ש, תירצתי בזה היטב קושית רב גדול אחד [פעת הוא הגאב"ד דק"ק יאנאווא מו"ה נחום ברוך גינזבורג נ"י] שהקשה לי על התוס' והר"ן בנדריים (דף נ"ד ע"א) דאיתא התם בזה"ל, תנן התם השליח שעשה שליחותו בעה"ב מעל לא עשה שליחותו שליח מעל, מאן תנא אמר ר"ח דלא כר"ע דתנן וכו' דאי ר"ע הא אמר פל מילתא דממליך עלה שליח מיניה הוא למעול בעה"ב ולא למעול שליח, והקשו התוס' והר"ן שם הרי לר"ע אינו לוקה דהנה ספק א"כ למה ימעול בעה"ב, והקשה לי הרב הג"ל הא לר"ע קיימינן ור"ע הרי מחייב על ספק מעילות אשם תלוי, ואין לומר דלישנא דמעל משמע גם קרן וחומש ור"ע הרי מחייב על ספק מעילות רק א"ת ולא קרן וחומש, דהרי בסוף פרק בתרא דמעילה תנו נפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו וכו' פינו שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע וכתבו שם התוס' דר"ע לשיטתיה דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי הרי דשייך גם על ספק מעילה לישנא דמעל עכ"ל קושית הרב הג"ל, והיא קושיא שראוי לתת עליה לב והשפתי לו בזה"ל, לכאורה יש ליישב בפשוטו דהרי אע"ג דר"ע ס"ל דכשמביא אשם תלוי על ספק גזירות אינו מביא עמה קרן וחומש, מ"מ מודה ר"ע לר"ט במעילה מועטת שמביא גם הקרן והחומש עם הא"ת כמבואר להדיא במשנה דכריתות (דף כ"ב ע"א) וא"כ שפיר י"ל דבשלמא במשנה דסוף מעילה דכל ההקדש שם הוא רק פרוטה ואין לה מעילה מועטת מזו וא"כ הרי מביא גם הקרן והחומש עם האשם תלוי משו"ה שפיר קתני תנא לישנא דמעל סתמא, משא"כ במשנה דתן בשור לאורחים ונתן להם כבד מי לא עסקינו דהיא מעילה מרובה וקתני מ"מ מעל סתם, ע"כ הפונה דמביא אשם ודאי דלאשם תלוי במעילה מרובה הרי אינו מביא קרן וחומש, אלא ודאי דאשם ודאי קאמר וישפיר א"כ הקשו התוס' והר"ן: אלא דמ"מ עדיין לא גייה לי לגמרי, דהרי במעילה (דף ז' ע"א) תנא המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתייה ואח"כ נמצאת הראשונה וכו' שחטן והרי דמן מונח בכוסות מועלין בשתייהן נזרק דמו של אחד מהן וכו' עכ"ל הג"מ, והקשה הבה"ז דהרי מפאן מוכח דהיתר אכילה שנינו ותיבתא למ"ד במעילה שם (דף ה' ע"א) דהיתר שחיטה או היתר זריקה שנינו והיא קושיא עצומה וע"כ לומר פתרון הצ"ק די"ל דבאמת בעלמא היתר שחיטה או היתר זריקה מוציא מידי מעילה, ואע"ג דעדיין לא.

נזרק כל העומד לזרוק פזרוק דמי, אבל הכא פינו דשתייהן עומדין ראויין לזריקה ויכול לזרוק דם איזה מהן שירצה, ליכא למימר על דמה של אחת מהן דעומד לזרוק פזרוק דמי דדילמא יזרוק דמה של השנייה, והנה דמה של זו דם מותר חטאת דפסול ואינו ראוי לזריקה, ואע"ג דכל אחת הנה כמו ספק מעילה הא ברייתא זו ר"ע היא ור"ע לשיטתיה דמחייב על ספק מעילות א"ת, ה"ה הכא גמי פינו דלא ידעינן איזהו רוצה לזרוק וכל חד הנה ספק מעילה משו"ה מועלין בשתייהן פן נ"ל ברור עכ"ד הצ"ק, וא"כ הרי מבואר דגם על ספק מעילה מרובה שייך לומר מועל סתם: אכן לפ"מ שביארת בפרק א' תישיבו דברי התוס' היטב דהתוס' והר"ן בנדריים הקשו בדרה ממנ"פ, דאם ס"ל לרב

חסדא פֿרָבא ור"ז דר"ע לאַ בְּעֵי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת לָמָּה לֹא יִמְעוֹל גַּם הַשְּׁלִיחַ, אֲלֵא ע"כ מִדְקָאֵמֶר ר"ח דְּהַשְּׁלִיחַ לֹא יִמְעוֹל ע"כ ס"ל כר"נ דלר"ע בְּעֵינָן בְּאַשְׁמֵם תְּלוּי חֲתִיכָה אַחַת מִב' חֲתִיכוֹת, וּבְאֵמֶר תַּן בְּשֵׁר לְאוֹרְחִים וְנִתֵּן לָהֶם כְּבֵד הָרִי לֹא אֶקְבַּע אִיסוּרָא מִשׁוּ"ה פֶּטוּר הַשְּׁלִיחַ מְאַשְׁמֵם תְּלוּי, א"כ הָרִי גַם בַּעַה"ב פֶּטוּר פֶּאן מְאַשְׁמֵם תְּלוּי וְזֶה נִכּוֹן מְאוֹד בְּעֶזְרַת הַש"י: וַיִּדְיֵי הַגַּאב"ד דק"ק יאַנְאָנְא מו"ה נַחוּם פֶּרוּף גִּינְזְבוּרְג שְׁלִיט"א פֶּתַב לִי מַה שְׁתִּירֵץ בְּזֶה הַגָּאוֹן אב"ד דק"ק פֶּאָנְעוּוּעִז ז"ל וז"ל, נ"ל דְּכָאן לֹכ"ע אִינוּ מְבִיא אָשְׁמֵם תְּלוּי דְּמַצִּינוּ בְּש"ס פ"ק דְּהוֹרִיּוֹת (דף ד' ע"א) מְשַׁל לָמָּה הַדְּבָר דּוֹמָה לְאַדָּם שְׁהִיבָא פֶּפְרָתוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת סִפְק מִבְּעוֹד יוֹם סִפְק מְשַׁחֲשָׁכָה דְּאִינוּ מְבִיא אָשְׁמֵם תְּלוּי, וְאִינוּ מוּכָן לְכַאוּרָה מַה זֶה דְּמִיּוֹן.

וְנִרְאָה דְּמַה דְּמְבִיא אָשְׁמֵם תְּלוּי הוּא רַק בְּסִפְק אִם חֲטָא, אֲבָל כָּל שְׁהַחֲטָא הוּא וְדַאי רַק סִפְק בְּכַפְרָה לֹא מְהַנִּי אָשְׁמֵם תְּלוּי לְתַלּוּת, וְאַל תִּתְּמָה ע"ז שְׁהָרִי בְּסִפְק חֲלָב סִפְק דָּם אִינוּ מְבִיא לֹא חֲטָאָת וְלֹא אָשְׁמֵם תְּלוּי, דְּכִיּוֹן דְּבּוֹדַי חֲטָא יֵשׁ פֶּאן רַק סִפְק בְּהַבָּאָת הַקְּרָבּוֹן לֹא מְהַנִּי אָשְׁמֵם תְּלוּי וְכֵן פֶּאן, וְלָזֶה ס"ל דְּכָאן דְּנִסְתַּפֵּק אִם הוּא תּוֹלָה בְּבִי"ד דְּחֲטָא בּוֹדַי יֵשׁ פֶּאן רַק דְּסִפְק אִם הוּא תּוֹלָה בְּבִי"ד בְּזֶה לֹא מְהַנִּי אָשְׁמֵם תְּלוּי לְפִנְטְרוֹ מִחֲטָאָת עַד שְׁתִּתְּנַדַּע, וּבְזֶה הוּא שְׁנַחֲלָקוּ שָׁם אִם זֶה נִקְרָא פֶּסְפֵּק בְּחֲטָא פִּינּוֹן דְּהוּא פֶּאָנוּס, אוֹ דְּזֶהוּ רַק פֶּטוּר מִקְרָבּוֹ וּסִפְק בְּפֶטוּר מִקְרָבּוֹן לֹא מְהַנִּי אָשְׁמֵם תְּלוּי, וּכְבָר הַקְּדִימוּ בְּזֶה הָרַב עֶזְרַת כְּהֵנִים פִּירוּשׁ עַל הַתּו"כ פֶּרָשָׁה וַיִּקְרָא, וְהִנֵּה בְּזֶה דְּשְׁלִיחַ שְׁעֶשְׂה שְׁלִיחוּתוֹ מְעַל הַמְּשַׁלַּח אִין זֶה מְשׁוּם דְּהַשְּׁלִיחַ לֹא חֲטָא דְּהָא אִם נִזְכָּר בַּעַה"ב שְׁלִיחַ מְעַל, וְע"כ דְּפֶטוּרוֹ בְּלֹא נִזְכָּר בַּעַה"ב הוּא מְשׁוּם דְּכָל דְּבַעַה"ב חֲטָא וְחַיּוּבוֹ יוֹתֵר חֲזַק נִפְטֵר הַשְּׁלִיחַ דְּשִׁנִּי חַיּוּבִים עַל דְּבָר אֶחָד לֹא חֲטָא תּוֹרָה, מִשָּׂא"כ בְּנִזְכָּר דְּאִין עַל בַּעַה"ב חַיּוּב חֲטָא הַשְּׁלִיחַ.

וּמ"מ בְּסִפְק אִם עֶשְׂה שְׁלִיחוּתוֹ לֹא אָמְרוּ דְּיִהְיֶה חֲטָא הַשְּׁלִיחַ בּוֹדַי פִּינּוֹן דְּבַעַה"ב פֶּטוּר מִסִּפְק דְּכָל שְׁהוּא סִפְק לֹא נִקְרָא פֶּטוּר אֲצֵל בַּעַה"ב דְּדוֹנְקָא בְּפֶטוּר בּוֹדַי חֲטָא הַשְּׁלִיחַ. אֲבָל פִּינּוֹן שְׁכּוֹן שׁוֹב הַסִּפְק אִינוּ בְּחֲטָא כ"א בְּפֶטוּר אִם פֶּטוּר פ"י חַיּוּב בַּעַה"ב אוֹ שְׂאִין פֶּאן חַיּוּב לְבַעַה"ב, וְשׁוֹב לֹא מְהַנִּי אָשְׁמֵם תְּלוּי.

וְאַף דְּכָל זֶה שְׁיִיף בְּעֵלְמָא דְּחֲטָאָת מְשׁוֹנָה מְאַשְׁמֵם דְּאִינוּ אוֹמְרִים דְּאַשְׁמֵם אִינוּ מְכַפֵּר בְּזֶה. אֲבָל פֶּאן הָרִי קְרָבּוֹן אֶחָד הוּא, אֲמַנְם הָרִי בְּאַשְׁמֵם וְדַאי אִינוּ מִתְּכַפֵּר עַד שְׁיִבִיא קְרוֹן וְרַק בְּאַשְׁמֵם תְּלוּי לר"ע מְהַנִּי בְּלֹא קְרוֹן, וְע"כ דְּכָל דְּבָא לְתַלּוּת מְהַנִּי גַם בְּלֹא הַבָּאָת הַקְּרוֹן, אֲבָל פֶּאן ל"מ בּוֹ קְרוֹן וְחוֹמָשׁ וְשׁוֹב אִין פֶּאן דִּין קְרָבּוֹן אָשְׁמֵם תְּלוּי כָּלֵל אִף בְּסִפְק אִף לר"ע עכ"ל אוֹת בְּאוֹת, וְלִפִּי שְׁיִישׁ לִי בְּעֵינָן זֶה קוֹנְטְרַס קֶטֶן מַה שְׁפַלְפְּלִיתִי בְּזֶה עִם הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל ר' מְרַדְכִי אֵלִיהוּ בַּעַל תּוֹרַת מְרַדְכִי אב"ד דק"ק סְאָפְאָצְקִין זצ"ל אֲבִיאָנוּ בְּזֶה וַיֵּשׁ בּוֹ גַּם מְעַט דְּלֹא כְּדַבְרֵי הַגַּאב"ד דְּפֶאָנְעוּוּעִז: דְּהִנֵּה נִסְתַּפֵּקְתִּי בְּנִזְכָּר בַּעַה"ב וְלֹא נִזְכָּר שְׁלִיחַ שְׁהַשְּׁלִיחַ מְעַל, מְפִנִי שְׁבַעַה"ב הוּא מְזִיד, אִם הַבַּעַה"ב לּוֹקָה הֵיכָא דְּלֹא בְּעֵי הַתְּרָאָה כְּגוֹן אִם הוּא חֲבֵר לְמֵאן דס"ל כּוֹן.

א"ד פִּינּוֹן שְׁהַשְּׁלִיחַ מְשַׁלֵּם קְרוֹן וְחוֹמָשׁ וְאַשְׁמֵם שׁוֹב הַמְּשַׁלַּח אִינוּ לוֹקָה: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה אִין מְקוֹם לְחֻקִּירָה זֹו דְּמַה שְׁנִתְּרַבְּתָה שְׁלִיחוּת בְּמַעֲיָלָה בּג"ש דְּתַחֲטָא הוּא רַק לְחֻקִּירָה אֵת הַמְּשַׁלַּח בְּשׁוּגָג אֲבָל בְּמִזִּיד לְעַנְיֵן מְלָקוֹת גַּם בְּמַעֲיָלָה אֶשְׁלַד"ע, וּכ"כ רש"י בְּקִדּוּשִׁין (דף נ' ע"א) ד"ה שְׁלִיחַ מְעַל וּבַעַה"ב פֶּטוּר דְּכִיּוֹן דְּנִזְכָּר שְׁלֹא שְׁגָגָה הִיא גְּבִיָּה וְשְׁלִיחַ חֲטָא

וכו' פְּכַל הַתּוֹרָה בְּנִלְהָ דַאשְׁלַד"ע וְהַעוֹשָׁה הוּא מִתְחַיֵּיב עַכ"ל, הָרִי מְפֹרָשׁ דְּבִמְזִיד אֲשַׁלַּד"ע וְרַק לְעִנְיָן שׁוּגַג יֵשׁ שְׁלִיחַ לַד"ע בְּמַעֲיֵלָה, אֲמַת דְּרַש"י בְּחֻגֵיגָה (דָּף יו"ד ע"ב) ד"ה שְׁלִיחַ עֲנִיָּא מֵאֵי קַעְבִּיד פְּתַב וְנ"ל נְהִי דְבַעַה"ב פְּטוֹר דְּכִינּוּן דְּנִזְכָּר אֲנִן סְהַדֵּי דָתוּ לֹא נִיחָא לִיהַ בְּשְׁלִיחוּתֵיהּ דְּהָאִיף וּמַהֲשַׁתָּא לֹא וְשְׁלוּחוֹ הוּא וּמִיָּהוּ שְׁלִיחַ מֵאֵי עֲבִיד עַכ"ל, מְבֹנָאָר דַּס"ל דְּגַם בְּמִזִּיד יֵשׁ שְׁלִיחוֹת בְּמַעֲיֵלָה כָּל זְמַן שְׁלֹא בִּיטֹל שְׁלִיחוּתֵיהּ, אֲכֹן זֶה אֵינּוּ דְּבִנְדָאֵי בְּמִזִּיד אֲשַׁלַּד"ע גַּם בְּמַעֲיֵלָה פְּמִפְרָשׁ בְּרַש"י בְּקִדּוּשֵׁי הַגָּ'ל, רַק בְּחֻגֵיגָה שָׁם נִחַיִת רַש"י וְנ"ל לְשִׁיטְתֵיהּ בַּב"ק (דָּף ע"ט ע"א) דְּמְבֹנָאָר שָׁם מְדַבְּרִי דְּכֻשְׁהַשְׁלִיחַ שׁוּגַג בְּכָל הַתּוֹרָה יִשְׁלַד"ע דְּהָהּ כְּמוֹ חֲצַר דְּבַע"כ מוֹתֵיב בֵּיהּ, וּכְמַש"כ הַתּוֹס' בַּב"ק וּבְקִדּוּשֵׁי (דָּף מ"ב ע"ב).

ובב"מ דף י"ד ע"ב), ובגנזכר בעה"ב ולא נזכר שְׁלִיחַ דְּהוּ"ל הַשְׁלִיחַ שׁוּגַג הָהּ לָן לֹא מֵר דְּשְׁלִיחוּתֵיהּ קַעְבִּיד וְהָהּ כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה בַעַה"ב וְיִפְטוֹר הַשְׁלִיחַ, לְהַכִּי פְתַב רַש"י דְּאֲנִן סְהַדֵּי דְּכֻשְׁנִזְכָּר בַעַה"ב בְּיִטֹל הַשְׁלִיחוֹת מִשׁוּ"ה חֲיִיב הַשְׁלִיחַ פְּאֵלוּ עֲשָׂה עַל דַּעַת עֲצָמוּ וּכְבָר הַתְּעוֹרָר הַקְּצוּה"ח סִי שִׁמ"ח ס"ק ד' עַל מַה שְׁשִׁינָה רַש"י פִּירוּשׁוֹ מְחֻגֵיגָה לְקִדּוּשֵׁי הַגָּ'ל: וּלְפִי"ז עֲדִינּוּ יֵשׁ מְקוֹם לְחַקוֹר הֵיכָא שְׁעֵשָׂה לְכַתְּחִילָה הַמְּשַׁלַּח בְּמִזִּיד לְהוֹצִיא מִהַקְּדָשׁ וְהַשְׁלִיחַ הָיָה שׁוּגַג, דְּבַכָּה"ג בְּכָל הַתּוֹרָה יִשְׁלַד"ע לְדַעַת רַש"י וְהַתּוֹס' וְהַמְּרָדְכֵי פְּמְבֹנָאָר בַּח"מ סִי שִׁמ"ח פְּרַמ"א וּבִשְׁ"ף שָׁם וְלִקְי הַמְּשַׁלַּח, א"כ בְּמַעֲיֵלָה כַּה"ג יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק פִּינּוּן דְּהַשְׁלִיחַ מְעַל פְּמְבֹנָאָר בְּהַבְרִיָּתָא דְּנִזְכָּר בַעַה"ב וְלֹא נִזְכָּר שְׁלִיחַ שְׁלִיחַ מְעַל, אִם לֹאֲהָ ג"כ הַמְּשַׁלַּח פִּינּוּן דַּעַכ"פ יֵשׁ שְׁלִיחוֹת בַּכָּה"ג וּכְמוֹ שְׁעֵשָׂה הַמְּשַׁלַּח בְּעֲצָמוּ דְּמִי וְלִקְי כְּמוֹ בְּשָׂאָר אִיִּסוּרֵי דְּלוֹקָה הַמְּשַׁלַּח בַּכָּה"ג לְדַעַת הַפּוֹסְקִים הַגָּ'ל: אוֹלָם עֲדִינּוּ אֵין מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה, דְּהָרִי הַקְּצוּה"ח שָׁם סִי שִׁמ"ח הַקְּשָׁה לְהַסְבּוּרִים דְּבִשׁוּגַג יִשְׁלַד"ע, א"כ בְּנִזְכָּר בַעַה"ב אֲמַאי מְעַל הַשְׁלִיחַ פִּינּוּן דְּהַשְׁלִיחַ שׁוּגַג וּבַכָּה"ג יִשְׁלַד"ע הוּ"ל כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה הַבַּעַה"ב וְלֹא קַעְבִּיד שְׁלִיחַ מִיָּדִי, וְא"כ יִפְטוֹרוּ שְׁנֵיהֶם מְמַעֲיֵלָה הַשְׁלִיחַ מִשׁוּם דְּלֹא קַעְבִּיד פְּלוּם אֲלֵא הַמְּשַׁלַּח וְהַמְּשַׁלַּח יִפְטוֹר מִשׁוּם שְׁנִזְכָּר, וְתִירַץ דְּהַתּוֹס' וְהַמְּרָדְכֵי יִפְרְשׁוּ כְּפִירַש"י בְּחֻגֵיגָה הַגָּ'ל דְּכִינּוּן דְּנִזְכָּר בַעַה"ב אֲנִן סְהַדֵּי דְּבִיטֹל אֵת שְׁלִיחוֹתוֹ וּמִשׁוּ"ה חֲיִיב הַשְׁלִיחַ פִּינּוּן דְּאֵין פְּאֵן מְשַׁלַּח פְּלָל ע"ש, וְא"כ שׁוּב אֵין מְקוֹם לְסַפֵּק הַגָּ'ל דְּבִנְזָכָר בַעַה"ב הָרִי וְדַאֲבִיבַעַה"ב פְּטוֹר מִשׁוּם דְּבִיטֹל הַשְׁלִיחוֹת, וְאִם עֲשָׂה מִתְּחִילָה אֵת הַשְׁלִיחַ בְּמִזִּיד וְהַשְׁלִיחַ שׁוּגַג הָרִי בַכָּה"ג בְּאֲמַת הַשְׁלִיחַ פְּטוֹר מְמַעֲיֵלָה דִּישׁ בְּזֶה שְׁלַד"ע וְדְּמִי כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה רַק הַמְּשַׁלַּח וְלוֹקָה אֵיהוּ וְהַשְׁלִיחַ פְּטוֹר לְגַמְרֵי וּכְדַבְּרֵי הַקְּצוּה"ח הַגָּ'ל וְא"כ שׁוּב אֵין מְקוֹם לֹאֲמַר שְׁיִתְחַיֵּיבוּ שְׁנֵיהֶם פְּלָל: אֲכֹן לֹאֲ דְּבָרֵי רַש"י וְהַקְּצוּה"ח הָיָה נִרְאָה לֹאֲמַר דְּאֵף פְּשָׁלָא גְּתַבְּטָלָה הַשְׁלִיחוֹת כְּשִׁנְזָכָר בַעַה"ב נְמִי מְעַל הַשְׁלִיחַ, לְפ"מ שְׁהָאִרִיף הַפְּנִי בְּקִדּוּשֵׁי (דָּף מ"ב) ד"ה וְהָא דְּתַנִּיָּא וְהַעֲלָה דְּבַמַּעֲיֵלָה הָא דְּחֲיִיב הַמְּשַׁלַּח לֹאֲ מִטְעַם שְׁלִיחוֹת הוּא שְׁהָרִי אִפִּי שְׁלַח בְּיַד חֲשׁו"ק חֲיִיב דְּלֹא גָרַע מִמְּעֻטָן שְׁלֵ זֹתִים, וְעִיקָר קְוִשְׁתֵּי הַגַּמ' דְּלֹא תְהִי שְׁלִיחוֹת בְּזֶה מִשׁוּם דַּאֲשַׁלַּד"ע הוּא רַק שְׁלֹא יִפְטוֹר הַשְׁלִיחַ וּמִמִּילָא יִפְטוֹר הַמְּשַׁלַּח דְּשְׁנֵי מְעִילוֹת בְּעִנְיָן אֲחָד לֹא מְצִינּוּ וְיֵשׁ לְחֲיִיב הַשְׁלִיחַ שְׁעֵשָׂה הַמְּעֵשָׂה יוֹתֵר מִלְּחֲיִיב הַבַּעַה"ב, וּכ"כ הַנּו"ב מִהַדו"ק סִי ע"ה, וְא"כ י"ל דְּכְמוֹ כֵּן בְּנִזְכָּר בַעַה"ב וְלֹא נִזְכָּר שְׁלִיחַ אֵף אִם נִימָא כְּהַפּוֹסְקִים דְּכֻשְׁהַשְׁלִיחַ שׁוּגַג יִשְׁלַד"ע וְחֲשִׁיב כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה בַעַה"ב, מ"מ פִּינּוּן דְּאֵין לְחֲיִיב קִרְבּוֹן מְעִילָה לְבַעַה"ב מְפִנִי שְׁהוּא מִזִּיד מִתְחַיֵּיב הַשְׁלִיחַ פִּינּוּן שַׁעַכ"פ עַל יְדוֹ יִצָּא הַקְּרָשׁ לְחֻלּוּיִן וְנִתְהַנֶּה שִׁנּוּי רְשׁוֹת,

כמש"כ התוס' במעילה (דף כ"א ע"א) לענן חיוב המשלח בשלח ע"י חשו"ק ע"ש וה"ה דמה"ט יש לחייב את השליח פשאי אפשיך לחייב המשלח, ואע"ג דשאני התם בשלח ע"י חשו"ק דנעשה עכ"פ רצונו של בעה"ב ולא גרע ממעטן של זתים ועירוב ע"י קוץ כדאימא במעילה שם, אבל השליח הרי לא עשה על דעתו רק על דעת המשלח, מ"מ במעילה מהדרינו אחיובא בכל אופן שהוציא הקדש לחול, והרי מבואר בפסחים (דף ל"ג ע"א) דאע"ג דבכה"ת מתעסק פטור פינון שלא נתפנון לזה ולא מקרי מעשה פלל מ"מ במעילה גם מתעסק חייב אף שלא רצה פלל בזה, ופירש"י שם ד"ה תאמר במעילה משום דנחטאה בשגגה כל דהוא פתיב, הרי דאף שלא נתפנון ולא רצה פלל בזה ובכה"ת לא נחשב זה למעשה להתחייב מ"מ במעילה חייב משום דבמעילה בכל אופן שיצא על ידו מקודש לחול מעל, (ופלא בעיני מה שלא הביא הרמב"ם בה' מעילה גמ' מפירשת הזאת דחייב במעילה אפי' מתעסק ולא עוד אלא דבפ"ו מה' מעילה ה"א בתנאי המעילה פתב "ושייתפנון ליהנות" והדבר בעיני תמוה מאוד ועד היום לא ראיתי מי שהעיר בזה, ואולם עניי אני בפסחים וגם ספרי הרמב"ם החדשים שעם ההגהות אין לי וצ"ע] וע"כ יתכן דבגזפר בעה"ב ולא נזכר שליח אף להסוכרים דיש שלד"ע בכה"ג ולא נתבטלה השליחות פלל, פינון שאין לחייב את בעה"ב נתחייב השליח, ורק פשלא נזכר בעה"ב דחייב בעה"ב מעילה שוב אין לחייב גם השליח דתרי מעילות על ענין אחד לא מצינו וכמש"כ הפנ"י ה"ל, ואף שלדברי הפנ"י עיקר הג"ש דילפינו מתרומה הוא רק לפטור את השליח וממילא קמתחייב המשלח, מ"מ היכא דאין לחייב את המשלח כגון שהוא מזיד שגזפר, חייב השליח שהוא הוציא עכ"פ מקודש לחול: וביותר לפמש"כ הש"ך בח"מ סי' רצ"ב סק"ד דכשנתרבתה בשליחות יד דיש שלד"ע לא מרבינו רק לחייב את המשלח ולא לפטור את השליח, וכן במעילה לא נפטר השליח ורק פשמתחייב המשלח ממילא נפטר השליח, אולם הקצוה"ח סי' רצ"ב דחה דברי הש"ך האלה ולכן לשיטתיה שפיר הקשה ע"ד התוס' מהא דמתחייב השליח במעילה, והנתיבות בסי' שמ"ח תגרין באמת קושית קצוה"ח ה"ל ע"פ דברי הש"ך בפ"י רצ"ב ה"ל דגם השליח חייב, ואע"ג דגם הנתיבות בסי' רצ"ב דחה דברי הש"ך לענן שליחות יד.

מ"מ במעילה שפיר י"ל דלא נפטר השליח אף פשלא נתבטלה השליחות יעו"ש ודו"ק ונלענ"ד לומר שזהו דעת ה"ש מפרשים בתוס' נדרים (דף נ"ד ע"א) ד"ה מיניה שהזכרנו בר"פ זה שהקשו דהא ר"ע מודה שאינו לוקה מספק דמספקא ליה וכו' ויש מפרשים דהיינו הא דמשני מי לא מודה ר"ע דבעי אימלוכי ומן הדין דאינו מיניה הוא ולהתמיר אר"ע דמינו הוא והאמר לעיל שאינו לוקה, ולא נראה דא"כ שליח אמאי מעל פינון דמספקא ליה אם מיניה הנה וכו' עשה שליחותו עכ"ל, ולכאורה קושית התוס' על ה"ש מפרשים מיניה וביה עצומה מאוד, ונראה דסברי כמו שכתבנו לעיל וא"כ פינון דמשלח לא מעל מספק ממילא מועל השליח בודאי ודו"ק: ולפי"ז יש מקום להסתפק פינון דיש שליחות בזה לשיטת התוס' וסייעתם, א"כ ממילא יש לחייב מלקות לבעה"ב כשהזיד כמו בכ"מ דיש שלד"ע דחשוב כמו שעשה המשלח ולוקה, וגם השליח חייב קרבן מעילה כמו שנתבאר ורק תרי קרבן מעילות בענין אחד לא מצינו, אבל שפיר י"ל דבעה"ב לקה והשליח יביא קרבן מעילה וקרנו וחומש, אבל מדברי רש"י בתגובה ובקדושין מבואר דאם לא נתבטלה השליחות פטור השליח מדקמהדר לפרש דבטלה השליחות

וּלְהַכִּי חַיִּיב הַשְּׁלִיחַ, וּמִבְּנֵי הַדְּבָרִי הַקְּצוּה"ח, וְגַם בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁפָ"א בְּנִדְרִים (דף נ"ד ע"א) שֶׁם מִיִּשְׁבַּב דַּעַת הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שְׁבִתוֹס' בְּדָרְךְ אַחַר, מִבְּנֵי אֲרָךְ דָּלָא כַּהֲפַנְי' וְהַשְּׁוֹף הַנָּ"ל וּא"כ בְּרוּר הַדְּבָר דָּאם נְתַבְטְלָה הַשְּׁלִיחוּת אֵין בַּעַה"ב לֹקְהָ, וְכַשְׁלָא נְתַבְטְלָה הַשְּׁלִיחוּת כְּגוֹן שְׁעֵשְׂאוּ שְׁלִיחַ בְּמַזִּיד הַשְּׁלִיחַ פְּטוּר לְגַמְרֵי וְדו"ק: בְּאַחֲרִית פְּרָק זֶה פְּהָ מְקוּם אֲתִי לְהַעִיר דְּמָה שְׁהַשְּׂיג הַפְּתִיחֵי תְּשׁוּבָה לִי"ד ס' רס"ו סק"א אֲתִשׁוּבַת רַע"א ס' קע"ד, שְׁרָצָה לֹמַר דְּלִפִּי מַאי דְקִי"ל מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר אִם מְלֵ שְׁל עָרַב שְׁבִת בְּשִׁבַת צָרִיכִין אָנוּ לֹמַר אֵי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְהָנָה רַק מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה דְּפְטוּר וּמְתַקֵּן הָאִיסוּר ע"ש, וְהַשְּׂיג עָלָיו הַפ"ת שֶׁם דְּהָרֵי בְּשִׁבַת (דף קל"ז) מְשַׁמַּע לְהַדְיָא דְבָזָה אֵי עֶבֶיד מְהַנִּי מְדַקְרֵי לָהּ הֵתָם עֲשֵׂה מְצוּהָ בְּשִׁכַח וּמְלֵ שְׁל עָרַב שְׁבִת בְּשִׁבַת ע"ש, הַצָּדֵק הוּא עִם הַגְּרַע"א לְגַמְרֵי וְנִעְלָם מְהָרַב בַּעַל פ"ת הַש"ס דְּכָרִיתוּת (דף י"ט ע"ב) דְּקָאֵמַר שֶׁם אַהֲרָה פְּלֹגְתָא דַּר' אֲלֵיעֶזֶר וַר' יְהוֹשֻׁעַ בְּתִינּוּקוֹת דְּשִׁבַת שֶׁם, הַנַּח לְתִינּוּקוֹת הוּאִיל וּמְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה חַיִּיב מִתְּעַסֵּק נְמִי חַיִּיב עַכ"ל הַגַּמ', הָרֵי דְגַם הַסְּוֹגֵיָא דְּשִׁבַת שֶׁם אֲזַלָּה לְמ"ד מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה חַיִּיב וּא"כ גַּם אֵי אֲמַרְתָּ אֵי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי לֹא יִתְקַן הָאִיסוּר, אֲבָל הַגְּרַע"א ו"ל הָרֵי מְפַלְפֵּל לַפ"מ דְקִי"ל מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר וְיִתְקַן הָאִיסוּר שְׁפִיר י"ל אֵי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְאֵין לְהַאֲרִיף שְׁזָה פְּשׁוּט: פְּרָק מ"ג.

לְעֵיל פְּרָק ל"א דְּבַרְנוּ מְעַט בְּהָא דְּהַפּוּדָה הַקְּדָשׁ שְׁלוּ מוֹסִיף חוֹמְשׁ וְהַפּוּדָה הַקְּדָשׁ שְׁל אַחֲרִים אֵינוּ מוֹסִיף חוֹמְשׁ וְהַבְּאֲתִי שֶׁם בְּסוּף הַפְּרָק דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת מְהָרֵי"ל לְשִׁכְתַּב דַּמ"מ הָנָה הַקְּדָשׁ דְּשִׁיל"מ ע"י פְּדִיוֹן גַּם לְהַמְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ, וְאֲנִכִּי בְּעַנְיֵי הוֹסְפִתִי שֶׁם דְּהַקְּדָשׁ הָנָה דְּשִׁיל"מ מִמֶּנּוּ פ' דָּאם הַבְּעֵלִים בְּעֲצָמָן הֵם הַפּוּדִים הָרֵי קִי"ל דְּהַקְּדָשׁ שְׁנָה מֵאַה מְנָה שְׁחִילָלוּ עַל שׁו"פ מְחֻלָּל וּמִמִּילָא שְׁאֵין לוֹ עַכ"פ הַפְּסֵד בְּפְדִיוֹנוֹ בְּמָה שְׁמוֹסִיף חוֹמְשׁ, וְכַשְׁאַחֲרִים הֵם הַפּוּדִים נְהִי דְּהֵם אֵינָם יְכוּלִים לְפָדוֹת רַק בְּשׁוּנוֹי"מ מ"מ הָרֵי אַחֲרִים אֵינָם צָרִיכִין לְהוֹסִיף חוֹמְשׁ עֵי"ש: וְהַלָּן רְאִיתִי שְׁהַבֵּית מְאִיר לֹאֲהַע"ז ס' כ"ח הַבֵּיא מְהַש"ס דְּבַכּוּרוֹת (דף ט' ע"ב) דָּאם קִיְדָשְׁאֲשָׁה בְּפִטְר חָמוּר אִם הַפ"ח שְׁנָה פְּרוּטָה יוֹתֵר מִשָּׁה כָּל דְּהוּ וְיִדְעָה שְׁהוּא פ"ח מְקוּדָשׁתָּ, וְהַבֵּיא מְתוּס' רִי"ד לְשִׁכְתַּב דְּאֵינָה מְקוּדָשׁתָּ כְּמוֹ הַמְקַדָּשׁ בְּהַקְּדָשׁ דָּלָא קִיְדָשׁ אַע"פ דִּיכּוּלָּה לְפָדוֹתוֹ בְּשׁו"פ דְּהַקְּדָשׁ שְׁנָה מְנָה שְׁחִילָלוּ עַל שׁו"פ מְחֻלָּל עַכ"ד, וּא"כ מְוַכְרַח דְּהַתוּס' רִי"ד ס' ל' דָּלָא דוֹקָא בְּעֵלִים הַמְקַדֵּשִׁים יְכוּלִין לְפָדוֹת הַקְּדָשׁ שְׁנָה מְנָה בְּפְרוּטָה, דָּלָא פְּהַתוּס' בְּתַמּוּרָה (דף כ"ז) וּבְמִנְחוֹת (דף ע"א ע"ב) וְהַשְּׂמ"ק בַּב"מ (דף נ"ז) וְעֵינִן בְּסִפְרֵי תַקְנַת הַשְּׂבִיבִים ס' ק"ו שְׁהַאֲרַכְתִּי בְּזוּהָ, שְׁהָרֵי בְּקַדְשָׁה בְּהַקְּדָשׁ הָרֵי הַקְּדָשׁ אֵינוּ שְׁלָה שְׁהִיא לֹא הַקְּדִישָׁתוֹ וְהִיא לֹא תוּכַל לְשְׂאוֹל עָלָיו וּא"כ אֵינָה יְכוּלָּה לְפָדוֹת הַקְּדָשׁ שְׁנָתָן לָהּ הַבַּעַל לְקַדוּשֵׁין בְּפָחוֹת מְשׁוּנוֹי, אֲבָל פְּטוּר חָמוּר כְּשִׁנְתָּן לָהּ הַבַּעַל לְקַדוּשֵׁין שְׁפִיר יְכוּלָּה הִיא לְפָדוֹתוֹ בְּשָׁה כָּל דְּהוּ מְשׁו"ה מְקוּדָשׁתָּ, וּבִלְאוּ"ה פְּקַפֵּק יְדִידֵי הָרַב מְנַחַת פְּתִים לֹאֲבַהַע"ז שֶׁם אֲסַבְּרַת תוּס' רִי"ד דָּלָא דְּמִי פְּטוּר חָמוּר לְהַקְּדָשׁ, דְּהַקְּדָשׁ נְהִי דְּנִימָא דְּהַאֲשָׁה יְכוּלָּה לְפָדוֹת שְׁנָה מ"מ בְּפְרוּטָה הָרֵי הַבַּעַל הַמְקַדָּשׁ גַּם הוּא אִו אַחַר יְכוּלִין לְפָדוֹתוֹ אֲרַף שְׁהַקְּדָשׁ הוּא בְּיַד הַאֲשָׁה דְּהָרֵי יְכוּל אֲדָם לְחַלֵּל הַקְּדָשׁ שְׁבִיד אַחֲרִים כְּדִאֲתָא בַּב"ק (דף ס"ט) ע"ש [וְהַקְּדָשׁ שְׁיִיף לְהַפּוּדָה וּא"כ לֹא יְהִיב עֲתָה מִיְדֵי, מִשְׂא"כ פ"ח דְּפְדִיוֹנוֹ לְבַעֲלִים וּא"כ מִמֶּנּוּ פ' יֵשׁ לָהּ בְּמָה לְהַתְקַדָּשׁ דָּאם יְפָדְנוּ אַחַר יְהִיב הַכָּל שְׁלָה וּמְקוּדָשׁתָּ בְּכָל הַפ"ח, וְאִם הִיא בְּעֲצָמָה תְּפָדְנוּ תְּרוּיַח עַכ"פ הַשְּׁנָה פְּרוּטָה שְׁשִׁנְהָה הַפ"ח יוֹתֵר מְהַשָּׁה כָּל דְּהוּ לְכַף מְקוּדָשׁתָּ, וּלְפִי"ז מוּכַח דְּהַש"ס

בבכורות שם דקאמר אשה ינדעת דפ"ח איסורא יש בו ופרקא ליה בשה אגזיל לפי המסקנא דהפודה פ"ח פדיונו לבעלים של הפ"ח ולא להפודה דלא כהנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' פ"ד שפתב דהש"ס דבכורות שם קאי לפי הס"ד דפדיונו לפודה ע"ש ודו"ק, ועיין בשו"ת הגרע"א ו"ל סי' ק"ם וקצרתיו: נשוב לדין דהקדש שנה מ"מ שחללו על שו"פ מחולל בשהבעלים עצמן שהקדישו חיללו עכ"פ, אלא דיש לי בזה אפתי מקום ספק דאפשר דהא דהקדש שנה מאה מנה שחללו על שו"פ מחולל היינו דוקא כשהיה ההקדש שנה פסד דבעי שומא אז אין אונאה להקדש, אבל הקדש מטבע שאינה צריכה שומא אפשר דאם פדאה בפחות משוניה פגון אם פדה סלע של הקדש שיש עליו צורה בפרוטה באמת אינו מחולל ובה יש לפקפק על קצת מהשגותי על ספר מנחת פתים לעיל פרק ל"א עיי"ש כיון דדברי המנחת פתים במטבע דוקא אמורים ודו"ק: אבל אם פדה הסלע של הקדש בשנה פסד פשיטא לענ"ד דגם בפדה בפחות משונו דפדוי הוא, וכן מבואר להדיא ברמב"ם פ"ו מה' מעילה ה"ו שפתב דיכול לפדות פרוטה בכלי כל שהוא ע"ש ודו"ק: עוד נסתפקתי לפי מה שנתבאר בדברינו בספרי תקנת השבים סי' ק"ו בשם הראשונים דהא דהבעלים המקדישים שחללו שנה מנה על שו"פ מחולל הוא משום דהבעלים יכולים לשאול על הקדיש, א"כ אשה שהקדישה מנכסי מלוג שלה קדוה"ג למ"ד דקדוה"ג מוציא מיד שיעבוד הבעל הקדשה הקדש, אלא דהנה מדברים שבינו לבינה שבעל יכול להפר, אם הבעל יכול לפדות הקדש זה שנה מנה על שו"פ כיון דיכול להפר ביום שמעו עכ"פ אם לאו דמ"מ לאו איהו הקדיש, אף שבתי נראיתי דלכאורה זהו טעות דבקדושת הגוף הסבא נותנת שאין הבעל יכול להפר כלל, דבשלמא שאלה מהני גם בקדוה"ג דחכם עוקר הנדר מעיקרו ונמצא דלא היה הנדר קדוש למפרע כלל, אבל הבעל הרי מיגז גיזו מפאן ולהבא ועד ההפדה הרי הנה קדוש, והרי קיימא לו דאין קדושת הגוף יוצא מידי קדושתו בכדי כמבואר בנדרים (דף כ"ט) ע"ש, ולא דמי לקונמות דהנה נמי קדוה"ג ומ"מ הבעל יכול להפר דהתם אם היה הקונם לזמן פגון לשלשים יום בהשלמת השלשים יום נמי בטל הקונם בכדי, אבל אם הקדיש קדושת הגוף לשלשים יום הרי נשאר הקדושה לעולם משום דאין קדוה"ג יוצא לחולין בכדי אפשר דהפדה נמי לא מהני, והא דתנו קונם שאני עושה לפיה אינו צריך להפר רע"א יפר שמה תעדיף עליו וכו' ריו"ח בן נורי אומר יפר שמה יגרשנה אין סתירה לדברינו.

דהרי התם בקדושת דמים מיירי וקדושת דמים יוצא לחולין בכדי, שהרי התם באומרת יקדשו ידי לעושיהם מיירי עיין קדושין (דף ס"ג) וכתובות (דף נ"ט) ואפי' לבר פדא בנדרים (דף כ"ט) דקדושת דמים נמי אינו יוצא לחולין בכדי, מ"מ התם גבי מעשי ידי האשה אע"פ שהידיים איתנהו בעולם ולא מיקרי מקדיש דבר שלא בא לעולם מ"מ מעשי ידיה הרי בא לעולם אחר ההפדה ולא שייך לומר על מעשי ידיה אין הקדש יוצא לחולין בכדי דלא בא לכלל הקדש מעולם וגם דשם בעיקרו בקונמות איירי לא בקדשי מזבח וקונמות גם קדוה"ג יוצא בכדי כנ"ל ודו"ק, משא"כ כשהקדישה איזה דבר לקדוה"ג פגון בהמה למזבח י"ל דאינו יכול להפר שאינה יוצאה לחולין בכדי, וכיון שפן נדאי דאין הבעל יכול לפדות כשהקדושה בהמה זו שנה מאה מנה על שו"פ, ובהקדישה האשה קדושת דמים הרי בלאו"ה לא שייך דין זה שהרי אין ההקדש חל כלל דאלמוהו רבנן

לשיעבודיה דבעל לכמה ראשונים ועיין בגיטין (דף מ' ע"ב) ובתוס' שם ותבין ועיין בעין יצחק ח"ב סי' ס"ז מש"כ בענין זה: שבתי וראיתי שהדבר לפום רהיטא מפורש בירושלמי נזיר (פ"ד ה"ד) תמן את מוצא אומר תרעה בעדר וכא את אומר אכן, תמן הזקן עוקר הנדר מעיקרו ברם הכא אינו עוקר אלא מפאן ולהבא, מי מיפר את שעליה [יש שרצו לפרש דקאי על שיערה דהנה קדוה"ג, וזה תליא אם קדושת השער הוא מטעם הך דפסחים (דף כ"ב) וקדושין (דף כ"ז) או מטעם שפתב רש"י במשנה דע"ז (דף ע"ד ע"א) דצריף לשלא תחת הדוד והוא מהירושלמי, אבל האמת הוא דקאי על הקרבנות כמש"כ שם הקרבן עדה והפ"מ ועיין רידב"ז שם, דצריף הירושלמי דאיך יחול ההפכה על הקרבנות שהם קדוה"ג] אריב"ח גזה"כ היא הפר את נדרה הפר מה שעליה מי שהיא מפר נדרה הוא מפר מה שעליה עכ"ל הירושלמי שם, הרי מפורש פדברינו דאין הבעל יכול להפר נדרי קדוה"ג של האשה מטעם שפתבנו, ועיין תוס' נזיר דף ל"א ע"ב ד"ה אמרו להם, ומ"מ שפיר שיער חקירתנו גבי קרבנות נזירותה אם הוממו ויכולים לפדותן אם הבעל יכול לפדות שנה מאה מנה על פרוטה פיון דבהו יכול להפר מגזרת הפתוב פמבואר בירושלמי וא"כ הרי לכאורה בקרבנות נזירותה גם הבעל גם האשה יכולים לפדות שנה מנה בפרוטה, הבעל מפני שיכול להפר והאשה מפני שיכולה לשאול על נזירותה לחכם, ובשאר קרבנות הבעל אינו יכול לפדות שנה מנה בפרוטה מפני שאינו יכול להפר אבל האשה פיון דיכולה לשאול על נדרה לחכם שפיר יכולה לפדות שנה מנה בפרוטה ואפתי צריף לי הדבר עיון כמו שאבאר לקמן: ואולם אם נימא בפשוטו דרק הבעלים פיון שהם נקראים בעלים משו"ה יכולים לחלל שנה מנה על פרוטה, בלי שום סברא צדדית, מי הוא נקרא בעלים בנכסי מלוג של האשה לענין הפדיון, לכאורה הדבר תלוי בסוגית הש"ס בב"ק (דף פ"ט ע"ב ודף צ' ע"א) לענין עבדי מלוג מי מוציאם בשן ועין ולפי שאין הענין פאן בעיקרו רק דרף מילואים קצרת: נשוב לדברינו דלכאורה הוכחנו בצדק מהירושלמי דהבעל אינו יכול להפר נדרי קדוה"ג של אשתו, אבל אפתי יש לדבר בזה.

דהנה הא דקדוה"ג ס"ל לרבא בנדרים שם דאם הקדיש לשלשים יום נשארה הקדושה לעולם דאינו יוצא לחולין בכדי, י"ל הטעם משום דקיי"ל בתמורה (דף יו"ד ע"א) דהאומר רגלה של זו עולה פולה עולה דפשוטה קדושה בכולה, ויליף לה מקרא דכל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש שאפ"י לא נתן אלא מקצתה פולה קודש, וס"ל לרבא דה"ה לענין זמן ילפיון מהאי קרא דאפ"י אם הקדיש רק לשלשים יום פשוטה הקדושה לעולם, ואפ"י שם פליג בזה וס"ל דלענין זמן לא אמרינו פשוטה קדושה לעולם עיין בספר מנחת ברוך סי' פ"ט, וכן מבואר מדברי האבני מלואים בסי' ל"א ס"ק כ"ב עיי"ש היטב, והנה בקדושין (דף ז' ע"א) אמר רבא חצייה מקודשת לי אינה מקודשת וכו' ונפשוטה קדושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה תהא פולה עולה וכו', מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת הא לא דמיא אלא להא דאריו"ח בהמה של שני שותפים וכו' ופירש"י וז"ל, אין זה דומה אלא לבהמה של שני שותפים דאיכא דעת אחרת המעפכת בה והתם לא אמרינו תקדש פולה ע"פ האחד עכ"ל, וא"כ אף אנו נימא דבהקדושה אשה דבר קדוה"ג מדברים שבינו לבינה עיין נו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קנ"ט שפיר יכול הבעל להפר, ואין לומר פאן תפשוט קדושה בכולה לענין הזמן דתקדוש

לעולם ע"פ האשה, דכינן דהתורה נתנה רשות להבעל להפר נדרי אשתו בדברים שבינו לבינה, הרי איפא דעת אחרת המעפכת בה ובאיפא דעת אחרת המעפכת לא אמרינן פשטה קדושה בכולה, ומ"מ הירושלמי בנזיר שם דפריה על אם שלה היתה הבהמה חטאת תמות וכו' מ"ש מהא דתנן בנזיר פ"ה ה"ב נשאל לחכם והתירו וכו' תצא ותרעה בעדר, משני שפיר תמן הזקן עוקר הנדר מעיקרו משו"ה תצא ותרעה בעדר] ביום הכא [הבעל בהפירה] אינו עוקר אלא מפאן וילהבא, וכינן דהבהמה היתה שלה ולא היה להבעל רשות בה ולא היתה מדברים שבינה לבינה ואינו יכול להפר קדושת הבהמה מצד עצמה, הרי ליפא דעת אחרת המעפכת בקדושתה משו"ה פשטה קדושתה בכולה פלומר לעולם אפי' אחר שהיפר הבעל נזירותה, והתבונן בזה שלדעתי ראויים הדברים להאמר ועיין בשעה"מ פ"ח מה' לולב ה"י ד"ה ונדברי הר"ן, ומה שחידש שם השעה"מ דבמתנה ע"מ להחזיר פקעה קדושת דמים בכדי אפי' לבר פדא לענ"ד פשוט הוא משודה מקנה שחוזרת ביובל למוכר בכדי לכו"ע פרמב"ם פ"ד מה' ערכין הכ"ו.

עיין בהשמטה]: פרק מ"ד. כבר דיברנו לעיל פרק ה' בדין ממונא לא בטיל לענגו תרומה שנתערבה בחולין עיי"ש היטב, והנה בנדריים (נ"ט) אמרינן דקונמות הנה דשיל"מ משום דאי בעי מיתשיל עלה, ופריה בגמ' נהרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ותנן סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה תירקב הא למאה תעלה, הב"ע בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו פהו דלא מצי למיתשיל עלה, אימא סיפא תימכר לכהן חוץ מרמי אותה סאה ואם איתא וכו' הא אפי' אותה סאה יכול למכור לכהן, ותמה ע"ז בשו"ת שאגת ארנה החדשות סי' י"ב וגם בהגהות הר"ש"ש אמאי לא אוקמה הגמ' בפשיטות דמייירי בתרומה שירש מאביו ישראל, ויורש הרי אינו יכול לשאול על נדרי אביו פיון דלאו איהו נדר וה"ה על התרומה שעשה מורישו הלכף לא הנה דשיל"מ, ובזה א"ש גם הסיפא דמשו"ה תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה דהרי מאביו ישראל ירש ואין בו אלא טובת הנאה עיי"ש שהאריה הרבה לתרץ קושיא זו: אולם בקונטרס שושנים לדוד שבסוף ספר שאילת שלום סי' י"ב כתב ליישב קושיא זו ע"פ הא דאמרינן בסוף ביצה דממונא לא בטיל ודוקא ממון שיש לו תובעין אבל ממון שאין לו תובעין שפיר בטיל כשאר איסורים שבתורה, ולפי"ז יש להקשות בתרומה שעולה באחד ומאה אמאי צריה להרים אחת ולתת לכהן משום גזל השבט, הרי ממון שאין לו תובעין הוא ויתבטל לגמרי אף חלק הממון וממילא אין בו גם גזל השבט, וע"כ לומר דענגו גזל השבט נמשך משום מצות נתינה דתייביה רחמנא דאי לא הוה עליה מצות נתינה לכהן גם גזל השבט לא הוה בו ועל מצות נתינה לא שייך בטויל דאע"פ שנתבטל אבל מצות נתינה עדיין לא קיים עכ"פ, והיא דמשתרשי ליה יכול לקיים מצות נתינה בדמים כמש"כ הר"ן בחולין ר"פ הזרוע והלחיים ע"ש, ומשו"ה צריה להרים אחת מהן לתת לכהן כדי לקיים מצות נתינה אע"פ שנתבטל, ולפי"ז הנה פל זה בדידיה אבל יורש פיון דאין על היורש מצות נתינה פלל כמש"כ הקצוה"ח סי' רע"ו דלא כתיב ונתת אלא גבי בעלים אבל כשמתו הבעלים אין על היורש לא מצות נתינה ולא טובת הנאה עיי"ש, וא"כ הדרא קושיא לדוקתא דלתבטיל הסאה תרומה לגמרי ולא יצטרף אפי' להרים אחת לכהן ותקשי נמי אימא סיפא דקתני תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה, ואי איירי בירש מאביו ישראל אמאי תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה הרי הוא רשאי לקבל דמים אפי' בעד אותה סאה פיון

דנתבטלה לגמרי עכת"ד: אולם לענ"ד מלבד דהנתיבות שם חולק על הקצות וס"ל לעיקר פהש"ף עיי"ש, הנה אפי' לדעת הקצות לא שינה פאן דין בטול פלל, דאדרבה פינו דאין ליורש טובת הנאה ומחויב לתת התרומה לכהן הנמצא ראשון ממילא הנה שפיר ממון שיש לו תובעין, דעד פאן לא אמרינו דתרומה הנה ממון שאין לו תובעין אלא היכא דיש להישאר טובת הנאה לתת לכל פהן שירצה, דאז אין שום פהן יכול לתבעו בדינין שהרי יאמר לו הישראל לכהן אחר אתננה, אבל כל שאין לבעלים טוה"נ וצריף לתת לכל פהן הנמצא ראשון פירוש לדעת הקצות עיי"ש בקצות, ממילא הנה ממון שיש לו תובעין ולא בטיל ברוב דממונא לא בטיל, ומלבד דלענ"ד נכון הדבר בסברא הדבר גם מוכרח מהמשנה דפאה (פ"ה מ"ב) שפולת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שפולת אחת ונותן לו עיי"ש, וקשה לכאורה להסוברים דהיתר באיסור נמי בטיל עיין בדברינו לעיל פרק ל"ו, א"כ אמאי לא בטיל השפולת בהגדיש ויתחייב הפל במעשר, ועיי"ש מה שפלפל בזה הרב תפארת ישראל ויש להאריך בדבריו ואכ"מ, אלא ע"כ פינו דלקט שכחה ופאה אין לבעלים בהם טובת הנאה דתעזוב אותם כתיב, וכשבאו לרשות הבעלים מחויב הוא לתת לעני הנמצא ראשון ממילא הנה ממון שיש לו תובעין ולא בטיל ועיין חוות דעת סי' ק"ס סק"ט ודו"ק: ובר מן כל דין יש לשדות נרגא בכל האי פללא דתרומה וכינצא בה הנה ממון שאין לו תובעין לענן בטול ברוב: אע"פ שבפרקים הקודמים הבאתי מגדולי האחרונים שכתבו פו, דהרי כל עיקר יסוד זה דממון שאין לו תובעין בטיל ברוב הוא מגמרא דביצה (דף ל"ח ע"ב) ושם אין להמשאיל בהעיסה שום תביעת ממון שהרי האשה שאלה שם לחברתה התבלין והמים והמלח על מנת להשיב לה אחרים אחר יו"ט ואין להמשאלת בעיסה זו רק איסור שבייתה כמש"כ רש"י ז"ל שם, וכן הוא שם גם לענן נבלה בשחוטה עיי"ש היטב, אבל תרומה שעכ"פ הפהנים בכללם יש להם תביעה מדינא על בעה"ב זה רק שיכול הבעה"ב לדחות לכל אחד שלאחר יתן, ולשיטת התוס' בסופה (דף ל"ה) ד"ה אתיא לחם ותר"ן שם פינו שנתמרח הפרי יש להפנהים שנתפוח בהתבואה פדי חלק התרומה עיי"ש, מנא לן לומר דהנה שנייה בהו בטול משום דהנה ממון שאין לו תובעין הרי אין לזה דמיון וענן פלל לההיא דסוף ביצה, ומדברי אלה יש להעיר בכמה ענינים שהזכרתי לעיל והמשפיל יבין להקיש ולדמות מילתא למילתא פי אנכי לקצר פאן אני צריף וזכורני שראיתי להרב מנחת ברוך שכתב ג"כ הכי דתרומה לא מקרי ממון שאין לו תובעין לענן בטול ואיני זוכר פעת מקומו: אחר הימים מצאתי בספר אורח ישר להגאב"ד דליווערפאל סי' ט"ז י"ז שהאריך בדבר קושית השאגת אריה הנ"ל בסוגיא דגדרים.

וכנראה פתב שני הסימנים ההם להרב שאילת שלום האמור בדברינו לעיל, והביא פי גם בספר ברוך טעם שער התערבות פרק ה' ס"ל דתרומה הו"ל ממון שאין לו תובעין לענן בטול, והרב המחבר משיג עליו בארובה דתרומה באמת לא הנה ממון שאין לו תובעין לענן בטול מטעם שכתבתי, ולענן הקושיא בסוגיא דגדרים שם מתרץ לה באופנים שונים אשר אחד מהם נביא בזה וז"ל שם דלכאורה קשה לפי שבארנו דתרומה מקרי לענן בטול ממון שיש לו תובעין, למה מקשי הש"ס בביצה שם מנבלה בשחוטה דמצי למדחי כדדחי ואימא ה"נ, והמהרש"א הקשה שם למה לא פריף הש"ס ממין במינו לגבי מחלוקת ר"י ורבנן וגם על קושיא זו יש לדחות ואימא ה"נ, טפי הו"ל להקשות

ממשנה דסאָה תְּרוּמָה דְאַמְרִינָן פְּחוּת מִמָּאָה תִּירָקָב הָא לְמָאָה תַּעֲלָה אֶלְמָא דְתְּרוּמָה
שְׁהִיא מְמוּנָה שֶׁל כְּהֵן בְּטֵלָה בְּחֻלִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּהָרִי בְּחֻלִּין וּתְרוּמָה אֶצֶל יִשְׂרָאֵל מִיַּרְי
כְּדֵהוּכִיחַ הַש"ס בְּנֻדְרִים שֶׁם אֶלְמָא דְמָמוֹן שְׁיֵישׁ לוֹ תוֹבְעִין בְּטֵל אִיסוּרוֹ וְקִשָּׁה לְאַבְיִי,
אֲכֵן בְּפִסְחִים (דָּף מ"ו) גַּבִּי כִּיצַד מְפָרִישִׁין חֲלָה בְּטוּמְאָה תֵּנָן ר"א אֹמֵר לֹא תִקְרָא לָהּ
שֵׁם עַד שֶׁתֵּאֲפָה, וְאַמְרִינָן בְּגַמ' שֵׁם דְר"א ס"ל דְאַמְרִינָן הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשַׁיִל עֲלָה הו"ל
כְּדִידְיָה וְעוֹבֵר עֲלָה בְב"י וְב"י סָבַר לֹא אֶמְרִינָן הוֹאִיל, וּבְגַמְרָא שֵׁם פְּלִיגִי בְּזָה רַבָּה
וְר"ח דְרַבָּה ס"ל אֶמְרִינָן הוֹאִיל וְרַב חֲסֵדָא ס"ל דְלֹא אֶמְרִינָן וְהִלְכָה כְּרַבָּה, וְא"כ י"ל
דְלֹא קִשָּׁה עַל אַבְיִי וְר' אַבָּא מְהָא דְתְּרוּמָה בְּטֵלָה בְּחֻלִּין דְשִׂאֲנִי הֵתֵם הוֹאִיל וּבְיָדוֹ
לְמִתְשַׁיִל עֲלָה [אַף דְכְּשִׁישְׂאֵל עֲלֵיהָ תְּשׁוּב לְהִיּוֹת טָבַל הָרִי חֲטָה אַחַת פּוֹטְרַת הַכָּרִי וְדו"ק]
וְיִהְיֶה שְׁלוֹ מִשׁו"ה גַּם קוֹדֵם שֶׁשְׂאֵל עֲלֵיהָ הָיָה כְּשֶׁלּוֹ לְעִנְיָן בְּטוּל, אֲבָל כ"ז נִיחָא רַק אִם
יָכוֹל לְשִׂאֵל עֲלֵיהָ אֲבָל אִם יִהְיֶה בְּאִנְפֵּן דְלֹא יוֹכַל לְמִתְשַׁיִל עֲלָה הָרִי אִינוּ בְּטֵיִל כְּלָל
תְּרוּמָה בְּחֻלִּין לְמ"ד דְמָמוֹן שְׁיֵישׁ לוֹ תוֹבְעִין לֹא בְּטֵיִל אִיסוּר שְׁלוֹ בְּהִיתָר שֶׁל אַחֲרִים:
וּלְפִי"ז מְתוּרָץ קוֹשֵׁיַת הַשְּׂאֵגַת אַרְיָה הַנ"ל דְּהָרִי הַגַּמ' בְּנֻדְרִים שֵׁם פְּרִיָּה עַל ר' אַבָּא דְאַמְר
שֵׁם דְקוֹנְמוֹת הו"ל דְשִׁיל"מ מִשׁוּם דְכִידּוֹ לְמִתְשַׁיִל עֲלָה מְהָא דְסָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
לְמָאָה חֻלִּין וְכו' וְאִין לְתַרְץ דְמִיַּרְי בְּתְרוּמָה שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְמִתְשַׁיִל עֲלָה, כְּגוֹן
שְׁהִישְׂרָאֵל יָרַשׁ הַתְּרוּמָה מֵאַבְיִי יִשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא בְּזָה, דֹּא"כ לר' אַבָּא לְשִׁטְתָּיָה דְס"ל
דְמָמוֹן שְׁיֵישׁ לוֹ תוֹבְעִין לֹא בְּטֵיִל כְּבִיצָה שֵׁם הָרִי יִקְשָׁה לְמָה בְּטֵיִלָה הַתְּרוּמָה בְּחֻלִּין כְּלָל
הָרִי תְּרוּמָה הו"ל מְמוֹן שְׁיֵישׁ לוֹ תוֹבְעִין.

וְכָל עֵינְקָר בְּטוּל שֶׁל תְּרוּמָה הִיא רַק מִשׁוּם דְאִי בְּעֵי מִתְשַׁיִל עֲלָה, וְאִי אִיַּרְי בְּאִנְפֵּן שְׂאִינוּ
יָכוֹל לְאַיְתְּשׁוּלֵי עֲלָה הָרִי לֹא בְּטֵיִלָה כְּלָל, אַע"כ דְמִיַּרְי בְּאִנְפֵּן שְׁיָכוֹל לְשִׂאֵל עֲלֵיהָ
וּמְקִשֵׁי הַש"ס שְׁפִיר עַכְת"ד, וְהַאֲרִיָּה עוֹד בְּזָה הַרְבֵּה אֲבָל אִינוּ נוֹגַע הַרְבֵּה לְעִנְיָנֵינוּ וְלָכוֹ
נֹאמֵר דִּי בְּזָה: פֶּרֶק מ"ה.

כְּפָר הַבְּאֲתִי לְעֵיל פֶּרֶק ל"ט דְּבָרֵי הֶרֶם"א בַּח"מ ס' רצ"ב סע' יו"ד בַּהַג"ה לְפִי הַצְּנוּרָה
לְהַעֲנִין שֵׁם, וְדָבָרֵי הֶרֶם"א נוֹבְעִין מֵהַתְּרָה"ד ס' שִׁי"ד, וּלְפִי שְׂרָאִיתִי לְגְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים
מִפְּלִפְלִין בּוֹ הַרְבֵּה, אַעֲתִיק דְבָרֵינוּ בְּקִצְרָה וְאַבְאָר בְּזָה מְעַט וּבְקִצְרָה אֵת הַיּוֹצֵא לְדִינָא
בְּעִזָּה"ש": זֶה לְשׁוֹן הַתְּרוּה"ד שֵׁם, רְאוּבֵן מְסַר לְלוֹי עֲשָׂרָה זְהוּבִים וְשִׁמְעוֹן מְסַר לוֹ שֵׁשָׁה
וְכו' וְהִנֵּה גַם לְלוֹי עֲצָמוֹ עֲשָׂרִים זְהוּבִים וְכו', וְנֶאֱבָדוּ לוֹ שְׁנֵי זְהוּבִים וְאִין לְיַדַע מֵאַיְזָה
זְהוּבִים נֶאֱבָדוּ, לְאַיְזָה מֵהֵן יִגִּיעַ הַהֶפְסֵד אִם לְאַחַד אוֹ לְכֻלָּם לְפִי חֲשָׁבוֹן וְכו'? תְּשׁוּבָה
וְכו', וְנִרְאֶה דְלוֹי לֹא יִפְסִיד כְּלוּם בְּאַבְדָּה זֹאת דְכִינּוֹן שֶׁהוּא מְנוֹחֵזֵק בְּכָל הַזְּהוּבִים מְצִי
לְמִימֵר שֶׁלְכֵם נֶאֱבָדוּ וְהַמְמַע"ה, וְהִכֵּי אֶמְרִינָן פ"ב דְּבִכּוּרוֹת וְהַאֲשֵׁר"י פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל
בְּגִיטִין מִיַּתִּי לָהּ הַכֹּל מוֹדִים בְּאַחַד שֶׁהַפְּקִיד טָלָה אֶצֶל בַּעַה"ב וּמַת טָלָה אַחַד בְּרִשׁוֹת
חֲבִירוֹ דְמְצִי לֹא לִיהָ שְׁלָף מַת וְהַמְמַע"ה, וְכֵן פִּירַשׁ"י פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל מֵהוּא עוֹבְדָא
דְגִנְיָבָא דְנִפְקִי בְּקוֹלָר וְאַמֵר ד' מָאָה זוּז לר"א מִסְמָרָא דְנִהַר פְּקִיד וּמְסִיק דְקָאֵמֵר מִסְמָרָא
כְּדִי לִיפּוֹת כְּחוֹ, וּפִירַשׁ"י שְׁיָהָא כָּל הַיַּיִן בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ, וְאִם לֹא אִמֵר אִם הִתְמַיְצוּ מְקַצָּת
הַחֲבִיּוֹת הַיּוֹרְשִׁים אֹמְרִים שְׁלָף הִתְמַיְצוּ, וְכָתְבוּ שֵׁם הַתּוֹס' דְאִין ר"ל שְׁיָהָה כָּל הַהֶפְסֵד
עֲלֵיו דְמֵן הַדִּין לֹא יִפְסִיד אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן אֶלָּא לְהִכֵּי מֵהֵנִי לִיפּוֹת כְּחוֹ שֶׁלֹּא יִפְסִיד כְּלָל,
וְהַאֲשֵׁר"י כָּתַב בְּשֵׁם הַרִיצַב"א דְנִרְאֶה לוֹ עֵינְקָר שְׁיָהָא כָּל הַהֶפְסֵד עֲלֵיו וְהִבִּיא רְאִיָּה מִפ"ב
דְּבִכּוּרוֹת דְלְעֵיל, וְחֻלְק הַאֲשֵׁר"י בְּרָאִיתִי הַרִיצַב"א מְבִכּוּרוֹת דְשִׂאֲנִי הֵתֵם שְׁהִיָּה כְּפָר

חלקו של כל אחד מבונרר ולקה אמרינו הממע"ה ושלף מת, אבל גבי חמרא דגניבא לא
היה מבונרר מעולם חלקו של ר"א לא שייך לומר דשלו הכל נפסד אלא לפי חשבון וכו'
וא"ר בנ"ד דהיה חלק של כל אחד מבונרר כו"ע מודים דאומר להם שלכם נפסד
והמע"ה: ואין לומר כל דפריש מרנבא פריש וכה"ג משמע בהדיא בתשובות מיימוני
מתשובת הריצב"א ונ"ל, וישאלת על ד' וה' פיסים אשר בתקבתה משלף ומשל אחרים
ולקחה בתה מאחד מהם ואין ידוע מאיזה לקחה, פה נראה בעיני פינון שלקחה מן הקבוע
פמחצה עמ"ח דמי ולא אזלינו בתר רנבא וכו' וכינון דהנה פלגא ופלגא, דמי לאחד
שהפקיד טלה אצל בעה"ב דאמרינו הממע"ה ע"כ, משמע בהדיא דאי לא הנה פלגא
ופלגא הנה אזלינו בתר רנבא ואמרינו דמאי דפריש מן הרוב נפרש נאפי' להוציא ממון
וכו', וא"ת ה' קיי"ל כשמואל דלא אזלינו בממון אחר הרוב צריף לחלק דהינו רנבא
דלימא קמן כמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, אבל רנבא דאימא קמן אזלינו בתריה אפי'
נגד חזקת ממון ונידון דידן נמי רנבא דאימא קמן הוא, אמנם מוכח מהמרדכי ספ"ק
דכתובות וה"נ אימא התם בתוס' דאפי' רנבא דאימא קמן סבר שמואל דאין הולכין
אחריו בממון, דמקשה עליה דהיא תינוק שנמצא בעיר שרנבא ישאל דאמרינו
שמרנבא דישאל הוא להחזיר לו אבדתו ועיי"ש ברש"י, והקשו ל"ד אין הולכין בממון
אחר הרוב אמאי מוציאין, ומתריצין דאבדה שאני דלא חשיבא חזקת ממון הואיל ולא
מדעת בעל האבדה באתה לידו ולא דמי להך דמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, משמע
בהדיא דאי הנה חזקה גמורה לא אזלינו בתר רנבא אפי' רנבא דאימא קמונגדה, דהיא
דרוב העיר ישאל רנבא דאימא קמן הוא, ולפי"ז ההפסד אין מגרע כלום ללוי ואע"ג
דרוב זהובים שלו היו, אבל לראובן דלדידיה הנה רוב נגד שמעון לכה ההפסד מן הד'
זהובים מגיע לו הכל, דכיון דראובן אינו מוחזק כמו שמעון ודאי אזלינו בתר רנבא אפי'
בממון היבא דליכא חזקת ממון נגד הרוב וכו': אכן פי דייקנין שפיר בנ"ד לפי סברת
הלב ימצא לנו דלא שייך הכא לומר הממע"ה ושלכם נפסד או כל דפריש מרו"פ לדברי
האשר"י לעיל שחילק בראיות הריצב"א משום דגבי חמרא לא הוברר חלקו לא שייך
לומר שלף החמיץ וכו', ה"נ בנידון דידן אע"ג דהיו פבר מבונררים לכל אחד זהובים שלו
מ"מ לאחר שעירבו מדעתם שם טיבועא חד הוא וכו', ולא דמי למפקיד טלה דיש קפינדא
בין טלה לחבירו וכל אחד מקפיד שיבוא לידו שלו דוקא, משא"כ בזהובים שפולן טבין
ותקילין אילו לא נאבד מהן כלום לא הנה קפדי פלל שיבא לידם שלהם דוקא, וא"כ שם
כולם על כל זנה וזנה ולא שייך לומר בהן שלף נפסד וכל דפריש מרו"פ, ולד' וה' פיסין
שבתשובת ריצב"א דלעיל פשיטא דלא דמי דהתם היו פיסין חלוקין וידועים לכל אחד
שלו, ומ"מ כל משא ומתן דלעיל יש בו צורה אם היו כה"ג טבעות של זנה או מרגליות
שדומין זל"ז שאין ניכר איזה מהן של מי הן דהנה כמו טלה וכיוצא בו ע"כ דברי התרה"ד
שהוא המקור לפסק הרמ"א ז"ל בח"מ סי' רצ"ב סעי' יו"ד הנזכר בדברינו לעיל: א'
והרב מהרי"ד בקונטרס הספקות פלל נא"ו סק"ח פתב ונ"ל, והני יודע שמדברי התוס'
ספ"ק דכתובות שכתבו דברוב ישאל מחזירין אבדתו אפי' לשמואל דס"ל אין הולכין
בממון א"ה פינון דשלא מדעת הבעלים באה האבדה ליד המוצאה, וכ"כ התוס' ביומא
(דף פ"ה) וכן מתבאר מדברי הרא"ה והרשב"א בחידושים, ויש להוכיח לכאורה.

מדבריהם דלא אמרינו אין הולכין בממון א"ה אלא היכא דחזקת מ"ק נמי מסייע להמנוחזק כמו במוכר שור לחבירו ונמנ"ג דכינן דבאו לידו המעות בהיתר איהו מקרי חזקת מ"ק וכו', אבל קשה מה שהביא התרוה"ד סי' שי"ד בשם הריצב"א על ד' וה' פיסים וכו' ולקחה בתה דינר מהם ואין ידוע מאיזה מהן לקחה, כף נראה בעיני פינו שלקחה מן הקבוע כמחעמ"ח דמי ולא אזלינן בתר רובא וכו' דתיפוק ליה דאין הולכין בממון א"ה, ותיגרין התרוה"ד דהריצב"א ס"ל דרובא דאיתא קמן מהני בממונא.

אבל אנו ס"ל דאף רובא דאיתא קמן לא מהני עכ"ד התרוה"ד, ולדברינו לא הוצרכו לזה שהרי התם נדאי אין החזקת מ"ק מסייע לבעה"ב שהרי לא נאבד מידו אלא שבתו לקחה ובכה"ג הולכין אחר הרוב אפי' לדעת התוס' דהנה דומיא דרוב ישראל דליכא להמוצא חזקת מ"ק, ונראה דהתרוה"ד ס"ל דלעולם לא מהני רובא להוציא מהמנוחזק אלא היכא דחזקת מ"ק מנגדלתו נמי ומסייע להרוב כמו גבי אבדה דלהמוצא ליכא רק חזקת ממון ולבעלים איכא רובא וחזקת מ"ק, ובנידון הריצב"א נהי דחזקת מ"ק לא מסייע להמנוחזק הוא הבעה"ב מ"מ אינה עומדת פנגדו ג"כ עכ"ד דברי המהרי"ך שם וכ"כ בכלל ד' ס"ק ז': ב) והרב זכרון יהונתן חח"מ סי' ג' חולק על קונטרס הספיקות בזה וכתב וז"ל, מה שחידש מהרי"ך דאין הולכין בממון א"ה רק היכא דאיתא להמנוחזק גם חזקת מ"ק ובהמוכר שור לחבירו ונמנ"ג פינו דבאו המעות ליד המוכר בהיתר איהו מקרי גם מ"ק, לא נראה לענ"ד דכינן דמעיקרא היו המעות של הלוקח בנדאי ומידו באו המעות ליד המוכר כשנולד הספק אח"כ אם הנה מקח טעות הנה על המעות חזקת מ"ק להלוקח ולמוכר יש בהמעות רק חזקת תפיסה וראייה לזה מהתוס' פתובות (נ"ו ע"א) ד"ה על עייש"ה, וכן מבואר בתוס' ב"ב (נ"ב ע"ב) ד"ה ארעמא וז"ל כדאשכחן לקמן גבי מוכר שור לחבירו ונמנ"ג דאזלינן בתר מנוחזק במעות עתה ולא אמרינו בחזקת בעלים הראשונים קיימי פינו שמתחילה היו של לוקח עכ"ל, וכה הולך הרב זכרון יהונתן ומאריך בזה הרבה לבאר דעתו דאפי' אם באו ליד המוכר המעות ברשות מ"מ חזקת מ"ק הוא להלוקח, ומ"מ אין הולכין אחר הרוב פינו שהמוכר תפוס: ג) אולם אנכי בעניי הנני רואה שהרשב"א בתולדות אדם סי' תתקע"ב הביאו הב"י בח"מ ס"י מ"ו, פתב בדין קניית פרום ושנים עדים אמרו תנאי הנה בהמכירה ושנים עדים אמרו שלא הנה תנאי, פינו דהלוקח החזיק בו בהפרם כדון לא אזלינן בה בתר חזקת מ"ק משום דחזקת מ"ק נתבטלה כבר, ואם שהרב זכרון יהונתן מביאו ומשיא דבריו לדעתו לענ"ד פשוט דברי הרשב"א הוא כדברינו, וכ"כ בשו"ת הריב"ש סי' שע"ג לפרש דברי התוס' בכתובות (נ"ו ע"ב) ד"ה כל שנולד וכו' שתיקצו לחלק בין ספק שנולד לטיבותא או לגריעותא עיי"ש היטב שקיצרתי: ד) אשר ע"כ נלענ"ד חילוקו של הזכרון יהונתן שפתב לבסוף ותוכן דבריו הוא, דהיכא שנמצא טעות במקח ואותו דבר בעצמו חוזר להמוכר לא הנה להלוקח המחזיק בדבר רק חזקת תפיסה ולא חזקת מ"ק, אבל בדבר שאין צריך לחזור לו אותו הדבר בעצמו כגון אם מחמת מקח טעות צריך המוכר להשיב המעות להלוקח, פינו דקיי"ל דאם המקח הוא מקח טעות המעות הם הלואה כמו שפסק הרמ"א בח"מ ס"י רל"ב ומלנה להוצאה נתנה הרי יצאו כבר המעות מרשות ומרות הלוקח לגמרי, א"כ יש להמוכר על המעות שמונח עתה ספק עליהם גם חזקת מ"ק קמא ודו"ק בזה שמדברינו תדע לדמות מילתא למילתא: ה) מיהו כל זה לדעת התרוה"ד אבל

בירושלמי דב"ק (פ"ד ה"א) אמרינן תני שלשה שהטילו לפיס ונגנבו כהם חולקין פי לפי חשבון, ופריה והתני באלו אבנים נגנבו מחצה לזה ומחצה לזה, ומשני א"ר שימי סלעים גסות הן ולית ידע אי מהדין נסיב אי מהדין מספק ואמרינן שההפסד [מחצה לזה ומחצה לזה אבל אבנים דקות הן ואפשר לבלול [לפיכה] כל אחד ואחד נוטל לפי חשבון, פלומר דמעות שהן דקות ואפשר לבלול כולן יחד ועיין ספר מקור חיים על הלכות פסח סי' תס"ז סק"ג הנה שפיר ההפסד לפי חשבון, אבל סלעים שהן גסים ואי אפשר שיבללו זה עם זה וספק מאיזה חלק נגנב מזה או מזה חולקין ההפסד בשנה כן פירש את הירושלמי הנימוק"י ריש פרק הבית והעליה והר"ן בשו"ת סי' יו"ד, וא"כ בין במרגליות וטבעות ובין במטבעות הנה ההפסד לפי חשבון וכ"כ המנהג אפרים והנתיבות בח"מ סי' רצ"ב, ומה שרצה הנתיבות שם ס"ק ט"ז לפירוש את הירושלמי לשיטת התרוה"ד המעיין בלשון הירושלמי יראה שפירושו דחוק מאוד, וא"ת באבנים שהן גסים וגדולים ואינם נבללים אמאי יחלקו נימא כל דפריש מרו"פ כפר עמד ע"ז הקצוה"ח סי' רצ"ב וכתב שהירושלמי מייגרי במקום שרוב גנבי ישראל או בגנבה וגזלה דב"נ מצווה עליה גם אם לקח הב"נ מהקבוע לא אמרינן כל דפריש מרו"פ עיי"ש מילתא בטעמא, ולפי"ז אין הדבר תלוי בקפיידא פלל רק כל דבר הנבלל ההפסד לפי חשבון, רק בנאכד בלא יד אדם באמצע פגשרף מאיליו וכיוצא ישלומר כל דפריש מרו"פ עיין במ"מ פ"א הכ"ב מה זכיה ועיין בשו"פ ושב הפהן סי' ס"ג ובספר טור האבן סי' י"א ובחידושי רע"א לח"מ שם: ו) ואין להעיר בכל ענינים האלה שדברנו בזה מדין איני יודע אם החזרתי דקיי"ל דחייב לשלם, דהרי האבדה או הגנבה היא החזרה שע"י זה נפטר הנפקד מהשבת הפקדון שקבל וכשאינו יודע אם נאכד או נגנב הפקדון הנה פאינו יודע אם פרעתי ונסיב לשלם, דבאמת בכל הענינים דאירינן הכא הרי גם התובע שהוא המפקיד טוען איני יודע וכשאנייהם טוענין שפא גם איני יודע אם החזרתי פטור ואינו חייב רק לצאת ידי שמים, כמבואר בח"מ סי' ע"ה וזה פשוט, ובפרט לדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א בב"מ (דף צ"ז) הובאו בשמ"ק שם דבשומרים הנה איני יודע אם נתחייבתי מפני שאין חיוב השומרים בא רק בעת שבאה הסיבה שפעבורו נתחייב השומר כל אחר פדינו, והריטב"א שם הוסיף שאפ"ל למ"ד דמעידן משיכה נתחייב באונסין מ"מ עיקר החיוב נגמר כשבא כבר האונס עיי"ש והנני מקצר: ז) ומפל מה שפתבנו בזה נשוב בקצרה לענין אם הוציא פרוטה מפיס שנתערב בו פרוטה של הקדש, ואח"כ הוציא איש אחר פרוטה שניה אם מעל השני אליבא דר"ע, הנה ענין כל דפריש מרו"פ ביארנו כבר לעיל פרק כ"א וכ"ב עיי"ש, ואם הנה תערובות פרוטה של הקדש בכיס פרוטות של ראובן ולקח שמעון פרוטה מן הפיס שהנה סבור שהפיס הוא שלו, לענין מעילה דין אחד לשמעון כמו לראובן אילו הוציא ראובן פרוטה אחת מהפיס בשגגה, ואם נגנבה פרוטה אחת מפיס זה לגמרי להתרוה"ד וגם להירושלמי ההפסד הוא לפי חשבון היבא דא"א לומר כל דפריש מרו"פ, ובמרגליות וכיוצא בהן תליא במחלוקת דלהירושלמי גם בזה ההפסד לפי חשבון פינן שהוא דבר הנבלל, ודיני שמירה ליבא בהקדש פידוע והנני מפסיק דברי באמצע תן לחכם וי"ע: ח) בשו"ת שער נפתלי סי' א' כתב וז"ל, והנה בגיטין (דף ס"ו) איתא גניבא וכו' אמר הבו ד' מאה זוזי לרא"ב מחמרא והנה מקשה ר"א חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר וכו', והקשו בתוס' ד"ה דמי חמרא לא קאמר דהרי אפי' הנה אמר דמי חמרא

אמאי קני הא הנה דשלב"ל, ות' דהנה כמו דקל לפירוטיו דבעי למימר שיהא הין קנוי לדמיו, ועוד תירצו דמיירי שפבר נמפר מהיין וה"ק דמי יין שנמפר לא קאמר ע"ש, וא"כ לתירוץ השני מוכח בפשיטות דבכל נוכתא לא אמרינן שהקנה הגוף לפירוטיו לאחריים ופסק פן לדינא עכת"ד, ובצדק השיג עליו הרב אבני קודש סי' מ"ח דמאי ראיה מייתא מהתוס' שכתבו דבריהם אליבא דר"א ונהרי ר"א ודאי ס"ל דאין מוסיפין על דברי שכ"מ פלל, דהרי הקשה בלשון גניבא חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר, אבל אנו הרי קי"ל כר"ה שם דליפות פחו אמר פן וכמו שביארו רש"י ותוס' שם, הרי דקי"ל להלקח דמוסיפין על דברי שכ"מ למדריש ביה כל יפוי פח שיש להעמיס בלשון הנותן לטובת המקבל: ואם תאמר א"כ יקשה מפאן על הרשב"א הובא בהרב המגיד פ"ק יו"ד ה"ב מה' זכיה דס"ל דאין מוסיפין על דברי שכ"מ, והביא ראיה מפ' מי שמת דאיתא שם דשכ"מ שאמר ידור פלוני בבית זה דלא מתקנינן לישניה דבית לדירה קאמר והובא גם בב"י לח"מ סי' רנ"ג מחודש ל"ו ע"ש, ויש לתרץ ע"פ מש"כ בשו"ת שארית יוסף בשם הגאון מהור"ר ליבר מנש דהא דאמרינן המדד במלוה אינה מקודשת ולא אמרינן אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכונתו להנאת מחילת מלוה, אלא היכא דיש שייכות ומשמעות לדבריו גם בלי הוספה על דבריו הוא דאין מוסיפין, משא"כ אם דבריו פמה שהם אין להם שום משמעות וענין פלל וע"כ אנו צריכין להוסיף על דבריו דבר שלא יהיו בלי ממש פלל אז מוסיפין נמי שיהיו דבריו באופן המועיל ע"פ דין עיי"ש שהוא דבר מסתבר מאוד, וא"כ י"ל דשאני ההיא דגיטין משו"ה ס"ל לר"ה דמוסיפין על דבריו משום דשם דברי גניבא בפשוטם אין להם משמעות פלל דאיך עושין ונותנין זוזי מחמרא כמש"כ רש"י שם וע"כ אנו צריכין להוסיף על דבריו משו"ה מוסיפין על דבריו שרצונו למכור החמרא וכיון שמוסיפין מוסיפין נמי טפי שפונתו כל יפוי פח שיש להעמיס בכונתו, משא"כ בדברי ה"ה הנ"ל שהביא דברי הרשב"א באמר תנו שטר זה לפלוני אין אנו צריכין להוסיף אדבריו פלל אלא אמרינן שלא רצה להקנות לו רק הנזיר לצור ע"פ צלוחיתו, ויש לי להאריך עוד בזה ולתרץ דברי הרשב"א באופן אחר אבל פאן די בזה: פ"ק מ"ו.

פבר דיברנו בפ"ק דהקדמים הרבה על אודות פדיון הקדש ואבאר פאן עוד דבר מה, הנה זה לשון הגאון הנפלא הרש"ש ז"ל בב"מ (דף נ"ד ע"ב) על דבר קושית התוס' שם ד"ה ולא מתנא תנא וז"ל, עיין מש"כ, פ"ד דמע"ש משנה ח' ומדברי הרמב"ם פ"ה הי"ג מהל' מע"ש למדתי דבמעוה על מעוה אין מוסיפין חנומש עיי"ש וא"כ א"ש המשנה לנכון ואולי מפאן לקח זה הרמב"ם והכ"מ לא חשף לנו מקורו עכ"ל, ואני אמרתי להסביר דבריו ע"פ מש"כ רבינו יונה ר"פ שלשה שאכלו דלקה צריכין הבועלים להוסיף חנומש במע"ש פדי שלא יערים ויפדה פחות משונו, וזה א"ש שחלל מעוה על שנה פסוף או שו"כ על מעוה אבל מעוה על מעוה דליכא לכאורה חשש זה אין צריך להוסיף חנומש, ולפי"ז י"ל דבפדיון הקדישות ג"כ אין הבועלים צריכין להוסיף חנומש רק פשפודה מטלטלין וקרקעות וכדומה הני דכתיב בקרא בפירוש, אבל פשפודלל מטבע של הקדש על מטבע של חולין אין צריך להוסיף חנומש, שהרי ז"ל הרמב"ם סוף הל' תמורה ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע שטבע של אדם נוטה להרבות קניניו ולחוס על ממונו ואע"פ שצדק והקדיש אפשר שחזר בו וניחם ויפדה בפחות משונו אמרה תורה

אם פְּדָה לַעֲצָמוֹ יוֹסִיף חֲנוּמָשׁ עַכ"ל, וּדְבָרָיו מִתְאַיִמִים בְּהַקְדָּשׁ עִם דְּבָרֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה
במע"ש הנ"ל, וא"כ בַּפּוּדָה מְטַבֵּעַ בְּמִטְבַּע א"צ לְהוֹסִיף חֲנוּמָשׁ כְּאִמּוֹר לְעֵיל בַּמע"ש, וְהֵיכָה
אֲפֹשֶׁר לְהֵבִיא אֶסְמִכְתָּא לְזֶה מִלְשׁוֹן הַמְשָׁנָה בְּמַעֲיֵלָה (דָּף כ"א ע"א) כִּי צִדָּד יַעֲשֶׂה נוֹטֵל
פְּרוּטָה אוֹ כְּלֵי שֶׁל חֲוָלִין וְאוֹמֵר פְּרוּטָה שֶׁל הַקְדָּשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מְחַוָּל ע"ז, וּפִירֵשׁ יי
שֶׁהִבְעָה"ב שֶׁהוּא הַמְקַדֵּשׁ הוּא מְחַלֵּל אוֹתָהּ ע"ש פְּדֵי לְהַצִּיל הַחֲנֻנִי מִמַּעֲיֵלָה, וְקִשָּׁה אִיף
יְחַלֵּל הַפְּרוּטָה עַל פְּרוּטָה הַרִי צָרִיף לְהוֹסִיף חֲנוּמָשׁ, וְיִהְיֶה מִזֶּה אֶסְמִכְתָּא דְּבִמְחַלֵּל מְטַבֵּעַ
עַל מְטַבֵּעַ א"צ לְהוֹסִיף חֲנוּמָשׁ: אוֹלָם הַרִי הַתּוֹס' בַּב"מ שָׁם (דָּף נ"ד) ס"ל לְהִדְיָא דָּגָם
בְּמַחְלָל טִיבָעָא אֶטְיָבָעָא מוֹסִיף חֲנוּמָשׁ כְּמַבְוָאָר מְקוֹשְׁיֵיתָם.

וְכֵן מְבוֹאָר בְּרֵשׁ"י וּבְמִנְחוֹת דָּף פ"ב ע"א) אֵהָא דְּאִיתָא שָׁם הַמְתַּפִּיס מַעוֹת מע"ש
לְשָׁלְמִים כְּשֶׁהוּא פוֹדֵן מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שְׁנֵי חֲנוּמָשִׁין אֶחָד לְקוֹדֶשׁ וְאֶחָד לְמַעֲשֶׂר וְכַתֵּב רֵשׁ"י
ז"ל וְז"ל כְּשֶׁהוּא פוֹדֵן לְאוֹתָן מַעוֹת מע"ש שֶׁמְחַלֵּל עַל פְּרוּטוֹת אוֹ עַל דִּינָרִין עַכ"ל, ה
דס"ל מְפוֹרֵשׁ דָּגָם מְטַבֵּעַ אֶמְטַבֵּעַ מוֹסִיף חֲנוּמָשׁ: וְאֲפֹשֶׁר דַּמְשׁו"ה פִּי הַרְמַב"ם וְהַרְע"ב
בְּמַעֲיֵלָה שָׁם דְּכִי צִדָּד יַעֲשֶׂה קָאִי אֶחְנֻנִי שֶׁהַחֲנֻנִי מְחַלֵּל ע"ש וְהַחֲנֻנִי פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ
הַבְּעָלִים הַמְקַדֵּשִׁים הַרִי א"צ לְהוֹסִיף חֲנוּמָשׁ מְשׁו"ה מְחַלֵּל הוּא פְּרוּטָה עַל פְּרוּטָה וְתוֹ
לָא, וְלִרְשׁ"י בְּמַעֲיֵלָה שָׁם ע"כ צ"ל דְּכִינּוֹן דְּחֲנוּמָשׁ אִינוֹ מַעֲפָב לָא מִיָּרִי בּוֹ הַתְּנָא וְדו"ק:
וּדְבָרֵי הַרְמַב"ם סוֹף הַל' תְּמוּרָה וְכֵן דְּבָרֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה בְּטַעַם הוֹסַפְתָּ הַחֲנוּמָשׁ כְּשֶׁפוֹדֵין
הַבְּעָלִים הַקְדָּשׁ ומע"ש, לענ"ד תְּמוּהִין מְאוֹד מִכְּפָה טַעַמִּים, חֲדָא דְּהַרִי בְּעָרְכִין (דָּף כ"ז
פ"א) אֲמָרִינוּ דְּאֶדְרָבָה הַבְּעָלִים אֲגַב דְּחַבִּיבָה עֲלֵיהָ טָפִי וּפְרִיק לָהּ, וְעוֹד דְּהַרִי גַם
הַמְקַדֵּשׁ שְׂדֵה אֶחְנֻנָה בְּזִמְן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג נְמִי מוֹסִיף חֲנוּמָשׁ אַע"פ שֶׁפְּדִינוֹ קָצוּב בַּתּוֹרָה
וְתוֹ דְּהַרִי הַקְדָּשׁ מְטַלְטְלִין נְפֻדָה בְּשִׁלְשָׁה שְׁמָאִין וְקַרְקַע בְּעֶשְׂרֵה שְׁמָאִין וְגַם מע"ש שְׁאִין
דְּמִי יְדוּעִין נְפֻדָה בְּשִׁלְשָׁה שְׁמָאִין כְּמִפְּרֵשׁ בְּמִשְׁנָה פ"ק דְּסִנְהֶדְרִין וְא"כ אִיזָה הַעֲרָמָה
יְכוּלִין הַבְּעָלִים לַעֲשׂוֹת, וְע"כ דְּסִבְרָתָם הִיא רַק ע"ד דְּרוּשׁ וְלֹא לְדִינָא וְיִמָּה שֶׁלְמַד הַגָּאוֹן
הַרְש"ש מְדָבְרֵי הַרְמַב"ם פ"ה הִי"ג מֵה' מע"ש דְּבִמְחַלֵּל מַעוֹת עַל מַעוֹת אִין מוֹסִיפִין
חֲנוּמָשׁ, לענ"ד אִין הַדְּבָר מוֹכַח כָּלֵל דְּז"ל הַרְמַב"ם שָׁם, מַעוֹת מע"ש אִם רָצָה לְצוֹרְפָם
בְּדִינָרֵי זֶהָב פְּדֵי לְהַקֵּל מִשְׁאֵן מְצָרְפָן וְאִם צָרְפָן לַעֲצָמוֹ אִינוֹ מוֹסִיף חֲנוּמָשׁ שְׁאִין זֶה דְּרָף
פְּדִינָה עַכ"ל, הַרִי אֶדְרָבָה מִשְׁמַע דְּרַק בְּצוֹרְפָן שְׁאִין זֶה דְּרָף פְּדִינָה אִינוֹ מוֹסִיף חֲנוּמָשׁ
פִּינּוֹן שְׁמִצְרָפָן עַל דְּנָרֵי זֶהָב אֲבָל אִם פּוּדָה מְטַבֵּעַ דְּרָף פְּדִיוֹן אֶמְטַבֵּעַ אֶחְרָת גַּם הַרְמַב"ם
מוֹדָה דְּמוֹסִיף חֲנוּמָשׁ דְּאֶפּוֹשִׁי פְּלוּגְתָא בֵּין רֵשׁ"י וְתוֹס' לְבִין הַרְמַב"ם לָא מְפָשִׁינוּ, וּבְפֶרֶט
דְּעִדְיִין אִין אָנוּ יוֹדְעִין מְקוֹר לְדְבָרֵי הַרְמַב"ם הָאֵלָה גַם בְּדִין צִירוּף אֶדְנָרֵי זֶהָב: וְהִנֵּה
בַּפ"ה ה"א מֵה' עָרְכִין כְּתַב הַרְמַב"ם דְּאִין הַבְּעָלִים הַפּוֹדִין הַקְדִּישָׁם פּוֹתְחִין בְּפַחּוֹת
מְאַרְבַּע פְּרוּטוֹת פְּדֵי שְׁיָהָא חֲנוּמָשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף פְּרוּטָה עַכְתָּ"ד וְעִינֵין כ"מ שָׁם וּבְאֶמַת
כְּפִירוּשׁ הַרְמַב"ם מְפוֹרֵשׁ בִּירוּשְׁלַמִי דַּמַּע"ש פ"ד ה"ב וּבַב"מ פ"ד לְהִדְיָא וְכַתֵּב ע"ז
הַלַּח"מ שָׁם וְז"ל כָּאֵן כְּתַב רַבֵּינוּ דְּצָרִיף שְׁיָהָא הַחֲנוּמָשׁ שְׁנָה פְּרוּטָה, וּבַהֲל' מע"ש פ"ה
לָא מִשְׁמַע כֵּן וְצ"ע בַּפ' הַזֶּהָב עַכ"ל, וְכִנּוּנָתוֹ לְהַקְשׁוֹת דְּבַפ"ה מֵה' מע"ש ה"ד פֶּסֶק
דַּמַּע"ש שְׁאִין בְּחֲנוּמָשׁוֹ שו"פ אִינוֹ מוֹסִיף עֲלָיו חֲנוּמָשׁ עַכ"ל וְעִינֵין בַּכ"מ הַרִי דַּבַּמַּע"ש
אִין צָרִיף לְפִתּוֹן דְּוָקָא בַּד' פְּרוּטוֹת פְּדֵי שְׁיָהָא בְּחֲנוּמָשׁוֹ שו"פ וְהִנֵּה כְּעִין סְתִירָה לְדְבָרֵינוּ
בַּהֲל' עָרְכִין הַנְּ"ל, וְצָרִיף בִּיאוֹר לְחַלְקָא בְּעַנְיָן הַחֲנוּמָשׁ בֵּין הַקְדָּשׁ לַמע"ש, אוֹלָם הַחֲלוּקָה
הוּא פְּשׁוּט כַּמֶּשׁ"כ בְּמִרְכַּבַּת הַמְשָׁנָה שָׁם דְּחֲנוּמָשׁ מע"ש קִיל יוֹתֵר מִשׁוּם דְּיְכוּל לְהַעֲרִים

עליו כמש"כ הר"ש והרמב"ם בפיהמ"ש פ"ד דמע"ש מהירושלמי, וגם הנאָתו הרי היא
לבעלים פדאיתא בש"ס דילן אביאו מיד בסמוך, משו"ה במע"ש אין מהדרין אחר
החומש כל פה משא"כ בהקדש דאין להערים עליו ונהנאָתו להקדש משו"ה חובה להדר
לכתחילה שיהא בחומשו פרוטה, ונהרי בערכין (דף כ"ז ע"ב) פריה הש"ס למימרא
דחומש עדיף בהקדש ורמינהו בעה"ב אומר בסלע וכו' אלמא דבמע"ש קרנא עדיף
ומשני הש"ס הכא דחומש רנוחא דהקדש הוא חומש עדיף התם במע"ש דחומש רנוחא
דבעה"ב וכו' חומשא לא איכפת לן עכ"ד הש"ס שם הרי דהחילוק הוא ברור, ומה"ט
נראה לענ"ד ברור דאם פדה הקדש בפרוטה או בשתיים ושלש פרוטות דבדיעבד הרי
נדאי מחולל דאמר שמואל הקדש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולל ומכ"ש הקדש שו"פ
שחיללו על שו"פ שלא אינה את ההקדש דנדאי מחולל, ונהרי אין בחומשו שו"פ מ"מ
מחויב לשלם להקדש גם החומש, אע"ג דבמע"ש כה"ג שאין בחומשו שו"פ א"צ לשלם
החומש פדפסק הרמב"ם הנ"ל, דחומש הקדש חמור הרבה יותר מחומש מע"ש מה"ט
שפתבתי בזה לעיל, וכדמות ראיה לזה נלענ"ד מהא דקאמר הש"ס בב"מ (דף נ"ה ע"א)
אלא תנא דידן דקמיירי בקדשים נתני מעשר בפרוטה, ומשני כמ"ד אין בחומשו פרוטה,
וליתני חומש מעשר בפרוטה וכו' עיי"ש, ואם איתא דגם חומש הקדש בפרוטה הכי הו"ל
למפרך וליתני חומש הקדש פלומר פדיון דהקדש בפרוטה שאם פדו הבעלים ואין
בחומש שו"פ פטורין מלתת החומש, אלא ע"כ דבאמת בפדיון הקדש אפי' אם החומש
הוא פחות משו"פ נמי חייב לתת החומש ולא דמי גם בזה למע"ש מטעמים המבוארים
לעיל ותו דפדיון מע"ש פינון דהנאָה היא להדיט הרי קי"ל דבהדיט פחות משו"פ לאו
פלום הוא, משא"כ בהקדש הרי גילתה התורה בקרא דואשר חטא מן הקדש ישלם
לרבות פחות משו"פ להשכון (בב"מ דף נ"ה) דפחות משו"פ ממון הוא ונדאי דחייב לתת
חומש אפי' פחות משו"פ כנלע"ד ועיין בתוס' שם בערכין (דף כ"ז ע"א) ד"ה ר' יוסי
סבר בכפיצה וכו' ואכמ"ל: פרק מ"ז.

והנני מוצא לזכון להביא דברי התנאים סי' קי"ז סקי"א בזה וזה לשונו. אמרינן בערכין
(דף כ"ט ע"א) ההוא גברא דאחריםנהו לנכסי וא"ל רב יהודא שקול ד' זוזי ושדינהו
בנהרא פדשמואל דאמר הקדש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולל וכו' ופריה הגמ' אפי'
פרוטה נמי ומשני לפרסומי מילתא, ופסק הרמב"ם פ"ח מה' ערכין ה"י דבעי דוקא ד'
זוזי או קרוב לזה ולא סגי בפרוטה, אבל הרי"ף בפ"ק דע"ז פסק דלפדות הקדשות
בזמה"ז בפרוטה סגי והקשה עליו הר"ן הרי בגמרא מבואר דבעינן ד' זוזי, ונראה דס"ל
להרי"ף ה' דבעינן לפרסומי אין זה בהקדשות דיהיה ח"ו חשד דהוא מועל בהקדש
בלא פדיון דבזה לא נחשדו ישראל למעול מעל בקודש ועיין ריטב"א בב"מ פרק הזהב
דעל הקדש כל ישראל נאמנים דלא נחשדיהו שמעל בקודש, ומסייעו דברי הש"ס אין
אדם עושה קנוניא על הקדש, רק בערכין שם דאחריםנהו לנכסי והיה מקום לומר
דמתכוין לחרמי פהנים.

כמו דאמר שם עולא באמת אילו הנאי התם הנה יתיבנא הפל לפהנים, ולכך צינה להשליך
ד' זוזי לנהרא לפרסם שסתם חרמים לגבוה ולא לפהנים דחרמי פהנים אין להם פדיון,
אבל במחרים להדיא לגבוה או המקדיש אין צריך פרסום פלל וכמש"כ לכן השמיטוהו
הרי"ף, ולדינא פסק היש"ש בב"ק פ"ה סי' ל"ה פהרמב"ם דבעי ד' זוזי וכו' עכ"ל

התנאים: והנה דעת הרא"ש הוא פקדמב"ם ונהר"ן אע"פ שבפ"ק דע"ז הביא דברי האלפס דפודה בפרוטה ולא העיר עליו פלל, ורק בפלפלא חריפתא שם סי' י"ג הביא קושית ה"ן ולא תירצה, דו"ל השמ"ק בערכין שם אות ז לפרסומי מילתא ופדיון פ"רם רבעי אין צריף שיהא ד' וזו לפרסומי מילתא דווקא הקדש דאית ליה קלא צריף לפרסם גם הפדיון שידעו שאין נהניו מן ההקדש אבל פ"רם רבעי אין לו קול הרא"ש ו"ל עכ"ל [והפלפלא חריפתא בע"ז שם פ"ג מעצמו לדברי הרא"ש האלה ע"ש] הרי להדיא דעת הרא"ש דבהקדש סתמא נמי בעי ד' וזו לפדיון דאל"כ לא הוה מקשה מפרם רבעי מידי, אבל מ"מ ראיתי שהרגמ"ה בפירושו לערכין שם ס"ל פהרי"ף ונחו שתימצו התנאים ו"ל, דו"ל רגמ"ה בפירושו שם הנדפס בש"ס דוויילנא משום פרסומי מילתא דבר פדניה הוא דאצרכיה ד' וזו דחשיבא עכ"ל, הרי לפנינו דרוח הקודש הופיעה בבית מדרשו של התנאים דפרסומי מילתא היא לפרסם דבר פדניה הוא פלומר שאין זה חרמי פהנים דלאו בני פדניה הם ונה ברור, ונראה דגם התוס' בערכין שם (דף כ"ז ע"א) ד"ה המקדיש שדהו ס"ל כמו כן פהרי"ף דהרי ו"ל שם.

דאי שלא בזה"ב מחללו אם ירצה אפי' לכתחילה על שנה פרוטה לפי שאין בו ריווח להקדש פדאיתא לקמן בסוף פירקין ההוא דאחרים לנכסיה אמת לקמיה דרב יהודא א"ל שקול ד' וזו אחיל עליהו ושידינהו בנהרא ולישתי לך עכ"ל, וכבר העיר התו"ט שם וכן העיר הגאון ר' בצלאל מוויילנא ו"ל בהגהותיו דאיה פתבו התוס' דיכול לחלל על שו"פ והם בעצמם הביאו תוך פדי דיבור לשון הש"ס שקול ד' וזו אחיל עליהו, אלא ודאי דהתוס' ס"ל נמי פהרי"ף והרגמ"ה דבהקדש לא בעינן פרסומי מילתא וסגי בפרוטה ונהביא רק ראיה מסוף פירקין לדבריהם דבזמה"ז אין רנוחא להקדש אם יפדה בשווי ושהרי ישליף הפדיון לנהר משו"ה אפי' לכתחילה פודה שנה מנה על שו"פ ולענ"ד כן הוא גם דעת רבינו יונה ר"פ פיצד מברכין שפכת שם ו"ל ודין הפדיון כף הוא וכו' ואח"כ יקח פרוטה אחת וכו' ואח"כ יאמר יהיו הפירות אלו מחולקין על זה ואח"כ ישחוק אותה הפרוטה וכו' ובה"ג פתב שיפדה אותו בד' וזו וסמך ע"ז מפני לשון אחר שמצאו בערכין שאמר זיל שקול ד' וזו ופריק עליהו ושידינהו בנהרא ול"נ שלא אמרו ד' וזו בדוקא אלא אפי' בפחות הוא מחולקל פדאמרין ונהא אמר שמואל הקדש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולקל וכו' ומינה שמעינן שהלכה כשמואל שאם חיללו על שו"פ מחולקל וסגי ליה בהכי בחו"ל ואפי' לכתחילה מותר עכ"ל בקיצור, ואמת שדבריו צריכין ביאור ואכמ"ל אבל זה ברור דס"ל פהרי"ף והרגמ"ה ו"ל, וגם בפסקי תוס' במס' ע"ז (דף י"ג אות כ"ב) איתא בזה"ל הקדיש קרקעות שנה מנה יחלל על שו"פ וישליף לנהר וכו' עכ"ל, אכן בפסקי תוס' יומא אות ל"ח ס"ל דבעינן ד' וזו ע"ש [ויש שם טעות הדפוס הנפך שבמקום מטלטלין צ"ל מקרקע ובמקום ומקרקע יחלל צ"ל ומטלטלין ירקבו עיי"ש ותבין] ואני אינני יכול פאן להאריך יען שכ ענין פ"רם זה הוא בא פאן רק למילואים לדיו הקדש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולקל שהארכתי בו הרבה באינה מקומות בספר זה ובספרי תקנת השבים, ואולם הנני חושב לי לחובה לכתוב בזה שלדעתי גם דעת הראב"ד פ"ח ה"ח מה' ערכין פדעת האלפס ורבינו יונה ואין צורך הרבה לדברי מ"ר הכ"מ שם דמש"כ הראב"ד פרוטה הוא לאו דוקא, אלא דווקא קאמר אע"פ דלא נקט לה דרוף השגה על הרמב"ם: ואחרי פל דברינו אלה הנה.

מבואר דש'לש מחלוקות בדבר, הרי"ף ורגמ"ה והראב"ד ורבינו יונה ותוס' באיזה מקומות ס"ל דלא מבעיא מע"ש וכרם רבעי אלא אפי' הקדש נמי לא בעי לפדיונם ד' זוזי וסגי בפרוטה, והרמב"ם והרא"ש והר"ן ס"ל דהקדש בעי ד' זוזי לפרסומי מילתא פנין דהקדש אית ליה קלא גם הפדיון בעי פרסום משא"כ מע"ש ונט"ר שאין להם קול סגי הפדיון בפרוטה, ובה"ג ותוס' בכורות (דף נ"ג ע"א) ד"ה מעות ותוס' ר"ה (דף ל"א ע"ב) ד"ה וביקוש והמרדכי פ"ק דע"ז בסו"ד וכן משמע קצת בתמים דעים סי' קל"ב [נדע דהראב"ד בעל השגות אינו הראב"ד בעל התמים דעים כמו שהוכיח כבר בספר מלבושי יו"ט ח"ב סי' ז' מק"מ] ועוד באיזה מקומות בתוס' ס"ל דאפי' מע"ש ונט"ר נמי בעי ד' זוזי לפדיונם, ועיין בב"י ליו"ד סי' קצ"ד ובד"מ ובב"ח ובפוס"ד שם ואכמ"ל, ונדע דלענ"ד אם ההקדש שנה פחות מד' זוזי פגון ששנה רק ג' זוזי או פחות מזה עד פרוטה לכו"ע לא בעי לפדיונו ד' זוזי דיותר משונויו אין צורך לתת בזמן הזה לכל הדיעות ודו"ק: פ"ק מ"ח.

נשוב מעט לדברי התוס' דידן במעילה (דף כ"א ע"ב) ד"ה פרוטה וכו' שפיתבו ונ"ל תימא ולבטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה, וכי תימא דבר שיש לו מתירין הוא ע"י פדיון ואפי' באף לא בטיל הא ליכא למימר דדבר שיל"מ דרבנן הוא עכ"ל, הנה הא דדקדקו וכתבו דהנה דשיל"מ ע"י פדיון ולא פתבו דהנה דשיל"מ ע"י שאלה דהרי נשאלין על הקדישות, פשוט הוא דאולי בשיטת הר"ן בנדריים (דף נ"ט) ויתר הראשונים העומדים בשיטה זו דרק נדרים דמזנה לאיתשולי עליוהו, אבל הקדישות דליכא מזנה לאיתשולי לא הנה דבר שיל"מ רק מטעם פדיון, ומשו"ה לא מיקרי הקדש דשיל"מ רק בקדושת דמים אבל קדוה"ג דאין לו פדיון לא הנה דשיל"מ אע"ג דמצי לאיתשולי עליו פנין דליכא מזנה.

לשאול על הקדישות, אבל בספר בית הבחירה להרב המאירי שם בנדריים פתב דהקדש הנה דשיל"מ מטעם שאלה אע"פ דליכא מזנה למשאיל עלה, ולא דמי לתרומה דשם הוא מחויב להפריש ולא שניי טעותא משא"כ הקדש דנודב מרצונו ויכול להיות דטעה וישאל עליו עכ"ל עיי"ש, וא"כ גם קדוה"ג הנה דשיל"מ היכא דהוא דבר הנזדר ונזדר ובק דבר שאינו נזדר ונזדר כמו חטאות ואשמות דמו לתרומה דכיון דליכא מזנה לאיתשולי עליוהו לא הנה דשיל"מ מטעם שאלה פנין דבאו בחובה ולא שניי בהו טעותא, ונפ"מ בזה גם לדין לענין דבר הנאסר בשבועה דליכא מזנה לאיתשולי עלה, דלהר"ן ודעמיה לא הנה דשיל"מ כמו שהביא הפתחי תשובה ביו"ד סי' ק"ב סק"י באריכות והשיג על הפמ"ג בפתיחתו לה' פסח שכתב דגם שבועות הנה דשיל"מ ע"י שאלה, ולדברי הרב המאירי גם שבועות הנה דשיל"מ וא"כ דברי הפמ"ג יש להם מקום, ומ"מ לדינא לענ"ד שיטת התוס' והר"ן עיקר וקצרת: ויש לענ"ד מקום להוכיח דגם הרא"ה ס"ל בזה כהרב המאירי, דהרי על מש"כ הרשב"א הובא בשו"ע יו"ד סי' ק"ב סעי' ג' דכלי שנגאסר מפליעת איסור שנתערב באחרים בטיל ברוב ואין זה דשיל"מ מפני שצריך הוצאות להגעילו, חולק עליו הרא"ה בבד"ה הובא בשו"ע סק"ח וסובר דבכלי טעמא אחרינא איכא דלא בטיל לבד מטעם דשיל"מ דכל היכא דנזכר האיסור אין לו ביטול וכיון דאפשר להוציא האיסור, מתוכו ע"י הגעלה הנה פנינך האיסור עיי"ש.

ולכאורה קשה דלפיי"ז הרי גם הקדש קדושת דמים דג"כ אפשר להוציא האיסור ע"י פדיון ועומד הוא ע"כ לפדיון נקרא ג"כ הנפר האיסור ולא בטיל לבד מטעם דשיל"מ, וגם מצד הסברא נראה דכיון דהנה פהנפר האיסור מה"ת לא בטיל ועיין להלן בדברינו בפסק זה, וא"כ למ"ל להש"ס בנדריים (נ"ח ע"א) לומר דהקדש לא בטיל מטעם דשיל"מ תפוק ליה מטעם דכיון דאפשר לפדותו הו"ל פהנפר האיסור ומה"ת לא בטיל, וע"כ לומר דלהרא"ה פונת הברייתא בנדריים שם בהקדש קדושת הגוף דלית ביה פדיון ומ"מ הנה דשיל"מ והיינו ע"י שא"ל, הרי מוכח א"כ דהרא"ה ס"ל פהמאירי דכיון דיכול לשאול על הקדשו אע"פ שאין נשאלין אהקדשות אלא מדוחק ומצוה לאיתשולי ליפא מ"מ הו"ל דשיל"מ, ולענ"ד דוחק גדול הוא לחלק בין אפשר להוציא האיסור ע"י הגעלה מע"י פדיון ושניהם להרא"ה פהנפר האיסור דמי: ובקדושין (נ"ח ע"ב) פליגי ר"ט ור"ע במקנה שנמדד ונמצא חסר דר"ט מטהר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע ור"ע מטמא ור"ע שם דן מקנה מבעל מום ור"ט דן מן גרושה ונחלוצה ולסוף הודה ר"ט לר"ע, ומסיק אביי טעמא דגם ע"א מהימן אע"פ דמכחישו דא"ל שלח ואחוי עיי"ש, וכתבו שם התוס' ד"ה שלח ואחוי מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להתברר פד אהד נאמן עליו ואפי' ע"א מכחישו, וכתב המקנה שם דגם רבא מודה למסקנא לטעם דשלח ואחוי עיי"ש שקצתי מאוד פאן, וכתב הח"ס באהע"ז ח"ב סי' ס"ז ונ"ל, מה"ת בנדאי אין ע"א נאמן כלל נגד חזקה ואהא דההו שלח ואחוי אין שום פסוק או ראיה בש"ס אלא הש"ס אומר כן גבי בעל מום מסברא וע"כ היינו טעמא עד שתאכלהו בספק איסור אכלהו בהיתר כיון דאיכא לברורי כמו ביש לו מתירין, וא"כ ביש לו מתירין הא קי"ל בהוצאה מרובה, וטרחא גדולה לא אמרינו הו סברא, וא"כ ה"נ לא נימא שלח ואחוי אלא בכגון הו דבעל מום וכו' עכ"ל עיי"ש, והנה אע"ג דהח"ס קרי להא דאפשר לברר איסורו דשיל"מ ודשיל"מ מדרבנן הוא כמש"כ התוס' שהבאתי לעיל, מ"מ הו דבשיל"מ דשלח ואחוי ע"כ דאורייתא הוא דהרי בע"מ דפסול לעבודה ע"פ עד אהד מדאורייתא הוא, וגם הא דמקנה שנמצא חסר טהרות שנעשו ע"ג טמאות נמי מה"ת הוא פנראה להדיא מהתוס' חולין (נ"ח יו"ד) ד"ה ודילמא ובכ"ד, והב"ח בתשובותיו סי' א' שכתב דאינו טמאות רק מדרבנן כבר השיג עליו התבו"ש סי' ב' ס"ק ל"ב, הנה פי כן אנו רואין דהיכא דאפשר לברר איסורו פהו דשלח ואחוי אפי' אם נקרא אותו דשיל"מ מ"מ מה"ת אסור פדאמרינו בעלמא הא למ"ל קרא סברא הוא, דכיון דיש לברר איסורו בלי הוצאה מרובה וטרחא יתירה על אהר אין לסמוך על חזקה דמעיקרא וכיוצא בזה, והדברים ברורים: ולפיי"ז להרא"ה דס"ל דכל היכא דאפשר להוציא האיסור ע"י הגעלה הנה פניכר האיסור כיון דיש לברר איסורו א"כ מה"ת לא בטיל לדברינו פמבואר לעיל, וכיון דתערוכות הקדש בקדושת דמים יש פח לברר ולהוציא האיסור ע"י פדיון א"כ להרא"ה מה"ת לא שייך ביה דין בטול ברוב ומינושב שפיר קושית התוס' במעילה הנ"ל, אכן התוס' במעילה אהלו בשטיט הרשב"א דאף שאפשר להוציא האיסור ע"י הגעלה מ"מ לא מיקרי ניכר האיסור אלא דהנה דשיל"מ פכל דשיל"מ דעלמא דרק מדרבנן לא בטיל, ולא דמי להו דשלח ואחוי דהתם האיסור שהוא המום וכן חסרון המקנה כבר מבואר בפ"ע וחסר רק לפתוח העינים לראות המום ולמדוד המים.

אָבֵל בְּבִלְעֵה שְׂבֻכְלֵי וְכֵן תַּעֲרוּבוֹת הַהִקְדָּשׁ בְּחֻלִּין אֲשֶׁר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם אֵין הָאִסוּר
נִיכָר שְׁפִיר בְּטִיל מֵה"ת וּמִשׁו"ה הַקָּשׁוּ הַתּוֹסֵ' שְׁפִיר דֹּאע"ג דְּהַמְטָבֵעַ הִיא דְּבָר שֵׁישׁ לֹו
מִתִּירִין ע"י פְּדִיּוֹן מ"מ הָרִי אֵינוֹ בְּטִיל רַק מִדְּרַבָּנָן וּא"א לְהִבִּיא קָרְבָּן, וְקִצְרֵתִי מְאוֹד בְּזָה
וּדו"ק, דְּבַעֲקָר הַדְּבָר רְצִיתִי כָּאֵן לְהִזְכִּיר שֵׁישׁ דְּשִׁיל"מ דְּמֵה"ת אֲסוּר כְּגוֹן שְׁלֹף וְאַחֲוֵי
דְּלִכּו"ע אֲסוּר מֵה"ת וְזֶה נִתְבָּאֵר בְּדְבָרֵינוּ בַּעֲזֵה"ש, מִשׁוּם דְּבָזָה מְתוֹרֶצֶת מַעֲקָרָה קוֹשְׁיַת
הַתּוֹסֵ' בְּמַעֲיֵלָה אֲשֶׁר אָנוּ עֲסוּקִים בְּסִפְרֵי הַזֶּה בּוֹ לְשִׁיטַת הָרֹא"ה עַכ"פּ כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר
בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ: פָּרָק מ"ט.

וְאַחֲרֵי שְׁעָרְכֵתִי לְפָנֶיךָ פָּרָק הַקּוֹדֵם בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ רֵאִיתִי לְהַסְמִיךְ בְּפָרָק הַזֶּה בִּיאוּר
דְּבָרֵי הַמְרָדְכֵי סוּף פ"ק דְּשַׁבָּת, שְׁפָסֵק דְּדְבָר שְׁנוּלָד בְּתַעֲרוּבוֹת אִפִּי' דְּשִׁיל"מ בְּטִיל הוּא
וְזִכְרָנוּהוּ כְּמָה פְּעָמִים בְּפָרָקִים הַקּוֹדְמִים בְּלִי בִיאוּר דְּבָרֵינוּ, וְז"ל הַמְרָדְכֵי שָׁם גִּיגִית מְלֵאָה
עֲנָבִים וְהֵינּוּ זָב מֵהֵן גַּם מַעֲרַב שַׁבָּת מוֹתֵר לְשַׁתּוֹת הֵינּוּ בְּשַׁבָּת דְּהֵינּוּ שְׁבָא מֵהֵן בְּשַׁבָּת
נִתְבָּטַל בְּתוֹךְ הֵינּוּ שְׁהֵיָה שָׁם מַעֲש"ב וְאֵע"ג דְּהֵיָה דְּשִׁיל"מ הֵנ"מ כִּי נִיכָר הָאִסוּר קוֹדֵם
שְׁנִתְעָרַב וְאַח"כּ נִתְעָרַב לֹא בְטִיל בְּמִינוֹ אָבֵל הֵכָא נוֹלָד הָאִסוּר בְּתוֹךְ הַתַּעֲרוּבוֹת שְׁפִיר
בְּטִיל, וְרֵאָיָה לְזָה דְּהָא אִפִּי' עֲצִים שְׁנִשְׁרִי מִן הַדְּקָל לְתוֹךְ הַתַּנּוּר בִּיו"ט.

הָא מְבוֹאֵר בְּרִישׁ בִּיצָה דְּמַרְבָּה עֲלֵיהֶם עֲצִים מוֹכְנִים וּמְסִיקוֹן כִּינּוֹן דְּלִיתָא לְאִסוּרָא בְּעִינָא
וְאִף דְּעֲצִים הַמְּוֹקְצִים הֵם בְּעֵינֵי עַכ"ל, הִבִּיאוּ הַרְמ"א בְּאו"ח ס' ש"כ וּבִיו"ד ס' ק"ב
לְהַלְכָה, וְדְבָרֵינוּ צָרִיכִין בִּיאוּר בְּשִׁנֵּי עֲנָנִים, חֲדָא בְּהַסְפָּר הַדְּבָר לְמָה יִהְיֶה הַדִּין כֹּף
דְּבִנּוּלָד הָאִסוּר בְּתַעֲרוּבוֹת גַּם דְּשִׁיל"מ בְּטִיל דְּלִכְאוּרָה הֵנָּה כְּהַלְכָתָא בְּלֹא טַעְמָא וְעֵינֵין
לְעִיל פָּרָק כ"ג בְּזָה, וְשִׁנִּית הָרֹאָיָה שְׁהִבִּיא הַמְרָדְכֵי מִפ"ק דְּבִיצָה תְּמוּהָ כְּמוֹ שְׁתַּמָּה עָלָיו
הַכּו"פ בִּיו"ד שָׁם דְּהָרִי הֵתֵם בְּעֲצִים שְׁנִשְׁרִי מֵהַד"ק בִּיו"ט הַטַּעַם מְפֹרָשׁ שָׁם בְּגַמ' מִשׁוּם
דְּמַקְלֵי קְלֵי אִסוּרָא, וְעוֹד תְּמוּהָ סִיּוּם דְּבָרֵינוּ בְּמְרָדְכֵי שָׁם "וְאֵע"ג דְּעֲצִים הַמְּוֹקְצִים הֵם
בְּעֵינֵין עַכ"ל, מִשְׁמַע דְּרוּצָה לְהַתִּיר גַּם בְּאִיתָא לְאִסוּרָא בְּעִינָא וְזֶה פְּלֹא דֹא"כ מְתִי
דְּשִׁיל"מ לֹא בְטִיל: וְהֵנָּה בְּטַעַם דִּינוֹ שֶׁל הַמְרָדְכֵי דְּבִנּוּלָד בְּתַעֲרוּבוֹת גַּם דְּשִׁיל"מ בְּטִיל
יֵשׁ לוֹמֵר, בְּהַקְדָּם מַה שְׁתַּמָּהוּ הָאֲחֻרּוֹנִים עַל הַטַּעַם שְׁכַתֵּב רַש"י ז"ל דְּדְשִׁיל"מ לֹא בְטִיל
מִשׁוּם דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסוּר תֵּאכְלָנוּ בְּהִיתָר, הָרִי כֹל אִסוּר שְׁנִתְבָּטַל נְהַפְּךָ לְהִיתָר וּמֵאִי
עַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסוּר אֵיכָא אַחֲרֵי הַבְּטוּל, וְהוֹכִיחוּ מְזָה דְּבִאָמַת שִׁיטַת רַש"י הִיא
כְּהַפּוֹסְקִים דָּאִין הָאִסוּר נְהַפְּךָ לְהִיתָר עֵינֵין בְּרֹא"ש חֻלִּין פִּגְיָה"ג, אָמְנָם בְּמִנְחוֹת (דף
כ"ג ע"ב) כְּתֵב רַש"י שָׁם בְּזֵה"ל דָּאִי נְמִי בְּתֵר בְּטֵל אֲזֵלִינּוּ וְטִיבְלָא מְבִטַל לְשִׁירִיִּים לֹא
הֵנָּה רִיבּוּי סְלִמָּה דְּכַבְּטַל כְּמֵאֵן דְּלִיתָא דְּמִי עַכ"ל וְעֵינֵין מִש"כ בְּזָה בַּעֲזֵה"ש לְעִיל פָּרָק ל"ו
וְתַרְוָנָה נִחַת, עַכ"פּ מְבוֹאֵר דְּרַש"י ס"ל דְּאִסוּר הַבְּטֵל בְּרוּב הִיתָר כְּמֵאֵן דְּלִיתָא כְּלָל דְּמִי
אוֹ שְׁנֵהַפְּךָ לְהִיתָר, וְא"כ הָרִי הַדְּרָה הַקּוֹשְׁיָא לְזוֹפְתָה מֵאִי שִׁינְךָ לוֹמֵר בְּדְשִׁיל"מ עַד
שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסוּר תֵּאכְלָנוּ בְּהִיתָר כִּינּוֹן דְּאַחֲרֵי הַבְּטוּל אֵין כָּאֵן עוֹד אִסוּר כְּלָל: וְלִכּוֹן
אָמִינָא דְּמִש"כ רַש"י עַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסוּר לֹא אִסוּר עֲצָמוֹ קְאָמֵר דְּבִאָמַת אִסוּר
שְׁנִתְבָּטַל כְּמֵאֵן דְּלִיתָא דְּמִי אוֹ שְׁנִתְבָּטַל לְהִיתָר מ"מ כִּינּוֹן דְּדְבָר שִׁיל"מ הוּא וְיֵישׁ לוֹ עֲצָה
לְאָכּוֹל לְמַחֵר בְּלֹא בְטוּל הֵנָּה כְּמַבְטֵל אִסוּר לְכַתְּחִילָה דְּאַפְתִּי לֹא דִיעֵבַד גְּמוּר הוּא כִּינּוֹן
שֵׁישׁ עֲדִינֵין עֲצָה לְאָכּוֹל בְּטוּל, וְסִבְרָא זֹו נִמְצָא בְּפוֹסְקִים וְעֵינֵין בְּרַמ"א יו"ד ס' צ"ה
וּבְהַגְהוֹת יַד אֲפָרִים בְּחִילּוֹק שְׁכִין קוֹדְרָה לְמַאֲכָל לְעֵנִין נ"ט בַּר נ"ט וְנוֹטַל"פ דְּכִינּוֹן
דְּלִקְוֶרָה יֵשׁ תְּקֻנָּה בְּהַגְעָלָה הֵנָּה כְּמַבְטֵל אִסוּר לְכַתְּחִילָה וְעֵינֵין בְּדְבָרֵינוּ בְּפָרָק הַקּוֹדֵם,

גם בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תקמ"ז כתב וז"ל וילענין לקחת מא"י דבר שנתבטל בששים הדבר ידוע שאסור דהא בשעה שלקחו מהא"י הנה פאילו מבטלו לכתחילה ודבר ברור הוא עכ"ל, וה"נ בכל דשיל"מ הסבא נותנת פן דהרי פל מבטל איסור לכתחילה במזיד אין האיסור על עצם מעשה הבטול דהרי אם ירצה לבטל על מנת שלא לאכלו ודאי דרשאי, וע"כ דהאיסור הוא רק מה שהוא אוכלו ע"י הבטול וא"כ בדשיל"מ אע"ג דכבר נתערב ממילא מ"מ הרי אוכלו ע"י בטול לכתחילה בעוד שיכול לאכלו בלא בטול ודו"ק: ולפי"ז דהא דדשיל"מ דלא בטיל משום לתא דאין מבטלין איסור לכתחילה אתינון עלה יבואר טעם המרדכי דכדבר שלא נולד האיסור לבדו רק בתערובות גם דשיל"מ בטיל, דהרי בפסחים (דף ל"ד) איתא אמר רב קדירות בפסח ישברו ופריה הש"ס אמאי לישנהו עד אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינם, ופירש"י דרב ס"ל כר"י דלאחר זמנו אסור מה"ת וס"ל שלא במינו בנו"ט, ותמהו התוס' והר"ן הא אין מבטלין איסור לכתחילה, ותירץ הר"ן באלפס וז"ל ויש לומר דבחמץ וכיוצא בו דכי אישתמש בהיתרא אישתמש והשתא ליתא לאיסורא בעינא הקילו לבטל לכתחילה עכ"ל, ופשוט דמש"כ הר"ן דליתא לאיסורא בעינא אין פונתו משום דטעם החמץ בלוע בידו פני הקדירה, דא"כ בשאר איסורים נמי הכי הוא ולמ"ל הסבא דחמץ בשאר ימות השנה היתרא הוא, אלא פונתו מפני שאין דרך להשתמש חמץ לבדו בקדירה וע"כ מבטלו עם שאר דברים וכיון דכל השנה היתרא הוא ולא נעשה הבלוע גבלה, לכן כשפא הפסח ונעשה הבלוע איסור בידו הקדירה הרי נולד האיסור בתערובות וליתא לאיסורא בעינא פ"י בפני עצמו משו"ה הקילו בו לבטלו לכתחילה, וענין ביו"ד סי' צ"ט סעי' ו' וסעיף ז' ודו"ק, וכיון דאמרנו דדשיל"מ דלא בטיל מאביון רייהו דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא, ואיסור שנוולד בתערובות הרי מותר לבטלו לכתחילה כמש"כ הר"ן ממילא גם דשיל"מ כשנוולד האיסור בתערובות שפיר בטיל, דלא שינוי לומר עד שתאכלנו באיסור וכו' פיון דבכהאי גוונא מותר לבטל לכתחילה וא"כ דינו של המרדכי הוא מילתא בטעמא ומוכרח בגמרא ובר"ן: ועמה נבוא בעזה"ש לבאר דברי המרדכי שנתלבטנו בהם בריש פרק זה.

דהנה בגליון הרש"א ליו"ד סי' ק"ב נסתפק לדעת המרדכי באם עצם הדבר הנה לו הנהיה בעולם קודם התערובות רק שהאיסור חל עליו לאחר שנתערב, כגון שאסר עליו בקודם מין אחד לאחר שנתערב בשאר מינים מי הנה פנולד בתערובות ובטיל או לא, ובחדושי רע"א ליו"ד שם החליט דהנה פנולד בתערובות ובטיל והשיג על המקו"ח בזה עיי"ש, ולכאורה נראה שזה תלוי בשני תירוצי התוס' פ"ק דביצה (דף יו"ד ע"ב) במשנה דזמן שחורים ומצא לבנים שנים ומצא שלשה אסורים, ומפרש בגמרא אי אחרנינא ניהו הא אסורים ואי לאו אחרנינא ניהו הא איכא חז דמיערב בהו, ותמהו התוס' לבטיל ברוכה וי"ל דבע"ח לא בטיל אי נמי הו"ל דשיל"מ ולא בטיל עכ"ל, והקשה הצ"ח ויתר המפרשים על תירוץ הראשון אטו לית להו הפלל דדבר שיל"מ לא בטיל, והנה אם נאמר דהיכא דהאיסור חל בתערובות אף שעצם הדבר הו"ל הנהיה בעולם קודם התערובות נמי מיקרי נולד האיסור בתערובות וגם דשיל"מ בטיל, א"כ הרי י"ל דהגוזל השלישי שפא להקן מאן יאמר שפא ביו"ט שפא בא עוד מערב יו"ט וא"כ כשחל איסור יו"ט על התערובות הנה פנולד האיסור בתערובות ואף בדבר שיל"מ בטיל, והגם די"ל נמי שהגוזל השלישי פא להקן ביו"ט והנה דשיל"מ מ"מ הרי פתבו הפוסקים דרק בספק

על האיסור אז דשיל"מ לא בטיל אף בדרבנן אבל בספק אם הוא דשיל"מ לכו"ע ספקין לקולא ודו"ק, וא"כ מיושב קושית המפרשים די"ל דתירוץ הראשון עם תירוץ השני פליגי בהה סברא, דלתירוץ הראשון אין זה נחשב דשיל"מ אף שהגוזל היה בעולם קודם התערבות פינון שהאיסור חל בתערובות נולד בתערובות מיקרי ובטל פסברת המרדכי משו"ה הנקרחו לבוא מטעם בע"ח, ותירוץ השני ס"ל דכיון דהיה לו הנה בעולם קודם שנתערב הנה דשיל"מ דלא בטיל ומעתה א"ש גם ביאור דברי המרדכי שנתלבטנו בו לעיל, דהמרדכי מפרש הא דאמרינו בריש ביצה הכא מקלי קלי איסורא, הפנה היא דכיון שקודם שהסיק התנור הרי היה מותר לטלטל בעצי מוקצה כמש"כ התוס' בביצה (דף כ"ח ע"ב) בשם הריצב"א ועי' תוס' שם, (דף ח') ד"ה אר"י דטלטול מוקצה הותרה לצורך אונ"פ, והמהרש"א בביצה (דף ל"ב) אהא דאין סומכין את הקדירה בבקעת הקשה הרי טלטול מוקצה מותר לצורך אונ"פ, ותירוץ דהנ"מ לסלק את המוקצה פה היא דגריפת תנור אבל שימוש במוקצה להנאתו הנה פועל מוקצה לאכילה [וכסברא זו פתבו התוס' ברחוקין (דף קל"ו פ"א) דגיזה הנאה דיזה הנה פאכילה ע"ש] ורק לאחר שהתנור בוער כבר נאסר לו להפך בהעצים משום דאז משתמש במוקצה להנאתו כמש"כ המהרש"א הנ"ל, ובשעה זו כבר הטה בתערובות וליתא לאיסורא בעינא פירוש פינון דהאיסור מתחיל בשעה דמקלי קלי הנה נולד האיסור בתערובות דבטיל גם בדשיל"מ וא"כ מביא המרדכי ראיה גמורה לדינא דגיגית מקו"ח ונ"ל, דהא אפ"י עצים שנשרו מן הדקל בתנור ביו"ט [פירוש אף דעצם העצים היו בעולם גם קודם התערובות רק שהאיסור חל בתערובות] אמרו בריש ביצה דמרבה עליהם וכו' אע"ג דעצים המוקצית הם בעין [פירוש ומ"מ מותר לבטל האיסור לכתחילה וה"ה דבטל בדשיל"מ דנחשב פליתא לאיסורא בעינא] ומכ"ש בגיגית דעצם היין נולד בתערובות דנדאי בטיל בדשיל"מ, ולפי"ז מיושב גם קושית הכרו"פ הנ"ל, דהרי באמת לכאורה הטעם דמקלי קלי איסורא אינו מוכן פינון שכל האיסור הוא מה שמהפך ואז עדיין לא פלה האיסור, ומה שיכלה אח"כ אין שום תועלת פינון דאין האיסור משום הנאה וכבר תמה פועל זה באמת הפרמ"ג ביו"ד סי' צ"ט ס"ק י"ב במשפצות ד"ה ומידי דברי עיי"ש, אולם לדברינו הדבר נכון דהתועלת של מקלי קלי הוא רק דבשביל זה מקרי ליתא לאיסורא בעינא ומקרי נולד האיסור בתערובות וזה נכון, וכל זה הוא תמצית שהוצאתי מיסודו של הרב שאילת שלום מווילנא שליט"א סי' ד' עיי"ש ועיין בדברינו לעיל פ"ק ט' ופ"ק ל"ד ועוד מקומות שדיברנו על אודות המרדכי זה.

ויש גם להאריך בדברי הרב שאש"ל שהבאתי ע"פ דברי הרב עמודי אור שכתב בסי' ט"ו אות ב' ונ"ל, ומה שהקשה ע"ז הכרו"פ מפרוטה של הקדוש יישובנו במ"א בע"ה שדברי המרדכי אינם אלא בתערובות לח בלח אבל לא ביבש ביבש, ויש לנו יסוד לחלק פן ע"פ הסוגיא דבכורות (דף כ"ג ע"א) דנבלה בשחוטה בטילה לענין מגע ולא לענין משא, ומ"מ בלח בלח פסק שם הרמב"ם דנתבטל אף לענין משא עכ"ל, אולם לפי שרוב האחרונים לא ס"ל פנותיה בזה וגם איהו בעצמו לא כתב בשארי מקומות מספרו ככה, וגם באשר כל דברינו בפ"ק זה הוא רק מילואים לדברינו שהארנו לעיל בפ"קים הקודמים קצתתי פאן בזה, ואבאר פאן ענין אחר ד"ה אגב בעזהשי"ת: א) בביצה (דף ג' ע"א) בתוס' ד"ה שמא יעלה ויתלוש הקשו למ"ל בפירות הנושרין טעמא דשמא יעלה

ויתלןש תיפוק ליה משום מוקצה כדמוכח לקמן דאמר רב פפא נכרי שיהביא דורן וכו' אם יש במינו במחנך אסור משום מוקצה, ותירצו דבעינו טעמא דשמא יעלה ויתלןש היכא דחזי לעורבים דליכא מוקצה, שוב הקשו להיפך למ"ל התם טעמא דמוקצה ת"ל מטעם דשמא יעלה ויתלןש עיי"ש: ב) שם בביצה (דף ג' ע"ב) מקשה ארב יוסף ורב יצחק דס"ל דביצה שנוקדה ביו"ט אסורה למר משום פירות הנושרין ולמר משום משקין שזבו דהאיסור הוא מדרבנן, מברייתא דקתני וספיקה אסורה ואם נתערבה באלף פולן אסורות ואמאי הרי ספק דרבנן לקולא ומשני בספק טרפה והא דנתערבה באלף פולן אסורות מוקי לה רב פפא כתנא דליטרא קציעות דכל שדרכו למנות לא בטיל, ורב אשי אמר לעולם ספק יו"ט ספק חול אלא דהנה דשיל"מ וכל דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל, והקשו המפרשים לאיזה צורך דחק רב פפא ולא תירץ פרב אשי, והצל"ח שם תירץ דבאמת ס"ל לר"פ דדשיל"מ נמי בטיל וזהו לכאורה דוחק מעט כמובן: ג) בספר חידושי מהר"ם ברבי בביצה שם הקשה שתי קושיות וז"ל, חדא על הרמב"ן במלחמות במס' שפכת פרק שואל בסוגיא דחלילין דכתב דהא דאמר רב פפא באין צדין הלכתא נכרי שיהביא דורן לישאל אם יש במינו במחנך אסור אף דהנה ספק שמא לא נעשה מלאכה בשביל ישאל משום דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל וספיקה אסורה עיי"ש אנכי לא מצאתי ברמב"ן שם שיאמר מפני הכי] א"כ אמאי זה דחיק ר"פ הכא לומר תנא דליטרא קציעות הוא ואמאי לא משני פרב אשי משום דשיל"מ דהא ר"פ גופא ס"ל הכי זו חדא, ואידך על הרמב"ן במלחמות פרק כל שעה דכתב טעמא דחמץ בזמנו במשהו משום דהנה דשיל"מ וכן דעת הרמב"ם, והא דא"ר יוחנן חמץ בזמנו בנותן טעם משום דסבר דר"ש הוא דאמר בנדרים דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל אבל חכמים פליגי עליה וס"ל דשיל"מ בטיל [וכ"כ גם השמ"ק בב"מ הובא פבר לעיל בפרק ל"ד] ופסק פחכמים עיי"ש, וקשה א"כ אמאי משני רב אשי הכא משום דהנה דשיל"מ הא תינח לרב יוסף ולר' יצחק אבל לריו"ח דהוא נמי סובר הטעם דמשקין שזבו הרי לדידיה תשאר הקושיא לבטיל ברובא דהא ריו"ח ס"ל דשיל"מ נמי בטיל וצ"ע עכ"ל: ד) התוס' ישנים בביצה שם הקשו אמאי מקשה הש"ס שם רק לרב יוסף ור' יצחק דאמרי משום גזרה אמאי ספיקה אסורה ספק דרבנן הוא וספק דרבנן לקולא, ואמאי לא מקשה גם לרב נחמן דס"ל דהביצה אסורה משום מוקצה הרי ספק דרבנן הוא, ותירצו דמוקצה חמורה ונהנה פועין דאורייתא עיי"ש, והקשה הרב עמודי אור סי' י"א דסו"ס הרי מוקצה היא דרבנן כמבואר בפסחים (דף מ"ו ע"א) ומה פועין דאורייתא שיהי בו להחמיר בספיקו ומניין לנו זה עיי"ש שהאריך ע"פ דרכו: ונאפשר שיתפשטו כל הקמטים האלה בהקדם הא דאיתא שם (דף ד' ע"א) אתמר שבת ויו"ט רב אמר גולדה בזה אסורה בזה וריו"ח אמר גולב"ז מותרת בזה וכו' ושם ע"ב איתא אריו"ח עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה וכו', והקשה השמ"ק שם מאי מדמה ביצה לעצים שנשרו הא ריו"ח ס"ל טעמא דביצה משום משקין שזבו א"כ די לן שאסורה ליומה ולא ליומא אחרתא משא"כ עצים שנשרו דאסורין משום מוקצה וא"כ אין לחלק בין יום ראשון לשני בשבת ויו"ט הסמוכין, ותיירץ השמ"ק דעצים שנשרו מירי שהיו רוב תלושין מערב יו"ט רק מחנךרין היי קצת עדיין לכן ליכא בהו איסורא משום מוקצה רק משום פירות הנושרין ואפ"ה אסורין ביו"ט לכן שפיר מדמה הש"ס עצים לביצה עכ"ד

השמ"ק עיי"ש, והסביר הדבר יפה הג"מ ר' אברהם אליעזר לינר בספרו אבני קודש סי' ט' וז"ל, דמצד הסבא לא דמי איסור מוקצה לאיסור פירות הנושרין לענין יום אחר כמש"כ השמ"ק, דבשלקא האיסור מחמת מוקצה פנין שחז"ל אסרי מוקצה כמו דשייף הטעם בראשון שייף נמי בשני, משא"כ אם האיסור הוא משום פירות הנושרין הלא עיקר הגזרה היא שמה יעלה ויתלוש, א"כ אי אסרינו ליה לההוא יומא פירות הנושרין תו לא יעלה ויתלוש עוד היום פנין דאסורין ליה לההוא יומא ולמה נאסור ליה גם ביום השני הרי כבר ליפא שום חשש, וכן להטעם דמשום משקין שזבו דהגזרה היא שמה יסחוט אם אסורה ליומה לבד ולא נאסר ליום השני נמי אין לנו לחוש שמה יסחוט היום פנין שהיום אסור לו לאכול למה יסחוט, דנדאי שמה יתלוש ויסחוט היום לצורך מחר אין לנו לחוש, ולא מצינו גזרה כזו רק בענין אמירה לעכו"ם שפתבו התוס' בביצה (דף כ"ד) ד"ה אסורין בכדי שיעשו שאסורין עד מוצאי יו"ט שלא יצוה לנכרי להביא בשבילו כדי לאכול למחר, משא"כ ישראל בעצמו שיעשה איסור תלישה או סחיטה היום לצורך מחר להא לא חיישינו עכ"ד: ומעתה יש לנו מקום לומר דביצה שנולקה ביו"ט ונתערבה באחרות וכן ביצה שיש בה ספק אם נולדה ביו"ט.

לרב יוסף ולר' יצחק דאיסור ביצה שנולקה ביו"ט הוא משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו. שפיר בטלה ברוב וספקה מותרת אע"פ דהנה דשיל"מ, דבשלקא אם אסורה היא מחמת מוקצה והרי היא אסורה מחמת עצמה ככל איסורין דרבנן א"כ נדאי דספיקה ותערובתה אסורין משום דשיל"מ, אבל אם אסורה הוא רק שמה יעלה ויתלוש או שמה יסחוט, א"כ יש מקום לומר דרק בנדאי נולדה ביו"ט והיא בעינה שלא נתערבה אז היא אסורה ודי לן באיסור זה למגדר מילתא שלא יעלה ויתלוש ולא יסחוט, אבל בספק אם נולדה ביו"ט וכן אפי' אם נדאי נולדה ביו"ט אלא שנתערבה באחרות אין לאסור אפי' מטעם דשיל"מ דדי לנו להציל מחששות הנ"ל באיסור בעין ובנדאי נולדה ביו"ט: ואולם רב אשי לבדו הוא דחזית לן דגם לרב יוסף ורב יצחק דטעם ביצה הוא משום פירות הנושרין ומשקין שזבו נמי אסור תערובתה וספיקה משום דהנה דבר שיל"מ ולא ס"ל לענין זה לחלק בין איסור מוקצה לאיסור פירות הנושרין ומשקין שזבו: ומעתה גם המקשן ידע דשיל"מ גם ספק דרבנן ותערובתה אסור, רק דאיהו ס"ל דזה שייף רק באיסור מחמת עצמו באיסור מוקצה וכיוצא בו אבל לטעמא דפירות הנושרין ומשקין שזבו גם דשיל"מ ספק או תערובות מותר ומשו"ה מקשה רק לרב יוסף ורבי' צ' אבל לא לרב נחמן דס"ל הטעם משום מוקצה [ומתורצת קושית התוס' ישנים באות ד'] וכן ס"ל גם לרב פפא דבעלקא דשיל"מ לא בטיל אבל ביצה לטעמא דרב יוסף ורבי' צ' ס"ל פסברת המקשן דבזה לא שייף לאסור מטעם דשיל"מ ומשו"ה הנצרך לומר דתנא דליטרא קציעות הוא [ומתורצים הקושיות שבאות ב' וג' ודו"ק] וכיון דרב פפא ס"ל דלטעמא דפירות הנושרין דשמה יעלה ויתלוש הוא רק בנדאי ולא בספק א"כ ע"כ לשיטתיה הא דנכרי שהביא דורן לישראל ביו"ט אם יש פיוצא בו במקור אסור אף דהנה רק ספק שמה נתלשו ביו"ט שמה נתלשו בערב יו"ט.

לשיטתיה ע"כ הוא משום איסור מוקצה לא מטעם שמה יעלה ויתלוש ומתורץ קושית התוס' הובא לעיל אות א' [והרב אבני קודש הנ"ל האריך בזה הרבה אבל אנכי לקצר אני צריך ודו"ק בכ"ז היטב: ובמה שכתב השמ"ק הנ"ל דעצים שנושרו מהדקל מירי

שְׁהִיוּ רַבּוֹן תְּלוּשִׁין מְעָרְב יו"ט רַק מְחַנְפְּרִין הָיוּ עֲדִינִין קִצַּת לְכוּ לִיכָא בְּהוּ אִיסוּר מְוֻקְצָה
רַק מְשׁוּם פִּירוֹת הַנוֹשְׁרִין, וּמְבֹאָר דְּאֵלוּ הָיוּ תְּלוּשִׁין לְגַמְרֵי מְעָרְב יו"ט לֹא הָיָה בְּהוּ גַם
אִיסוּר דְּפִירוֹת הַנוֹשְׁרִין.

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה סוֹתְרִין דְּבָרֵי הַשֵּׁמ"ק בְּעֲצָמוֹ בְּבִיזָה (דָּף כ"ה ע"א) אֵהָא דְתַנְיָא הֵתָם
דְּיוֹנִים הַמְקוֹשְׁרִין וְהַמְּנוּנָעִים בְּבוֹרוֹת וְכו' מוֹתְרִין וּבְאֵילָנוֹת אֲסוּרִין שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ,
וְכַתֵּב הַשֵּׁמ"ק שֶׁם דְּאָפִי קִנְנוּ הַיּוֹנִים בְּאֵילָנוֹת שְׁבַבִּית וְנִפְלוּ שֶׁם בְּיו"ט אֲסוּרִין שְׁמָא
יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ.

וְכַתֵּב שֶׁם עוֹד דְּבַרְיִיתָא זֶה הִיא הֶלְכָה פְּסוּקָה דְּלֹא מְדַכֵּר שׁוּם פְּלוּגְתָּא ע"ז ע"ש, וּלְפִי"ז
הָרִי גַם עֲצִים שְׁנִתְּלוּשׁוּ מִן הַדְּקָל לְגַמְרֵי מְעָרְב יו"ט וּבְיו"ט נִשְׁרוּ לְאֶרֶץ וְדָאֵי דְנָמִי אֲסוּרִין
מְגֻזְרָה דְשְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ מִקו"ח דְּיוֹנִים שְׁאִין בְּמִינָם מְחַנְפְּרִין לְאֵילָן וּמ"מ כְּשֶׁנִּפְּלוּ
בְּיו"ט לְאֶרֶץ אֲסוּרִין מִטַּעַם דְשְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ, וְכוּ פִירוֹת שְׁנִתְּלוּשׁוּ מִהָאֵילָן עָרְב יו"ט
וְנִפְּלוּ לְאֶרֶץ בְּיו"ט נְמִי אֲסוּרִין שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ קו"ח מִיּוֹנִים הַנְּ"ל: וְנִרְאָה שֶׁהַשֵּׁמ"ק
בְּבִיזָה (דָּף כ"ה) אֲזִיל בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּפִסְחִים, (דָּף נ"ו ע"ב) ד"ה מְחַלְקֵת בְּשָׁל מְכַבְּדוֹת
וְכו' דְכַתְּבוּ דָּגָם פִּירוֹת הַתְּלוּשִׁין מְעָרְב יו"ט וְנִשְׁאָרוּ בְּאֵילָן וְנִפְּלוּ לְאֶרֶץ בְּיו"ט נְמִי
אֲסוּרִין מְשׁוּם שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ לְרַבְּנָן דְּפִלְגִי עַל אַנְשֵׁי יְרִיחוֹ, וְהַשֵּׁמ"ק בְּבִיזָה (דָּף ד'
ע"ב) הַנְּ"ל אֲזִיל בְּשִׁיטַת בַּעַל הַמְּאוֹר וְהַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת בְּפִסְחִים פָּרַק מְקוֹם שְׁנִתְּלוּשׁוּ
שֶׁם.

שְׁפִירוּשׁוּ דְּהַ דְּבִין הַמְּכַבְּדוֹת אֲסוּרִין הִינְנוּ כְּשֶׁנִּתְּלוּשׁוּ בְּשַׁבָּת אוּ בְּיו"ט מִהָאֵילָן אֲבָל אִם
נִתְּלוּשׁוּ מְעָרְב יו"ט אוּ מְעָרְב שַׁבָּת וְנִפְּלוּ לְאֶרֶץ בְּשַׁבָּת אוּ בְּיו"ט לִיכָא בְּהוּ אִיסוּרָא דְשְׁמָא
יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ רַק אִיסוּרָא דְמוֹקְצָה, וּמְשׁו"ה שְׁפִיר דְּיִיק הַשֵּׁמ"ק לֹא מְרַשְׁמֵת עֲדִינִין
מְחַנְפְּרִין הָעֲצִים.

לְהַדְּקָל דְּאֵלוּ הָיוּ תְּלוּשִׁין לְגַמְרֵי מְעָרְב יו"ט לֹא הָיָה בְּהוּ אִיסוּר דְשְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ,
וְהָא דְכַתֵּב הַשֵּׁמ"ק דָּגָם כְּשֶׁמְּחַנְפְּרִין עֲדִינִין בְּמִקְצַת לְהַדְּקָל לִיכָא בְּהוּ אִיסוּר מְוֻקְצָה,
אֵע"פ שֶׁהַרְמַב"ן וּבַעַל הַמְּאוֹר כְּתָבוּ שֶׁם בְּפִסְחִים דִּישׁ אִיסוּר מְוֻקְצָה בְּפִירוֹת שְׁנִתְּלוּשׁוּ
בְּעָרְב יו"ט מִהָאֵילָן לְגַמְרֵי וּבְיו"ט הָרִי קִי"ל דְּמוֹקְצָה אֲסוּר, הוּא מְשׁוּם דְּלִדְיָנָא קִי"ל
כְּהַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת בְּבִיזָה דְּבִית מְלֹא פִירוֹת שְׁנִתְּלוּשׁוּ בְּיו"ט נוֹטֵל מִמְּקוֹם הַפִּחַת וְלֹא הִנְהוּ
מְוֻקְצָה מִחֲמַה אִיסוּר פִּינּוּן שְׁאִין הָאִיסוּר בְּגוֹפֵן שֶׁל הַפִּירוֹת רַק הַמְּקוֹם גּוֹרֵם וְעִינִין בְּשׁו"ע
או"ח ס' תְּקו"ח וּבב"י וּמג"א שֶׁם, וְה"ה לְעַנְנֵי עֲצִים שְׁנִתְּלוּשׁוּ מִהַדְּקָל בְּרַבְּנָן בְּעָרְב יו"ט
לִית בְּהוּ אִיסוּר מְוֻקְצָה: וּמ"מ דְּבָרֵי הַשֵּׁמ"ק בְּבִיזָה (דָּף כ"ה) הַנְּ"ל קָשִׁים לִי עֲדִינִין
לְהוֹלְמָן לְעַנְ"ד, דְּהָרִי אִפִּי לְדַעַת הַתּוֹס' בְּפִסְחִים שֶׁם דְּבַנְתְּלוּשׁוּ מְעָרְב שַׁבָּת וּבְיו"ט נְמִי
אֲסוּרִין שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ הָרִי זֶהוּ דְּוָקָא בֵּין הַמְּכַבְּדוֹת דְּאִיכָּא שֶׁם נְמִי מְחַנְפְּרִין, אֲבָל
שְׁבִין הַכּוֹפִין הוּאִיל וְאִין שֶׁם מְחַנְפְּרִין לְכו"ע לֹא גְזַרְיָנָא שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ עִי"ש, וְיוֹנִים
דְּלִיכָא בְּמִינָם מְחַנְפְּרִין לְמָה נְגֻזָּר שְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלוּשׁ, וְקוּן שְׁבָרָאשׁ הָאֵילָן שֶׁל הַקִּדָּשׁ
וְשַׁבְּאֲשֶׁרָה אֲמַרְיָנוּ בְּמַעֲלֵה (דָּף י"ד ע"א) וּבַע"ז (דָּף מ"ב ע"ב) דְּאֶפְרוּחִין פָּאן וְכָאן
מוֹתְרִים וְעִינִין בְּמַל"מ פ"ז מ' עִפּו"ם בְּאַרְבֵּה וְלֹא גְזַרְיָנָא בְּיוֹנִים וּבְשֶׁאֶר עוֹפוֹת שְׁמָא
יַעֲלָה אוּ שְׁמָא יִתְּלוּשׁ, וְאַמַּת דְּמַהֲתָם אִין קוֹשֵׁיא כ"כ דְּאֶפְשֶׁר דְּהַקִּדָּשׁ וְאֲשִׁירָה שְׁאִנִּי
דְּבַדְּיָלִי אִינְשֵׁי מִהֵם עִינִין תּוֹס' בִּיזָה (דָּף ל"ט ע"א) וְדו"ק, וְלְעַנְנֵי דִינָא הָיוּ לִי בְּזֵה דְּבָרִים

באריכות עם הגאב"ד דק"ק שילעל מו"ה שאול קאצינעלינבויגין שליט"א וְכאן לקצור
אני צריף ולעורר לב המעיין די בְּזֵה וּלְדַעְתִּי מְקוּם יֵשׁ לְדִין הַשֵּׁמ"ק בְּבִיצָה (דף כ"ה)
רק בעופות הגדולין באילן ומחנפרין לאילן בְּחִטּוּמֵיהֶן הַמוּבָאִין בִּיּו"ד ס' פ"ד לדעת
רש"ל שם בפ"ה ס"ק מ"א, ועיין בירושלמי שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' בַּפְּסָחִים (דף ו' ע"ב)
ותו אין להאריף פֶּאן בְּזֵה: פֶּרְק נ'.

א) מְנַחֵת (דף צ"ח ע"א) מְכַלֵּל דִּהְנָה אִמָּה דְנִפְיֵשׁ מִיָּנָה אִין וְהַתְּנֵן שְׁתֵּי אַמּוֹת הָיוּ בְּשׁוֹשׁן
הַבִּירָה וְכו' וְלָמָּה אָמְרוּ אַחַת גְּדוּלָּה וְאַחַת קִטְנָה כְּדִי שְׂיֵהָא הָאֲנָמְנִין נוֹטְלִין בְּקִטְנָה
וּמְחַזִּירִין בְּגְדוּלָּה כְּדִי שְׁלֹא יָבוֹאוּ לִידֵי מְעִילָה, וְתַרְתִּי לַמ"ל חֲדָא לְכִסְפָּא וְדַהְבָּא וְחֲדָא
לְבַנְיָנָא וְעֵי"ש בְּרַש"י, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֶׁם ד"ה שְׁלֹא יָבוֹאוּ לִידֵי מְעִילָה וְנ"ל, לֹא דוֹקָא
דִּהְקֻדְשׁ שְׁנָה מְנָה שְׁחִלְלוּ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְחֻלָּל, אֲלָא שְׁלֹא הָיוּ רוֹצִים לִיהְנוֹת מִשְׁל
הַקֻּדְשׁ עַכ"ל, וְלְכַאוּרָה תְּמַהְתִּי עַל דְּבִרְיָהּ שְׁהָרִי עֵיקָר יְסוּד הַדִּין דִּהְקֻדְשׁ שְׁנָה מְנָה
שְׁחִלְלוּ עַל שְׁנָה פְּרוּטָה מְחֻלָּל הוּא מִשּׁוּם דְּקִי"ל אִין אֲוֹנָא לִהְקֻדְשׁ כְּדִאִיתָא בַּב"מ
(דף נ"ז ע"א) ע"ש, וְהָרִי גַם קָרַע אֶת־מַעַט מִדִּין אֲוֹנָא הֵתָם וּמ"מ קִי"ל דְּזָהוּ דוֹקָא
בְּאֵם הָיָה הָאֲוֹנָא בְּשׁוּמָא אֲבָל אִם הָיָה אֲוֹנָא בְּמִידָה גַם בְּקָרַע כְּטַל הַמֶּקַח, וְא"כ גַּם
בְּהַקֻּדְשׁ וְדֹאֵי דָאִם הָיָה אֲוֹנָא בְּמִידָה כְּטַל הַמֶּקַח וְזֵה בְּרוּר לַעֲנ"ד.

וְא"כ אִם הָיוּ הָאֲנָמְנִין מְחַזִּירִין מִיָּדָה חֲסָרָה הָרִי הָיוּ מוֹעֲלִין מְעִילָה מִמֶּשׁ דָּאִין זֵה עֲנִין
לְהָא דָּאִין אֲוֹנָא לִהְקֻדְשׁ, וְאִיף כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמְעִילָה לֹא דוֹקָא דִּהְקֻדְשׁ שְׁנָה מְנָה שְׁחִלְלוּ
עַל שׁו"פ מְחֻלָּל וְהִיא תְּמַהְתִּי לְכַאוּרָה וְעֵי"ן בַּח"מ ס' רל"ב סעי' א' וְס' רי"ח סעי' ז'
וּבְאַחֲרוֹנֵים שֶׁם וְהֵנָּה לַפ"מ שֶׁכְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה (דף כ"ז ע"ב) דִּהָא דִּהְקֻדְשׁ שׁו"ח
שְׁחִלְלוּ עַל שׁו"פ מְחֻלָּל אִינוּ אֲלָא בְּבַעֲה"ב הַפּוּדָה הַקֻּדְשׁוֹ שֶׁהַקֻּדְשׁ הוּא בְּעַצְמוֹ אֲבָל
גְּזָבֵר וְכו' וְדֹאֵי דָאִתִּי שְׁפִיר לְשׁוֹן מְעִילָה כְּפִשׁוּטָה כִּי הָכָא הָרִי בְּגִזְבֵּר עֶסְקִינֵן, אֲלָא
דִּהְתּוֹס' בְּמְנַחֵת כָּאֵן אֲזֵלִי בְּשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּאִפְי' אִם אַחַר מְחֻלָּל לֹא בְּעֵלִים הַמְּקֻדְשִׁים
נְמִי אִם חִלְלֵל שׁו"מ עַל שׁו"פ מְחֻלָּל בְּדִיעֵבַד עֵי"ן בְּסִפְרֵי תַקוּה"ש ס' ק"ו וּבְסִפְרֵי זֵה
לְעֵיל פֶּרְק מ"ג וְעוֹד בְּאִיזָה מְקוּמוֹת בְּסִפְרֵי מִשׁו"ה הַעִירוּ הַתּוֹס' שְׁפִיר, וְגַם מִשׁו"כ
הַתּוֹי"ט שֶׁם בְּמִשְׁנָה דְּכָלִים פִּי"ז מ"ט וְנ"ל וְלִמָּא דְּתַנְיֵן הֵתָם בְּתַמּוּרָה וְצָרִיף לְעֵשׂוֹת
דְּמִים מְעִיקְרָא לֹא קָשָׁה מִיָּדִי עַכ"ל.

דְּבָרֵינוּ תְּמוּהֵים דִּהְרִי הָא דְּצָרִיף לְעֵשׂוֹת דְּמִים הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן אֲכַל מַה"ת וְדֹאֵי דְּכָבֵר
יָצָא הַדְּבָר שֶׁל הַקֻּדְשׁ לְחֻלְלִין לְגַמְרֵי וּמְעִילָה וְדֹאֵי דְּשׁוּב אִין בּוּ כִּינֵן שְׁנַפְדָּה עַל שְׁנָה
פְּרוּטָה וּכְבֵר הַפִּיר בְּזֵה הַגָּאוֹן הַרְש"ש בְּהַגְהוֹתֵינוּ לְסִדֵּר טְהוּרוֹת, וּבְדֹאֵי דָאִי מִשּׁוּם הָא
לֹא קָשָׁה מִיָּדִי עַל דְּבִרְיָהּ הַתּוֹס' מְנַחֵת הָאֵלָה, אֲבָל הַעֲרַתְנֵנוּ מֵהָא דְּכָל דְּבָר שְׁבִמִידָה
וְשְׁבִמִשְׁקַל וְשְׁבִמִנֵן אִין עֲנִין לְהָא דָּאִין אֲוֹנָא לִהְקֻדְשׁ הִיא לְכַאוּרָה הַעֲרָה עֲצוּמָה: וְהֵנָּה
כְּפִיהַמ"ש לְהַרְמַב"ם וְנ"ל שֶׁם פִּי"ז דְּכָלִים מְשֻׁנָּה ט' כְּתַב בְּזֵה"ל, וְשְׁתֵּי אַמּוֹת הָיוּ בְּשׁוֹשׁן
הַבִּירָה וְכַאֲשֶׁר יְסַפִּימוּ עִם הָאֲנָמְן שְׂיִאֲרָגוּ מֵאָה אַמּוֹת דְּרָף מִשְׁל בְּמֵאָה דִּינָרִין אוּ יָבְנוּ ק'
אַמּוֹת בַּק' דִּינָר וְיִשְׁמְרוּ אוֹתָם מִן הַגְּזֵל וְיִתְּנוּ לָהֶם מַה שְׂיָבְנוּ בַּק' אַמּוֹת הַקִּטְנוֹת וְכַאֲשֶׁר
יָקַח מֵהֶן הַקֻּדְשׁ מַה שְׁעָשׂוּ יְבַקְשׁוּ מֵהֶן ק' אַמּוֹת הַגְּדוּלוֹת עַד שְׁלֹא יִהְיוּ מִן הַקֻּדְשׁ
וְיִתְּחַיְיבוּ מְעִילָה עַכ"ל שֶׁם, וְהַלְשׁוֹן וְיִתְּחַיְיבוּ מְעִילָה וְדֹאֵי דְּמִשְׁמַע מְעִילָה מִמֶּשׁ דְּלֹא
כְּהַתּוֹס' בְּמְנַחֵת, אוּלַם בְּרַמְב"ם פ"ח מַה' מְעִילָה ה"ה הַעֲתִיק רַק לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה כְּדִי שְׁלֹא

יבואו לידי מעילה ולא כתב פלשונו בפייהמ"ש ויתחייבו מעילה ומצוה לתת לכ"ז אינה טעם: והנלענ"ד לומר בהקדש דברי הרמב"ם פ"א מה' מעילה שו"ל שם, הלכה ג', אין מחללין את ההקדש על המלאכה אלא על המעות, כיצד אומן שעשה מלאכה בהקדש במנה אין נותנין לו בהמת הקדש או טלית הקדש בשכר עד שמחללין אותו על המעות ואחר שיעשו חולין נותנין אותם לאומן בשכרו אם רצו וחוזרין ולוקחין ממנו בהמה מתרומת הלשפה עכ"ל, הרי דפוסק הרמב"ם דאע"פ שאין חפץ של הקדש מתחלל על המלאכה (וזהו טעמו בהלכה א' שם דאין נותנין לפועלים גרוגרות של הקדש אע"פ שפסקו עמהם מזונות דחפץ אינו מתחלל על המלאכה) אבל על מעות של תרומת הלשפה מתחללת המלאכה ומשו"ה פסק בה' א' שם דבפסקו להפועלים מזונות נותן להם ההקדש דמי מזונות דמעוה מתחלל על המלאכה ודו"ק] דפוסק פהתוספתא פ"א דמעילה כמ"ש כ"מ דמפנרש שם הכי, וכן הוא דעת התוס' במעילה (דף י"ד סע"א) מטעם דלב בי"ד מתנה עיי"ש, ומשו"ה פסק שם בהלכה ר' דהא דבונין בחול ואח"כ מקדישין אין הטעם משום דאין הקדש מתחלל על המלאכה שהרי אפתי היו יכולין לתת להפועלים מעות, רק מטעמא דרב פפא שפא ינהה הפועל מהעצים בשעת הבגנו ונ"ל שם הלכה ד', כשבונין במקדש אין לוקחין עצים ואבנים מן ההקדש ולא בונין את הבגנו על דעת שהוא הקדש אלא בונין הכל מן החול גזירה שפא ינהה בצל הבגנו או ישעו על אבן או קורה בשעת מלאכה, ואחר שישלים הבגנו מחללין מעוה ההקדש על הבגנו עכ"ל, וכן דעת רש"י בשבועות (דף יו"ד ע"ב) ד"ה ומחללין אותה וכו' שכתב ונ"ל, מזכין המעות לאומנים ע"י אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואח"כ יחללו הקטורת עליהם עכ"ל, וכ"כ שם גם רבינו חננאל בפירושו הנדפס בש"ס דווילנא ונ"ל שמחללין אותה על מעוה האומנים פ"א אומנים שבנו ביה"מ או עשו מלאכה בקודש ובאין ליטול שכרן נותנים להם שכרם מותר מתרומת כצ"ל] הלשפה וכו' עכ"ל, הרי לפנינו דגם הרמב"ם וגם רש"י ור"ח סוברים לעיקר פהתוספתא פ"א דמעילה שהזכרנו לעיל דמעוה הקדש מתחלל על המלאכה ורק על חפץ של הקדש אין המלאכה מתחללת ונ"ל התוספתא, פועל שעשה מלאכה בין במנה בין במאטים לא יאמר תנו לי פרה זו במנה וטלית זו בתמיש וזו שאין הקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות בלבד, כיצד הן עושין מפרישין שכר האומנין מחללין אותן על מעוה האומנים ונותנין אותם לאומנים בשכרן וחוזרין ולוקחין אותם מתרוהלש"כ עכ"ל התוספתא, הרי מפנרש פדברי הרמב"ם בפ"ח מה' מעילה ה"ג וכן הוא גם דברי הרמב"ם סוף הלכות שקלים, ועיין מל"מ שם סוף הל' שקלים ובמראה הפנים בירושלמי שקלים פ"ד ה"א שהאריכו בדעת הרמב"ם ופלא בעיני שלא הזכירו דהרמב"ם פוסק פהתוספתא ונה ברור ואולם הריטב"א בשבועות שם כתב ונ"ל, ה"ג מפרישין שכר האומנים וכו' לפום דהיטא משמע שמפרישין מן הלשפה מעוה האומנים וכו' אבל קשה חדא וכו' ועוד שאין הקדש מתחלל על הקדש וכן שאלו בירושלמי על משנה זו וכו' ופריק אמר ר"ש בן לקוניא כיני מתניתין מביא מעוה מחולין ומביא קטורת ומחלל עליהן וכו' פ"י דהא דקתני מפרישין שכר האומנים לא מתרהל"ש אלא ממעות של חולין שלוקחין בהקפה לכה, ומחללין הקטורת על אותן המעות של חולין ונותנין אותם אחר שנתחלל אל האומנין בשבח וכו' עכ"ל, הרי דהריטב"א פוסק פהירושלמי דגם מעוה הקדש שוין מתחלל על המלאכה, ולענ"ד גם

דעת התוס' במנחות הנ"ל פהריטב"א: וכינון דהתוס' במנחות (דף צ"ח) הנ"ל ס"ל פהריטב"א דגם מעות הקרש אין מתחלל על המלאכה, וא"כ לא לבד בבגן אלא אפי' בפועל שעשה מלאכה בכסף ונדבא נמי מביאין מעות של חולין ש'לוקחין בהקפה משולחני ומשלמין להפועל, ואח"כ מביאין מעות מתרהלש"כ ומחללין על הטבלא או על הבגן ומשלמין להשולחני מה ש'לו ממנו פדאיתא בירושלמי שקלים פ"ד ה"א בסופה עיי"ש, ומשו"ה שפיר פתבו התוס' במנחות שם דכדי שלא יבואו לידי מעילה לאו דוקא.

ש'הרי להפועלים היו נותנין מעות של חולין, אלא שאח"כ חיללו מעות תרהלש"כ על הבגן או על הטבלא בלי שום חשבון מידה רק בכלל, והקדש ש'נה מנה ש'חיללו על שו"פ מחולל, רק לא היו רוצים ליהנות משל הקדש שאם היה איזה פחת במידה עכ"פ היה איזה אונאה בכלל להקדש, אבל הרמב"ם דפוסק דמעו' תרהלש"כ מתחלל על המלאכה ורק בגן בונין בחול מטעמא דרב פפא במעילה, (דף י"ד ע"ב) כמו שביארנו לעיל, והמשנה דכלים פי"ז מ"ט הרי מירי גם בכסף ונדבא דלא שייך בהו טעמא דר"פ ונותנין להפועלים ש'כרן ישר מתרהלש"כ גופא ואם יפתחו מהמדידה הרי יבואו לידי מעילה ממש דהנה אונאה במדידה, משו"ה פתב בפייהמ"ש שלא י'הנו מן ההקדש ויתסייבו מעילה, אבל הרמב"ם בפ"ח מה' מעילה שלא הביא רק דין האמות ש'בבגן [וכבר תמה עליו הכ"מ למה לא הזכיר גם האמה של כסף ונדבא וגם בלאו"ה צריך הרמב"ם שם ביאור ואכמ"ל] ובבגן הרי בונין בחול ומשלמין לפועלים מן החולין ואח"כ מקדישין, משו"ה פתב בלשון שלא יבואו לידי מעילה ויהיה הפונה כמש"כ התוס' ודו"ק היטב שהדבר נכון בעזר"ה, ודע דבסדר טהרות הנדפס בקראקא שנת שס"ד שם איתא בהמשנה דכלים כדי שלא יבואו לבית המעילה, ולשון לבית המעילה מורה יותר דמעילה ליכא רק לא היו רוצים לבוא לבית המעילה: (ב) ובהיותי בזה ראיתי בתפארת ישראל במשניות שם במס' פלים פי"ז מ"ט אות מ"ז שפתב וז"ל, ונ"ל דה"ק אע"ג שאמרנו דכל אמה משערין בבינונית אפ"ה באמות של כלי המקדש משערין בגדולה, אלא קשה לי האיה מחזירין בגדולה הרי עברו על כל תוסף על של משה עכ"ל, וכמה תמוהין דבריו אלה בעיני חזא דכלי המקדש מאן דכר שמייהו פאן ונהרי רש"י במנחות (דף צ"ח ע"א) ד"ה ונדבא ונדבא וכסף פתב וז"ל, כשמתנין צורפי זהב לעשות טבלא בת חמש או בת עשר באמה של משה וכו' וכן הוא גם לשון הר"ש שם במשניות, (זולת פי' ר"ח בפסחים דף פ"ו ע"א שפירש על פלים ורש"י פי' בפסחים שם גם אטבלאות ושולחנות ע"ש] וברור בעיני שדבריהם אלה מיוסדים על דברי הגמ' בפסחים (דף נ"ז ע"א) ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשפת בית הפרנה וכו' עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא היו ימים מועטים עד שחזפו את ההיכל פולו בטבלאות של זהב שהן אמה על אמה פ'ענבי דינר זהב, ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן ע"ג מעלה בהר הבית כדי שיהיו עולי רגלים רואין ש'מלאכתם נאה עכ"ל הגמ', ובטבלאות אלה מאי בל תוסף שייך פאן ומאי בל תגרע שייך פאן הרי אין להם שום מידה מדינא, ואפי' במידות הבגן דנדאי היה שם מידות ידועות [וכן לפי' ר"ח בפסחים הנ"ל דכסף ונדבא אכלים קאי דמידותיהן ידועות] פדכתיב הפל בכתיב מידה' עלי השפיל נמי אין בזה שום קושיא, דהרי יכולים היו הגזברים לפסוק עם האומנים שיעשו למשל גובה ההיכל

תשעים וְשָׁשׁ אַמּוֹת, וַיִּתְּנֶסְפוּ עֲלֵיהֶם תְּשֻׁעָה וְשִׁשָּׁה אֲצַבְעוֹת שָׁהֵם אַרְבַּע אַמּוֹת מְכֻוֹנוֹת דְּהָרֵי אֶמֶת הַבַּיִת הַזֶּה כִּי אֲצַבְעוֹת וּד' פְּעָמִים כִּי הוּא תְּשֻׁעִים וְשִׁשָּׁה, נִמְצָא הַהֵיכָל גָּבוֹה בְּאֵמָה שֶׁל מֹשֶׁה מֵאָה אֵמָה מְכֻוֹנוֹת כְּפִי הַקְּבֵלָה שֶׁכֵּן הָיָה צָרִיף לְהִיּוֹת גָּבוֹה פְּדַכְתִּיב הַכֹּל בְּכֶתֶב מִיַּד ה' עָלֵי הַשְּׁפִיל כְּבִמְיֻדוֹת פ"ד מ"ו וְגַם לֹא הִזְפִּיר הַתַּפֵּא"י דְּבָרֵי עֲצָמוּ בְּצוּרַת בֵּיהֶמ"ק אוֹת ע' ע"ש: ג) וְדָרָךְ אַגַּב אֲזַפִּיר כָּאֵן מָה דְקָשָׁה לִי בְּזַבְחִים (דָּף ל"ג ע"א) תוֹס' ד"ה וְלִיעָבֵד פִּשְׁפֹּשׁ וְכו' וּמִיָּהוּ קָשָׁה דְהֵכָא נָמִי אֵין לֵה קָרָא גְדוֹל מְזָה וְכו' דְרַחֲמָנָא אָמַר וְסַמָּה עַכ"ל, וּבְעֵינֵי אֵין.

אֲנִי מִבֵּין קוֹשְׁיָא זֶה כָּלֵל, דְּמָה דְמִיּוֹן הוּא זֶה לְהָא דְקָרָא אֲשַׁכְּחוּ וְדָרְשׁוּ דְסוּפָה (דָּף נ"א ע"ב) דְקָרָא שְׁמַצָּאוּ הוּא לְזַכְרֵיהּ מִשׁו"ה אֲמַרִּינָן דָּא ע"ג דְלָדוּד נְאָמַר בְּרוּה"ק לְעִשׂוֹת הַתְּבִנִית כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הוּא מ"מ בְּבֵית שְׁנֵי נְאָמַר בְּנִבְוָאָה לְזַכְרֵיהּ לְשָׁנוֹת פְּרָט אַחַד, וְכֵן בְּזַבְחִים (דָּף ס"ב ע"א) אַר"י קָרָא אֲשַׁכְּחוּ וְדָרְשׁ הֵינְנוּ שְׁמַצָּא דָּאֵין פְּנֹת דְהַמַּע"ה כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁוּ שְׁלֵמָה הַמַּע"ה אֵלָּא פְּנֹתוֹ לְעִשׂוֹת הַמְּזַבֵּחַ כְּמוֹ הַבֵּית ע"ש, אֲבָל הֵכָא הָרֵי קָרָא דְסוּמָה נְאָמַר כְּבָר בְּתוֹרַת מֹשֶׁה ע"פ ה' וּמ"מ הֵיָתֵה אַח"כ הַנְּבִוָּאָה לְדוֹד הַכֹּל בְּכֶתֶב מִיַּד ה' עָלֵי הַשְּׁפִיל לְעִשׂוֹת בְּלֹא פִשְׁפֹּשׁ מִצַּד צָפוֹן, וְאִיךָ נִיעָבֵד פִּשְׁפֹּשׁ מִשׁוּם וּכְתִיב וְסַמָּה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה וְהָרֵי גַם דּוֹד יָדַע מְקָרָא זֶה וּמ"מ נְאָמַר לוֹ בְּנִבְוָאָה דְלֹא לִיעָבֵד פִּשְׁפֹּשׁ וְלַעֲנִי"ד צַע"ג אִם לֹא דְנִימָא דְקוֹשְׁיַת הַתוֹס' הֵיאֲמַטְעֵם דָּאֵין נְבִיא רִשְׁאֵי לְחַדָּשׁ דְּבָר וְדו"ק בְּזֵה הַיֵּטֵב: ד) נְשׁוּב לְעֵינֵינוּ דְדְבָרֵי הַתוֹס' בְּמִנְחוֹת (דָּף צ"ח ע"א) נְכוּנִים וְנֶאֱמָנִים דְבָרֵיהֶם, וְגַם דְבָרֵי הַרְמַב"ם בֵּין בִּפְיֵיהֶם שׁ דְכָלִים וּבֵין בְּסִפְרֵי הַיָּד מְדוּקְדָּקִים, וְהָא דְלֹא הִזְפִּיר הַרְמַב"ם בְּסִפְרוֹ הַיָּד צוּרַת שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה, וְהָרֵי הֵיא מְפֻרָשֶׁת בְּמִשְׁנֵה דְמִידוֹת וְכֵן בְּמִשְׁנֵה דְכָלִים הַנָּ"ל וּבִפְי' ר"ח בְּכִסְוִים (דָּף פ"ו ע"א) אֵיתָא בְּזֵה"ל, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים מְקוֹם הָיָה בְּנוֹי בְּבֵיהֶמ"ק צוּרַת שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְעָשׂוּ בָּהּ בְּנֵין אֵמָה אַחַת וְכו' ע"ש הַיֵּטֵב] לַעֲנִי"ד הוּא מִשׁוּם דְכָל צוּרָה זֶה הֵיָתֵה רַק זְמַנִּית לְעַת שֶׁהָיָה תַּחַת מַלְכוּת פְּרָס פְּדֵי שְׁיִזְכְּרוּ מֵאֵין בָּאוּ וְשָׁלֹא יִמְרְדוּ בָּהֶם כְּדֵאֵיתָא בְּמִנְחוֹת שָׁם, וְהָרֵי גַם נִדְבָךְ שֶׁל עֵץ עָשָׂה כְּרִשׁוֹ בְּבֵיהֶמ"ק סָבַר אֵי מְרְדוּ בִי יְהוּדָאֵי אַקְלִיגֵיהּ בְּנוֹרָא ר"ה (דָּף ד' ע"א) ע"ש, וּבְפֻרְט בְּבֵיהֶמ"ק דְלַעֲתִיד דְּנִדָּאֵי לֹא יִהְיֶה צוּרָה מַעִין זֶה דָּאָז יִתְבַּטְּלוּ שְׁנֵי הַטְּעָמִים, שֶׁהָרֵי יְבֹאוּ לֹא מְמַדִּינָה אַחַת כְּדַכְתִּיב (יְשַׁעְיָה י"א) וְנָשָׂא נֶס לְגוֹיִם וְאָסַף גְּדוּחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ, וְגַם לֹא יִרְצוּ כָּלֵל הַגּוֹיִם שְׁיִשְׂרָאֵל יִהְיוּ מְשׁוּעָבְדִים לָהֶם אֲדַרְבָּה הַגּוֹיִם יִירָאוּ מִיִּשְׂרָאֵל וּמִבֵּיהֶמ"ק יִרְאֵת הַכְּבוֹד וְהַרְוֹמָמוֹת כְּנֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה ס') כִּי הַגּוֹי וְהַמְּמַלְכָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּךָ יֵאָבְדוּ וְגו' כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֲלֵיךָ יְבֹאוּ בְּרוּשׁ תִּדְהָר וּתְאַשׁוּר יִחַדְדוּ [לֹא לְכַוֵּן כּוֹרֵשׁ דָּאֲמַר אַקְלִיגֵיהּ בְּנוֹרָא] רַק לְפָאֵר מְקוֹם מְקַדְּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְד, יִהְיֶה רְצוֹן שְׁנֻפָּה לְזֵה בְּבֵאו"א: הַשְּׁמַטוֹת הַשְּׁמַטָּה לְפָרֵק ד'.

בְּפָרֵק ד' הַבְּאֵתֵי דְבָרֵי הַשֵּׁב שְׁמַעְתָּתָא שְׁכַתְּב דְּנָהֵי דְעַד הַמַּעִיד לְהוֹצִיא מְמוֹן מִהַדְיוֹט לְגִבּוֹה דִּין מְמוֹן יֵשׁ לוֹ, מ"מ לְהוֹצִיא מְמוֹן מִגְּבוּהָ לְחֻלְיִין דִּין אִיסוּר לְבַד יֵשׁ לוֹ וְכ"כ בְּשֵׁם הַרְמַב"ן הוּבָא בְּר"ן בְּקִדּוּשֵׁין פָּרֵק הָאוּמַר בְּאַלְפֵס ס' תְּרַס"א ע"ש, וְכ"כ הַתוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין דָּף ס"ד ע"א) דְהָא דָּאָב נְאָמֵן לְהַעִיד עַל בְּנוֹ שֶׁהוּא גְדוֹל, הוּא דוֹקָא אָב אֲבָל לֹא אַחַר ע"ש בְּתוֹס' ד"ה נְאָמֵן וְכ"כ בְּפִשְׁטוֹת הַמַּג"א בְּאו"ח ס' תַּקְע"א סק"נ, אֲכֵן לֹא אֲעָלִים בְּזֵה שֶׁהַרְשָׁפ' אַבְחִידוּשֵׁי בְּקִדּוּשֵׁין שָׁם ד"ה בְּנֵי זֶה פְּתַב דָּאֲחַר נָמִי נְאָמֵן לְחַרְמִים וְלְהַקְדִּישׁוֹת וְאָב דְנִקְט לְרַבּוּתָא קְאָמַר אַע"פ שֶׁהוּא קְרוֹב ע"ש.

וכ"כ הַמְרַדְכִי בִיבְמוֹת פָּרָק מְצוֹת חֲלִיצָה וְנ"ל הַמְרַדְכִי שֶׁם וְהָא דְתַנְיָא הֵתָם וּבְקַדוּשֵׁין
דְּרַף ס"ד) בְּנִי זֶה בְּן י"ג שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד נֶאֱמַן לְחַרְמִים וְלֹא לְמַפּוֹת וְכו' לֹא מִשּׁוּם שֶׁהוּא
אָבִיו אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁהוּא פְּאָדָם אַחַר כְּדָאֵמַר בְּכַרִּיתוֹת אִפִּי אֶחָד אוֹמֵר אֲכַלְתָּ חֶלֶב וְהוּא
שׁוֹתֵק נֶאֱמַן וְלֹא דוֹקָא נֶקֶט אָבִיו וְכו' עכ"ל, וְלַעֲנִין לְהוֹצִיא מְמוֹן הַרִי בְּנֹדָאֵי אִין עַד אֶחָד
נֶאֱמַן וְכו"כ בְּאַמַּת הַרְשָׁבָ"א בְּקַדוּשֵׁין שֶׁם לְהַדְיָא דְלַמְפּוֹת וּמְמוֹן אִין הָאָב נֶאֱמַן, וְא"כ
ע"כ לומר דְּשִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א וְהַמְרַדְכִי הִיא דְגַם לְהוֹצִיא מְמוֹן מִהַדְיוֹט לְגְבוּהָ נְמִי רַק דִּין
אִיסוּר יֵשׁ לוֹ וְלֹא דִין מְמוֹן וּמִש"ה עַד אֶחָד נֶאֱמַן בְּאִיסוּרִין וְכוּן מִשְׁמַע בְּרַשְׁבָ"א קַדוּשֵׁין
(דְּרַף ס"ה) ע"ש דְּלֹא פְּהַרְמָב"ן, וְהַסְבָּרָא בְּעֵינֵי צ"ע שְׂיֵהָא לְזֶה דִּין אִיסוּר בְּכָל אֹנְפוּ,
דְּבִשְׁלָמָא אִם עַד אֶחָד אוֹמֵר אֲכַלְתָּ חֶלֶב הַרִי אִין עֵיקַר עֲדוּתוֹ לְמְמוֹן וְגַם חֲזִיבֵי חֲטָאוֹת
וְאַשְׁמוֹת אִין מְמַשְׁפְּנִין אוֹתָם לְהַכִּי אִין זֶה מַקְרִי מְמוֹן רַק אִיסוּר, אֲבָל חַרְמִים וְהַקְדִּישוֹת
אִם נִימָא דְעַד אֶחָד נֶאֱמַן הַרִי יֵהִיָּה ע"א נֶאֱמַן לְמְמוֹן מִמֶּשׁ דְּהַרִי חֲזִיבֵי חַרְם וְנִדְרֵי
הַקְדִּישוֹת מְמַשְׁפְּנִין אוֹתוֹן, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגַזְבָּר הַקְדֵּשׁ מְנוֹתָר לְכַנּוּס לְבֵיתוֹ לְמַשְׁפְּנוֹ פִּינּוּן
דְּאִינוּ מְלוּהָ, כַּמִּש"כ הַטּוֹר בַּח"מ ס' צ"ז סע"א כ"ז וְכוּן מְפּוֹרֵשׁ בְּרַע"ב בְּמַשְׁנֵינּוֹת עֲרֻכִין
פָּרָק ה' מְשֻׁנָּה ו' [וּפְלֵא עַל הַתּוֹמִים וְהַנְּתִיבוֹת בַּח"מ שֶׁם ס"ק י"ז שְׁפַתְבוּ זֶה רַק דְּרַף
אֶפְשָׁר וַיּוֹתֵר יְפֵלֵא עַל הַרְשָׁב"ש שְׁפַתְבּוּ בְּהַגְהוֹתֵיו לַב"מ (דְּרַף נ"ד) שְׂאִין גְּזַבְּרָא שְׁל הַקְדֵּשׁ
נְכַנְס לְעַבּוּט עֲבוּטוֹ וּבַטּוֹר וּבְרַע"ב מְפּוֹרֵשׁ דְּנַכְנָס] וְגַם אִינוּ בְּהַשְׁבַּת הָעַבּוּט כְּמַפּוֹרֵשׁ
שֶׁם בַּטּוֹר סע"א מ"ט וְנו"ן, וְהִנֵּה בַּגְמ' מְבִנְיָא הַטַּעַם דְּבְּהַקְדֵּשׁ לִיפֵא הַשְׁבַּת הָעַבּוּט מִשּׁוּם
דְּכַתִּיב וְלֵךְ תִּהְיֶה צְדָקָה וְהַקְדֵּשׁ א"ל צְדָקָה, וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ דְלַמ"ל הִיא טַעְמָא תִּיפּוּק
לִיָּה דְלֹא מְלוּהָ הִיא רַק נְדָר וְכָל דְלֹא מְלוּהָ אִינוּ בְּהַשְׁבַּת הָעַבּוּט, אִף יָא נִז י"ל דְּצָרִיף
הִיא טַעְמָא בְּגִזְבָּר שְׁלֵוָה לְהַדְיוֹט אֲבָנִים הַמְסוּרוֹת לוֹ לְבַנְיָן דְּהִנּוּה הַלְוָאָה גְּמוּרָה עֵינּוּ
בַּב"מ (דְּרַף נ"ז ע"ב) וּמַשְׁפְּנוֹ דַּג"כ א"צ לְהַשִּׁיב לוֹ הָעַבּוּט, וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב לְנוּ מַה שְׂיֵשׁ
עוֹד לְעַמּוּד דְלַמ"ל טַעְמָא דְּהַקְדֵּשׁ א"צ צְדָקָה תִּיפּוּק לִיָּה דְכִינּוּ דְּהַקְדֵּשׁ קוּנָה מִשְׁכּוֹן הַרִי
אִם יֵשִׁיב לְהַלּוּהָ וַיִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ יִמְעוֹל בְּקוּדֵשׁ וּבְשׁוֹגֵג יִתְחַזִּיב קָרְבַּן מְעִילָה, וְאִין לומר
דְּהַקְדֵּשׁ אִינוּ קוּנָה מִשְׁכּוֹן כְּמוֹ דְּעַכּוּ"ם אִינוּ קוּנָה מִשְׁכּוֹן מִיִּשְׂרָאֵל כְּכַפְסָחִים (דְּרַף ל"א
ע"ב) דַּא"כ הַרִי יִקְשָׁה עוֹד יוֹתֵר הִיא טַעְמָא דִּיצָא הַקְדֵּשׁ שֶׁא"צ צְדָקָה דַּאִם אִינוּ קוּנָה
מִשְׁכּוֹן צְדָקָה מִנִּין פְּדִיאִתָּא בְּכַפְסָחִים שֶׁם, וְלַהֲנַ"ל גִּיחָא שְׁפִיר דְּצָרִיכִין הִיא טַעְמָא דְּהַקְדֵּשׁ
אִינוּ צָרִיף צְדָקָה בְּלוּהָ הַגְּזַבְּרָא הָאֲבָנִים הַמְסוּרוֹת לְבַנְיָן דְּבְּאַמַּת הוּא עֵנִין הַלְוָאָה הַדְיוֹט
לְהַדְיוֹט וּבְנֹדָאֵי קוּנָה הַמִּשְׁכּוֹן וּכְשִׁיִּשְׁבֵי הָעַבּוּט לֹא יִמְעוֹל הַלּוּהָ שְׁהַרִי בּוֹנִין בַּחוּל וְאַח"כ
מִקְדִּישֵׁין פְּדִיאִתָּא בַּב"מ (דְּרַף נ"ז שֶׁם) לְעַנְיָן רִיבִית בְּהַקְדֵּשׁ, וּמ"מ פִּינּוּ דַּעַכ"פ לְצוֹרֵף
הַקְדֵּשׁ הַמָּה הָאֲבָנִים וְהַקְדֵּשׁ א"צ צְדָקָה א"צ הַגְּזַבְּרָא לְהַשִּׁיב הָעַבּוּט כְּמוֹ שְׂאִין רִיבִית נוֹהֵג
בּוֹ כְּמַבְנָאָר בַּב"מ שֶׁם, וְעַכ"פ קִשְׁיָה מְאוּד אִיף נוֹכַל לומר דְּעַד אֶחָד יֵהִיָּה נֶאֱמַן כְּמוֹ שֶׁהוּא
נֶאֱמַן לְאִיסוּר וְהַרִי מְמוֹן מִמֶּשׁ הוּא, וְאוּלַי אֶפְשָׁר לומר דְּכִינּוּ דְּנִשְׂאָלִין עַל חַרְמִים
וְהַקְדִּישוֹת מִשּׁו"ה כְּשֶׁעַד מַעִיד שְׁנֵדָר עֲדִינּוּ רַק אִיסוּר לְבַד הוּא פִּינּוּ שְׂיֵשׁ לוֹ עֲצָה שְׁלֵא
יִצְטָרֵף לְשַׁלֵּם נְדָרוֹ אִין כָּאֵן הַפְקַעַת הַבְּעָלִים עֵינּוּ בְּדְּבָרֵינוּ לְקַמְן פָּרָק ט"ז מִש"כ שֶׁם
בְּאַרִיכוֹת מַעֲטָה וּמִשּׁו"ה הִנּוּה רַק עֵנִין אִיסוּר וְע"א נֶאֱמַן בְּאִיסוּרִין וְאַפְתִּי צ"ע בַּכ"ז:
הַשְׁמָטָה לְפָרָק ט"ז.

הַתּוֹסֵף בְּגִיטִין (דְּרַף פ"ג ע"א) ד"ה עֲמָדָה כְּתָבוּ דְהָא דְעַבְרָה וְנִיסַת הַגֵּט בְּטַל הֵינּוּ לְאַחַר
מִיתַת הַמְּגַרְשׁ, דְּבַחְיָיו לֹא שְׂיֵיף לומר דְּהַגֵּט לִיבְטַל דְּכְשִׁיבְטַל הַגֵּט שׁוֹב אִין הַנְּשׂוֹאִין חֲלִין

ע"ש, הרי דבתי המגרש אף דאם נימא דהגט קנים חלין הנשואין ועברה על התנאי, מ"מ מסתברא להו להתוס' דבתנאי המתהפך כה"ג הגט בתוקפו, וכבר נסתפקו חכמים בכהן שגירש אשתו מעכשיו על מנת שלא תאכל שום איסור שלשים יום ואכלה תרומה בתוך השלשים יום אף נידן בזה, דהרי אי נימא דהגט בטיל מפני אכילת התרומה שהרי זרה היא ואסור לה, א"כ אשת פהו היא ומותרת בתרומה כיון שהגט בטיל ולא אכלה איסור וצ"ל הגט קנים, ולהיפך אם נימא שהגט קנים הרי אינה אשת פהו ואכלה איסור וצ"ל הגט בטיל והיא שאלה מחנפמת, ופשטה ידידי הרב מנחת פתים מהתוס' דגיטין הנ"ל דדעת התוס' דבדבר המתהפך הגט קנים והשו"ע אה"ע"ז סי' קמ"ג סעי' ט"ז פוסק דהגט בטיל ע"ש היטב ויש להאריך בזה, ואתה המעיין תקיש מהדברים האלה לענינים אחרים הדומים לאלה בסברא: השמטה לפרק י"ח.

בפרק י"ח הוכחתי כהט"ז ביו"ד סי' ק"כ מהא דח"מ סי' ע"ב סעי' ח' ע"ש, והנה אפשר לי ליישב הדין דח"מ סי' ע"ב שם באופן אחר, דהנה הדברים שנתמעטו מדיני שמירה הקמה עבדים וקרקעות ושטרות ונכסי הקדש ונכסי עכו"ם, והנה פשוט באחרונים דגם משליחות יד נתמעטו, ועיין בקצוה"ח סי' ס"ו ס"ק מ"ד ובנתיבות סי' רצ"א ס"ק ל"ד, ונכסי מעכו"ם מפני שם בסמ"ע ח"מ סי' צ"ה סוף סק"א דג"כ נתמעטו גם משליחות יד ובנדאי ה"ה ג"כ בנכסי הקדש, אבל בחגיגה (דף י"א ע"א) בהא דפריה הש"ס אהמשנה דמעילה נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל נתנה לחבירו מעל מפדי שקולי שקלה מה לי הוא מ"ל חבירו ומשם בגזבר המסורות לו אבני בגין וכו' וכתבו התוס' שם ד"ה בגזבר ונ"ל ואפ"ל למ"ד שליחות יד אינה צריכה חסרון הכא שאני דכל היכא דאיתאי בי גזא דמלכא קאי עכ"ל, הרי מבואר דהתוס' ס"ל דאע"ג דהקדש נתמעט מדין שמירה מ"מ מדין שליחות יד לא נתמעט לולא הטעם דכל היכא דאיתא ב"ג דמלכא איתא, וא"כ נכסי עכו"ם דליכא בהו האי טעמא ה"ל להתוס' דבאמת חייבין עליהם משליחות יד דלא כהסמ"ע, והרי פסק הש"ך בח"מ סי' שמ"ב דשומר שאין לו רשות להשתמש בפקדון והשכירו או השאלו לאחר הנה שולח יד בפקדון, וא"כ שפיר פסק המהר"ם בסי' ע"ב סעי' ח' דראובן ששאל סיף משמעון שהיה לו במשכון מעכו"ם שחייב לשלם לעכו"ם דמי שונו של סתם סיף, דאע"פ דנכסי עכו"ם אתמעטו מדיני שמירה משליחות יד לא אתמעטו ומה שהשאלו לראובן הנה שליחות יד וא"ש ודו"ק, אלא דבעניי אינני מבין קושית התוס' בחגיגה שם מעיקרא דדינא דהרי שליחות יד הוא דוקא במזיד ואם שכח שהוא פקדון וסבר שהוא שלו והגביהו להשתמש בו, ודאי דלא מקרי עדיין שולח יד בפקדון אם עדיין לא השתמש בו עכ"פ, ומעילה הרי במזיד ליתא רק בשוגג וא"כ אינה שליחות יד שייך פאן ועוד יש לי דברים בגו וה' הטוב יאר עיני בתורתו: השמטה לפרק מ"ג.

ויש להביא ראיה דהבעל יכול להפר בדברים שבינו לבינה גם בקדוה"ג פשהקדישה נכסי מלוג, דהנו"ב מהדו"ת סי' קנ"ט מיו"ד בנדרה האשה מעיל שלה פסק דהבעל צריך להפר והפירה מועיל משום דהנה דברים שבינו לבינה, ולכאורה קשה הרי פסקינן בשו"ע אבה"ע סי' צ' סעי' ט' דאשה שהקדישה מנכסי מלוג אין הנדר חל כ"ל, וע"כ דחשש הנו"ב למש"כ הב"ש שם סי' פ"ח סק"ז דזה תלוי בב' תירוצי התוס' בכתובות (דף נ"ט) ד"ה קונמות דלירוי קמא רק בקונמות אלמוהו לשיעבוד הבעל ולא בהקדש דאסרה

אכו"ע, ולתירוץ השני גם בהקדש אלמוהו פח הבעל ע"ש וקשש הנו"ב לתירוץ קמא, ואפתי קשה דהרי גם לתירוץ קמא הולטי בתרה"ד דדוקא קדוה"ג מפקיע משיעבוד הבעל ולא קדו"ד דלא קיי"ל כר"ת ע"ש בתרוה"ד, וע"כ לומר דקשש הנו"ב לדעת שניהם פלומר לתירוץ הא' של התוס' וגם לשיטת ר"ת דגם הקדש בדה"ב מפקיע מידי שיעבוד.

אף קשה איך אפשר לאחוז ב' החומרות הרי בנזיר (דף כ"ד ע"ב) וכן בירושלמי שם פריף אמאי אם שלח היתה הבהמה החטאת תמות מה שקנתה אשה קנה בעלה, וכבר עמד ע"ז הבית מאיר באבה"ע"ז סי' פ' דלתירוץ קמא של התוס' בכתובות מאי פריף הש"ס נימא שהבהמה היתה מנכסי מלוג שלח דחל ההקדש, ומירץ הבית מאיר דלתירוץ א' של התוס' קושית הש"ס היא מסיפא דמעוות מפורשין דמי חטאת יוליכו לים המלח דהנה קדו"ד דאינו מפקיע מידי שיעבוד אפי' לתירוץ קמא של התוס', ונהו דחוק גדול מאוד בגמ' אבל אפי' אם נסבול הדחוק הגדול הזה אפתי קשה לשיטת ר"ת דס"ל דגם קדו"ד מפקיע מידי שיעבוד, ונצטרף ע"כ לומר דר"ת ס"ל פתירוץ ב' שבתוס' פתובות הנו"ל דגם לענין הקדש אלמוהו רבנן לשיעבוד הבעל וא"כ איך אחז הנו"ב החבל בשני הראשים.

אלא ע"כ לומר דאפי' ר"ת יכול לסבור אפי' פתירוץ קמא של התוס' והא דלא מוקי לה שמה בנזיר בנכסי מלוג הוא משום דעכ"פ בה הנה דברים שפינו לבניה ויכול הבעל להפר אפי' אם הקדישה קדוה"ג וא"ש בלי דחוק לכו"ע ודו"ק בזה שקצרתי מאוד אבל לענ"ד היא ראיה נכונה אפי' זולת דברי הנו"ב, אכן לפמש"כ לעיל מהירושלמי דגזירות שאני שייכול להפר קדושת קרבנותיה מגזה"כ אין ראיה מפאן לשאר הקדש קדוה"ג ודו"ק: השמטה לפרק נ'.

והנה במס' פלים שם (פי"ז מ"י) פליגי תנאי דר"מ ס"ל דכל האמות שבמקדש שוות היו של ו' טפחים ור' יהודא ס"ל ראמות הבנין באמה בת ששה טפחים ואמה של פלים באמה בת חמשה טפחים, ויסוד מחלוקתם הוא בדרשה דקרא דייחזקאל כמבואר במס' מנחות הובא בתו"ט שם, ולדינא הרי קיי"ל דר"מ ור"י הלכה כר"י וכאן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' תמידין ומוספים ה"ט כר"מ משום דנדאי סוגיא דגמ' דב"ב (דף צ"ח ע"ב וצ"ט ע"א) ע"כ אליבא דר"מ אזלא, אבל אליבא דר"י פינו דאמת פלים באמה של חמשה טפחים והפרובים עם הארון הרי פלים המה, א"כ הרי אפי' אם נחשוב קומת הבית משפת פרוכים ולמעלה ישאר עוד קומת הבית יותר מעשרים ואחר אמה צא ונחשב.

ובזה מתורצים דברי רש"י בפי' למלכים שהקשו עליהם התוס' מש"ס דכאן ולדברינו מוכרח הנה רש"י בפי' למלכים שם אליבא דר"י ודו"ק] וגם איך אמרינו שם פרוכים בגס היו עומדין לר"י אינה נס הנה שם פינו דאמות בנין של ששה טפחים ואמות פלים של חמשה וא"כ הרי מוכח שם דר' חנינא ורבנאי אמר שמואל ואפי' ורבא ורב אחא בר יעקב ור"ה בריה דר"י ור"פ ורב אשי דשקלו וטרו שם פולוהו ס"ל כר"מ ומשו"ה פסק הרמב"ם פנותיה, וכן מוכח בסופה דף ד' ע"ב ע"ש, וכן מוכח במנחות דף צ"ח וצ"ט להמענין שם היטב, ופלא גדול בעיני על הנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קכ"ב שלא

הזכיר הש"ס דב"ב ודסנפה ודמנחות פלל, יהי רצון שזנפה לראות בבגן ביהמ"ק
בבאו"א: בעזהשי"ת בעגן הזיד במעילה.

א) איתא בפסחים דף ל"ג וסנהדרין דף פ"ד הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכ"א
באזקה וכו', והנה באבות דר"נ פי"א איתא בזה"ל ר"ע אומר עתים וכו' נעתים שאין
אדם. עושה מלאכה ומתחייב מיתה בידי שמים פיצד, ישב וכו' ולערב שבת אין לו מה
יאכל היו לו מעות הקדש בתוך ביתו ונטל מהו ואל כל מתחייב מיתה לשמים וכו' עכ"ל
הרי דגם, ר"ע ס"ל דהזיד במעילה במיתה: (ב) במס' אבות פ"ד מ"ה ר' צדוק אומר אל
תעשם עטרה להתגדל בהם וכו' וכו' הנה הלל אומר וכו' כל הנהגה מד"ת נוטל חייו מן
העולם, וכתב שם הרע"ב וז"ל שעהושה פן מועל בקדושתה של תורה וחיוב מיתה
ביד"ש כמו שנהגה מן ההקדש עכ"ל, הרי לפנינו עוד תנאי דס"ל פרבי לפי הרע"ב: (ג)
גם ר"מ ס"ל פרבי דהזיד במעילה במיתה, דביבמות דף פ"ה ע"ב איתא דר"מ ס"ל מעשר
ראשון אסור לזרים דכתיב את מעשר בני"א אשר ירימו לה' מה תרומה אסורה לזרים כו'
אי מה תרומה במיתה אף מעשר במיתה א"ק ומתו בו בו ולא במעשר, וכיון דבו ממעט
מעשר הרי לא נשאר שוב מיעוט למעילת מזיד ממיתה, אלא דראיה זו יש לדחות די"ל
דמבו ממעטינו גם מעשר וגם מעילה: אף יש עוד פדמות ראיה דר"מ ס"ל פרבי מהא
דהקשו התוס' בזבחים דף ע' ד"ה אפי' פיון דמירי התם דרנפא התירא למה ימותו פולן,
וכתבו בזה"ל ועוד דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה וכו' עכ"ל, וע"כ פונתם
דסתם משנה ר"מ ונלהו אליבא דר"ע פידוע והם ס"ל דהזיד במעילה במיתה פרבי: (ד)
והנה בפסחים שם דף ל"ג מחולקים רש"י ותוס' דלדעת רש"י ס"ל לרבי דגם הנאת
הקדש במזיד היא במיתה, והתוס' שם ד"ה ומינה ס"ל דרק באכילת הקדש חייב מיתה
לרבי כמו תרומה שהחייב מיתה הוא רק על אכילה, אבל הנהגה מהקדש במזיד גם לרבי
הוא רק באזקה, ולכאורה מדברי ר"ע באבות דר"נ שהבאתי לעיל אות א' מבואר
פרש"י דהא שם איירי במעות הקדש דלא שייך בהו רק הנאה גם התוס' עצמן סותרין
לכאורה דבריהם בזבחים דף ע' ע"ב ד"ה אפי' אחד מריבוא וכו' פגון רכב ע"ג שור
וכו' דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה וכו' עכ"ל הרי שכתבו דעל הנאת רכיבה
איתא מיתה וא"כ סותרין פאן דבריהם למש"כ בעצמן בפסחים שם, אלא די"ל עפמש"כ
התוס' חולין דף קל"ו ע"א ד"ה אי מה דאע"ג דראשית הגז לא שייכי בהו אכילה ואין
בתרומה מיתה אלא באכילתה הנאת ראשית הגז היא אכילתה [פי' פיון דלא שייך בהו
אכילה] עכ"ל, וא"כ ה"נ בהקדש אע"פ שאין מיתה לרבי רק באכילה לשיטת התוס',
זהו דוקא במאכל של הקדש שאם לא אכל רק נהגה אין בו מיתה, אבל דבר הקדש דלא
שייך בו עתה אכילה פגון שור חי הנאתו היא אכילתו כמו ראשית הגז, וא"כ אין סתירה
מתוס' דזבחים להתוס' בפסחים, וכן אין סתירה לתוס' בפסחים מהאבות דר"נ אליבא
דר"ע ה"ל דשם הרי במעות איירי וגם התוס' מודו דכיון דלא שייך בהו אכילה, אהנאה
נמי יש חיוב מיתה דהנאתן זוהי אכילתן כמו בראשית הגז ודו"ק: (ה) ולפי"ז לא רחוק
מלומר דגם רש"י ותוס' לא פליגי פלל, דהא דכתב רש"י בפסחים שם ורבי אהנאת
מעילה נמי מחיוב מיתה ביד"ש, הוא רק בנהגה מדבר שאינו ראוי לאכילה אבל בדבר
הראוי לאכילה ולא אכל רק נהגה ס"ל לרש"י נמי דפטור ממיתה לרבי מה"ט דבעינו
דומיא דתרומה וכ"כ באמת שם בהגהות מצפה אותן, וא"כ גם מש"כ המהרש"א שם

דלרבי לא ס"ל דצירף המעילה לזמן מרובה דומיא דתרומה דבעינו פזית בכדי אכפ"ר, הוא דוקא בדבר הראוי לאכילה ואכל או בדבר שאינו ראוי לאכילה ונהנה דדינו לענו חיובו פזית אכילה, אבל דבר הראוי לאכילה ונהנה ולא אכל מודה רבי דצירף את המעילה לזמ"ר דאינו דומה לתרומה, ודע דיש שפתבו דדוקא לענו מיתה ס"ל דאין מצטרף לזמ"ר אבל לענו קרבן דשוגג מודה דמצטרף בכל גוונא וגם דדוקא לענו פזית אין מצטרף אבל לענו פרוטה מצטרף ענין רש"ש בפסחים שם ובמצפה איתן בכריתות דף י"ח ע"ב וצ"ע בכל זה: ו) והנה האבני מילואים לאהע"ז סי' קע"ד סעי' א' פתב בזה"ל לפמש"כ דס"ל לרבי בפסחים דהזיד במעילה במיתה, א"כ בנודרת דהו"ל קונמות דבמעילה נראה דלא תפסי קדושין דלא מצינו ריבוי לתפיסת קדושין רק בתיבי לאוין וכו' ולא בתיבי מיתה בידש"מ כמו בתיבי פרישות עכ"ד, ולכאורה פלא שיהי פתבו התוס' דרק באכילה ס"ל לרבי מיתה ולא בהנאה, אבל לדברינו דבדבר שאינו ראוי לאכילה גם בהנאה ס"ל לרבי דבמיתה איתין דברי האבני מילואים שפיר, אלא דבלאו"ה דברי האבמ"ל שם צ"ע ואכ"מ להאריך בזה וענין לקמן אות יו"ד: ז) ולכאורה יש להקשות על דברינו ממשנה דכריתות דף ט"ו ע"ב ר"ע שאל את ר' יהושע באוכל נותר מחמשה זבחים וכו' והשיב ר"ע לא אם אמרת במעילה שכן עשה בו המאכיל פאנכל וכו' ע"ש, ולדברינו הרי לר"ע עצמו אין המאכיל פאנכל שיהי האוכל הוא אליבא דר"ע במיתה והמאכיל ה"ה לפום רהיטא רק בנהנה ואינו רק באזנה, אלא די"ל דהתם לענו קרבן בשוגג לחוד איירי ולענו קרבן בשוגג אין חילוק בין אוכל למאכיל, ותדע דברי לרבי בנזון דמעילה אין אכילה מצטרף רק בכזית בכדי אכפ"ר פבתרומה, וה"ה גם לר"ע, ואיך אמר ר"ע במשנה שם דצירף את המעילה לזמ"ר ע"ש, אלא ע"כ דכוננתו על שוגג דמודה רבי וכן ר"ע דצירוף לענו קרבן אפי' לזמ"ר כמו שנתבאר לעיל, וע"ד החידוד י"ל עוד דאם נניח דבמעילה אמרינו זה נהנה וזה מתחייב וכשהשליח אוכל מתחייב המשלח דבמעילה ישלד"ע ענין תוס' קדושין דף מ"ג ע"א, א"כ המאכיל הוא פאנכל גם במזיד ותייב המשלח מיתה משום אכילת השליח דשלוה שאכ"מ, ובזה הנה א"ש קושית התוס' בכריתות שם ד"ה ואת המנהנה פנהנה שהעירו שם דאמאי לא קאמר את הנהנה פאנכל מה שאין פן בנותר ע"ש, ולדברינו ניחא שבאמת אין דין הנהנה פאנכל גם במעילה בדבר של אכילה, שהאוכל הוא במיתה ונהנה הוא רק באזנה, ורק המאכיל הוא פאנכל מטעם שליחות דזה נהנה וזה מתחייב ודו"ק: ח) ויש להביא ראיה לשיטת התוס' בפסחים דבהנאה גם רבי מודה דהזיד במעילה באזנה, מגמ' דכריתות דף כ"ג ע"א דדייק הש"ס דבקדשים איסור חל על איסור מדמניא רבי אומר כל חלב לה' לרבות אימורי קדק"ל למעילה, הרי דאתי איסור מעילה ותייב על איסור חלב ע"ש, והקשו רבים דדילמא קרא לענו הנאה אתי דהא חלב מותר בהנאה, ותייצו דמדקתני סתמא משמע דאפי' באכילה מועילין, ועדיין קשה דדילמא חל איסור אכילה משום דחל איסור הנאה דהנה איסור מוסיף לדעת הרמב"ם פידוע, אף הרי ידועים דברי הרמב"ם בפיהמ"ש בכריתות בנקודה הנפלאה דרק בהקדש דלא פתיב אכילה בהדיא, ואדרבא התורה אסרה גם האכילה מצד הנאה שבה, לכן שפיר חשיבא הנאה איסור מוסיף וחל שפיר על איסור אכילה, אבל באיסור בשר בחלב דיש לאו מיוחד אאכילה ולא מיוחד אנהנה, עיקר האיסור הוא האכילה ונהנה טפלה לאכילה, לכן אמרינו להקפוד דכיון

דלא חל איסור אכילה גם איסור הנאה לא חל עשה"ט, וא"כ נראה לחדש דגם בהקדש דהנאה הנה איסור מוסף אינו אלא לדין דבין אכילה ובין הנאה דמעילה הוא רק באזרה וא"כ גם האכילה איסורה רק מטעם הנאה, אבל לרבי דהזיד במעילה דאכילה הוא במיתה ובהנאה אינו רק באזרה כמש"כ התוס' בפסחים, א"כ ע"כ האכילה אין איסורה מצד הנאה רק מצד עצמה מג"ש דח"ח מתרומה שהרי בהנאה ליכא מיתה, א"כ אדרבא שוב ההנאה טפלה לאכילה, כמו בבשר בחלב, ואם אין איסור חע"א גם ההנאה אינה איסור מוסף ואינה חלה, וכיון דדריש רבי כל חלב דחל מעילה אחלב הרי מוכח דבקדשים אחע"א, דהא לרבי אין איסור מוסף מצד הנאה ודו"ק היטב: ט) ואין להקשות לדעת התוס' וכפי מה שביארנום פאן, א"כ שם בכריתות דף י"ח ע"ב דפריף אדר' זירא דס"ל דלרבי ידיעת ספק מחלקת, מדתנן אכל ושתה בהעלם אחת ביוכ"פ אינו חייב אלא חטאת אחת וכו' פי א"ר זירא אליבא דרבי הא רבנן היא, מיתבי אכל היום ואכל למחר וכו' ואפי' מפאן ועד שלש שנים שמצטרפין מנין תלמוד לומר תמעול מעל מ"מ, ואמאי הא פיפר עליה יוהכ"פ וכו' עיי"ש, ומדלא משגי דגם ברייתא רבנן היא ע"כ דהש"ס מוקי ברייתא זו פרבי, וקשה הרי לרבי אכילה ונאה לא מצטרפין פיון דבמזיד אין דינם שנה ואין שיעורו שנה, דאכילה בכזית לרבי כמש"כ התוס' ונאה בפרוטה, ואכילה במיתה ונאה רק באזרה, ותנן במעילה דף י"ז ע"א דכל שאין שיעוריה וטומאתו שנה אין מצטרפין והוא פלל גדול בכל ענינים כדמוכח בסופה דף י"ז ע"ב, הא לא קשה חדא דנהי דלא שוו שיעוריהו במזיד בשוגג מיהו שוו כמו שנתבאר, והרי בסופה שם קאמר הש"ס נהי דלא שוו בשיעוריהו לענין סופה גדולה בסופה קטנה מי לא שוו שיעוריהו, וכתב רש"י שם ד"ה מי לא שוו שיעוריהו וכו' בזה"ל וכיון דשוו שיעוריהו לענין שום סופה לצטרפו עכ"ל ע"ש ותראה שקו"ח הוא לכאן, ותו דהרי ביומא דף פ"א ע"א מפנרש דרבנן פליגי אהה פללא דר' יהושע וס"ל דשם טומאה חד הוא, עכ"פ אין שום קושיא מסוגיא זו דכריתות על שיטת התוס' ודו"ק: יוד) כבר הבאתי לעיל אות ו' מש"כ האבני מילואים דלמ"ד הזיד במעילה במיתה גם בקונמות הדין פן היינו לא לר"ע דאיהו ס"ל בשבועות כ"ב ע"א דאין מעילה בקונמות, וכן ר"מ ס"ל שם ריש ע"ב דאין מעילה בקונמות אלא דברינו שייף רק אליבא דרבי] כמו דשוו קונמות למעילה לשארי דברים כמו לענין הצירוף לזמן מרובה כמש"כ רש"י בשבועות שם ד"ה מתוף שחלוקות לחטאות ע"ש, ועיין במל"מ פ"ד מה' שבועות ה"א מד"ה ולענין מעילה עד סופו, ויש לפלפל בדין זה ע"פ הש"ס במכות דף ט"ז ע"א באונס שגירש והדירה על דעת רבים ואין אני רואה להאריך פאן הרבה, אבל לכאורה יש הוכחה דלכו"ע אין מיתה בהזיד בקונמות דלא כהאמ"ל, דהא לפי הגמ' דנדרים דף ל"ה ע"א ס"ל לר"מ דיש מעילה בקונמות, וא"כ לדעת האמ"ל אם ר"מ ס"ל פרבי דהזיד במעילה במיתה גם הזיד בקונמות במיתה, א"כ מאי קאמר הש"ס בנדרים דף י"א ע"ב והתנן לקרבן לא אוכל לף ר"מ אוסר וקשיא לן הא לית ליה לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן, מאי קושיא הרי פתבו התוס' בשבועות דף ל"ו ע"ב ד"ה ה"ג דבאיסור מיתה פגון שתויי יין ופרועי ראש ס"ל לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן.

וא"כ דילמא ס"ל לר"מ פרבי דהזיד במעילה במיתה עיין לעיל אות ג' וה"ה בקונמות וא"כ ס"ל לר"מ מפלל לאו אתה שומע הן, ודוחק לומר דהגמ' בנדרים י"ד ע"ב אזלא

לפי הש"ס בשבועות דף כ"ב דמפיה ליה וס"ל לר"מ דאין מעילה בקונמות, אלא ע"כ דאף למ"ד הניד במעילה במיתה בקונמות מודה דבמזיד ליפא רק אזהרה ואפתי צ"ע בזה: יא) פה מקום אתי להעיר במש"כ הב"ש באהע"ז ריש סימן כ"ת דמקדש בגזל לאחר יאוש והיא לא ידעה שהיא גזל, די"ל דאינה מקודשת כמו בהקדש דלא ניחא לה דנתחיל על ידה ע"ש, והקשה האבני מילואים שם סק"ב דמעילה שאני שהיא במיתה שהאיסור חמור משא"כ גזל, ועוד דאנן קיי"ל כר' יהודה דהמקדש בהקדש בשוגג מקודשת ע"ש, הנה הא דהקדש הוא במיתה הרי זהו רק לרבי נאנן קיי"ל דמזיד דמעילה הוא רק בלאו, ומה שתמה דקי"ל בהקדש בשוגג מקודשת הנה פבר הסביר המקנה בקדושין דף נ"ג דסברת הב"ש הוא דהא דקי"ל דהמקדש בהקדש בשוגג מקודשת הוא מגזה"כ, אבל בעלמא גם ר"י ס"ל הסברא דלא ניח"ל לאינש דלתעביד איסור על ידו ע"ש, ובדברי המקנה יש ליישב דברי התוס' בתמורה דף ו' ד"ה שאני בההוא גברא דחבל ספינא וחיבו אבני לאהדוריה אע"ג דס"ל לאבני אי עביד מהני, משום דלא נתפונן האי גברא לעבור ונהנה זכיה בטעות ע"ש, ולכאורה קשה הרי כל מוכר חפץ של הקדש מעל המוכר ולא אמרינן דהנה מכירה בטעות, וכתבו הרא"ש ונהר"ן בנדדים דף ל"ה סע"א דבעבד מעשה לא אמרינן הכי ע"ש, ורק ר"מ ס"ל בקדושין דף נ"ב דבשוגג לא קידש ומוכר הקדש בשוגג לא מעל משום דלא ניח"ל דנתחיל הקדש ע"י, אבל אנן קיי"ל כר"י דלא הנה קדושי טעות או מכירה בטעות, מטעם שכתבו הרא"ש ונהר"ן הנ"ל, וא"כ גם בחבל ספינא למה הנה זכיה בטעות וחיבו להחזיר, אבל להמקנה ניחא דמעילה גזה"כ הוא ולא בעלמא, ועיין מחלוקת הראב"ד על הרמב"ם בפ"א מה' איסורי מנבח ה"ג ואכמ"ל בענין זה ובמק"א יתבאר איה"ש: